

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Επιμέλεια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντσας

Επιμέλεια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΔΟΥΡΩ

ΑΓΙΟ

ΒΑΣΙΛΗ ΔΑΛΑ

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Μετάφραση
ΠΑΝΟΥ ΤΣΟΥΚΑ

• ΣΥΛΛΟΓΗ •
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΡΙΩΝΗ
ΑΡΧΗΓΟΥ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΚΙΣΙΛΙΑΝΗΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 56219
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 18/6/2015
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ.

ΕΚΔΟΤΙΚΟ «8 ΝΟΕΜΒΡΗ»
ΤΙΡΑΝΑ, 1981

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΛΕΩΝΕΙΟΥ 26
ΚΟΝΙΤΣΑ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

«ΕΣΥ, ΑΛΒΑΝΙΑ, ΜΟΥ ΔΙΝΕΙΣ ΤΙΜΗ...»

Μιά 'Ανθολογία είναι πάντα μόνο μία συλλογή διαλεχτών ποιημάτων ή πεζογραφημάτων· συνεπώς είναι μέρος ενός όλου και δέ μπορεί νά τό παρουσιάσει πλήρεια. Έτσι συμβαίνει και μέ τούτο τόν τόμο άλβανικής ποίησης, πού δίνεται στους άναγνώστες στά έλληνικά.

Τούτ' ή 'Ανθολογία άποτελείται από δύο μέρη: τό ένα περιλαμβάνει έκλεχτά δημοτικά τραγούδια και τό άλλο ποιήματα από τή γραφή δημιουργία.

1

Στό μεγάλο πνευματικό θησαυρό τής προφορικής λογοτεχνίας τών λαών, ό άλβανικός λαός—ένας από τούς άρχαιότερους τής Εύρώπης—έχει τό δικό του αύθεντικό, άνεπανάληπτο και άναντικατάστατο μοιράδι, μέ τά δικά του χαρακτηριστικά γνωρίσματα τής άντρείας και τής λαϊκής σοφίας, τής άγάπης για τή λευτεριά και τήν πατρίδα, τής μπέσσας, εύγένειας και γενναιοδωρίας, τής εύαισθησίας και τής φλογερής ήρωικής όρμής.

Σ' όλους τούς λαούς, ιδιαίτερα όμως σ' εκείνους, πού ή ιστοριογραφία τους έξελίχτηκε σχετικά άργότερα από τίς διανοητικές τους δυνάμεις, ή λαϊκή δημιουργία μένει μιά έμμετρη αύτοβιογραφία μέ τή μελωδία, τά χρώματα και τούς ρυθμούς

της, μένει μαρτυριά τῆς διαιώνισης τῶν μεγάλων περιστατικῶν στή ροή τῶν ὑλικῶν καί πνευματικῶν ἀλλαγῶν τους. Τό ἴδιο συνέβηκε καί μέ τήν προφορική λογοτεχνία τοῦ ἀλβανικοῦ λαοῦ. Ἀπό τίς τελετουργίες ἀκόμα, πού στίς παλιές μορφές τοῦ πρωτόγονου συγκρητισμοῦ ἐκφράζαν τίς ἐπίσημες τελετές τῆς γέννησης, τῆς παντρειάς καί τοῦ θανάτου, τῶν ἐποχῶν τοῦ χρόνου ἢ τίς κινήσεις τῆς δουλιᾶς, τήν ἀδιάκοπη πάλη τοῦ ἀνθρώπου μέ τή φύση γιά τήν κατάχτησή της καί ὡς τίς μέρες μας, μεσολαβοῦν αἰῶνες ὀλόκληροι γεμάτοι ἀπότομες, ἱστορικές καί κοινωνικές στροφές, ταξικούς ἀγῶνες, γιγάντιες προσπάθειες τῶν μαζῶν, γλυκιές συγκινήσεις καί θρυλικές πράξεις μιᾶς ὑψιστης αἰσθητικῆς ὁμορφιάς.

Ἄς διαβάσομε προσεχτικά τό ντόπιο λυρικό δημοτικό τραγούδι «Βελάζει ἡ προβατίνα στό βουνό», πού εἶναι ἓνα ἀπό τά ἀρχαιότερα καί τά τρυφερότερα ἀλβανικά τραγούδια, ἢ ἄς πάρομε τή μπαλλάντα τῶν Ἀρμπερέσηδων τῆς Ἰταλίας¹⁾ «Ἡ Ντορουντίνα», πού ὅμοια της δέ βρίσκεις σέ πολλούς ἄλλους λαούς, καί θά πειστοῦμε μέ τή δημιουργική δύναμη ἀπέδωσαν οἱ ἀνώνυμοι ποιητές—ἀπλῶς βοσκοί κι ἀγρότες—τό βαθύ πόνο τῆς ἀγάπης, τό μεγάλο καημό γιά τόν χαμό τοῦ δικοῦ τους, τό φλογερό πόθο γιά τή ζωή.

Ἐψηλή ψυχική ἐνταση ἐκφράζουν τό ἔπος τῶν ἀντρειωμένων, οἱ ραψωδίες καί οἱ μπαλλάντες πού τραγουδιοῦνται μέ τή συνοδεία λαοῦτου καί τσιφτελιοῦ, ὅπως καί τά ἥρωικά πολυφωνικά ἔπη μέ τό ἴσο τους. Νομίζεις πῶς μέ τίς ἴδιες διαστάσεις τῆς τραχειᾶς φύσης, τῆς περήφανης, μεγαλειώδικης καί γοητευτικῆς, ξεπηδοῦν καί πάλι μπροστά μας, ἀπό τά σπλάχνα τῆς, οἱ ἀνθρώπινες μάζες καί οἱ ἥρωες, τά κατορθώματα καί τά φρονήματα, οἱ θυσίες καί οἱ νίκες. Ἡ σωματική ὁμορφιά τῆς Τανούσια, πού τά χαρακτηριστικά της συγκρίνονται μέ τά ἀπλά καί γενικότερα στοιχεῖα τῆς γενέτειρας, ἡ ὑπέρτατη θυσία τῶν ἀνθρώπων γιά νά οἰκοδομηθεῖ καί στεργιώσει τό κάστρο αὐτοάμυνας Ροζαφάτ, τό πνεῦμα αὐταπάρνησης ἐνός Γκέργκι Ἐλέζ Ἀλία γιά τήν υπεράσπιση τῆς γενέτειράς του,

1) Ἀρμπερέσοι = οἱ Ἀλβανοί τῆ Ἰταλίας

πού συμβολίζει ὄλο τό λαό του ἐνάντια σ' ὄλους τούς ξένους ἄρπαγες βάουλους, εἶναι μόνο ὀρισμένες στιγμές πού δείχνουν ἀνάγλυφα ὄλη τή ζωή καί τήν πάλη τῶν Ἀλβανῶν στό πάτριο ἔδαφος.

Σέ καθορισμένες ἱστορικές καταστάσεις, ἡ κάθοδος ξένων ἐπιδρομῶν ἐξανάγκασε τόν ἄλβανικό λαό νά πάρει δίπλα τά ψηλά βουνά, νά βρεθεῖ ἀντιμέτωπος στήν πιό ἄγρια ἐχθρική θύελλα καί νά διατηρήσει ἐκεῖ ζωντανό τό πνεῦμα τῆς αὐτοῦπεράσπισής του, ἢ ἐξανάγκασε μιά μερίδα, νά ἐγκαταλείψει μέ ψυχικό σπαραγμό τή χώρα καί νά φύγει σέ ξένα χώματα, μόνο καί μόνο γιά νά μή παραδόσει στούς ἐχτρούς τήν ἄλβανική της ἀξιοπρέπεια. Γέννημα, λοιπόν, καί συνταιρίασμα αὐτῆς τῆς ἱστορικής κατάστασης εἶναι τά πικρά τραγούδια, πού τά λέμε «Νοσταλγικά», «Τραγούδια τῆς ξενιτιᾶς». Ἐνα ὀλόκληρο ἔπος ἀντίστασης καί μιά ὀλόκληρη λυρική ποίηση γεμάτη νοσταλγία γιά τή γῆ τῶν προγόνων καί ἀποθυμία γιά τή «Μεγάλη Ἐποχή», δηλαδή τήν ἐποχή τῶν ἀγώνων τοῦ ἄλβανικοῦ λαοῦ κάτω ἀπό τήν ἡγεσία τοῦ ἥρωα Γκέργκι Καστριώτη - Σκεντέρμπεη ἐνάντια στούς Ὀσμανλήδες ἐπιδρομείς εἶναι καί τά μοτίβα τῆς ποίησης τῶν ὑπερπόντιων ἀδερφῶν μας Ἀλβανῶν, πού μετανάστευσαν ἀπό τήν πατρίδα τους καί ἐγκαταστάθηκαν στήν Καλαβρία καί τή Σικελία. Ἐνας ὀλόκληρος κύκλος τραγουδιῶν τῆς ξενιτιᾶς δημιουργήθηκε καί ἀναφέρεται στ' ἄλλα μας ἀδέρφια πού γιά πολιτικούς, οἰκονομικούς, κοινωνικούς καί ἠθικούς λόγους πῆραν τά μάτια τους κι ἔφυγαν στά ξένα γιά νά ἐξασφαλίσουν μέ κόπο τή μπουκιά τους, νά συντηρήσουν κάπως τήν οἰκογένεια ἢ νά διαφύλαξαν τήν ἐθνική τους φυσιογνωμία. «Ἐμεινα, σύντροφοι, ἔμεινα!», εἶναι χαρακτηριστικό παράδειγμα αὐτῶν τῶν πραγματικά θλιβερῶν τραγουδιῶν.

Ἡ ἱστορία κάθε λαοῦ εἶναι ἱστορία τῆς πάλης τῶν κοινωνικῶν τάξεων, εἶναι ἡ ἱστορία τῶν μαζικῶν κινήματων ἐνάντια στούς καταπιεστές καί ἐκμεταλλευτές γιά τή λευτεριά καί τήν ἐθνική ἀνεξαρτησία, γιά κοινωνική δικαιοσύνη καί

έθνική πρόοδο, γιά τή δημοκρατία καί τήν εὐημερία. Ἡ προφορική δημιουργία τοῦ ἀλβανικοῦ λαοῦ καθρεφτίζει αὐτή τήν ἀδιάκοπη πάλη στήν ποίηση καί στόν πεζό λόγο, στά παραμύθια καί στά γνωμικά, στούς ἀπόλογους καί στή μυθολογία. Αἱματηρό ἀγώνα διεξήγαγαν οἱ πλατιές φιλελεύθερες μάζες τῆς πατριωτικῆς ἀγροτιᾶς ἐνάντια στούς ξένους κατακτητές καί τό ντόπιο φεουδαρχισμό. Τό τραγούδι «Τοῦ Χαλίλ Γκάσι», λογουχάρη, εἶναι ἓνα ἀπό τά καλύτερα στό εἶδος του τραγούδια πού τραγούδησε ἡ ἀγροτιά, γι' αὐτή τήν πάλη. Ἰδιαίτερα στά χρόνια τῆς Ἐθνικῆς Ἀναγέννησης καί στήν περίοδο πού ἀκολούθησε, στή λογοτεχνία τοῦ ἀλβανικοῦ λαοῦ καθρεφτίζονται οἱ σπουδαιότερες στιγμές τῆς ζωῆς του: ἡ πάλη του ἐνάντια στούς ὀθωμανοὺς κατακτητές γιά τήν ἔδαφική του ἀκεραιότητα, τήν ἔθνική του ἀνεξαρτησία καί τήν ἐγκαθίδρυση ἑνός δημοκρατικοῦ καθεστῶτος· ἡ πάλη τῆς φτωχολογίᾶς ἐνάντια στούς πωλημένους ἄρχοντες καί τόν ἀντιδραστικό κλῆρο· τό ἱστορικό γεγονός τῆς ὑψωσης τῆς ἔθνικῆς σημαίας στήν Αὐλώνα καί ὁ σχηματισμός τοῦ πρώτου ἔθνικοῦ κράτους (28 Νοέμβρη 1912)· ὁ ἀντιιμπεριαλιστικός πόλεμος τῆς Αὐλώνας (1920)· ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Ἰνούνη (1924)· ἡ ἀντίσταση στό μοναρχικό ἀστοφεουδαρχικό καθεστῶς τοῦ Α. Ζώγκου (1924-1939) κ.ἄ. Ἐνδοξη ἐποποιία ἔγραψε ὁ λαός μας στά χρόνια τοῦ Ἀντιφασιστικοῦ Ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ Ἀγώνα κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος Ἀλβανίας μ' ἐπικεφαλῆς τό Γενικό Ἀρχηγό μας, σύντροφο Ἐνβέρ Χότζια. Ὁ πατριωτισμός καί ὁ δημοκρατισμός τοῦ λαοῦ, ἡ ἀφοσίωση καί αὐταπάρνησή του γιά λευτεριά καί ἀνεξαρτησία, ἐκδηλώθηκαν σ' ὄλο τους τό μεγαλεῖο σ' αὐτή τήν ἐποποιία. Ἡ λαογραφία καί ἡ τεχνική λογοτεχνία πού δημιουργήθηκαν στή διάρκεια αὐτοῦ τοῦ θρυλικοῦ ἀγώνα, ἀπεικόνισαν μέ ζωντάνια τά σπουδαιότερα γεγονότα, τό ἔργο τῶν παρτιζάνικων μαζῶν, τῶν ἡρώων, τῶν κομμουνιστῶν καί πατριωτῶν. Τά παρτιζάνικα τραγούδια ἔγιναν βόμβα καί σημαία γιά ἡρωικές πράξεις, ριζοβόλησαν βαθιά στή συνείδηση τοῦ ἔθνους, στέκουν ἀκόμα καί σήμερα καί θά στέκουν σάν μεγάλη καί ἀξιόλογη συμβολή

στήν πατριωτική και επαναστατική διαπαιδαγώγηση. Αὐτά τὰ τραγούδια εἶναι δημιούργημα τῶν μαζῶν καί τῶν συγγραφέων πού συνδέονταν μέ τόν Ἀντιφασιστικό Ἐθνικοαπελευθερωτικό Ἀγώνα καί ἀποτέλεσαν τό θεμέλιο ἐκείνης τῆς μεθόδου καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, πού καθιερώθηκε σάν ἀλβανική μέθοδος τοῦ σοσιαλιστικοῦ ρεαλισμοῦ. «Θά βγῶ στό βουνό», «Τό τραγούδι τῆς Μίνε Πέζα», «Τό τραγούδι τοῦ Ἀσίμ Ζενέλι», «Οἱ σταυραετοί παρτιζάνοι», «Οἱ ψιλές κορφές ἐκεῖνες πῶς ἀχοῦνε», «Τό ἐμβατήριο τῆς I Ταξιαρχίας Κρούσης», «Ὁ ὕμνος τοῦ Στρατοῦ» κλπ, εἶναι μόνο ἓνα ἀντιπροσωπευτικό μέρος αὐτῶν τῶν τραγουδιῶν.

Ἡ λαογραφία ἀνθίζει, ὅσο ποτέ ἄλλοτε, σήμερα, στίς συνθήκες τῆς ἐπανάστασης, τῆς οἰκοδόμησης καί τῆς υπεράσπισης τοῦ σοσιαλισμοῦ. Τά τραγούδια «Ἀχολόγησε ὁ λόγος τοῦ Κόμματος», «Βγήκε ὁ ἴδιος ὁ Ἐνβέρ Χότζια», κλπ, εἶναι ζωντανή μαρτυρία. Τό ἐθνικό λαογραφικό φεστιβάλ τοῦ Ἀργυροκάστρου, πού εἶναι πιά παραδοσιακό στήν Ἀλβανία, εἶναι μιά λαϊκή ἐκδήλωση γιά ὅλο τόν πλοῦτο τοῦ περιεχομένου καί τήν ποικιλομορφία τῆς ἔκφρασης τῆς λαογραφίας, τή γλαφυρότητα καί τό ἐπικό ὕφος, τό λεξιλόγιο καί τή φρασεολογία.

Ὁ λαός εἶναι ὑποκείμενο καί ταυτόχρονα ἀντικείμενο τῆς καλλιτεχνίας του. Ὁ ἀλβανικός λαός, στίς συνθήκες τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀναπτέρωσε τή δημιουργική του δραστηριότητα, ἀνέβηκε στή σκηνή τῆς τέχνης καί ἔγινε ἀληθινά ὑποκείμενο τῆς αἰσθητικῆς ἀφομοίωσης τῆς πραγματικότητας, καθώς καί ἀντικείμενο τῆς καλλιτεχνικῆς του δημιουργίας.

Μέ τίς προσπάθειές του γιά τήν ἐθνική καί κοινωνική του ἀπελευθέρωση, ὁ ἀλβανικός λαός ἔδωσε πάντα τή συμβολή του στήν κοινή ὑπόθεση τῶν ἄλλων λαῶν. Ἦξερε πάντα νά ξεχωρίζει καλά τούς φίλους ἀπό τούς ἐχθρούς· ἐνώθηκε μέ τούς φίλους του καί πολέμησε τούς ἐχθρούς του καί τούς ἐχθρούς τῶν ἄλλων λαῶν. Σέ τούτη τήν Ἀνθολογία δίνονται δυό ἀλβανικά δημοτικά τραγούδια, ἀφιερωμένα στό Φῶτο Τζαβέλα καί τό Μάρκο Μπό-

τσαρη, πού πολέμησαν ήρωικά γιά τή λευτεριά καί τήν άνεξαρτησία του έλληνικού λαού· επίσης δίνεται καί τό ποίημα του Ναΐμ Φράσιερι «Ο άληθής πόθος των Σκιπετάρων» μεταγλωττισμένο, στή δημοτική, πού μαρτυρεί τή σωστή αντίληψη πού είχε ο μέγας ποιητής τής Αναγέννησης γιά τίς σχέσεις του άλβανικού λαού μέ τούς άλλους λαούς.

2

Σύμφωνα μέ τά δοσμένα, ή γραφή τής άλβανικής γλώσσας αρχίζει από τό XIV αιώνα, αλλά ως τώρα γνωρίζαμε σάν πρώτο ντοκουμέντο γραφής τής άλβανικής τή φόρμουλα βάφτισης του Πάλι "Ενγκελ, πού ανάγεται στά 1462. Τό πρώτο γραφτό λογοτεχνικό μνημείο τής άλβανικής είναι τό «Πιστάρι» ('Η λειτουργία), του Γκιόν Μπουζούκου, πού εκδόθηκε τό 1555. Μ' αυτό άρχισε στή Βόρειο Άλβανία ή θρησκευτική διδασκαλική λογοτεχνία μέ λατινικό αλφάβητο, πού είχε, έστω καί λίγο, τήν απήχησή της στή μή κληρική άλβανική ζωή, ιδιαίτερα στά έργα των Πιέτερ Μπούντι, Φρανγκ Μπάρδι, Πιέτερ Μπογκντάνι κλπ. Από τό XVI αιώνα εμφανίζονται οι άπαρχές τής γραφής τής άλβανικής των Άρμπερέσηδων τής Ιταλίας μέ τό σύγγραμμα του Λέκ Ματρένγκα «Η χριστιανική πίστη» (1592). Άργότερα, ιδιαίτερα τό XIX αιώνα, οι διακριμένοι ποιητές Γερονίμ Ντέ Ράντα, Γκαβρίλ Ντάρα ο Νεότερος, Φραντσέσκ Άντόν Σαντόρι, Ζέφ Σερέμπε καί άλλοι, άνέπτυξαν σ' αυτό τό έδαφος, μια όλόκληρη λογοτεχνία. Σέ τούτη τήν Άνθολογία δίνονται άποσπάσματα από τό άριστούργημα του Ντέ Ράντα «Τό τραγούδι του Μιλοσάο», από τό ποίημα του Ντάρα του Νεότερου «Τό στερνό τραγούδι του Μπάλια» καί από τή συλλογή λυρικών ποιημάτων του Σερέμπε. Η έντυπη λογοτεχνία των Άρμπερέσηδων τής Ιταλίας, - πού άποτελεί μεγάλη ήθική, πατριωτική καί καλλιτεχνική θησαύριση, - έπαιξε σημαντικό ρόλο στή σύνδεση των Άρμπερέσηδων μέ τήν άλβανική έθνική υπόθεση καί στή διατήρηση τής γλώσσας καί τής άγάπης τους γιά τή χώρα των προγόνων.

Ἀπό τόν πρῶτο αἰῶνα τῆς τούρκικης κατοχῆς, στήν Ἀλβανία ἀναπτύχθηκε καί μιᾶ λογοτεχνία στά τούρκικα καί στά ἀραβικά. Παράλληλα μ' αὐτή ἄρχισε νά ἀναπτύσσεται στή χώρα μας καί ἡ λογοτεχνία στήν ἄλβανική γλώσσα μέ τουρκο-ἀραβικό ἀλφάβητο, πού ἕνα μέρος τῆς εἶχε θρησκευτικό χαρακτήρα, καί τό ἄλλο λαϊκό, μέ δημιουργούς τούς Μούτσι Ζάντε, Ἴμπραχίμ Νεζίμι, Χασάν Ζύκο Καμπέρι, Μουχαμέτ Κουτσούκου (Τσάμι) κλπ.

Ἀπό τό ΧVΙΙΙ αἰῶνα, στήν κεντρική καί νότια Ἀλβανία, ἐμφανίστηκε καί ἡ ἄλβανική θρησκευτική διδασκαλική λογοτεχνία μέ ἑλληνικό ἀλφάβητο, ἀπό τήν ὁποία δέ λείπουν καί σελίδες πού καθρεφτίζουν ὀρισμένες πλευρές τῆς ἄλβανικῆς πραγματικότητος τῆς ἐποχῆς. Οἱ Τεοντόρ Καβαλιώτι, Δανίλ Χατζίου, Τεοντόρ Χατζιφιλίππι, Κονσταντίν Μπεράτι κ.ἄ, εἶναι μερικοί ἀπό τούς ἐκπροσώπους αὐτῆς τῆς λογοτεχνίας.

Στό ΧΙΧ αἰῶνα ἀναπτύχθηκε μιᾶ ἐκπολιτιστικό - λογοτεχνική κίνηση τῶν Ἀρμπερέσηδων, Ἀρβανιτῶν τῆς Ἑλλάδος. Τό παραπονετικό τραγούδι «Μωρέ ὄμορφε Μωριά!» θυμίζει τή μετανάστευση μερικῶν Ἀρμπερέσηδων ἀπό τό Μωριά καί τήν ἐγκατάστασή τους στήν Ἰταλία, ἀμέσως ὕστερα ἀπ' τήν ὀθωμανική κατοχή.

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πῶς ἡ ἄλβανική λογοτεχνία ξεπέρασε τούς τοπικιστικούς καί θρησκευτικούς περιορισμούς κι ἔγινε ἐθνική λογοτεχνία μέ μεγάλες ἰδεοκαλλιτεχνικές ἀξίες ὅταν στό ἐθνικό κίνημα γιά τό ξύπνημα καί τό δυνάμωμα τῆς συνείδησης τοῦ ἔθνους, γιά τό ξεσκλάβωμά του ἀπό τόν ξενικό ζυγό καί γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος τῆς Πατρίδας, πῆραν ἐνεργό μέρος οἱ πλατιές λαϊκές μάζες καί τό κίνημα ἐπικυρώθηκε μέ τό ὄπλο καί τήν πέννα.

Ὑστερα ἀπό τή βίαιη διάλυση τοῦ Ἀλβανικοῦ Συνδέσμου (πού ἰδρύθηκε στήν Πριζρένη στά 1878), ἀπό τήν Ὑψηλή Πύλη καί τίς μεγάλες ἰμπεριαλιστικές δυνάμεις, ὁ ἄλβανικός λαός δέν ἔπαψε τόν ἀγῶνα γιά τά νόμιμα δικαιώματά του. Στή βάση τοῦ ἐθνικοῦ πολιτιστικο - κοινωνικοῦ κινήματος ριζοβόλησε κείνη ἡ λογοτεχνία πού μπήκε πλέρια στήν ὑπηρεσία του. Ἀπό τά χρόνια τοῦ '80 τοῦ περασμένου αἰῶνα καί ὡς τήν

πρώτη δεκαετία του αιώνα μας αναδείχτηκαν διακριμένοι συγγραφείς, όπως οί Πάσκο Βάσα και Θύμι Μίτκο, Ναΐμ Φράσιερι και Σαμί Φράσιερι, Αντόν Ζάκο - Τσαγιούπι και Ντρέ Μιέντα, Άλέξ Σταύρε Ντρενόβα ("Ασντρεν) και Χαλίλ Μόσι, Μιχάλι Γκραμένο και Λουίγκι Γκουρακούκι κλπ, πού δημιούργησαν την αλβανική λογοτεχνία της Έθνικης Αναγέννησης. Κεντρική προσωπικότητά της στάθηκε ο Ναΐμ Φράσιερι. Σέ τούτη τήν Άνθολογία παραθέτονται άποσπάσματα άπ' τό ποίημα «Κτηνοτροφία και Γεωργία» (1886), λυρικά ποιήματα άπό τή συλλογή «Άνθη τής άνοιξης» (1890) και άποσπάσματα άπό τό έπικό ποίημα «Ίστορία του Σκεντέρμπεη» (1898). Τό έργο του Ναΐμ, αύτου του «άπόστολου τής άρβανιτροσύνης» έγινε και μένει πολύ άγαπητό για τίς πλατιές λαϊκές μάζες, ρίζωσε πιά στήν έθνική συνείδηση του αλβανικού λαού. Άκολουθώντας τό θεματολόγιο και τό πνεύμα του Ναΐμ, ο Αντόν Ζάκο - Τσιαγιούπι βασίστηκε πολύ στήν προφορική δημιουργία τής άγροτιάς και έπεξεργάστηκε μέ έκδηλο ρεαλιστικό ύφος πατριωτικά, κοινωνικά και ήθικο έρωτικά μοτίβα. Άπό τά έργα του τό «Μπαμπά Τομόρι» (1902) κλπ, σέ τούτη τήν Άνθολογία παραθέτονται μερικά πολύ πετυχημένα λυρικά ποιήματα και πολιτικο - κοινωνικές σάτιρες. Τιμητική θέση στό πάνθεο των πιο διακριμένων αλβανών ποιητών κατέχει και ο Ντρέ Μιέντα, πού πραγματεύεται πλατιά και μέ μεγάλη καλλιτεχνική άξία τό πατριωτικό θέμα. Συνδυάζοντας τό λυρισμό μέ τό έπος, τό ρωμαντισμό μέ τό ρεαλισμό, τον πατριωτισμό μέ τά κοινωνικά μοτίβα, κατόρθωσε νά προσφέρει ένα έργο, όπου εξεχει ή μαεστρία σέ άρκετά είδη. Άπό τά «Γιουβενίλια» (1917) και «Έλευθερία» (1937) παραθέτονται έδώ μερικά λυρικά και σοννέτα του. Άκολουθώντας τό Ναΐμ και τήν αλβανική δημοτική ποίηση μεγάλωσε και δημιούργησε ο Άλέξ Σταύρε Ντρενόβα - γνωστός μέ τό ψευδώνυμο "Ασντρεν, πού συγκαταλέγεται ανάμεσα σ' εκείνους τούς ποιητές πού έγραψαν στίς περιόδους τής Αναγέννησης και τής ανεξαρτησίας, μαζί μέ τούς Μιχάλι Γκραμένο, Χίλ Μόσι, Ρίστο Σιλίκι, Λουίγκι Γκουρακούκι και άλλους. Τά έργα του «Άχτίνα φωτός» (1904)

καί «Όνειρα καί δάκρυα» (1912), ἔπαιξαν σημαντικό ρόλο γιά τήν πατριωτική καί αἰσθητική διαπαιδαγώγηση.

Ἡ περίοδος πού ἀκολούθησε μετά τήν Ἀναγέννηση, δηλαδή ἡ περίοδος ἀπό τό σχηματισμό τοῦ ἀλβανικοῦ κράτους (1912) ὡς τήν ἰταλική φασιστική κατάληψη τῆς Ἀλβανίας (1939), χαρακτηρίζεται ἀπό σκληρή πάλη ἀνάμεσα στή λογοτεχνία, πού συνέχισε μέ συνέπεια τό προοδευτικό ρεῦμα τῆς Ἀναγέννησης καί στό ρεῦμα ἐκείνης τῆς λογοτεχνίας, πού τέθηκε στήν ὑπηρεσία τοῦ καθεστώτος τῆς καταπίεσης κι ἐκμετάλλευσης πού βρισκόνταν στήν ἐξουσία τοῦ μοναρχικοῦ ἀστοφεουδαρχικοῦ καθεστώτος τοῦ Ἀχμέτ Ζώγκου καί τοῦ ἀντιδραστικοῦ κλήρου. Ἀπό τό προοδευτικό ρεῦμα ἀναδείχτηκαν μεγάλοι προοδευτικοί συγγραφεῖς, ὅπως ὁ Φάν Σ. Νόλι καί ὁ Μιλός Γκέργκι Νικόλα - γνωστός μέ τό ψευδώνυμο Μιγκένη. Ὁ Φάν Σ. Νόλι, διακριμένος πατριώτης κι ἓνας ἀπό τοὺς ἡγέτες τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης τοῦ Ἰούνη τοῦ 1924, ἦταν δημοσιολόγος καί ρήτορας, ποιητής καί πεζογράφος, ιστοριογράφος καί μουσικολόγος, δραματοῦργός καί μεταφραστής στά ἀλβανικά.

Στήν ποίησή του, οὐσιαστικά, πραγματεύεται τή σύγκρουση ἀνάμεσα στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση καί τήν ἀστοφεουδαρχική ἀντεπανάσταση. Ἀπό τήν ποιητική συλλογή του «Λεύκωμα» (1928), πάρθηκαν μερικά ἀπό τά ἐπικολυρικά ἀριστουργήματά του, ὅπως οἱ πολιτικές ἐλεγείες ἢ τό «Τρέξε, Μαραθωνομάχε» καί τό «Στίς ἀκροποταμιές». Μιά γερή στροφή πρὸς τό ρεαλισμό, τά κοινωνικά θέματα καί τό λαϊκό πνεῦμα, πραγματοποίησε ἡ ἀλβανική προοδευτική λογοτεχνία μέ τή γενιά τῶν νέων συγγραφέων, πού συνδέθηκαν μέ τό ἐργατικό κίνημα καί μέ τίς κομμουνιστικές ιδέες στήν Ἀλβανία στά χρόνια τοῦ '30, τοῦ αἰῶνα μας. Στήν πρωτοπορία αὐτῆς τῆς γενιάς ἀναδείχτηκε ὁ ὀνομαστός ταλαντοῦχος ἐπαναστάτης ποιητής Μιλός Γκέργκι Νικόλα - Μιγκένη (1911 - 1938). Ἀπό τήν ποιητική συλλογή του «Ἐλεύθεροι στίχοι», πού πέρασαν ἀπό τή λογοκρισία τοῦ σκοταδιστικοῦ ζωγκικοῦ καθεστώτος, δίνονται ἐδῶ ὀρισμένα ἀπό τά πιό δυνατά λυρικά

ποιήματα, ιδιαίτερα τό «Ποίημα τῆς ἀθλιότητος» ὅπου συμ-
μπυκνωμένα, συνθετικά, παρουσιάζει ἀνάγλυφα τὴν ἄθλια κι
ἄχαρη ζωὴ τῆς φτωχολογιᾶς, μὰ καί τό συσσωρευμένο μίσος καί
τό πνεῦμα τοῦ ξεσηκωμοῦ τῶν μαζῶν ἐνάντια στήν καταπίε-
ση καί ἐκμετάλλευση ἐκείνη τὴν ἐποχὴ. Ὁ Μιγκέني θεωρεῖται
ὁ προάγγελος καί πρόδρομος τῆς σημερινῆς ἀλβανικῆς λογο-
τεχνίας. Δίπλα του ἀραδιάζονται καί ἀρκετοί ἄλλοι νέοι ποιη-
τές· ἐδῶ ὅμως ἀναφέρομε μονάχα μερικούς, ὅπως τοὺς Νόντα
Μπούλκα, Ἀλέξ Τσάτσι, Ἀντρέα Βάρφι, Δημήτρ Σ. Σιουτερί-
κι, Σεφκέτ Μουσαράι, πού πῆραν μέρος καί στὸν Ἀντιφασι-
στικό Ἐθνικοαπελευθερωτικό Ἀγώνα καί συνέχισαν νά δημι-
ουργοῦν στίς μέρες μας, σάν συγγραφεῖς τοῦ σοσιαλιστικοῦ
ρεαλισμοῦ. Ἐνα ἀπὸ τὰ νεότερα ταλέντα, πού ἐμφανίστηκε
στά χρόνια τοῦ '30, τοῦ αἰώνα μας, ἦταν ὁ Κεμάλ Στάφα, κομ-
μουνιστὴς τῶν πρώτων ὠρῶν, Ἡρώας τοῦ Λαοῦ στὸν Ἀντιφασι-
στικό Ἐθνικοαπελευθερωτικό Ἀγώνα. «Στὴ σκιά τοῦ ἀδερφοῦ
μου» καί τό «Τραγούδι τοῦ καμπαναριῶν» εἶναι δυό ἀπὸ τὰ
ἀντιπροσωπευτικὰ λυρικά ποιήματά του. Στὴν Ἀνθολογία κά-
νει τὴν παρουσία του καί ὁ ποιητὴς Λιασγκούς Ποραντέτσι,
πού διακρίθηκε σάν πλαστικὸς ζωγράφος τῆς φύσης τῆς γενέ-
τειράς του, σάν λυρικός τραγουδιστὴς τῶν τρυφερῶν ἐρωτικῶν
αἰσθημάτων καί σάν καλλιεργητὴς τῆς πλούσιας ποιητικῆς
γλώσσας.

Μέ βάση τὴν κληρονομιά τῶν καλύτερων χαρακτηριστι-
κῶν καί τῶν ἀρετῶν τῆς προγενέστερης προοδευτικῆς ποίησης,
τίς πιὸ ὡραίες παραδόσεις τῆς προφορικῆς λογοτεχνίας τοῦ
λαοῦ, καί μέ τὴν καθοδήγηση τοῦ Κόμματός μας, ἀκόμα ἀπὸ
τὸν Ἀντιφασιστικό Ἐθνικοαπελευθερωτικό Ἀγώνα καί σ' ὅλη
τὴ διάρκεια τῆς ἐπανάστασης, τῆς οἰκοδόμησης καί ὑπεράσπι-
σης τοῦ σοσιαλισμοῦ στὴν Ἀλβανία, δημιουργήθηκε μιά λογο-
τεχνία μέ ἀνώτερες ἰδεοκαλλιτεχνικὲς ἀξίες, ἡ λογοτεχνία τοῦ
σοσιαλιστικοῦ ρεαλισμοῦ. Αὐτὴ ἡ λογοτεχνία καθρεφτίζει κα-
θαρά, γνήσια, τὴν ἔνδοξη ἐποποιία πού ἔγραψε ὁ ἀλβανικὸς
λαὸς στὸν ἀγώνα του ἐνάντια στοὺς ἰταλοὺς καί γερμανοὺς

φασίστες καταχτητές και στους ντόπιους προδότες, καθρεφτίζει τις γιγάντιες προσπάθειες που έκαμε και κάνει ο αλβανικός λαός, πάντα κάτω από τη συνετή καθοδήγηση του Κόμματος 'Εργασίας 'Αλβανίας μ' έπικεφαλής τον ακριβό ηγέτη σύντροφο 'Ενβέρ Χότζια, για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού στην Πατρίδα μας, για την υπεράσπιση των νικών της επανάστασης και της Πατρίδας, σε αδιάλλακτη πάλη ενάντια στις άρπαχτικές επιδιώξεις των ιμπεριαλιστών, των σοσιαλιμπεριαλιστών, των ρεβιζιονιστών κάθε απόχρωσης και ενάντια στη διεθνή αντίδραση. 'Εκτός από τους συγγραφείς, που προαναφέραμε και που είχαν αρχίσει να δημιουργούν από τα χρόνια του '30, αναδείχτηκαν επίσης, από τον 'Αντιφασιστικό 'Εθνικοαπελευθερωτικό 'Αγώνα ακόμα, και οι Κόλ Γιακόβα, Φατμίρ Γκιάτα, Λαζάρ Σιλίκι, που συνέχισαν με μεγάλη επιτυχία τη δημιουργία τους και μετά την απελευθέρωση. Στά διάφορα λογοτεχνικά είδη, σαν γνωστές πιά προσωπικότητες για τα ξεχωριστά γνωρίσματα του μεγάλου ταλέντου τους, διακρίθηκε μία ολόκληρη γενιά ποιητών, πεζογράφων και δραματοργών, όπως οι Σπύρο Τσιομόρα, Μάρκ Γκουρακούκι και Ντράγκο Σιλίκι, που ο πρόωρος θάνατος τους απόσπασε από τους κόλπους της κοινωνίας μας στην άκμή της δημιουργικότητάς τους. Διακρίθηκε ή γενιά, που προωθεί όλο και περισσότερο τις ως σήμερα επιτεύξεις της αλβανικής λογοτεχνίας, γενιά συγγραφέων ανθρωμένη στο κλίμα της λαϊκοδημοκρατικής επανάστασης και της σοσιαλιστικής επανάστασης, από τους οποίους αναφέρομε μόνο τους Ντριτερό 'Αγκόλι, 'Ισμαήλ Κανταρέ, Φατός 'Αράπι, Νατάσια Λιάκο, Ντότς Γκέτια, 'Αντέμ 'Ιστρέφι, Ντότς Παπλέκα, που αντιπροσωπεύονται σε τούτη την 'Ανθολογία. Τέτια ποιητικά έργα, όπως ή «'Εποποιία του Μπάλ Κομπετάρ»¹⁾ του Σιεφκέτ Μουσαράι.

1) Προδοτική όργάνωση (Σημ. μεταφραστή)

«Οί ήρωες του Βίγκ» του Κόλ Γιακόβα, «Ο δάσκαλος» και «Τό μήνυμα» του Λαζάρ Σιλίκι, «Ο παρτιζάνος Μπένκο» του Φατμίρ Γκιάτα, «Μάνα Άλβανία» και «Οί πατέρες» του Ντρι-τερό Άγκόλι, «Τί συλλογιούνται τούτα τά βουνά» και «Οί άε-τοί πετούνε ψηλά» του Ίσμαήλ Κανταρέ, όπως και πολλά άλλα λυρικά έργα αυτών και των άλλων ποιητών που αναφέραμε, είναι πολύ αγαπητά στις πλατιές μάζες των άλβανών αναγνω-στών. Μερικά από τά έργα των Κανταρέ, Άγκόλι, Σιλίκι, Για-κόβα, Σιουτερίκι, Γκιάτα όπως και των προδρόμων τους Ναϊμ Φράσιερι, Μιγκέني κ.ά., έχουν μεταφραστεί σε μερικές ξένες γλώσσες και έγιναν γνωστά στο κοινό διαφόρων χωρών του κόσμου.

Αυτό, κρίνοντας μετριοφρονα, είναι μέρος της συμβολής που προσφέρει ο άλβανικός λαός στο θησαυροφυλάκιο του κοι-νού πολιτισμού των λαών. Τά αξιόλογα αυτά έργα πραγματο-ποιήθηκαν σε άδιάλλακτη πάλη ενάντια στις ξένες αντιλήψεις και έκδηλώσεις της λογοτεχνίας παρακμής των διαφόρων χω-ρών, ενάντια στις «θεωρητικολογίες» των έσωτερικών και έ-ξωτερικών έχθρών, ενάντια στις ξένες ιδεο-αισθητικές πιέσεις κι ενάντια στις φιλελευθεριστικές υποχωρήσεις απέναντί τους.

Στήν παραπέρα συνέχιση των παλαιότερων και νέων έθνι-κών επαναστατικών, καλλιεργημένων και λαϊκών παραδόσεων, έπωφελούμενη και από τις πιο προοδευτικές έπιτεύξεις της παγκόσμιας λογοτεχνίας των άλλων λαών, ή σημερινή άλβανική λογοτεχνία βαδίζει σίγουρα μπροστά, σε όφελος του πνευμα-τικού πολιτισμού του λαού της, σε όφελος της ιδεο-πολιτικής, ηθικής και αισθητικής διαπαιδαγώγησης των εργαζόμενων μα-ζών, που διεξάγουν την επανάσταση, οικοδομούν και υπερασπί-ζουν τό σοσιαλισμό στήν άκριβή τους Πατρίδα στηριζόμενες στις δυνάμεις τους. Γι' αυτό κι άντηχούν επίκαιρα τά ποιητικά λόγια του Ναϊμ Φράσιερι:

Άλβανία, έσύ μου δίνεις τ' όνομ' Άλβανός, τιμή!

Τήν καρδιά μου έσύ μέ πόθους μου τήν έπλασες κι όρμή!...

Τούτη ή Ἄνθολογία τῆς ἄλβανικῆς ποίησης μεταφράστηκε στήν ἑλληνική γλώσσα ἀπό τόν ποιητή Πάνο Τσούκα, πού καλλιεργεῖ τήν ἄλβανική λογοτεχνία στά ἑλληνικά. Κατέχοντας βαθιά καί τίς δύο γλώσσες, ὄντας ὁ ἴδιος ποιητής, ὄχι μόνο στάθηκε πιστά στό ἄλβανικό πρωτότυπο, ἀλλά καί τό ἀπέδωσε καλλιτεχνικά, μέ τέτια ἔμπνευση καί δεξιοτεχνία, πού μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ἔκαμε μιά πραγματική ἀναδημιουργία.

ΒΕΧΜΠΙ ΜΠΑΛΙΑ

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Επιμέλεια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΛΕΥΚΟΜΕΤΕΩΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΒΕΒΛΙΟ
ΤΙΤΛΟΣ
ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΕΚΔΟΣΗ

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Ο ΓΚΙΕΡΓΚΙ ΕΛΕΖ ΑΛΙΑ

Στούς άντρειωμένους, πρώτος τους ό Γκιέργκι Έλεζ Αλία. Έννιά πληγές έχει άνοιχτές στό σῶμα του έννιά χρόνια. Κοντά του μόνο μιá αδερφή νυχτώνει, ξημερώνει, τοῦ πλένει τίς λαβωματιές μέ τῶν ματιῶν τά δάκρυα, τίς πλένει μέ τό κρῦο νερό έννιάχρονης βρυσούλας μέ τά λυμένα της μαλλιá τό γαῖμα του στεγνώνει, μέ τῶν γονιῶν τά έντύματα στολίζει τό κορμί του καί τῆς μεσούλας τ' ἄρματα στό πλάγι του άραδιάζει. Κάθε φορά πού τίς πληγές ἡ κορασιά τοῦ ἀλλάζει βρίσκει ό αδερφός της λαρωμό, τόν πόνο τους ξεχνάει καί μόν' ό πόνος του γι' αὐτή τόν ρίχνει τοῦ θανάτου. Πάνω στήν έννατη χρονιά ένα μαντάτο άκούστη, πῶς κάποιος μαῦρος βάιλος¹⁾ ἀπὲ τῆ θάλασσα ἦρθε. Ἦταν κακός καί μπελαλής²⁾ κι ἔβαλε βαρύν ὄρο: — «Θέλω ἀπό κάθε σπιτικό κι ένα ψητό κριάρι, θέλω τό κάθε σπιτικό μιá κόρη νά μοῦ στέλνει,

1) Βάυλος ἡ βάιλος (ἀπ' τό λατινικό «baiulus» ἦτανε τίτλος τῶν διπλωματικῶν αντιπροσώπων τῆς Βενετίας στήν Πόλη στά χρόνια τῶν Βυζαντινῶν καί τῶν Τούρκων πρόξενος, κόνσολας.

Στά χρόνια τῆς φεουδοκρατίας βάυλοι λέγονταν οί διοικητές, πού αντιπροσώπευαν τοὺς φεουδάρχες ἢ τοὺς βασιλιάδες σέ διάφορες ἑπαρχίες καί δικάζαν στ' ὄνομά τους.

Στήν ἀλβανική λαογραφία, ό βάυλος (ἀλβανικά μπαλόζ ἢ μπαυλόζ) έχει τῆ σημασία τοῦ ἐπιδρομέα, τοῦ κουρσάρου, τοῦ κακοποιοῦ πού ἔρχεται ἀπ' τῆ θάλασσα νά πατήσει τόν τόπο, νά τόν κουρσέψει, νά πάρει σκλάβους. Εἶναι ένα αντιπαθητικό πρόσωπο τῶν παραλογῶν, μ' ἐξαιρετική ὑπερφυσική δύναμη, καί μ' αὐτή τῆ σημασία χρησιμοποιεῖται καί στή μετάφραση.

2) μπελαλής—ἐκεῖνος πού δημιουργεῖ μπελάδες, φασαρίες.

ἓνα λεβέντη νὰ χαλῶ θέλω τὴν πᾶσα μέρα,
θέλω καὶ μιὰ περιοχὴ νὰ καίω κάθε βδομάδα!»

Ἦρθεν ἡ ἀράδα καὶ τοῦ Γκιέργκ νὰ δώσει τὸ χαράτσι.
Στὰ μάγουλά του κύλησαν πλημμυριστὰ τὰ δάκρυα.

Πῶς τοῦ σπιτιοῦ του τὴν τιμὴ ν' ἀφήσει στὸν κουρσάρο;

Ἦρχισε ἡ δόλια του ἀδερφή νὰ κλαίει καὶ νὰ φωνάζει:

— «Γιατὶ, ἀδερφέ μου, ὁ θάνατος νὰ μᾶς ἀλησμονήσῃ:

Ἡ μάνα κι ὁ πατέρας μας λυώνουνε μὲς στὸν τάφο,

μέσα στὸ σπίτι χρόνια ἔννια θαμμένο εἶν' τὸ κορμί σου

καὶ τὸ κορμί μου θὰ βρεθεῖ στοῦ βάλου τὰ χέρια.

Γιατὶ δὲν πέφτει ὁ πύργος μας νὰ μᾶς σκεπάσῃ κάτω;

Γιατὶ δὲ ρημαδιάζεται τὸ ἔρμολογί μου, τὸ σπίτι,
κατακαημένη μάνα μου, νὰ σώσῃ τὴν τιμὴ σου;»

Ραγίστηκε τοῦ νιοῦ ἡ καρδιά κι ἔγινε δύο κομμάτια,

στὸ μέτωπό της στήλωσε τὰ θολωμένα μάτια,

στὰ μάγουλά του κύλησαν σὰν κομπολόι τὰ δάκρυα

καὶ γιὰ τὸν πύργο του βαριά ξεστόμισε κατὰρα:

— «Ἐχ, ἄχαρα σεράγια μου, τὰ χόρτα νὰ σᾶς πνίξουν

κι ὀχιές κι ἀστρίτες γάχετε ἀδερφι κι ἀδερφή σας.

Τόσο γοργὰ ρημαδιάσεν ἡ στέγη σας κι ἀφήνει

νὰ πέσουν οἱ βροχοσταλιές στὴν κρεβατόστρωσή μου;»

— «Ὅχι, ἀδερφέ, νὰ σὲ χαρῶ», τοῦ ἀπιλογηθ' ἡ κόρη,

«θέρμη σὲ καίει καὶ ξωλαλεῖς¹⁾, γιατί δὲ στάζ' ἡ στέγη

τῆς ἀδερφῆς σου στάζουνε τὰ μάτια καὶ σὲ βρέχουν».

Ἐσφίξε ὁ Γκιέργκ στὸ χέρι της ἀδερφῆς τὸ χέρι,

τὸ χαιδεψεν ἀνάλαφρα, τὴν κοίταξε στὰ μάτια,

καὶ δὲν τῆς μίλησε ποτὲ πικρὸτερ' ἀπὸ τότε:

— «Γιατὶ, ἀδερφοῦλα μου, θρηναῖς, ποῖος πόνος σὲ παι-

[δεύει;

Γιατὶ, τὴν ἔρμη μου καρδιά τὴν κάνεις δύο κομμάτια;

Ἐννια χρόνια, ποῦ σέπεται στὸ στρῶμα τὸ κορμί μου,

ἔσένα ἔχει ὁ Γκιέργκ σου παρηγοριὰ του μόνη.

Πὲς μου, ἀδερφή, μὴ σούλειψε ποτέ τὸ φαγοπότι;

Μὴ ἄντυτ' ἡ ξυπόλητη σ' ἄφησε ὁ ἀδερφός σου;

1) ξωλαλῶ—παραμιλῶ ἀπὸ πυρετὸ

Μήπως ποτέ σέ πίκρανε μέ κάνα βαρύ λόγο;
Μήπως τότε βαρέθηκες, τί σ' άντρα πήγε ό νοῦς σου;». 88
'Η κόρη πήρε άνάλαφρα τό χέρι του άνδερφοῦ της,
στό μέτωπό της τόβαλε καί γνωστικά άποκρίθη:

— «Τόσο πολύ, άνδερφοῦλη μου, σ' άνέβηκεν ή θερμη;
Νά μπῶ στά ζώντα μέσ τή γῆς άν σκέφτομαι γιά γάμο.
Καί φαγοπότι ἔχω άρκετό, νά φάω, νά πιῶ χορτάτα,
ἔχω καί ροῦχα νά ντυθῶ καί ποδεμή νά βάλω.
Βαρύτερ' άπό σήμερα ποτέ δέ μου ἔχεις κρίνει.

Ἐσένα ἔχω πατέρα μου, ἔσένα ἔχω καί μάνα,
καί μή κακιώνεις, άνδερφέ, καί μή μέ παραπαίρνεις
γιά ἕναν καημό, πού σήμερα θέλω σέ σέ νά κλάψω.
Γιατί, άνδερφέ μου, έννιά άνοιξες ἔτοῦτο τό κορμί σου
νά μή χλωρίνει καί νά βγεις ὀρθός στήν ξώπορτά μας;
Κι ἐγώ ή δόλια σου άνδερφή, γιατί νά μή στεγνώσω;
Πῶς ή βαριόμοιρη νά πάω στοῦ βάλου τήν πόρτα;
Ἄκουσε ό νιός τά λόγια της καί μπράφ, στηλώθη ὀλόρ-
[θος:

— «Πάρε, άνδερφή μου, τ' άλογο του μεϊντανιοῦ καί τρέξε
στήν πόλη, στόν πεταλωτή του άνδερφοποϊτό μου
καί πές του: «'Ο Γκιέργκ' σέ χαιρετᾶ καί σέ παρακαλάει
νά πεταλώσεις τ' άτι του καί νᾶν τὰ πέταλά του
άπ' τό πιό στέριο σίδηρο καί τά κρρφιά άπό άτσάλι,
τί μέ τό μαῦρο βάλυο θά βγεϊ ν' άντιπαλαίψει.
Κι άν δέ θελήσει τ' άλογο νά πεταλώσει ἐκεϊνος,
στό φίλο του πεταλωτή γοργά τρέξε, άνδερφή μου».

Καβάλλα ή κόρη στ' άλογο κατέβηκε στήν πόλη
καί πήγε στόν πεταλωτή, στό βλάμη του άνδερφοῦ της:
— «Καλή ὦρα σου, πεταλωτή καί βλάμη του άνδερφοῦ μου!»

— «Καλῶς τηνε τήν κορασιά όπούρχεται άπ' άλάργα!»

— «Χαιρετισμούς σοῦ στέλνει ό Γκιέργκ καί σέ παρακαλάει
νά πεταλώσεις τ' άτι του καί νᾶν' τὰ πέταλά του
άπ' τό πιό στέργιο σίδηρο καί τά καρφιά άπό άτσάλι,
τί μέ τό μαῦρο βάλυο θά βγεϊ ν' άντιπαλαίψει!»

Ἐομως ό βλάμης άσχημα στήν κόρη άπιλογήθη:

— «Ἄν μου χαρίσεις, κορασιά, τά δυό σου ὠραϊα μάτια,
τόν άνδερφοῦλη σου τό Γκιέργκι ἐγώ θά τόν γλυτώσω,

θά κάμω, κόρη, τ' ἄτι του σάν ἄνεμος νά τρέχει». Καί τότε ἡ κόρη γύρισε καί τοῦ εἶπεν ὀργισμένη: —«Τί λόγια λές, πεταλωτή, πού νά σοῦ πές' ἡ γλώσσα; Στό σπίτι τοῦ σταυραδερφοῦ ξεκίνησα γιά νάρθω, πού τὸ ἄλογό μου ἐννιά χρονιές δέν πάτησεν ὡς τώρα, μὰ, σχώρα με, γιατί ἔπεσα σ' ἐνοῦ ἄτιμου τήν πόρτα. Τοῦτα τά μάτια μιά φορά τά χάρισα, γιά πάντα, στή μάνα, στόν πατέρα μου, πού κάτω ἀπ' τή γῆ λυώ-

στό Γκιέργκι μου πού ἀπὰ στή γῆ τόν λυώνουν οἱ πλη-
[γές του]»

Στό φίλο τὸν πεταλωτή πῆγεν ἡ κόρη κι εἶπε: «Χαιρετισμούς σοῦ στέλνει ὁ Γκιέργκ καί σέ παρακαλᾷ νά πεταλώσεις τ' ἄτι του καί νᾶν' τὰ πέταλά του ἀπ' τὸ πιὸ στέριο σίδηρο καί τὰ καρφιά ἀπὸ ἀτσάλι, τί μέ τό μαῦρο βάυλο θά βγεῖ ν' ἀντιπαλαίψει!»

Ἐκεῖνος τὸ πετάλωσε σὰ νά τανε δικό του

κι ἀποβραδύς στό σπίτι της ἐγύρισεν ἡ κόρη.

Βρῆκε τό Γκιέργκ νά καρτερᾷ στής φλαμουριάς τὸν ἴσκιο.

Τί ἔκαμε τάχα ἐκειός ὁ ἀντρεῖος ὁ Γκιέργκι Ἐλέζ Ἀλία;

Ἔστειλε χαιρετίσματα στό βάυλο καί τοῦ εἶπε

νά βγεῖ πουρνὸ σέ πάλαιμα, νά χτυπηθοῦν οἱ δύο τους.

—«Δέν ἔχω, βάυλε, κορασιά σέ σένανε νά δόσω.

Κι ἂν τά κριάρια μου εἴν' παχιά δέν πάχυναν γιά σένα.

Τὴν ἀκριβὴ ἀδερφοῦλα μου, βάυλε, δέ σοῦ τή δίνω,

δέν ἔχω ἄλλον τίς πληγές νά δένει τοῦ κορμιοῦ μου!»

Σὰ ροδοχάραξε ἡ αὐγὴ ψηλὰ στὰ κορφοβούνια

οἱ δύο ἀντρειωμένοι βγήκανε στοῦ ἀγώνα τό μεϊντάνι

κι ἕνας στόν ἄλλον ἄσχημα πειράγματα πετοῦνε:

Πρῶτος ὁ βάυλος μίλησε:

—«Γκιέργκι, ἀπὸ τό μνημα βγήκες;

Γιατί, καημένε, μ' ἔφερες σέ τοῦτο τό μεϊντάνι;»

Κι ὁ ἀντρειωμένος ὁμορφα στό βάυλο ἀπιλογήθη:

—«Βάυλε, χαρὰ στό στόμα σου, σωστές κουβέντες εἶπες.

Πᾶν χρόνοι ἐννιά πού κίνησα στόν τάφο νά κατέβω,

μὰ προτοῦ φτάσω ἦρθες ἐσύ, νά μέ γυρίσεις πίσω.

Πρὶν κράξεις με σέ πάλαιμα ζητᾷς τὴν ἀδερφή μου,

γυρεύεις τ' ἄρνοκάτσικα πρὶν τὸ βοσκό γυρέψεις,
κι ἦρθα μὲ σέ νὰ χτυπηθῶ κι ἦρθα σέ σέ νὰ δείξω
πὼς οἱ πατέρες μας τρανή σέ μᾶς ἀφήσαν διάτα,
ὅσο κρατοῦμε τ' ἄρματα μὴ δόσομε τὸ βιό μας,
μὴ δόσομε τὴν ἀδερφή στὸ βάυλον ἂν πρῶτα
δὲ θὰ βαφεῖ μέ τὸ αἷμα μας τοῦ ἀγῶνα τὸ μεῖντάνι.
Κι ἐσύ μὴ περφανεύεσαι περίσσια γιατί ἐμένα
μέ λένε Γκιέργκι Ἐλέζ Ἀλί κι ἦρθε ἡ στερνή σου ὥρα!»
Φρουμάζουν τ' ἄτια καὶ πετοῦν τὰ πέταλά τους σπίθες.
Πρῶτος ὁ βάυλος τὸ βαρὺ ἐσήκωσε τοπούζι
καὶ τὸ σφεντόνισε μέ ὄρμην, ὅμως τὴν ὥρα ἐκείνη
τ' ἄτι τοῦ Γκιέργκ γονάτισε καὶ τὸ τοπούζι ἀπάνω
ἀπ' τοῦ γενναίου τὴν κεφαλή σφυρίζοντας ἐδιάβη
καὶ στό λιβάδι μπήχτηκε δώδεκα ὀργιές τοῦ βάθους
καὶ σήκωσε τὸν κουρνιαχτὸ δώδεκα ὀργιές τοῦ ἀψήλου.
Τότε τοῦ Γκιέργκ ἦρθε ἡ σειρά καὶ τὸ τοπούζι σβέλτα
ζύγιασε ὁ νιὸς καταμεσίς στό μέτωπο τοῦ ὄχτροῦ του.
Σωριάστηκεν ὁ βάυλος κι ἀναταράχτη ὁ κάμπος.
Εὐτύς τὴ σπάθα τράβηξεν ὁ Γκιέργκι ἀπὸ τὴ θήκη
κι ἀπ' τοῦ κουρσάρου τὸ κορμὶ χῶρισε τὸ κεφάλι.
Ἐπὸ τὰ πόδια σβάρνισε τὸ αἰμόφυρτο κουφάρι,
σ' ἓνα πηγάδι τὸριξε μέ τὸ ἄλογον ἀντάμα.
Ἐπ' ἄκρη σ' ἄκρη ὁ ποταμὸς κοκκίνησε ἀπ' τὸ αἷμα
καὶ τρία χρόνια ὀλάκερα βρώμαγε ὁ τόπος γύρα.
Γύρεσε ὁ Γκιέργκι σπῖτι του μέ τὸ γοργὸ του τ' ἄτι
τούς συντροφούς του κάλεσε κοντὰ του καὶ τούς εἶπε:
—«Ἐφουγκραστεῖτε, συντροφοί, τὸν ὑστερνὸ μου λόγο:
Δικὰ σας τὰ σεράγια μου, τῶν σεραγιῶν τὰ πλούτη,
δικὸ σας ὅλο μου τὸ βιὸ καὶ τὰ λογάρια μου ὅλα,
μόνο νὰ προστατέψετε τὴν ἀκριβὴ ἀδερφή μου!»
Ἐσκυψε ὁ νιὸς κι ἀγκάλιασε τὴν ἄχαρη ἀδερφή του
μά μὲς στ' ἀγκάλιασμα μέ μιᾶς οἱ δύο καρδιές σιγῆσαν
καὶ σωριαστήκανε νεκρὰ τ' ἀγαπημέν' ἀδέρφια.
Κανέννας δέν ξεψύχησε καλύτερ' ἀπὸ δαύτους.
Τριγύρω τους οἱ συντροφοὶ στήσανε μέγα θρῆνο,
σκάψαν τὸ μνήμα τους πλατὺ, νᾶναι γιὰ δύο νομάτους,
ἀγκαλιασμένα καὶ τὰ δύο τ' ἀδέρφια νὰ χωρέσει.

“Ενα λαμπρό έπιτύμβιο τούς στήσανε στόν τάφο,
νά τόν θωροῦνε οί ἄνθρωποι, τ’ ἀδέρφια νά θυμοῦνται.
Καί στό κεφάλι τους κοντά μιὰ φλαμουριά φυτέψαν,
στά κλώνια νά κουρνιαζουνε τῆς ἄνοιξης τ’ ἀηδόνια.
Σάν πρασινίσαν τά βουνά καί φούντωσαν τά δέντρα
ὁ κοῦκκος πῆγε νά σταθεῖ στό νιόσκαφτο κιβούρι
κι ηῦρε στεγνά τῆς φλαμουριάς ὅλα της τὰ κλωνάρια.
Χτύπησε πάλι τὰ φτερά στό μαῦρο πάει σαράι
καί βρῆκε ἀκέρια τή σκεπή στό χῶμα σωριασμένη.
Καί τότε πάει καί στάθηκε σέ κάποιο παραθύρι
κι ἔκαμε τέτιο ξορκισμό κι ἔδοσε τέτια διάτα:
«Διαβάτη, ἂν τύχει νά διαβεῖς ἐδώθε τραγουδώντας
σταμάτα τό τραγούδι σου κι ἂν κλαίγοντας περάσεις
πιό θλιβερό καί πιό πικρό τό μοιρολόι σου κάμε.
Σ’ ὅσα βουνά κι ἂν γύρεψα, σ’ ὅσα λιβάδια ἂν πῆγα,
σ’ ὅσα σπιτάκια στάθηκα τό θρῆνο μου σκορπώντας,
ταίρι δέ βρῆκα πουθενά τοῦ Γκιέργκι Ἐλέζ Ἀλία!»

Ο ΓΑΜΟΣ ΤΟΥ ΧΑΛΙΑ

Λάμψη ἔχει ὁ γήλιος περισσῆ, μά ζεστασιὰ ἔχει λίγη.
Σαλεύει ὁ ἀνεμοτράνταχτος πλάτανος τῆς Γιουμπίνας.
Ἄπό τό βᾶρος τοῦ χιονιοῦ οἱ ὄξυές λυγοῦν νά σπά-
[σουν.

Μόνο τῶν πεύκων τίς κορφές δέν ἔκρυψε τό χιόνι.
Χιονοστιβάδες ροβολοῦν κι ἀχοῦνε τὰ φαράγγια.
Πᾶν στό ποτάμ' οἱ κορασιές τὰ ζὰ τους νά ποτίσουν
καί τό ποτάμι ἀλάκερο τό βρῆκαν παγωμένο.

Πῆγαν στά κεφαλόβρυσσα, κι αὐτά εἶχαν κρούσταλ-
[λιάσει.

Κι ἡ μιὰ στήν ἄλλη μίλησαν κι ἡ μιὰ στήν ἄλλην εἰ-
[παν:

— «Φοβοῦμαι πῶς θά χάσομε τό βιό μας ὡς τῆ μέρα
πού θά γλυκάνει ὁ καιρός κι οἱ πάγοι θέ νά λυώσουν.
Μά, θέ μου, ποιοὶ ναι τάχατες ἐκεῖν' οἱ στρατοκόποι
πού ἔρχονται ἀρχοντοπόδετοι κι ἀρχοντικά ντυμένοι;
Μή στά λιμέρια κίνησαν νά πᾶν τὰ παλληκάρια;
Μά πῶς κείνα τά διάσελα θά δυνηθοῦν νά διάβουν;»

Καί τότε ἡ Γέρα μίλησε κι εἶπε στίς ἄλλες τσοῦπρες:

— «Ὁ Μοῦγι κι οἱ συντρόφοι του βγῆκαν νά κυνη-
[γῆσουν».

Πόσο γοργά τό σύννεφον ἐσκέπασε τόν ἥλιο,
ἕνα πλατὺ κι ἕνα μακρὺ ἀνύφανε μαγνάδι
καί τίς κορφάδες τύλιξεν ὀλόγυρα, ἄκρη σ' ἄκρη.
Ὅταν περνοῦσαν οἱ γενναῖοι τό φουσκωτό ποτάμι,
τόσο πολὺ στροβίλισεν ὁ ἀνεμος τό χιόνι,

πού ὁ ἕνας τὸν ἄλλο συντροφο τὸν ἔχασε ἀπ' τὰ μὰ-
[τια.

Τὰ παλληκάρια πάγωσαν, μὰ πρόβαλλεν ἔμπρός τους,
κοντὰ στήν ἀκροποταμιά, τοῦ Μούγι τό σεράγι.

Γιά δεῖπνο ὁ Μούγι κράτησε τὰ παλληκάρια του ὅλα.

Ἐριξε ξύλα στή φωτιά καί φούντωσεν ἐκείνη
καί νὰ πυρῶσει δύνονταν μέ μιᾶς τρακόσιους ἄντρες.

Ἦστερα ὁ Μούγι σίμωσε βαρέλες καί βαρέλια·
κρασί χαν τὰ βαρέλια του, ρακί χαν οἱ βαρέλες.

Σὰν πυρωθῆκαν κι ἤπιανε, συνῆρθαν οἱ λεβέντες
κι ἀρχίσανε τὰ μέτωρα καί τό κουβεντολοῖ

κι ἀρχίσανε ν' ἀναρωτοῦν τὸ σπιτονοικοκύρη:

— «Σπίτι σου ἀπόψε λάχασε μουσαφिरαῖοι, Μούγι,

καί μὴ σοῦ βαρυφαίνεται νὰ ποῦμε σου ἕνα λόγο:

Τὸν ἀδερφό σου τὸ Χαλίλ γιατί δὲν τὸν παντρεύεις;

Ἄπό καιρό ζευγάρωσαν οἱ συνομήλικοί του

καί σ' ὅλους χάρισε ὁ θεὸς ἀγῶρια καί παιδοῦλες.

Μὴ καί λυπήθης χρήματα στὸν ἀδερφό νὰ δώσεις;

Μὴ καί λυπήθης τὰ ἔξοδα τὸ γάμο του νὰ κάμεις;

Μούγι, πολὺ φοβούμαστε πὼς κάποιος τὸν πλανεύει.

Στὴ Νέα Κοτόρη πάει πυκνὰ καί σκλάβο θὰ τὸν κάμουν

καί θὰ χαθεῖ τό σπίτι σου, θὰ ντροπιαστεῖ τό σοί».

Κι ὁ Μούγι ἀπολογήθηκε καί στοὺς συντρόφους του

[εἶπε:

— «Σύντροφοι, πάντ' ἀξιέπαινοι καί τιμημένοι νᾶστε.

Ἔσεῖς καλὰ τὸ ξέρετε τό χάλι μου, γενναῖοι.

Χρήματα δέ λυπήθηκα στὸν ἀδερφό νὰ δόσω,

μὴτ' ἔξοδα λυπήθηκα τό γάμο του νὰ κάμω.

Κανένας σας, συντρόφοι μου, ἀνάδερφος δὲν εἶστε.

Ποιὸς γιὰ τὸ γάμο τοῦ ἀδερφοῦ τὰ ἔξοδα λυπᾶται;

Δὲν εἶναι, ὦρ' ἄντρες, ὁ Χαλίλ πρόστυχος καί κουρ-

[σᾶρος·

ἔσεῖς καλὰ τὸν ξέρετε πὼς εἶναι παλληκᾶρι.

Κι ἂν θὰ σκεφτεῖ τὸ χαλασμό στό σπίτι μου νὰ φέρει,

ὅ,τι τοῦ ἀνήκει ἀπ' τὸ ἡλιοφῶς ὁ Θεὸς νὰ τοῦ τό
[πάρει.
Κι ἂν θὰ σκεφτεῖ, συντρόφοι μου, τό σοι μας νὰ ντρο-
[πιάσει,

ἀστροπελέκια ἄς ρίξουνε τὰ νέφια, νὰ τόν κάψουν
κι ὁ τάφος νὰ μὴ τὸν δεχτεῖ καὶ νὰ τὸν ἀναρίξει».

Τότε σηκώθηκε ὁ Χαλίλ κι ἔκαμε τέτιον ὄρκο:

— «Κάλλια νεκρὸς στὴ μαύρη γῆς, παρά νὰ κάμω ταίρι
μιὰ κόρη συντοπίτισσα, γιατί θαρρῶ ἀδερφές μου
τοῦ τόπου μας τίς κορασιές, τίς κόρες τῆς Γιουτμπίνας.

Ἦ θέ νὰ κάμω ταίρι μου τοῦ κράλη τὴν Τανούσια
ἢ μὲ τὴ γῆ θὰ παντρευτῶ, τό χῶμ' ἄς μὲ σκεπάσει.

Ἄπ' τὴν Τανούσια πιό ὀμορφη δέν εἶδε ὁ κόσμος ἄλλη.

Τό μέτωπό της τὸ λευκό μέ βουνοῦ πλάγι μοιάζει
τὴν ὦρα πού στὴ δύση της γέρνει σιγὰ ἢ σελήνη.

Τὸ πρόσωπό της ρόδινο σὰ μῆλο στὸ κλωνάρι,

τὰ μάτια—μαυροκέρασα, τὰ φρύδια της—γαϊτάνι

καὶ σὰν χελιδονιοῦ φτερά τὰ ματοτσίνουρά της·

ἢ μύτη της ὀλόιση σὰν χρυσοῦ κωντύλι,

τό στοματάκι της—ἀνθὸς πού μόλις γλυκοσκάει,

τὰ δόντια της ὀλόλευκα σὰν ποταμοῦ χαλίκια

πού μόλις τὰ πλυνε ἢ βροχὴ καὶ λάμπουνε στὸν ἥλιο·

ὡσὰν λαιμὸς περιστερᾶς εἶναι ὁ λευκὸς λαιμὸς της,

ὀρθόστητη σὰν ἔλατο εἶναι ἢ κορμοστασιὰ της

κι εἶν' τ' ἀπαλά χεράκια της ὡσὰν κρινοπλασμένα...

Ἄνάθεμα, ψηλὰ βουνὰ, μέ χιόνια σκεπασμένα,
πού ὅλες τίς διάβες κλείσατε νὰ μὴ μπορῶ νὰ διάβω
καὶ νὰ περάσω ἀντίπερα σ' ἐκεῖνο τό βασιλεῖο.

Ἔχ, ἄς μποροῦσα τὴν πλατιά τὴ θάλασσα νὰ φέρω
σὲ τοῦτα σας τὰ διάσελα, τὰ χιόνια σας νὰ λυώσω,
ν' ἀνοίξω δρόμο ὅσο νὰ πάω τὰ στέφανα νὰ βάλω...».

Ἄγροίκησεν ἢ θάλασσα τὴν πεθυμιὰ τοῦ νέου
κι ἔστειλε ἀγέρα δυνατὸν, ἓνα ζεστὸν ἀγέρα,

τὰ μαῦρα νέφη σκόρπισε κι ἀνάλυωσε τὰ χιόνια.
Χιονοστιβάδες πέφτανε καί τὰ βουνά βογγοῦσαν.
Στόν ποταμό κυλήσανε τὰ χιόνια σέ τρεῖς μέρες.

Τότε ὁ Χαλίλ ἐπήδησε στοῦ ἀλόγου του τή ράχη,
εἶπε στό Μούγι «ἔχε γειά» κι ἐχάθη καβαλλάρης.
Κανείς γιά δευτέρα φορά στό δρόμο δέν τόν εἶδε.
Μένανε πίσω του βουνά, δάση μ' ὄξυες κι ἐλάτια,
μένανε πίσω του στενά, πέρασαν μέρες, νύχτες,
κι ἄνθρωπο δέν ἀπάντησε στή μακρυνή του στρατά.

Ὡς βγήκε στήν ψηλότερη βουνοκορφή ἀπάνου
ἓνα ποτάμι ἀγνάντεψε σάν θάλασσα ἄκρη σ' ἄκρη
καί δίπλα του μι' ἀπέραντη ἀπλώνονταν πεδιάδα.
Σίμωσε κεῖ καί στάθηκε τ' ἄλογο νά ποτίσει
μά, ξάφνου, τ' ἄτι τρεῖς ὀργιές τινάχτη πρὸς τὰ πίσω
κι ὁ νιὸς εἶδ' ἓναν ἄνθρωπο στή ρίζα κάποιου βράχου.

Ἦτανε ἡ Ὠρα¹⁾ κι ἔκρινε γλυκὰ στό παλληκάρι:
—«Ξέρω, λεβέντη μου, καλά γιατί ρθες κατὰ δῶθε
τί σ' εἶδα, καθὼς πέραναγες, στὶς Κίτρινες Κοιλιάδες,²⁾
τί σ' ἀγαπῶ, σάν πού ἀγαπῶ, τίς κόρες τῶν ματιῶν μου,
προστάτισσά σου ἀκοιμητη μέρα καί νύχτα στέκω
καί σ' ἀκλουθῶ ἀξεχώριστη σάν νᾶμαι γὼ ἡ σκιά σου.
Μά σίμωσε, λεβέντη μου, κι ὅ,τι σοῦ πῶ ἀφουγκράσου.
Βλέπεις ἐκεῖνο τό πλατὺ, τὸ μέγα τὸ ποτάμι;
Κεῖνο τὸ λένε Δοῦναβη. Βλέπεις ἐκεῖ στήν ὄχθη
κάτι σκηνές ὀλόλευκες κι ἀνάμεσὰ τους, βλέπεις,
ἓνα τσαντίρι κόκκινο; Ροβόλησ' ἐκεῖ κάτου,

1) Ὠρα—πρόσωπο τῆς ἀλβανικῆς μυθολογίας, φύλακας ἑνὸς ἀνθρώπου, ἑνὸς σπιτιοῦ κλπ.

2) Κίτρινες Κοιλιάδες—(κακές κοιλάδες)—τοποθεσία, πού ἀναφέρεται συχνὰ στὶς ραψωδίες τοῦ κύκλου «Τοῦ Μούγι καί τοῦ Χαλίλ». Ἐκεῖ συνήθως διεξάγονται οἱ μάχες μέ τούς ἐχθρούς.

ἐλεύτερο τὸ χαλινὸ τοῦ ἀλόγου σου ν' ἀφήσεις
καί θά σέ πάει ὀλοῖσσα στήν κορασιά τοῦ κράλη»
Ἡ ὦρα ἐξαφανίστηκε καί χάθηκε στά ὄρη,
ὁ νιὸς ἐξαφανίστηκε καί χάθηκε στὸν κάμπο.
Τότες ὁ γήλιος ἔγερνε καί μούχρωσεν ἡ μέρα
καί τὸ φεγγάρι τ' ἀργυρὸ ἀργοῦσε ν' ἀνατείλει...
Τὸ παλληκάρι, ὡς ἔφτασε στοῦ ποταμοῦ στήν ὄχθη,
μέσ σ' ἓνα δάσος ἔδεσε τὸ γρήγορο ἄλογό του
καί πάει πεζὸς πρὸς τίς σκηνές, κρυμμένος στὸ σκοτάδι.
Κι ὅταν σ' ἐκεῖνο σίμωσε τὸ κόκκινο τσαντίρι
σταμάτησε καί κρύφτηκε πίσω ἀπὸ κάποιο δέντρο
ὅπου χε μέσα στὸ νερό τίς ρίζες του ἀπλωμένες.
Ἡ ἀγωνία τὸν ἔτρωγε καί συχναναρωτιόταν:
—«Γιατί ν' ἀργαίει τόσο πολὺ ναρθεῖ τὸ μεσονύχτι;»
Κι ὡς ἔδοσε στερνά ὁ θεὸς κι ἦρθε τὸ μεσονύχτι,
τὸ κοφτερότερο ἔβγαλε μαχαίρι ἀπ' τὸ φηκάρι
καί σίμωσε σερνάμενος στό κόκκινο τσαντίρι,
ἔκοψ' ἓνα κομμάτι του κι ἔχωσε κεῖ τὸ χέρι.
Ὅμως σέ τοῦτο λάθεψε γιατί τὸ χέρι πάει
κι ἄγγιξε ἀνθρώπου μέτωπο: ἦτανε ἡ κραλοπούλα.
Λαχταρισμέν' ἡ κορασιά πετάχτηκε ἀπ' τὸν ὕπνο,
ἓνα κακό ξεφωνητό σκορπώντας μέσ στή νύχτα.
Μέ μιᾶς τρακόσιες κορασιές συνάχτηκαν ὁμάδι
καί τὴν Ταουσία ρώτησαν γιατί ξεφώνισ' ἔτσι.
Μὰ ἡρεμα ἡ κόρη μίλησε κι εἶπε στίς βαγιοπούλες:
—«Πηγαίν'τε νὰ πλαγιάσετε, καλές συντρόφισσές μου,
κάτι σὰν ἴσκιος μ' ἄγγιξε καί ξύπνησ' ἀπ' τὸ φόβο»
Θί κορασιές σκορπίσανε καί πᾶνε νὰ πλαγιάσουν
κι ἡ ρηγοπούλα ξάπλωσε νὰ κοιμηθεῖ κι ἐκείνη.
Μὰ, ξάφνου, βλέπει νὰ κυλᾶ στή γῆ ἓνα δαχτυλίδι.
Ἐσκυψε ἡ κόρη μονομιᾶς, τὸ σήκωσε ἀπὸ χᾶμου,
κι ἀπρόσμενα ἐνὸς νέου μορφῆ θωρᾶ κι ἀναρωτιέται:
— «Ποῦ νὰ εἶδ' αὐτὸ τὸ πρόσωπο, ποῦ τοῦ Χαλὶλ μοῦ
[μοιάζει;»
Ἄκουσε ὁ νιὸς τὸ λόγο της καί δέν κρατήθηκε ἄλλο:

— «Φωτιά νά πέσει κι άστραπή, Τανούσια, νά σέ κάψει.
Είσαι, ὦ Τανούσια, ἐσύ ἄνθρωπος, ἔχεις καρδιά καί μπέ-
[σα;»

Κι ἡ κόρη ἀπιλογήθηκε κι εἶπε στό παλληκάρι:
— «Ἔ, ὦρέ νιέ, πόσο βαθιά μπῆκες ἐδῶ, σάν νάχες
ἐντὸς τρακόσια πνέματα καί φῶς δέ σ'εἶδε διόλου.
Ἔμπα μέσ τὸ τσαντίρι μου, λεβέντη, κι ἡ γιά πάντα
ἀντάμα θά γλυτώσομε ἢ θά χαθοῦμε ἀντάμα».
Μὰ ὁ Χαλίλ δὲ βιάστηκε κι εἶπε: «Καρτέρα λίγο!»
Τῆ σπάθα ξεφηκάρωσε, κοντά στήν τέντα ἐστάθη,
κοίταξε γύρω στήν αὐλή κι ἀφοῦ ψυχὴ δέν εἶδε,
τότες ἐμπῆκε στή σκηνὴ κι ἡ κόρη εὐτύς τὸν πῆρε
ἀπὸ τὸ χέρι καί γοργὰ τὸν πῆγε στὸν ὄντά της,
πού ἦταν γεμάτος μέ προικιά κι ὡς διάλεξε ἀπὸ δαῦτα
τὴν πιὸ καλύτερη στολή, τὴ χρυσοπλουμισμένη,
τὴν ἔδωσε στὸ νιούτσικο καί τοῦ εἶπε ἡ κραλοπούλα:
— «Σήκου, Χαλίλ, καί γρήγορα τούτα τὰ ροῦχα βάλε,
γιατὶ ἂν ἡ μέρα θά σέ βρεῖ ντυμένον ὅπως εἴσαι
καί τῶν δυονῶν τίς κεφαλές ὁ κράλης θά μᾶς πάρει».
Ἐντύθη ὁ νιὸς καί φάνταξεν ὀλότελα ὡς κορίτσι.

Ἡ χαραυγὴ γαλάτωσε τῆς νύχτας τὸ σκοτάδι
κι ὁ γῆλιος πρόβαλλε θαμπὸς στὰ γαλανὰ τὰ οὐράνια.
Μὰ γιατί τὰ χαί ἔτσι νωρὶς σηκώθηκαν οἱ βάγιες;
Φορτώσανε μαλλί καί πᾶν γιὰ πλύμα στὸ ποτάμι.
Ὅθι ἦταν πέτρες σκόρπισαν κι ἀρχίσανε τὸ πλύμα.
Κ' ἄλλοτε οἱ βάγιες πλένουνε κι ἄλλοτε τραγουδοῦνε.
Σέ λίγο πάει στήν ποταμιὰ κι ἡ ὦρια κραλοπούλα
μὲ μι' ἄλλη κόρη κρατητές καί κάθησαν νά πλύνουν.
Κι οἱ βάγιες τῆς τὴ ρώτησαν καί τὴν ψιλοξετάσαν.
— «Πές μας, πεντάμορφη τῆς γῆς, πού τήνε βρῆκες τού-
[τη
τὴν κόρη πού ὅλες μᾶς περνᾶ σέ χάρη κι ὀμορφάδα;
Τό μάτι τῆς—μάτι ξωθιάς, ἡ μπάλα τῆς—φεγγάρι
κι ἔλατι λυγερόκορμο μοιάζ' ἡ κορμοστασιά τῆς.

Αὐτή κάτω ἀπ' τόν ἥλιο μας ἄλλο δέν ἔχει ταίρι». — «Τί λέτε, καλές βάγιες μου, τίποτε δέν ὑπάρχει πού νά μήν ἔχει ταίρι του μέσα στόν κόσμο ἐτοῦτο. Κι ἐτούτ' ἡ κόρη, κορασιές, εἶν' ἀρραβωνιασμένη μέ τόν πασά τῆς Ντούμπλικα, μά πάμφτωχ' εἶναι ἡ δό-
[λια
δέν ἔχει, ἀλί, κανένανε τήν προίκα νά τῆς φτιάξει.
Κάτω ἀπ' τή γῆ ὁ πατέρας της, μέσα στόν τάφο λυώ-
[νει,
κι ἡ μάνα της, πάνω στή γῆ, γυρνᾷ στοὺς πέντε δρό-
[μους.
Κι ἦρθε ἡ καημένη, βάγιες μου, στόν κράλη τὸ γονιό
[μου
νά τοῦ ζητήσει βοήθημα, τήν προίκα νά ἐτοιμάσει.
"Ὁμως ἐσεῖς, νά σᾶς χαρῶ, τὸ πλῦμα σας κοιτάχτε
καί μή τήν περιπαίζετε τήν ἄμοιρην ἐτούτη». Οἱ κορασιές σωπάσανε καί σκύψανε στό πλῦμα
κι ἄλλες λευκαίνουν τό μαλλί κι ἄλλες μέ πόνο κλαῖ-
[νε ...

Μά τί ἔκαμεν ἡ βασίλισσα ἐκεῖ στή Νέα Κοτόρη;
Εἶδ' ἓνα ὄνειρο κακό, πῶς μέσ σ' ἓνα κοπάδι
μέ τρακόσι' ἀσπρά πρόβατα, μπῆκ' ἓνας μαῦρος λύκος.
Λαχταρισμένη ξύπνησε καί φώναξε στόν κράλη:
— «Ξύπνησε, κράλη, πού ἀστραπή νά πέσει νά σέ κάψει.
Μιά κορασιά μονάκριβην ὁ Θεός σου ἔχει χαρίσει,
ἀγορι σου ἄλλο στή γωνιά δέν ἔχεις ἀπ' αὐτήνε
κι ἔκλεισε χρόνος νά τή δεῖς· σήκου καί καβαλλίκα
τ' ἄτι σου τό καλύτερο κι ἄμε νά ἰδεῖς τήν κόρη,
γιατί ἐγὼ κακόνειρο στόν ὕπνο μου εἶδ' ἀπόψε,
πῶς τίς τρακόσιες βάγιες μας τίς σκόρπισ' ἓνας λύκος,
πού ἀπ' τή Γιουτμπίνα εἶχεν ἐρθεῖ καί μπῆκε ἀνάμεσά
[τους». —
"Ἀκουσε ὁ κράλης καί μέ μιᾶς στηλώθηκεν ὀλόρθος,

τὴν πανοπλία του φόρεσε, τοίμασε τ' ἄλογό του
καὶ καβαλλάρης ἔτρεξε στοῦ Δούναβη τὴν ὄχθη.
Τὶς τριακόσιες κορασιές τὶς γνώριζεν ὁ κράλης.
μὰ βρῆκε καὶ μιὰ πιότερη, ἐκείνη τὴν πιό ὠρία.
Καὶ τότε ὁ κράλης μίλησε κι εἶπε στὴν κορασιά του:
— «Τανούσια μου, νὰ σέ χαρῶ, ποῦ τήνε βρῆκες τούτη
τὴν κορασιά, πού ταίρι της στὸν κόσμον δὲν ὑπάρχει;»
— «Εἶναι φτωχὴ ἢ κακόμοιρη, ἀπέθανε ὁ γονιός της
κι ἡ ἔρημη μανούλα της γυρνᾷ στοὺς πέντε δρόμους.
Μέ τὸν πασὰ τῆς Ντουμπλικα εἶναι ἀρραβωνιασμένη,
ὅμως δὲν ἔχει, τὰτα μου, τὴν προίκα γιὰ τὸ γάμο
κι ἦρθε ἡ πικρὴ στὴν πόρτα σου, νὰ σέ παρακαλέσει
καὶ νὰ ζητήσῃ βοήθημα ὅ,τι ἡ καρδιά σου θέλει».
Ὁ κράλης συγκινήθηκε καὶ στὴν κορούλα του εἶπε:
— «Τώρα θὰ ξεκινήσομε νὰ πᾶμε στὴν Κοτόρη
κι ἐσύ αὐτὴ τὴν κορασιά μαζί σου θὰ τὴν πάρεις».
Ὁ κράλης διὰ τὴν ἔδοσε νὰ τοιμαστοῦν οἱ βάγιες
κι εὐτὺς φορτώσαν τ' ἄλογα καὶ κίνησαν γιὰ δρόμο.
Πλάι-πλάι, καβάλλα στ' ἄτια τους, ἐπήγαινε ἡ Τανού-
[σια
μέ τὸ Χαλίλ, στὴν πιό στερνὴ τοῦ καρβανιοῦ ἀράδα,
ὁ νιούτσικος στό γρίβα του κι ἡ κόρη στό ἔντορῃ της.
Στρατιῶτες ἀπ' ὀλόγυρα στὸ δρόμο τοὺς φρουροῦσαν
κι ἦταν ἀδύνατο νὰ βροῦν τρόπο γιὰ νὰ ξεφύγουν.
Στεριά ἔπο τρία μερόνυχτα φτάσαν στὴ Νέα Κοτόρη.
Οἱ τριακόσιες κορασιές σκορπίσαν στὰ κονάκια.
Τὸν πύργο τὸν καλύτερο διάλεξε ἡ κραλοπούλα,
μακρὺς τρακόσια βήματα, ψηλὸς δώδεκα πάτια,
πάνω σὲ βράχο ριζιμιό, κοντὰ στὸ περιγιάλι.
Κι ὁ πύργος κεῖνος ὅμοιο του στὴν ὁμορφιά δὲν εἶχε.
Μὲ λαξεμένο μάρμαρο εἶχε τὶς ὄψεις του ὅλες,
εἶχε καὶ βρῦσες δροσερὲς γιὰ νὰ δροσολογιοῦνται,
εἶχε πανώριο ἀνθόκηπο, μέ θαμαστά λουλούδια,
εἶχε καὶ βάρκες γιὰ νὰ πᾶν στὴ θάλασσα βαρκάδα.

Ἐκεῖ ὅποιος πᾶνινε νόμιζε πῶς ἄλλαζε τὴ ζήση.

Ἐκεῖ ἔμειναν ὁ νιὸς κι ἡ νιά τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύ-
[χτες.

Γουλιὰ νερὸ δέν ἠπιανε, βουκιά ψωμί δὲ φάγαν.

Μιά συλλογιά τούς παιδευε καὶ συχναναρωτιόταν:

— «Τάχατες πῶς θὰ κάμομε νὰ πᾶμε στὴ Γιουτμπίνα;»

Ἐμορφα ἐσκέφτ' ἡ κορασιά καὶ στὸν καλὸ της εἶπε:

— «Τὸ γρίβα σου ν' ἀφήσομε τὴ θάλασσα νὰ σκίσει
κι ἐμεῖς σὲ βάρκα μ' ἄρμενα καὶ μὲ κουπιὰ νὰ μποῦμε,
ἐγὼ ν' ἀνοίγω τ' ἄρμενα, σὺ τὰ κουπιὰ νὰ λάμνεις.

Μπορεῖ ἐν' ἀγέρι εὐνοϊκό τὴ βάρκα μας νὰ σπρώξει
καὶ νὰ μᾶς βγάλει ἀντίπερα στὰ μέρη σου κι ὁ γρίβας
θὰ μᾶς προσμένει στὸ γιαλὸ, καβάλλα νὰ μᾶς πᾶρει».

Μὰ ἡ κρᾶλισσα εἶδε τ' ἄλογο τὰ κύματα νὰ σκίζει

κι ἔτρεξ' εὐτύς στὸν ἄντρα της καὶ τοῦ πεν ὀργισμένη:

— «Φωτιὰ νὰ πέσει κι ἀστραπή καὶ νὰ σὲ κάψει, ὦ
[κρᾶλη.

Τρεῖς μέρες πᾶν πού ἡ κόρη μας γύρισε στὴν Κοτόρη

καὶ μήδε γώ καὶ μήδε σὺ τὴν εἶδαμε στὰ μάτια».

— «Ἄν θέλεις σύρε νὰ τὴ δεῖς, τί ἐγὼ καιρὸ δέν
[ἔχω».

Πόσο γοργὰ τομάσθηκεν ἡ κρᾶλισσα καὶ πῆρε

τό δρόμο πού τὴν πήγαινε περιγιαλοῦ στὸν πύργο.

Βρῆκε τὴν πόρτα σφαιλιστὴ καὶ μ' ἐπιτηδεμένη

ψιλή φωνή, γλυκιά φωνή, στὴν κορασιά της εἶπε:

— «Ἰανούσια μου, νὰ σὲ χαρῶ, ἀνοίξε νὰμπω μέσα,

νὰ δώ, ἀκριβὴ μου, μιά βολὰ τὰ δυὸ σου τὰ ματάκια,

γιατί ὁ καημὸς σου μ' ἔλυωσε, μὲ πᾶει στὸν ἄλλο

[κόσμο!]

Πίσω ἀπ' τὴν πόρτα ρίγησεν ἡ ὦρια ἡ κρᾶλοπούλα:

— «Τὶ λές, Χαλὶλ, ν' ἀνοίξω της;»

— «Ἄνοιξε κι ὅ,τι τύχει!»

Μὰ δέν τῆς ἔκανε ἡ καρδιά τὴν πόρτα της ν' ἀνοίξει.

Ἐἄφνου μιά σκέψη πέρασε μέσα στό νοῦ της κι εἶπε:

— «Καλόμοιρη μανούλα μου, πῶς νὰρθω νὰ σ' ἀνοίξω,

πού ἐγὼ μαι κρεββατόδετη ἀπὸ βαριάν ἀρώστια;»

— «Ἐλα, Τανούσια μου ἀκριβή, ξέρω τὴν ἀρώστιά
[σου,
γιατί κι ἐγὼ σὰν ἦμουν νιά, στά χρόνια σου ὅταν ἦ-
[μουν,
ἀρώστησα πολλές φορές ἀπὸ παρόμοια ἀρώστια.
Μὰ τό Θεὸ σοῦ ὀρκίζομαι, τὴ μπέσα μου σοῦ δίνω,
πῶς τούτη τὴν ἀρώστια σου ἐγὼ θά σοῦ τὴ γιάνω.
Μὸν' ἀνοιξε, μὴ ἀφήνεις με νὰ καρτερῶ στήν πόρτα
κι ὀλοζωῆς ἢ μάνα σου μάνα γιὰ σένα θᾶναι».

Μ' ἀλοίμονο, δὲν ἦτανε ἡ μάνα ἐκείνη μάνα.
Ἦταν ἀνήμερο θεριὸ, ποὺ καταλοῦσε δράκους.
Σὰν εἶδε μπρὸς τῆς τὸν Χαλίλ, τ' ἄξιο τό παλληκάρι,
τρέμοντας πισωγύρισε, καθὼς τρέμει τὸ φίδι.
— «Ἀστροπελέκι, κόρη μου, νὰ πέσει νὰ σέ κάψει,
ποὺ γέμισες τὸν πύργο μου μέ πρόστυχους, μέ κλέ-
[φτες!]

Τὴν πόρτα ἐκλείσε πίσω τῆς, στὸν κράλη ἔτρεξε κι εἶπε:
— «Τό τέλος σου ἦρθε, κράλη μου· κουρσάροι τῆς
[Γιουτμπίνας
πατήσανε τοὺς πύργους σου, πήρανε τὴν τιμὴ μας,
καὶ βιάζουν τὰ κορίτσια μας».

Ἦ κράλης, ξαφνιασμένος,
μέ πυρωμένο πρόσωπο, μ' ἄγρια φωνὴ τῆς εἶπε:
— «Πῶς δὲ στεγνὼν' ἡ γλῶσσα σου, τ' εἶν' τοῦτα τὰ
[μαντᾶτα;]

Σηκώθηκε, ἀρματώθηκεν, ἐπῆρε τό στρατό του,
ἔβωσε γύρα τὸ γιαλὸ καὶ χούμησε στὸν πύργο
καὶ σύλλαβεν ἀπὸ χεριοῦ τό νεὸ καὶ τὴν κοπέλα.
— «Τανούσια, πῶς μέ ντρόπιασες ἔτσι τὸν ἔρημο ἐ-
[μένα,
μέ τῆς Γιουτμπίνας τὸ ληστή πῶς ἔμεινες ἀντᾶμα;]

Ἐκλείσε ὁ κράλης τὸν Χαλίλ μέσ σέ βαθιὰ μπου-
[ντροῦμια
καὶ τὸ κορίτσι τὸ διώξε στοὺς δρόμους νὰ γυρίζει.
— «Καὶ τώρα φύγε, κόρη μου,—τῆς εἶπε,—τοῦτος εἶναι

ὁ δρόμος πού μονάχη σου τὸ θέλησες νά πάρεις.
Καὶ ποτὲ πιά στοῦ πύργου μας τὴν πόρτα μὴ πα-
[τήσεις,

τί μόνη σου τὴν ἔκλειςες μὲ βάτα γιὰ ὀλοένα».
Τοὺς δρόμους πῆρε ἡ κορασιά πικρά μοιρολογώντας.
Ἐβγαίνει ὁ κόσμος νά τὴ δεῖ, τὸ θρῆνο της γροικοῦσε,
ὅμως κανεὶς δὲν τὸλμησε κοντά της νά σιμώσει,
τί ὀλόγυρά της ἔστεκε τοῦ κράλ' ἡ κουστωδία.
Σὰ ζύγωσεν ἡ κορασιά στὴν ἄκρη τῆς Κοτόρης
τῆνε σταμάτησε ὁ Γιοβάν:

— «Γιατὶ θρηναῖς, Τανούσια;

Ποτὲ δέ σ' ἄκουσα νά κλαῖς καὶ νά ὀδύρεσ' ἔτσι».

— «Γιοβάν, μοῦ πιάσαν τὸν Χαλίλ, τὸν ἀδερφὸ τοῦ
[Μούγι,

κι ἐμένα μ' ἔδιωξε ὁ γονιός, στοὺς δρόμους νά γυρίζω
κι ὅσω νά ζῶ στό σπίτι μου νά μὴ πατήσω πάλι».

— «Ποιὸς τάχα τοῦτο τὸ κακὸ σοῦ τό καμε, ἀδερφή
[μου;»

— «Ἄχ, κάλλια ὁ μαῦρος θάνατος νά μ' εὔρισκε τῆ
[δόλια.

Ἡ μάνα πού με γέννησε, αὐτὴ κι ἐπρόδοσέ με.

Μά ἐσέ, Γιοβάν, μιὰ νάτερνή παραγγελιά σ' ἀφήνω.

Τοῦ Μούγι στείλε μήνυμα, γοργά νάρθει νά σώσει
τὸν ἀδερφὸ τοῦ πόν Χαλίλ, τί ἀλλιώτικα ὁ λεβέντης
θὰ ρέψει μέσα στά βαθιά, στά σκοτεινὰ μπουντρούμια.

— «Ἐγὼ δὲν ξέρω τὰ ἴχνη του, δὲν ξέρω τὰ λημέρια.

Μά ζεῖ στὸν τόπο μας ἐδῶ μιὰ συντοπίτισσά του
πού ἔχει τὸν πύργον ἀκριβῶς στὴν κορυφὴ τῆς πόλης,
μὲ πόρτα κατακαίνουργη, τί ἐφέτος τῆνε φτιάξαν».

Τῆνε συνόδεψε ὁ Γιοβάν ἴσαμ' ἐκεῖ τὸν πύργο

καὶ τῆ γυναίκα ἀπάντησαν μπρὸς στὴν καινούργια πόρτα,
καθὼς γυρνοῦσε ἀπ' τὸν κρουνοῦ μὲ τῆ νεροβαρέλα.

— «Τί σ' εὔρηκε, Τανούσια μου, τί σ' εὔρεν ἀδερφή μου;»

— «Ἐτοῦτο πού εὔρηκεν ἐμέ, κανέναν νά μὴν εὔρει.

Στοὺς πέντε δρόμους τριγυρνῶ, διωγμένη ἀπ' τὸ γονιό
[μου,

κι ὅσο νά ζῶ, στό σπίτι μου ποτέ νά μή πατήσω.
Σκλάβο μου πιάσαν τόν Χαλίλ, τόν ἀδερφὸ τοῦ Μούγι,
καί μέσ στή μαύρη φυλακή, φοβοῦμαι, θά σαπίσει
ἂν δέ θά τρέξει γρήγορα ὁ Μούγι νά τόν σώσει».
Τὴν κορασιάν ἐγκάρδιωσεν ἡ εὐγενική γυναίκα:
—«Ἄν εἶναι ὁ Μούγι ζωντανός, τρεῖς μέρες πρὶν περάσουν,
ἐσύ τοῦ γάμου στέφανα θά βάλεις στό κεφάλι».

Μαντατοφόρο μπεσαλῆ ξεκίνησε τὴ νύχτα
νά πάει στό Μούγι ὀλόγοργος κι ὡς ἔφεξεν ἡ μέρα
εὐρῆκε τό μυνήτερα στοῦ Μούγι τὸ σαράγι
κι ἰστόρησε καταλεπτῶς στό Μούγι ὅ,τι συνέβη.
Ἄκουσε ὁ Μούγι κι ἄρχισε μὲ μιᾶς νά χαχανίζει.
—«Δέ σοῦ εἶχα πεῖ, μωρέ Χαλίλ, ὦ ταῦρε τῆς Κοτόρης,
πῶς ἡ Κοτόρη θά σοῦ φάει ἐσένα τό κεφάλι;
Σάμπως αὐτὸ νά μ' ἦτανε ντροπὴ γιὰ τὴ Γιουτμπίνα,
τό πόδι μου—τ' ὀρκίζομαι—δέ θά κουνοῦσα διόλου».
Ὁ ἀντρειωμένος ἔτρεξε στοῦ πύργου τό μπεντένι
καὶ τὴ Γιουτμπίνα κάλεσε μὲ μιὰ φωνὴ στεντόρια:
«Μέγα κακὸ μᾶς εὐρῆκε κι ὅλ' οἱ λεβέντες πρέπει
ν' ἀρματωθοῦμε σήμερα, νά πᾶμε σέ σεφέρι».
Μὲ μιᾶς τὰ παλληκάρια του συνάχτηκαν ὁμάδι
καὶ τοῦ εἶπαν:

—«Μούγι, γιὰ καλὸ ἄς εἶναι· τί συνέβη;»
—«Τί νά σᾶς πῶ, ἀντρειωμένοι μου, μὲ ντροπίασε ὁ ἀδερ-
[φός μου.

Τὸν πιάσαν καὶ τὸν ἔδεσαν μέσα στή Νέα Κοτόρη.
Σάμπως αὐτὸ νά μ' ἦτανε ντροπὴ γιὰ τὴ Γιουτμπίνα,
τ' ὀρκίζομαι, δέ θά τρεχα γιὰ νά τότε βοηθήσω.
Ἐτοιμαστεῖτε, σύντροφοι, τί τοῦ θανάτου ἡ μέρα
δέν εἶναι κἂν χειρότερη ἀπ' τὸ κακὸ ἐτοῦτο».
Τρακόσιοι καβαλλάρηδες ζωθῆκαν τ' ἀρματά τους
κι ὅλοι γοργά ξεκίνησαν νά πᾶν στή Νέα Κοτόρη.
Ἐκαμαν τ' ἄτια νά πετοῦν κι ἀπ' τὴν ποδοβολή τους
ἀχούσανε τὰ σύλλογγα, θολῶναν τὰ ποτάμια.
Κι ὅταν οἱ καβαλλάρηδες στό περιγιάλι φτάσαν,

στήν ἀμμουδιά τούς σκόρπισεν ὁ ἀντρειωμένος Μούγι
καὶ τούς παράγγειλε: «Κανείς μήδε ἄχνα νὰ μή βγάλει!»
Ἐκεῖνοι καλοκρύφτηκαν καὶ σὰν βουβοὶ προσμέναν.

Τῆ Νέα Κοτόρη κάλεσε σέ συναξην ὁ κράλης.
Κι ὅλοι, μεγάλοι καὶ μικροὶ, συνάχτηκαν ὁμάδι
σὰν νὰ ταν μέρα σκολιανή, μπροστὰ στήν ἐκκλησία.
Καὶ στήν πλατέα καταμεσῆς ἑνας λεβέντης στέκει
μέ σίδερα στὰ χέρια του, μέ σίδερα στὰ πόδια.
Εἶναι ὁ Χαλίλ ὁ δύστυχος ἐκεῖνος ὁ λεβέντης.
Ἔσπευσε ἡ Κοτόρη τὸν γελαῖ καὶ τότε περιπαίζει.
Ἐσπευσε σηκώθη ὁ βασιλιάς καὶ τοῦπε μέ καμάρι:
—«Βλέπεις, Χαλίλ, τὸ θάνατο, πές μου, Χαλίλ, εὐρέθης
σέ δυσκολότερες στιγμὲς ἀπ’ τὶς στιγμὲς ἐτοῦτες;»
Κι ὁ νιὸς ἀπιλογήθηκε μέ τέτλια λόγια ἀντρικία:
—«Στενά δὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὡς τῆ στερνὴ του ὥρα.
Ὁ θάνατος, κράλη, ἔρχεται ὅταν πεθάνῃ ἡ πίστη
ἢ κι ὅταν μιὰ βουκιά ψωμί δὲν ἔχεις γιὰ τὸ φίλο.
Κάθε φορά, ὅσο πιό στενά τύχαινε νᾶμαι, κράλη,
τόσο καὶ πιό ἐλευτέρος γινόμενα ὀλοένα!»
—«Χαλίλ, πές ἂν θές νὰ πείς, τὸν ὑστερνό σου λόγο,
τί στό παλούκι ἐκεῖνο δὲ ἡ ζωὴ σου θὰ τελειώσῃ.»
—«Κράλη, ἀστραπή σου καὶ φωτιά, ἕνας θεὸς τὸ ξέρει
γιὰ ποιόνε τάχα τὸ μπηξες ἐτοῦτο τὸ παλούκι.
Πέντε λεφτὰ τῆ λευτεριά μονάχα νὰ μοῦ δώσεις.
Ἄλλο καλὸ δὲν ἄφησαν σέ μᾶς οἱ πρόγονοί μας
ἔξον νὰ μή πεθαίνομε κατάκοιτοι στὸ στρῶμα,
κι ὅταν μᾶς κόβει τὸ σπαθί, ἐμεῖς νὰ τραγουδοῦμε.»
Κι ὁ βασιλιάς μ’ ἀντρόπρεπα τοῦ ἀπολογήθη λόγια:
—«Χαλίλ, τραγούδησε ὅσο θές!»

Τοῦ λύσανε τὰ χέρια
καὶ τὸ λαοῦτο τοῦδσαν κι ἄρχισε τὸ τραγούδι...

Καὶ τότε ὁ Μούγι πρόβαλλεν ἀκράτητος στὸν κάμπο,
μιὰ πολεμόχαρη κραυγὴ πρωτάκουστη σκορπώντας,
ποὺ πύργους ξεθεμέλιωνε, φουρτουνιάζε πελάγη
κι ἀχολογοῦσαν τὰ βουνὰ σὰν σέ κακὸ χειμῶνα.

Τά παλληκάρια οὐτ' ἔνανε δέν ἄφησαν νὰ φύγει.

Ἄναψε μάχη φονική καί μέ τὰ δόντια θένε

ὁ ἕνας τόν ἄλλον οἱ γενναῖοι νὰ τόν κατασπαράξει
καί μέ δόντια τ' ἄλογα νὰ σκίσουν τόνα τ' ἄλλο.

Πέρα, βαθιά στή θάλασσα κουφάρια κολυμποῦνε
καί κολυμποῦνε τά κορμιά μέσ τὸ χυμένο γαῖμα.

Ἄκουραστος χύνεται μπρὸς μέσ στοὺς ἐχτροὺς ὁ Μούγι.

Ξάφνου ἀγροικᾷ τόν Χαλίλ βροντόφωνα νὰ κράζει:

—«Μούγι, ἀδερφέ μου, πρόσεξε τόν κράλη μή χαλάσεις.

Λύστε μου ἕνας τά δεσμὰ γιατί ὄρκον ἔχω κάμει
μέ τοῦτο τὸ παλούκι του νὰ πάρω τήν ψυχὴ του!»

Ὁ Μούγι τόν ξαλύσωσε κι ὄρμησε ὁ νιὸς στὸν κράλη,

ἀπὸ χεριοῦ τόν ἔπιασε κι ὡς ἦταν ὀρκισμένος

στὸν πάσσαλο τὸν ἔδεσε κι ἐκεῖ τό τέλος τοῦρθε.

Γοργὰ οἱ γενναῖοι τοὺς δαυλοὺς ἀδράξανε στὰ χέρια

κι οἱ φλόγες ἀγκαλιάσανε τήν πόλη ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη.

Περίσσια ὁ Μούγι ἀγρίεψε καί λύπηση δέ νοιώθει

γιὰ πύργους ποὺ ἐρειπώνονται, γι' ἀνθρώπους ποὺ πε-
[θαίνουν.

Ἐγυρε ὁ γήλιος τρεῖς φορές καί τρεῖς βγῆκε ἡ σελήνη

κι ἀσίγητη ἔκαιγε ἡ φωτιά, ρημάζοντας τήν πόλη.

Ὅταν ὁ Μούγι κίνησε στὸν τόπο του νὰ πάει,

πρὸς τήν Κοτόρη στράφηκε κι εἶπε τὰ λόγια τοῦτα:

—«Ἀκοῦστε σεῖς, χαλάσματα κι ὦ τόποι ρημαγμένοι,

σ' ὅποιον ρωτήσῃ σας γιατί σᾶς ἄφησ' ἔτσι ὁ κράλης

νὰ πεῖτε: «Γιατί πρόδοσε τήν κόρη της ἡ μάνα,

γιατί ἔβγαλε ἀπ' τὰ σίδερα τὸν ἀδερφὸ του ὁ Μούγι,

γιατί ὁ Χαλίλ παντρεύτηκε μιά κόρη ποὺ μείν' ἔρμη!».

ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΤΗΣ ΑΪΚΟΥΝΑΣ¹⁾

Ἡ χαραυγή κι ἂν ρόδισεν, σὰν ἄφεγγα εἶναι ἀκόμα.
Ἄν γήλιος κι ἂν ἀνέτειλεν, ἡ ζεστασιά τοῦ λείπει.
Ἄν Μούγι, θὲ μου, τί ἔκαμε; Μὲ δώδεκα συντρόφους
βγῆκε ὁ ἀντρειωμένος σύνταχα στὶς Κίτρινες Κοιλᾶδες,
κι ἐκεῖ τὸ γιό τοῦ σκότωσαν οἱ σκιάδες, οἱ ἐχθροὶ τοῦ.
Ἐκεῖ τόνε παράχωσε κι ὡς ἔσκαβε τὸ μνήμα
πλάι του δὲ βρέθηκε κανεὶς ἐξὸν ἀπὸ τίς ζάνες,²⁾
πού βρέχανε μὲ δάκρυα τὸ νιοσκαμένο χῶμα,
ἐξὸν ἀπ' τοὺς συντρόφους του, πού γοερά θρηνοῦσαν,
ἐξὸν ἀπ' τίς ψηλὲς ὄξυες, πού ὀρθώνονταν τριγύρα.
Καὶ τ' ἀηδονάκια τί πικρὰ πού τὸ μοιρολογῆσαν...
Στό σπίτι ὁ Μούγι ὡς γύρισε τοῦ γιοῦ του ἡ μάνα

[τοῦ εἶπε:
«Μούγι, ποῦ μοῦ ἔχεις τὸ παιδί; Στὶς Κίτρινες Κοιλᾶδες
ἀλήθεια λὲς ν' ἀπόμεινε.»

«Στὶς Κίτρινες Κοιλᾶδες
δὲν ἔμεινε, μὰ πάει στοὺς θειοὺς νὰ μείνει λίγες μέρες».
Στό θεό τὸ Μούγι νῶρκισεν:

«Ἀμάν, ὦ Μούγι, πὲς μου
τί μόκαμες τὸ γιόκα μου, τί ἐγίνη τὸ παιδί μου;»
Καὶ τότε ὁ ἀντρεῖος μίλησε καὶ στὴ γυναῖκα του εἶπε:
«Τὸ γιό σου τόνε σκότωσαν οἱ σκιάδες οἱ ἐχθροὶ μας,

1) Ἀϊκούνα—ἡ γυναῖκα τοῦ Μούγι, ἥρωα τῶν ραψωδιῶν τοῦ Βορρά. Σύμφωνα μὲ τὸ θρύλο εἶχαν ἑπτὰ παιδιά, μὲ τὸ ἴδιο ὄνομα, Ὁμέρ, πού ὅλα σκοτώθηκαν στὸν πόλεμο. Ὁ Ὁμέρ τοῦ του τοῦ μοιρολογιοῦ ἦταν ἑπτὰ χρονῶ.

2) Ζάνα—θεοῖτα τῆς ἀλβανικῆς μυθολογίας, πού νομίζονταν σὰν ὡραία καὶ πολεμικὴ κόρη, πού βοηθᾷ τοὺς ἀντρειωμένους μὰ πού κάποτε καὶ ἰσκιόπατεῖ. Μοιάζει μὲ τίς Νύμφες.

μά μοιρολόγησέ τονε ὅταν θὰ πᾶς γιὰ ξύλα.
Δέ θέλω στό κονάκι μου θρήνους καί μοιρολόγια.
Κι ἄν θέλεις σύρε νά τόν ἰδεῖς στῖς Κίτρινες Κοιλάδες». [μένη:
Κι ἄρχισε ἡ μάνα νά θρηνηᾷ καί νά στηθοκοπιέται:
«Ἄλί σέ μέ τήν ἔρημη, τήν ἀπορφανισμένη!»
Καί κίνησε ὀλομόναχη νά πάει στοῦ γιοῦ τόν τάφο.
Τ' ἀστέρια σταματήσανε τὸ θρήνο της ν' ἀκούσουν.
Κι ὡς βγῆκε ἡ μάνα ἡ δύστυχη στῖς Κίτρινες Κοιλάδες
πρὸς τὸ φεγγάρι γύρισε καί μιὰ κατάρρα τοῦ εἶπε:
«Ἄχ, ὦ φεγγάρι, νά σβηστεῖ τὸ φῶς σου, πού ἓνα λόγο
κείνη τῆ νύχτα τήν πικρὴ δέ μούστειλες ἐμένα
νάβγαινα ἡ δόλια γρήγορα στῖς Κίτρινες Κοιλάδες
καί σ' ἓνα μνήμα νάμπαινα μαζί μέ τό παιδί μου.
Κι ἄν ἴσως δέ μᾶς χώραγε τοὺς δυό τὸ ἴδιο μνήμα
κι ἀνίσως τό παιδάκι μου δέ μ' ἄφηνε κοντὰ του,
ἔν' ἄλλο μνήμα δίπλα του θέ νά σκαβα καινούργιο.
Καί τῖς βουνίστιες τῖς ὀξυές θέ νά παρακαλοῦσα
καί τὰ λιθάκια τοῦ βουνοῦ θέ νά παρακαλοῦσα
καί μπρὸς στὰ μαῦρ' ἀνοιγμάτα θὰ πρόσπεφτα ἡ καη-

Πλατύ ναι τό βουνὸ κι ἐσθῖς πιάστε ὅθε θέτε τόπο,
μά ἐμέ μιὰ γούρν' ἀφήστε μου, γιατί μ' ἀνήκει τόσο.
Ἄχ, ὦ φεγγάρι, ἀνάθεμα, πῶς ξεκληρίστηκα ἔτσι;»
Κι ὅταν στὸν τάφο πάει τοῦ γιοῦ, εἶδε ἡ καημένη μάνα
μιὰ τρακοσάχρονην ὀξυά, μ' ἀμέτρητα κλωνάρια
καί τὸν πιὸν ὠριο κλῶνο της στό μνήμα εἶχεν ἀπλώσει.
Σ' ἐκεῖνὸ τὸν κλῶνο ἀκούμπησε καί τὰ πικρὰ της δάκρυα
ἄρχισαν νά σταλάζουνε στὸν τάφο τοῦ παιδιοῦ της.
Καί τὰ πουλάκια τοῦ βουνοῦ σωπάσαν τό τραγούδι,
σωπάσαν τὸ τραγούδι τους ν' ἀκουρμαστοῦν τῆ μάνα.
«Δέν ξέρεις, τάχα, γιόκα μου, δέν ξέρεις, καλογιέ μου,
ποιός ἦρθε, πού δέ σκῶνεσαι γιὰ νά μέ χαιρετήσεις;
Γιούλη μου, μόνο μιὰ φορά ἔβγ' ἀπ' τῆ φυλακῆ σου
καί μίλησε τῆς μάνας σου, πού σ' ἔχει μεγαλώσει.
Ἐσὺ δέ μ' ἄφηνες ποτέ νά περιμένω τόσο.
Στὸ δάσος τῖς ἀχτίδες του σκόρπισε τὸ φεγγάρι,
τ' ἀστέρια τρεμοσβύνουνε κι ἀναρωτοῦν τὸν Ἥλιο:

«Τὸν βλέπεις τάχα;» Κι ἀπαντάει ὁ γήλιος στ' ἀστερά-
[κία:

«Δέν τότε βλέπω τί μιὰ ὄξυά τὸ θῶρι μου ἐμποδίζει».

Πές τους: μὲ σκέπασαν βαθιά νά μὴ περνᾶ τὸ φῶς σας,

νά μὴ ἀγροικῶ τῆς μάνας μου τό μαῦρο μοιρολόι,

νά μὴ μέ φτάνει τὸ πικρὸ τῆς μάνας μου τό δάκρυ,

ἄχ, ὦρὲ Ὁμέρ μου ἀκριβέ, Ὁμέρ μου καλογιέ μου!

Τί λές, νά φέρω τ' ἄτι σου; Ἔβγα νά παιγνιδίσεις,

σὺρε νά δροσολογιστεῖς στά κρῦα τὰ κεφαλάρια,

περπάτει στίς βουνοκορφές ἀντάμα μέ τίς ζάνες,

κι ἡ μάνα σου, παιδάκι μου, τόν τάφο σου φυλάει!»

Οἱ ὄρειάδες δέν ἀντέξανε νά τήν ἀκούσουν ἄλλο,

δέν ἄφησαν τὰ λόγια της νά βγοῦν ἀπὸ τὸ στόμα,

σταμάτησαν στά στήθη της τοὺς χτύπους τῆς καρδιάς

[της,

παγώσανε στά μάτια της τὰ καφτερά της δάκρυα,

σκουπίσανε τὰ δάκρυα της ἀπὸ τὰ μάγουλά της

καί γοργὰ οἱ ἴδιες σηκωτῆ τὴν πῆγαν στή Γιουμπίνα.

Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΤΟΥ ΡΟΖΑΦΑΤ ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ

Τή Μπούν'1) ἀντάρρα σκέπασε τρεῖς μέρες καί τρεῖς νύ-
[χτες.

Κι ὕστερα μι'αῦρα φύσηξε καί πῆρε τήν ἀντάρρα,
τή σήκωσε ὡς τὸ Βαλντανουζ², πού δούλευαν τρία ἀ-
[δέρφια,

δουλεύανε νά χτίσουνε τοῦ Ροζαφάτ τὸ κάστρο.

“Ὀλη τή μέρα χτίζανε, τή νύχτα γκρεμιζόταν.

Κεῖθε ἓνας ἄγιος γέροντας πέρασε κάποια μέρα:

— Ἀδέρφια, καλῶς κάνετε!

— Καλό νάχεις, ὦ γέρο.

Μὰ ποῦ τὸ βλέπεις τάχατες ἐτοῦτο τὸ καλὸ μας;

“Ὀλη τή μέρα χτίζομε κι ὅλη τή νύχτα πέφτει.

Μή ξέρεις, γέροντα, γιατί τὸ κάστρο δὲ στεριῶνει;

— Ξέρω, παιδιά, μὰ νὰ τὸ πῶ τόχω μεγάλο κρίμα.

— Πές ὅ,τι ξέρεις, γέροντα, δικὸ μας νᾶν τὸ κρίμα!

— Ἐχετε ταίρια ἐσεῖς οἱ τρεῖς;

— Κι οἱ τρεῖς ἔχομε, γέρο,

Δεῖξε μας τί νά κάμομε νά στεριωθεῖ τὸ κάστρο.

— Μπέσσα, παιδιά, νά κάμετε κι οἱ τρεῖς σας νά ὀρκι-
[στεῖτε

κουβέντα νά μὴ ἀνοίξετε στὸ σπίτι σας σάν πᾶτε

καί στὴν καλή του νά μὴ πεῖ τό μυστικὸ κανένας.

Κι αὔριο, ὅποια φέρει τὸ ψωμί, στοιχειῶστε τη στὸ κά-
[στρο

καί θέ νά ἰδεῖτε, ὦρέ παιδιά, πόσο καλὰ στεριῶνει.

1. Μπούνα—ποτάμι πού περνᾶ ἀπ' τή Σκόντρα

2. Βαλντανουζ—τοποθεσία, ἴσως ἐκεῖ ὅπου οἰκοδομήθηκε τὸ κάστρο, στὸ Ροζαφάτ.

Ἄλιν, ἀπ' τ' ἀδέρφια ὁ μέγας τους ἐπάτησε τὸν ὄρκο,
ἐπάτησε τὴ μπέσα του, κουβέντιασε στὸ σπίτι,
τὸ μυστικὸ φανέρωσε καὶ στήν καλή του τό πε.
Ἔτσι ἔκαμε κι ὁ μεσιανὸς ἀπὸ τὰ τρία ἀδέρφια,
ἐπάτησε τὴ μπέσα του, ἐπάτησε τὸν ὄρκο,
τὸ μυστικὸ φανέρωσε καὶ στήν καλή του τό πε.
Μὸν' ὁ μικρὸς ὁ ἀδερφὸς, ὁ πιὸ καλὸς ἀπ' ὅλους,
τὸ μυστικὸ δὲν ἔβγαλε, δὲν τό πε στήν καλή του.

Ἐπεσε ἡ νύχτα ὀλόγυρα κι ἔφεξε πάλ' ἡ μέρα.
Πουρνὸ—πουρνὸ κινήσανε γιὰ τὴ δουλιὰ τ' ἀδέρφια.
Χτυποῦσαν οἱ καρδοῦλες τους, ραγίζονταν οἱ πέτρες.
Ἦρθε καιρὸς τὸ κολατσιὸ νὰ πᾶνε στοὺς μαστόρους
κι ἡ πεθερά παράγγειλε τὴν πρώτη της τὴ νύφη.
—Νύφη μου μεγαλῦτερη, θέλουν ψωμί οἱ μαστόροι,
θέλουν ψωμί, θέλουν νερό γιὰ νὰ προγιοματίσουν.
—Μανούλα, μὰ τὴν πίστη μου, δέ δύναμαι νὰ πάω.
Βαριάρωστη ξημέρωσα, μοῦ τρέμουνε τὰ πόδια.
—Σήκου ἐσύ, νύφη δεύτερη, θέλουν ψωμί οἱ μαστόροι
θέλουν ψωμί, θέλουν νερό, θέλουνε καὶ κρασάκι
μέ τὴν κολοκυθοφλασκιά, γιὰ νὰ προγιοματίσουν.
—Μανούλα, ἡ ἔρμη δὲ μπορῶ, θὰ πάω στὰ γονικὰ μου.
—Ἄιντε σὺ, νύφη μου στερνῆ.

—Στοὺς ὀρισμοὺς σου, μάνα.

—Νύφη μου, ἦρθε τὸ πρόγιομα, θέλουν ψωμί οἱ μαστόροι,
θέλουν ψωμί, θέλουν νερό, θέλουνε καὶ κρασάκι
μέ τὴν κολοκυθοφλασκιά, γιὰ νὰ προγιοματίσουν.

—Ἐγὼ πηγαίνω, μάνα μου, μὰ ἔχω μικρὸ καὶ κλαίει.

—Νύφη μου, σῦρε τό ψωμί καὶ τό παιδί δὲν κλαίει.

Ἐμεῖς θὰ τὸ φροντίζομε, θὰ τόχομε τὴν ἔγνοια.

Πῆρε ψωμί, πῆρε νερό καὶ στή φλασκιά κρασάκι,
πρὸς τὴν Καζένα 1) τράβηξε κι ἀνέβη πρὸς τὸ κάστρο.

Σὰν τὴν ἀγνάντεψε ὁ ἄντρας της πέταξε τὸ τσοκάνι
καὶ γιὰ τὸ κάστρο μιά βαριά ξεστὸμισε κατάρα.

—Τί ἔχεις, καλέ μου, κι εἶσαι ἀχνὸς καὶ βλαστημᾶς τό
[κάστρο;

1) Καζένα—τοποθεσία πέρα ἀπ' τὸ γεφύρι τῆς Μπούνας.

—Καλή μου, μαὺρ' ἡ μοίρα σου, ἐδῶ στά θέμελὰ του
ἐσέ θέ νά στοιχειώσομε, τὸ κάστρο νά στεριώσει.

—Νᾶσαι καλά ἐσύ, ἄντρα μου, κι ἐσεῖς ἀντράδερφοί μου.
Μονάχα μιὰ παραγγελιὰ στερνὴ μου σᾶς ἀφήνω.

Στὸν τοῖχο ὡς μέ στοιχειώσετε, ἀφήσετέ μου ἀπέξω

τόνα τὸ μάτι, τὸ δεξι, καί τό δεξι μου χέρι

καί τό δεξι τό πόδι μου καί τό δεξι βυζί μου,

γιατί ἄφησα τό γιούλη μου μικρό βυζασταρούδι

κι ὅταν θά κλαίει νά τὸν θωρῶ μέ τόνα μου τὸ μάτι,

μέ τό δεξι τὸ χέρι μου γλυκά νά τὸν χαϊδεύω,

τὴ σαμαρίτσα νά κουνῶ μέ τό δεξι μου πόδι,

νά τὸν βυζαίνω, σάν πεινᾶ, μέ τό δεξι βυζί μου.

Ἄς μαρμαρώσει ὁ κόρφος μου, κι ἄς στεριωθεῖ τὸ κάστρο

κι ὁ ἀκριβογιός μου ἄς τό χαρεῖ καί ἄς τὸ διαφεντέψει.

Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

Η ΝΤΟΡΟΥΝΤΙΝΑ

Δώδεκα γιοὶ καὶ μοναχὰ μιά κόρη, ἡ Ντορουντίνα.

Ἄπὸ τοὺς ντόπιους εὐγενεῖς κανεῖς δὲν τὴν ἐχάρη.

Ὅλοι τὴ λαχταροῦσανε, μ' ἀπ' ὄλουνοὺς κανέννας
γιὰ ταίρι του δὲν τόλμησε ποτέ νὰ τὴ ζητήσῃ,
γιατὶ κανεῖς δὲν ἔννοιωθε πὼς ἦταν ταίριασμά της.

Στερνά, ἓνας νιὸς, λεβεντονιὸς, ἀπ' ἄλλα ξένα μέρη,
τὸ χελιδόνι ἔστειλε γοργὸ προξενητὴ του

καὶ γύρεψε γιὰ ταίρι του τὴν ὠρία Ντορουντίνα.

Τ' ἀδέρφια ἀρραβωνιάσανε καὶ πάντρεψαν τὴν κόρη

κι ὕστερ' ἀπὸ ἔννια ἡμερῶν χαρὰ, ἔννια ἡμερῶν ξε-
[φάντι,

τὴν ἔστειλαν στὴν τύχη της, στ' ἀλαργινὰ τὰ ξένα.

Καὶ τότε ἡ μάνα μίλησε μὲ δακρυσμένα μάτια:

«Ἐτοῦτη, μαύρη συφορὰ εἶναι γιὰ μέ τὴ δόλια,
γιατὶ τὴ Ντορουντίνα μου, τὴν ἀκριβὴ μου κόρη,
ὅταν θὰ τὴν ἀποθυμῶ κοντὰ δέ θὰ τὴν ἔχω».

Ἄπὸ τ' ἀδέρφια ὁ Κοσταντίν ἀπιλογήθη κι εἶπε:

«Σοῦ δίνω, κυραμάνα μου, τὴ μπέσα μου νὰ πάω

καὶ νὰ σοῦ φέρω ὅποια στιγμή θὰ θές τὴ Ντορου-
[ντίνα,

εἴτε τὴ θέλεις γιὰ χαρὰ, εἴτε τὴ θές γιὰ λύπη».

Στὴ γῆ μας πόλεμοι πολλοὶ γίναν τὸ χρονο ἐκεῖνο

κι ἔχασε ἡ μάνα ἡ δύσμοιρη τοὺς δώδεκα ὑγιοὺς της,
πού ἓνας-ἓνας πέσανε στὶς μάχες πολεμῶντας.

Σάν ἔπεσεν ὁ πρῶτος γιὸς στέναξε ἡ μάνα κι εἶπε:

«Γιόκα μου, δὲν πικραίνομαι, δέ στήνω μοιρολοῖ,

γιατὶ ἔχω γιὰ τόν πόλεμο κι ἄλλα ἔντεκα παιδιὰ
[μου».

Ἐξι παιδιὰ τῆς ἔπεσαν, ὅλα τους ἀντρειωμένα
κι ὅλα τους πολυαγάπητα κι ἡ μάνα τὰκλαψε ὅλα,
ἀπόνα δάκρυ χύνοντας καί μέ τόν ἴδιο θρῆνο.
Μὰ ὡς ἄρχισαν νά πέφτουνε καί τ' ἄλλα τὰ παιδιὰ
[τῆς,

σπάραξε ἡ δόλια τῆς καρδιά καί νέο ἔβγαλε γόο.

«Ἐχ, ἡ ἄμοιρη, παιδάκι μου, στή συφορά μου ἐτοῦτη
νά μὴ ἔχω τήν κορούλα μου τὶ Ντορουντίνα πλάι!»

Σάν πέθανε κι ὁ στερνός γιός, τὰ ὀλόλευκα μαλλιά
[τῆς

ξερίζωσεν ἡ δύστυχη, χαροκαμένη μάνα.

«Ἄχ, ἔρμε, μαῦρε θάνατε, δώδεκα γιούς μου πῆρες
καί ποιός νά ξέρει ἂν τῆς πικρῆς δέ θά μου πῆρες
[τῶρα

καί τή μοναχοκόρη μου, τήν πολυαγαπημένη!»

Ἦστερα πῆγε κλαίγοντας στοῦ Κοσταντίν τὸ μνημα.

Σωριάστηκε καί τρεῖς φορές τοῦ φώναξε: «Παιδί μου!»

Τρεῖς φορές τοῦ εἶπε: «Κοσταντίν!» κι ἐτράβα τὰ μαλ-
[λιά τῆς.

«Ποῦ εἶναι, παιδί μου Κοσταντίν, ἡ μπέσα πού ἔχεις
[δόσει:

Ἐπέθανε μαζί μέ σέ καί σέπεται στό χῶμα!»

Τὸ μεσονύχτι ὁ Κοσταντίν ἀπ' τὸ κιβούρι ἀσκῶθη,

ἔκαμε τήν ταφοπετραν ἄτι, ὡς ἡ νύχτα μαῦρο,

ἔκαμε καί τοῦ κιβουριοῦ τὸ χῶμα μαύρη σέλλα,

στή σέλλα ἀπάνω πήδησεν, ἔσκυψε τὸ κεφάλι,

σπύρουνισε τὸ μαῦρο του κι ἐκεῖνος σάν ἀγέρας

δρασκέλησε κάμπους, βουνά, χειμάρους καί ποτάμια,

ράχες, χωριά καί σύλλογγα καί πᾶει στή Ντορουν-
[ντίνα.

— Πᾶμε, καλή ἀδερφοῦλα μου, σέ θέλ' ἡ κυραμάνα.

— Ἄν καί μέ θέλει γιὰ χαρὰ καρτέρα με, ἀδερφέ μου,

γιὰ νά φορέσω γιορτινὰ, νά βάλω τὰ στολιδία,

κι ἂν (μακριὰ νᾶναι) γιὰ κακὸ, τὰ μαῦρα νά φορέσω.

— Ἐλα, ἀδερφή, νά φύγομε, ὡς εἶσαι φορεμένη.

Στοῦ ἀλόγου του τὰ κάπουλα τήν κάθησε καί πᾶνε

κι ὡς νά τούς πῆρε ὁ ἄνεμος, σάν σ' ὄνειρο διαβῆκαν

- κὰμπους καί δάση καί βουνὰ καί ράχες καί ποτάμια.
 Στὸ δρόμο πού πηγαίνανε τοῦ εἶπεν ἡ Ντορουντίνα:
- Γιατί, ἀδερφοῦλη, τὰ μαλλιά τάχεις γεμάτα σκόνη;
 - Εἶναι, ἀδερφή, ἀπ' τὸν κουρνιαχτὸ πού σήκωσεν ἡ [μάχη.
 - Γιατί, ἀδερφέ, τίς πλάτες σου τίς ἔχεις μουχλια- [σμένες;
 - Ἦταν οἱ δρόμοι λασπεροί καί βούλιαξα στή λάσπη.
 - Τὰ παραθύρια τοῦ σπιτιοῦ γιατί ναι σφαλισμένα;
 - Τὰ κλεισαν, ἀδερφοῦλα μου, γιατί φυσᾶ ἀγριοβόρι.
- Σὰν ἔφτασαν στήν ἐκκλησιὰ ὁ Κοσταντίν τῆς εἶπε:
- Περπάτα, Ντορουντίνα, ἐσύ, τί ἐγὼ θὰ προσκυνήσω.
- Καί πάλι μέσα στ' ἀνοιχτὸ, μαῦρο κιβούρι μπῆκε.
 Πῆγε στὸ σπít' ἡ κορασιά καὶ χτύπησε τὴν πόρτα.
- Ποιὸς εἶσαι σὺ πού μου χτυπᾶς καὶ τί μὲ θέλεις [τάχα
 - Ἄνοιξε, κυραμάννα μου, κι ἐγὼ μαι ἡ κορασιά σου!
 - Φύγε, μὴρ' ἔρημε θάνατε, δωδεκα γιούς μου πῆρες καὶ τῶρα μὲ ζητᾶς κι ἐμέ μή δῶ τὴ Ντορουντίνα!
 - Ἐγὼ μαι, μάνα, ἡ κόρη σου, γνώρισε τὴ φωνὴ μου.
 - Ἄν εἶσαι ἀλήθεια ἡ κόρη μου, βάλε τό δαχτυλάκι ἐκεῖ στήν κλειδαρότρυπα νά ἰδῶ, νά σέ γνωρίσω.
 - Ἐβαλε τό δαχτύλι τῆς καὶ γνώρισεν ἡ μάνα ἐκεῖο τὸ λιανοκάματο, λευκὸ τῆς δαχτυλάκι.
 - Ἄνοιξ' εὐπύς τὴν πόρτα τῆς καὶ σφιχταγκαλιαστῆκαν.
 - Ποιὸς σ' ἔφερε, καρδούλα μου;
 - Ὁ Κοσταντίν,μανούλα.
 - Ὁ Κοσταντίν ἀπέθανε μέ τ' ἄλλα σου τ' ἀδέρφια.
- Σὰν πετρωμένες ἔμειναν μάνα καὶ θυγατέρα
 κι ἀγκαλιαστές ὡς βρέθηκαν μεμιᾶς κι οἱ δυὸ πεθάναν.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΚΕΝΤΕΡΜΠΕΗ

Πέρασε μιά πικρή μέρα,
μαύρη μέρα, βουρκωμένη,
λές θρηνοῦσαν καί τὰ οὐράνια.
Βροχερή ρθε ἡ μέρα ἐτούτη
καί τὸ χάραμα μιά κράξη
ἀπ' τήν ἀγορά ἀγροικήθη
κι ἄπλωσε παντοῦ τὸ πένθος
στὶς καρδιές καί στὰ παλάτια.
Ἦταν ὁ Λέκ Ντουκαγκίνι
πού χτυποῦσε τὸ κεφάλι
καί τραβοῦσε τὰ μαλλιά του.
«Συφορά σου, ὦ Ἀλβανία!
Ἄφεντάδες καί κυράδες
καί φτωχοί καί σεῖς, στρατιῶτες,
θλιβερά μοιρολογεῖστε!
Σήμερα ὀρφανέψατε ὅλοι
τὸν πατέρα ἔχετε χάσει,
πού σας ἔδινεν ὀρμήνιες
κι ὄλοένα σᾶς βοηθοῦσε.
Τώρα πιά δέν ἔχετε ἄλλον
νά φρουρεῖ τῶν γυναικῶνε
τὴν τιμή, τὴν ὀμορφάδα,
τὴν χαρά τῆς γειτονίας.
Σήμερα πέθανε ὁ ἀφέντης
κι ὁ γονιός τῆς Ἀλβανίας,
πιά ὁ Σκεντέρμπεης δέν ὑπάρχει!»
Σὰν ἀκοῦσαν τὸ μαντάτο
σωριαστήκανε τὰ σπίτια,
τὰ ὄρη μισοχωριστῆκαν,
μόνες τους πικρά οἱ καμπάνες
ἄρχισαν ν' ἀργοσημαίνουν...

ΕΜΕΙΝΑ, ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ, ΕΜΕΙΝΑ...¹⁾

Ἐμεινα, σύντροφοι, ἔμεινα
πρὸς τὸ γεφύρι τοῦ Κιαμπέ.
Χαιρετισμούς στή μάνα μου,
νά δώσει τὰ δυό βόδια μου
γιά τῆς καλῆς μου τῆ νιγκιά.²⁾
Νά μοῦ πουλήσει τ' ἄλογο
νά μεγαλώσει μου τὸ γιό·
τὸ μουλᾶρι νά πουλήσει
καί τὴν τσουπρά νά μοῦ ἀξήσει.
Κι ἂν σᾶς ρωτήσει καὶ γιά μέ,
πές τε της πὼς παντρεύτηκα.
Ἄν σᾶς πεῖ ποιά πῆρε νύφη,
τρία βόλια μέσ στα στήθη.
Ἄν σᾶς πεῖ σέ ποιο ἄτι ἀνέβη,
πάνω σέ δυό-τρεῖς σανίδες.
Κι ἂν πεῖ ποιοί ταν συμπεθέροι,
οἱ ἀγιοῦπες, τὰ κοράκια.

1) Τοῦτο τὸ τραγούδι ἀναφέρεται στὴν τραγικὴ τὺχη τῶν Ἀλβανῶν ποὺ ἐπιστράτευαν βία οἱ τοῦρκοι καταχτητὲς γιά τοὺς ἀδιάκοπους πολέμους τους.

2) Νιγκιά—τό ποσό ποὺ ὀρίζονταν στὸ συμβόλαιο τοῦ μουσουλμανικοῦ θρησκευτικοῦ γάμου καὶ πού ὁ ἄντρας ἦταν ὑποχρεωμένος νά γυρίσει στή γυναίκα σέ περίπτωση χωρισμοῦ.

ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΜΠΟΤΣΙΑΡΗ

Ἕνας λεβέντης μελαψός,
μέ τό μουστάκι μαῦρο,
περίλυπος καθότανε
κρατώντας τὸ χαρμπὶ του
καὶ δὲ μιλοῦσε κανενός,
μονάχ' ἀφουγκραζόταν.
Ἦταν ὁ Μάρκο Μπότσιαρης
ἐκεῖνος ὁ ἀντρειωμένος.
Ἄκουσε κι ἀναστέναξε,
τό καριοφύλλι πήρε
κι εἶπε: «Ἡ θὰ ζήσω ἢ θὰ χαθῶ
τί δὲ μπορῶ τῆ ζήση
μέρα καὶ νύχτα μ' ἄχ καὶ βάχ
νά τὴν κακοπεράσω!»
Τοὺς σύντροφοὺς του μέτρησε
καὶ συναξε τρακόσιους.
Κι εἶπε τοὺς: «Λιόντες σύντροφοι,
τόν κόσμο μή χαρεῖτε
ὡσάν ραγιαδες τῶν Τουρκῶ,
ραγιαδες τουρκαλάδων!
Ἄπόψε θὲ νά χύσομε
τὸ γαῖμα τοὺς, συντρόφοι!».

ΟΙ ΣΟΥΛΙΩΤΕΣ

Ἔ, μωρέ Φῶτο Τζαβέλλα,
πού μᾶς φόρεσες καπέλα¹⁾
Γίναμε κομμάτια οὔλοι,
μὰ ποῦ ἀφήσαμε τό Σούλι;
Τὸ δόσαμε τοῦ Ἀλῆ πασᾶ.
κλαῖμε νυχτόημερα, πικρά.
Ἡ μοῖρα μας δῶ στους Κορφούς
μᾶς ἔριξε τούς ἄμοιρους...

Πᾶμε στὰ δικά μας μέρη
κι ὁ καθεὶς μ' ὄπλο στό χέρι
ὡς ὀρκίστη ἐκεῖ ἄς πεθάνει,
σάν γαμπρός μέ τὸ στεφάνι.

1) πού μας φόρεσες καπέλα—πού μᾶς ἔντυσες στρατιῶτες
τῆς Ρουσίας στήν ὑπηρεσία τῆς ὁποίας μπῆκαν γιά λίγον καιρό
οἱ Σουλιῶτες, πού ἔφυγαν ἀπό τὸν τόπο τους καί πῆγαν στήν
Κέρκυρα.

ΤΟΥ ΧΑΛΙΛ ΓΚΑΣΙ¹⁾

Ὁ Χαλίλ Γκάσι, ἓνας νιός λεβεντοκαμωμένος,
ζήτησε ἀπ' τὸ Μπεκίραγα μὲ ἥμορο ἓνα χωράφι.

— Ἐμπα καὶ διάλεξε ὅπου θές, μὲς σέ σαράντα σπίτια
τὴν ἀδερφή σου τὴ Χαϊρίε μονάχα νὰ μοῦ δώσεις.

— Ἐγὼ μὲ σέ συμπεθεριά δὲ δύναιμαι νὰ κάμω.

— Δὲ θέλω γιὰ συμπεθεριά, δὲ θέλω γι' ἀρραβῶνες,
μόνε τὴ θέλω γιὰ τὰ δυὸ τὰ μαῦρα τῆς τὰ μάτια.

Νὰ τὴν κρατήσω τρεῖς νυχτιές καὶ σοῦ τὴ δίνω πάλι.

Μ' αὐτό τὸ λόγο περισσὰ πικράθηκεν ὁ νέος,

μὰ ἔτυχε διχως ἄρματα καὶ γύρισε τὴν πλάτη,

τράβηξε γιὰ τὸ σπίτι του καὶ φώναξε ἀπ' τὴν πόρτα:

— Γυναίκα, πάρτ' τὰ ροῦχα σου, τὶ θὰ σέ παρατήσω!

— Ἄντρα μου, τ' εἶναι αὐτὰ ποὺ λές, μὴ ἔχεις παραλο-

[γίσει;

Μηγάρις καὶ σέ πρόδοσα, μηγάρις σ' ἔχω κλέψει

ἢ μὴ σέ λόγια σ' ἔβαλε κάνας κακός γιὰ μένα;

— Γυναίκα, οὔτε μὲ πρόδοσες καὶ μὴδε μ' ἔχεις κλέψει,

μὴδε σέ λόγια μ' ἔβαλε κάνας κακός γιὰ σένα.

Τὴν ἀδερφή μου τὴ Χαϊρίε τὴ θέν καὶ τὴ γυρεῦουν.

— Μὰ ἢ ἀδερφή σου ὀλοζωῆς μὲ σένα δὲ θὰ μείνει.

— Δὲν τήνε θένε γιὰ παντρειά, μὰ γιὰ τὰ μαῦρα μάτια.

— Ἄντρα μου, σύρε στὸ καλὸ καὶ στὴν καλή τὴν ὥρα!

Πέρασε τὸ περίστροφο στὴ ζώνη του ὁ λεβέντης,

γοργὰ τὸ δρόμο ἔβαλε μπρὸς, κατέβη στὸ παζάρι

κι ὅλους τοὺς μαγαζάτορες ρωτᾶει μὲ τὴν ἀράδα:

1) Ἀγρότης ἀπ' τὴν περιοχή τῆς Πριστίνας, ποὺ εἶχε
ζητήσει ἀπὸ τὸ Μπεκίρ ἀγὰ ἓνα χωράφι νὰ τὸ δουλέψει σάν κολ-
λῆγος.

— Ποῦ νᾶν' τὰχα ὁ Μπεκίραγας;

— Πίνει καὶ διασκεδάζει

στό καφενεῖο τό μικρὸ, στοῦ παζαριοῦ τὴν ἄκρη.

— Γειά καὶ χαρὰ, ξεφαντωτές!

— Καλῶς τό παλληκᾶρι!

— Γειά σου κι ἐσένα, καφετζή, καὶ φτιάξε δυὸ καφέδες,
τόν ἕναν κάμε τον γλυκὸ, τὶ ἐχτές καινούργιο φίλο
ἔπιασα, τό Μπεκίραγα, τοῦτον τό μέγ' ἀφέντη.

— Φύγε, ὦρὲ λεβεντόπαιδο, φύγε, ὦρὲ Χαλίλ Γκάσι,
γιατί τὰ λόγια πού εἶπα χτές γιὰ χωρατό σοῦ τάειπα.

— Νὰ τὴ χαρεῖς, Μπεκίραγα, τὴν ἀδερφή Χαϊρίε!

Καί τό πιστόλι τοῦ ἀδειασεν ἑφτά βολές στό στῆθος.

Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΟΙ ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ ΠΟΛΕΜΟΥΝΕ

Στήν Εὐρώπη λέν καί γράφουν:
«Τ' εἶναι τοῦτο πού ἀκοῦμε;
Στήν Αὐλών' ἄναψε ἡ μάχη,
πολεμοῦν οἱ Ἀρβανίτες,
πολεμοῦν ἓνα ρηγάτο
μέ σαράντα ἑκατομμύρια!»
«Μέ τί πολεμοῦνε τάχα;»
«Μέ τσεκούρια, μέ χαντζάρια,
μέ σπαγγοδεμένα ὄπλα,
στή τζέπη ἔχουνε τά βόλια
καί κάθε τρεῖς μέρες τρώνε.
Ἔ, τί γέννησαν οἱ μάνες,
κεῖνες γέννησαν ἀλάφια
πού ἄξια πολεμοῦν ὀλόρθοι.

Ἄπ' τὸ Μάη ὡς τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1920 διεξήχθηκε ὁ Πόλεμος τῆς Αὐλώνας, ἐνάντια στοὺς ἰταλοὺς ἰμπεριαλιστῆς. Αὐτός ὁ πόλεμος εἶχε μεγάλη βαρῦτητα γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ ἀλβανικοῦ λαοῦ, γιατί οἱ ἀπελευθερωτικῆς του δυνάμεις ἔδιωξαν τὰ ἰταλικά στρατεῦματα πού εἶχαν σάν σκοπὸ νὰ κρατήσουν τὴν Αὐλώνα σέ ἰταλική κατοχή.

ΠΟΤΕ ΜΗΝ ΕΡΘΕΙΣ, ΤΡΙΑΝΤΑΕΝΝΙΑ

Ἐφτά τοῦ Ἀπρίλη τοῦ Τριανταεννια,
ἔσύ, ὦ μαύρη μέρα,
πού τή σημαία μᾶς γκρέμισες,
ποτέ νά μή ξανάρθεις.
– Γιατί, σημαία, δέν κυματᾶς;
– Εἶμαι ἄρωστη, βογγᾶω.
Μέ χτύπησαν πλευρό-πλευρό
τὴν Ἰταλία ὡς φέραν.
Γέμισαν πλοῖα ἢ θάλασσα,
τὰ οὐράνια ἀεροπλᾶνα.
Καὶ τί νά κάμ' ἢ δύστυχη
ἢ ἔρημη Ἀλβανία;
Πατριδοκάπηλοι ἡκαύργοι,
χαράμι νά σὺς γίνει!

Εὐμοσία Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΑΧΟΛΟΓΗΣΕ Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

Πέρασαν μῆνες, πέρασαν χρόνια,
καπνός, όμίχλη, βροχές καί χιόνια,
τήν Ἄλβανία μας εἶχαν σκεπάσει
κι ἔκρυσαν ὄρη κι ἔκρυσαν δάση...

Ἔπρεπε ὁ γῆλιος νά βγεῖ λαμπρός,
μέ χρυσαχτίδες, μ' ἄπλετο φῶς,
τά πηχτά σκότη νά διαλύσει,
τό δρόμο τοῦ ἄγώνα νά φωτίσει.

Κι ἀστραφτοβόλησε ὁ ἥλιος μιά μέρα
κι ἔφεξε ὁ τόπος μας πέρα ὡς πέρα,
ἔφεξαν κάμποι, ἔφεξαν ὄρη,
κι ἀπ' τὸ Κοράμπι, ὡς τὸ Τομόρι,
κι ἀπ' τὸ Ἀργυρόκαστρο κι ὡς τή Σκόντρα,
παντοῦ ἀχολόγησε βουερά, στεντόρια,
τοῦ Κόμματος μας τρανή φωνή:
«Ἐμπρός, λεβέντες, μπρός Ἄλβανοί,
τ' ἄρματα δράξτε κι ὡς κεραυνοί
λάμψτε σέ πλάγια, σέ κορυφές,
νά κάψομε τύραννους, φασιστές,
πού μᾶς ποτίσανε πίκρες πολλές.
Φτάνει πιά, σύντροφοι, μέσ στή σκλαβιά,
μ' αἶμα κερδίζεται ἡ λευτεριά.
Μπρός νά συντρίψομε τοὺς Ἰταλοὺς
ἔμπρός νά διώξομε τοὺς Γερμανοὺς,
ὄλο τὸ ἄσπλαχνο τὸ ἀρχοντολόι,
ἄρκετά ὑπέφερες, ὦ φτωχολοί!»
Βρόντησαν τὰ ὄπλα, βούισαν οἱ τόποι

σάστισε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρ' ἢ Εὐρώπη,
τάχασαν οἱ Οὔνοι κι οἱ Ἴταλιάνοι,
ὄρμοῦν ἀκράτητ' οἱ παρτιζάνοι
μέ τὸν Ἐνβέρη-ἄστρο λαμπρὸ τους
κι ὁ Καστριώτης πά στ' ἄλογὸ του
τρέχει, ὀλοζώντανος, λές, στὸ πλευρό τους.
Κι ἔχουν μιὰ ἀπόφαση: ἢ λευτεριά
ἢ νά χαθοῦνε μέσ στή φωτιά...

Εὐρωπαϊκή Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΒΓΗΚΕ Ο ΙΔΙΟΣ Ο ΕΝΒΕΡ ΧΟΤΖΙΑ

Χρυσό ανέτειλ' ἔν' ἀστέρι,
κι ἔλαμψαν ὅλα τὰ μέρη,
σέ χωριά, σέ πολιτεῖες,
στά βουνὰ τῆς Ἀλβανίας
βγῆκε ὁ ἴδιος ὁ Ἐνβέρ Χότζια
μέ σημαία ἐλευθερίας,
ἄρχηγὸς τοῦ Κόμματός μας
νὰ σαλπῖσει στό λαό μας:

«Μπρὸς ἐργάτες, μπρὸς ὧ νεοί,
μπρὸς, ν' ἀνοίξομε, γενναῖοι,
πόλεμο στήν Ἰταλία,
πόλεμο στή Γερμανία,
γιὰ νὰ σπάσει πιά ἡ Πατρίδα
τῆς σκλαβιάς τὴν ἀλυσίδα!».

ΒΕΛΑΖΕΙ Η ΠΡΟΒΑΤΙΝΑ ΣΤΟ ΒΟΥΝΟ

Βελάζ' ἡ προβατίνα στό βουνό,
βελάζει καὶ γυρεύει τὸ βοσκὸ.

— Τί ἔχεις, προβατίνα, καὶ βελάζεις;

— Ἔχω ἀνάγκ' ἡ δόλια νὰ βελάξω,
γιατί μου παντρεύτηκε ὁ τσοπάνος.

“Ὅσο εἶχα τὸν τσοπάνο μου μπεκιάρη,
πάνω στό βουνό ἔτρωγα χορτὰρι,
στάλιζα σὲ δέντρα ἰσκωμένα,
ἔπινα νερὸ σὲ βρυσομάνες.

Μὰ σὰν μου παντρεύτηκε ὁ τσοπάνος
βòσκω ἡ κακομοῖρα ἐγὼ στοὺς δρόμους,
πλάι στά χαλάσματα σταλίζω
καὶ πίνω νερὸ σὲ βαλτοτόπια.

ΒΡΑΣΣΕΙ Η ΠΡΟΒΑΤΙΝΑ ΕΣΤΙ ΒΟΥΤΟ

Βράσσει η προβατίνη από βουτό
Βράσσει και γουόρι το βουτό
- Τι έχω προβατίνη και βράσσει
- Έχει άσπυρ ή σόλια το βουτό
Υγιεινόν του παντεύτεν ο βουτόν
Όσο έχω τόν ποτόν μου πιπόρι
Όσο έχω τόν ποτόν μου πιπόρι
Επί οί βουτομάνα
Με δά τω ποτόν μου πιπόρι
Βουτόν ή κοί τω ποτόν μου
Ελά στα χα τω ποτόν μου
και τίω ποτόν μου πιπόρι
Βουτόν ή κοί τω ποτόν μου

Εταιρεία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΠΡΟΣΩΠΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΑ

ΑΙ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΟΥ

ΠΡΟΣΩΠΙΟ

**ΠΟΙΗΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ
ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ**

Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΑΠ' ΤΑ «ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΜΙΛΟΣΑΟ»

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΠΡΩΤΟ

Δέντρα εἶχεν ἀλλάξει ἡ φύση
καὶ στίς νέες, πού ἐρχόταν, μέρες,
ἀνανεώνονταν γαλάζια
τὰ νερά τῶν θαλασσῶν·
μὰ στὰ Τέμπη κατοικοῦσε
τοῦ Ἀνακρέοντα τὸ ἀρχαῖο
τὸ λευκό του περιστέρι.
Στὸ βουνὸ πήγε μιά μέρα
δροσερό νὰ πιεῖ νεράκι,
μὰ δὲ γύρισε ὅπως πάντα.
Δὲν τὸ πάγωσε τὸ χιόνι,
δὲν τὸ μάτωσε ἡ σαγίτα,
μόνο πέταξε ὡσπου μπρὸς του
πρόβαλλε τ' ἄσπρο μου σπῖτι.
Κι ὅταν ρόδισε ἡ αὐγούλα,
σάν χαρά, πού ἀναβλύζει
ὀλοκάθαρη ἀπ' τὰ μάτια,
καὶ στὸ φῶς της ξεχωρίσαν
τὰ πελάγη, ἡ γῆ, τὰ σπῖτια,
ἦρθε στό παράθυρό μου
καὶ μέ ξύπνησε χτυπώντας
τὶς φτεροῦγες του στὰ τζάμια.
Ἐγὼ πήδησα εὐτὺς ὄρθιος
κι ἔξω στύλωσα τὰ μάτια:

τὰ σταφύλια, ἄν κι ἄγουρίδες,
χάρη δίνανε στὸν τόπο·
ὡσὰν λίνου ἀνθοὶ ἀνοιγμένοι,
πού σαλεύει, ἀναδεύει ἢ αὔρα,
καὶ περίσσια ἀναγαλλιάζουν
σ' αὐτὸ τὸ κυμάτισμά τους,—
ἔτσι κι ὁ οὐρανὸς γελοῦσε·
γλυκὰ οἱ σταχυοσυλλέχτρες
τραγούδααν πλέκοντας δεμάτια.
Κοίταζες καὶ δέ σκεφτόσουν
πὼς ὑπῆρχαν γύρω ἀνθρώποι,
πού εἶχανε καημούς καὶ χάλια!...
Τὸτ' ἐγὼ στὶς ἀδερφές μου
ἀπ' τὰ ξένα εἶχα γυρίσει
καὶ συχνὰ μέσα στὸ σπίτι
τ' ὄνομά μου ἔλεγε ἢ μάνα.
Μιά χαρὰ ἐνοιῶσα ἐντὸς μου,
νὰ μέ πλημμυρίζει, ὅπως
ἢ χαρὰ, πού πλημμυρίζει
τὸ κορμὶ τῆς ζεστῆς κόρης,
στὸ κρεβάτι τῆς, τὸ βράδυ,
γιά πρώτη φορά σὰν νοιώσει
πὼς οἱ κορφοὶ τῆς μεστῶνουν.

Ἄνακρέων, (Τήιος) λυρικός ποιητὴς τοῦ ἕκτου αἰώνα πρὶν
τῆ χρονολογία μας. Τὸ «περιστέρι τοῦ Ἄνακρέοντα» συμβολί-
ζει κατὰ τὸν ποιητὴ, τὴν καθάρια, ἐρωτικὴ ποίηση, πού ὑπάρ-
χει πάντα, ὅσο κι ἂν ὁ κόσμος μεταβάλλεται κι ἂν «ἀλλάζει
δέντρα ἢ φύση». Τὸ περιστέρι πού «ξυπνᾷ» τὸ Ντὲ Ράντα,
φιτεροκοπώντας στὸ παράθυρό του, ὅταν ἐκεῖνος μόλις εἶχε γυ-
ρίσει ἀπ' τὰ ξένα, (τραγούδι δεῦτερο) τοῦ εὐπνέει μιά φα-
ντασμαγορικὴ εἰκόνα τῆς φύσης.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΔΕΥΤΕΡΟ

Κίτρινα ἦταν τ' ἀμπέλια·
παντοῦ χε τελειώσει ὁ τρύγος
κι ἦρθε ἡ ἀλεποῦ ἀπ' τὰ ὄρη
μέ τούς κουρασμένους γιούς της·
ἀπ' τὶς ἀνοιγμένες πόρτες
οἱ φωτιές ἀντιφεγγίζαν,
μά δέ χλιαῖναν τὸν ἀγέρα.

“Ὅταν πίσω ἀπὸ τοὺς κάμπους
κρύβονταν ἀγάλι ὁ γήλιος,
ὅπως κρύβονται στὸ χῶμα
οἱ μητέρες, πού ὅσο ζοῦνε
χοροὺς σέρνουν τραγουδώντας,¹⁾
στή Φιοκάτη²⁾ ἔφτασα κάτω.

Μιά κοπέλα ἦταν στή βρῦση,
λυγερή, ἀνασκουμπωμένη,
κι εἶχε δέσει τὶς πλεξοῦδες
μέ μιὰ ὀλόλευκη κορδέλα.

Κάποια σκέψη ἔδινε χάρη
περισσὴ στὸ μέτωπὸ της·
τό μαντήλι της, δεμένο
στὸ γαλάζιο της ζωνάρι,
ἄγγιζε ἀλαφρὰ τὸ χῶμα.
Μόλις μ' ἔνοιωσε σιμά της
στράφηκε σ' ἐμένα ἡ κόρη,
κορφομέστωτη, ὅλο χάρη,
ντροπαλὰ χαμογελώντας.

NEOS: Κορασιά, μοῦ δίνεις λίγο
δροσερό νὰ πιῶ νεράκι;

KOPH: “Ὅσο θές, ἀφεντοπαίδι.

NEOS: Ποιονοῦ κόρη ἐσύ σαι τάχα;

Μή ξενοτοπίτισσα είσαι;
Όταν γιά τή Σαλονίκη
ἔφυγα μικρό παιδάκι,
στό χωριό μας δέν υπῆρχαν
κορασιές μέ τόσες χάρες.
Κόκκινη ἀπό τή ντροπή της
τή βαρέλ' ἄσκωσε ἡ κόρη
κι εἶπε ὀρθώνοντας μέ χάρη
ξέσκεπο τό μέτωπό της:

ΚΟΡΗ: Τῆς Καλόγριας³⁾ εἶμαι κόρη.
Ὡς περνούσαμε ἀπ' τὸ δρόμο
δέν τήν ἄγγιζαν τὰ βάτα
πού ζερβόδεξα κρεμόταν,
τί μέ χέρια ματωμένα
ἀπ' τό μέτωπο τῆς κόρης
ἐγώ τὰ παραμεροῦσα.
Ἐμεῖς τήν ἑσπέρα ἐκείνη
μοιάζαμε δυὸ ροδοχείλια,
πού γελοῦν ἀπό εὐτυχία.

1) Ὁ ποιητής παρομοιάζει μέ τὸν ἥλιο πού βασιλεύει τίς πεθαμένες μητέρες, πού ὅταν ζοῦσαν ἦταν τόσο εὐτυχισμένες κι ἔδυσαν.

2) Φιοκάτη—ὄνομα μιᾶς βρύσης στό χωριό Μακί τῆς Καλαβρίας.

3) Ἔτσι ὀνομάζει τὴν κοπέλα ὁ ποιητής, χωρίς ν' ἀναφέρει τὸ πραγματικό της ὄνομα. Μόνο μιά φορά τὴ λέει Ρίνα.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΔΕΚΑΤΟ ΕΝΝΑΤΟ

Ἐφοῦ θές νὰ μᾶς ἀφήσεις,
γιέ μου, πήγαινε σὰν ἄστρο
πού στὸ δρόμο του δέ χάνει
τ' ἄστραμμά του καὶ τή νιότη
ἄς μὴ σοῦ θολώσ' ἡ πίκρα.
Ὅταν πάλι θὰ γυρίσεις
μαλακός νᾶναι ὁ χειμῶνας,
μ' ἄφτονες ἐλιές καὶ γάλα.
Πολλές μάνες ἄς παντρέψουν
τίς μεστές τίς κορασιές τους
μ' ὁμορφους, διαλεχτούς νέους.
Ἐλα ὡς ἔρχονται συχαρίκια
ἀπ' ἄγαπημένους, γιέ μου,
ὡς ἀνάμεσα ἀπ' τὰ φύλλα
τῆς τζιτζιφιάς, πού ἔχω στήν πόρτα,
γλυστρά ἢ Πούλια, ὅταν ροδιζει,
καί χαρύνει τὴν καρδιά μου.
Ἐλα, ὡς αὔρα πού τὰ φύλλα
τῶν δεντρῶν ἀνασαλεύει
κι ἀλαφραίνει τῶν ἀνθρώπων
τόν ὕπνο ὅταν ξημερώνει,
κι ἐμέ στή δουλιὰ μέ κράζει
τὰ παιδιὰ νὰ μεγαλώσω.
Φέρε σὺ ἓνα εὐτυχισμένο
στράτεμα, στά μέρη ἐτοῦτα
μῆτε ἀχνάρι νὰ μὴ ἀφήσει
καταχτητῆ καὶ ν' ἀνοίξει
δρόμο γιὰ τή λευτεριά μας.
Ποτὲ οἱ νύφες νὰ μὴ βγοῦνε
φορεμένες μέ τὰ μαῦρα.

Καί χορός ὄθε φουντώνει
νά χυμοῦν οἱ κυραμένες
στό ξεφάντωμα, κρατώντας
τά παιδιὰ στήν ἀγκαλιά τους,
καί μέ τούς καλοῦς τους πλάι,
κι ἐκεῖ ὀλόχαρες νά βλέπουν
ὄλο τό συγγενολοί·
νά μή λείπει ἀπ' τὰ τραπέζια
τὸ κρασί καί τὰ λουλούδια
καί γιά τούς χορούς ἡ ἀγάπη:
ἄν κάτω ἀπό ξένους μένεις,
τ' εἶμαστε μέσ στους ἀνθρώπους
καί στο σπιτικό σου μέσα;...»

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟ ΕΝΝΑΤΟ

Στις ἐλιές τις ἀνθισμένες
ὡς τὰ πράσινα χωράφια,
βρέχει ἀπαλά, συνέχεια.
Στὰ παράθυρα τῶν πύργων
βγαίνουν οἱ κυράδες, πάνω
ἀπό τις μπουμπουκισμένες
τις μουριές,¹⁾ θωροῦνε γύρα,
χαίρονται τό νέο μετὰξι
πού τό καρτεροῦν, τούς φόρους
τούς βαριοὺς νά ξεπληρώσουν²⁾.
Κι ἀπ' αὐτὸ τό γλυκὸ πόθο
φτερουγᾶ, πλανιέται ὁ νοῦς τους
πάνω, στὰ οὐράνια τοῦ Ἀπρίλη,
ἀπ' ὅπου ἔρχεται ἡ βραχούλα
καὶ γεμίζει αὐλάκια, γοῦρνες,
καὶ ζωὴ στὰ σπαρτὰ δίνει·
κι ὅπως πέρυσι, ρουφοῦνε
τὴ μόσκοβολιὰ τῶν φύλλων.
Ἡ βροχὴ, ὀχτρός τῶν πλούσιων
τοκιστῶν, σύγκαιρα πέφτει
καὶ σὲ δέντρα καὶ χωράφια
τῶν φτωχῶν, τῶν πονεμένων,
κι αὐτοὶ κάθε ἀπαντοχὴ τους
τὴ στηρίζουνε στὰ οὐράνια
πού τόν κόσμο ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη
ζωντανό τότε κρατοῦνε.
Αὔριο ἢ βροχὴ θὰ πάψει·
ἢ σελήνη θὰ μαγέψει
τὸ πουλί στὴ διάφανη αὔρα.

Στά ροδόκλωνα τ' ἀγέρι
θά τινάξει τούς κοντσέδες,
θά ραντίσουνε τῆς κόρης
τίς πλεξοῦδες, πού ἔ βιόλες
ἔχει πλέξει· τὰ μαλλάκια
θά ραντίσουν καί τοῦ βρέφους
τῆς γειτόνισσας τῆς νύφης,
πού ἀγκαλιά τὸ πῆρ' ἐκείνη.
Κι ὕστερα θά τὸ φιλήσει
καί θά λαφροκοκκινίσει,
γιατί θά σκεφτεῖ τὸ γιό της,
ἀφοῦ παντρευτεῖ τὸ νέο,
πού ἡ καρδιά της πεθυμάει.
Τίς φοράδες ἡμερεῦει
ὁ ἄνθρωπος, νὰ καβαλλήσει,
Μαδεῖ τὰ πουλιὰ καί κάνει
στολίδια τὸ φτέρωμά τους
σάν βοριάς, πού ρίχνει τ' ἄνθη,
σωρό κουκουλιῶν γαλαεὶ
γιά ἓνα μεταξένιο ρουχο.
Καί πιά εὐτυχισμένος θάταν
ἂν μπορούσε καί τοῦ γήλιου
τίς χρυσές νὰ πάρει ἀχτίδες
καί φατὸ μ' αὐτές νὰ φτιάξει.
Ἡ ἀνοιξη πιά τὸν θερμαίνει:
ἄσπρα, κίτρινα λουλούδια,
ἀνοιγμένα ἀπὰ στά κλώνια,
στόμα θέν νὰ τοῦ μιλήσουν!

1) Οἱ πύργοι, ἀπ' ὅπου ἀγναντεύουν οἱ κυράδες, εἶναι
στὸ λόφο, γι' αὐτὸ φαίνεται πὼς εἶναι πάνω ἀπ' τίς μουριές, πού
εἶναι κάτω, σὲ σάδια ἢ σὲ ταρατσες.

2) Πρόκειται γιὰ τούς βαριοὺς φόρους, πού ἐπέβαλαν οἱ
ξένοι, οἱ βενετσιάνοι, καί πού οἱ γυναῖκες σκέφτονταν νὰ
τούς ξοφλήσουν μέ μιά προκομμένη παραγωγή μεταξιοῦ.

ΛΙΠ' ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ «ΙΣΤΟΡΙΕΣ
ΤΟΥ ΑΡΜΠΕΡΗ»

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΠΡΩΤΟ

(Ἀπόσπασμα)

Κι ἡ Μιράν' ἀπ' τὰ μπουκέτα
τράβηξε ὅλα τὰ λουλούδια
τὰ χλωμά, τὰ μαραμένα,
μάδησε τὰ φύλλ' ἀγάλι
καί τὰ σκόρπισ' ἕνα-ἕνα
πάνω στό νερό. «Τοῦλάχιστο
—σκέφτηκεν—έτοῦτα πέφτουν,
μά τόν τόπο μας θωροῦνε».
Κι ἄρχισε νά τραγουδάει
σιγανὰ νά ἀρχαῖο τραγούδι:

Κι τὸ βρέφος πού τὸ βγάζει
ἐνταντὰ του ἔξω, τὸ σπίτι
ζητᾷ πάλι· κι ὁ τσοπάνος
πού ζεῖ λεύτερος στὰ πλάγια,
ὄνειρεύεται στήν πόλη
τίς γιορτάδες νά περάσει.
Κι ἐγὼ κεῖνες τίς ἡμέρες
τῆς κυρά-ἄνοιξης γροικοῦσα
συχνὰ τὸ γλυκὸ τραγούδι
τοῦ λεβέντη χορτοκόπου.
Ἦθελα τὸ παλληκάρι
νά μέ ἀγαπᾷ μονάχα,
μοναχὰ στὸν κόρφο έτοῦτο

ν' ἄκουμπᾶ τ' ὦριο κεφάλι,
κι ἄς μὲ πῆγαινε κι ἄλᾶργα.
Ἦξερα πῶς πίσωθὲ μου
θ' ἄφηνά εὐγενῶν τῆ ζήση,
ποὺ νεότατη μουχλιάζει,
μὰ στὸν κόρφο μου λογάρι
ἔγώ θάχα τὸν καλό μου.
Καί νὰ, σήμερα περνοῦμε
τὸ κρύο πέλαο μὲ τ' ἄλατι
τ' ἄσπρο, μὲ τὴν τύχη μου ὅμοιο,
ποὺ δέν ξέρω ἀκόμα ἂν μοῦρθε...»

Ἄπ' τῆ λεχωνιάν ἡ νύφη
ἀλαφρότερη ἔσηκώθη,
γιατὶ ἀπόχτησε δυὸ τέκνα:
μιὰ παιδοῦλα κι ἓνα ἀγόρι
ποὺ τῆς μοιάζαν τὸσο, κι εἶπε:
«Μ' ἔλυωσαν ὡς γεννηθῆκαν,
πῆραν μου ὅλη τὴν ἀγάπη».
Τ' ἀγριόκλημα εἶχε δέσει
τέσσερις φορές σταφύλια
κι ὅταν ἔπεφταν τὰ στάχυα
ἔπεσε νεκρή κι ἐκείνη
καί στῆ θέση τῆς κάποια ἄλλη
φόρεσε τὸ νυφοστόλι.
Κι ἔδιωξεν ἀπ' τὸ παλάτι
τὰ πασίχαρα παιδάκια.
Ἦρμα γύριζαν στήν πόλη
καί χωρὶς ψωμί κι ἀγκάλη.
Σὰ σουρούπωσεν, ἡ νύχτα
τά συμμάζεψε στήν ἄκρη
κάποιου δρόμου· ξαπλωθῆκαν
μὲ τ' αὐτάκια τους στό χῶμα,
μὰ δέν ἄκουσαν νὰ τρίζουν
καλαμιές, σπυριά καί ξύλα,
ποὺ τά τρώγανε τ' ἀγρίμια.
Ὅταν ρόδισε ἡ αὐγούλα

τράβηξε ἡ κόρη δυὸ τρίχες
ἀπ' τὴν κόμη της καὶ βρόχο
ἔφτιαξε μ' αὐτές τ' ἀγόρι
κι ἔπιασε μιὰ περιστέρα.
Σὰν ἀπόφαγαν τὰ δόλια
πήγανε νερό νά βροῦνε
καί καθήσανε ἰδρωμένα
σέ κάποιο χωράφι, ὅπου
λίκνιζε τό στάρι ὁ ἀγέρας.
Μά δέ βλέπαν τίποτε ἄλλο
παρά τὸν καφτὸ τὸν ἥλιο.
Φοβισμένα ἔκλαψαν κι εἶπαν:
«Πόσο ἀλάργα πῆγε ἡ μάνα!».
Ξάφνου θρὸ ἀγροικοῦν στοὶ στάρι
καί μιὰ μοῖρα ἐφάνη μπρὸς τους.
Κεῖνη μέ τ' ἀσπρόχερά της
καὶ στὰ δυὸ ἔδωσε νεράκι.
Ἦστερα ἔδωσε στήν κόρη
μιὰ ἀρμαθιά μαργαριτάρια
καί μετὰ τρεψε τ' ἀγόρι
σέ πανέμορφο καράβι.
Στὸ καράβι ἀνέβ' ἡ κόρη
κι ἀνοίξε πρῶτα στοὶ πέλαο.
Ἐκεῖ, μέσ' στή μοναξιά του,
μέστωνα καί τὴν καρδιά της
κάτι ἀγνὸ τήνε τραβοῦσε.
Καί θαρροῦσε πὼς πηγαίνει
σ' ἓνα περιγιάλι, ὅπου
θάβρισκε τό παλληκάρι
νά προσμένει μέ λαχτάρια
νά τὴ δεῖ τόσο μεγάλη.
Σὲ μιὰ ἀχτὴ μέ δέντρα πλῆθος,
μ' ὀλοπράσινα καλάμια,
πού στήν ἄμμο εἶχαν τὶς ρίζες
κι εἶχαν στοὶ νερὸ τὴ σκιά τους,
τὸ καράβι ἔδεσε ἡ κόρη.

Μόλις βγῆκε στ' ἀκρογιαλί
ἔνοιωσε ὅτ' ἡ χώρα ἐκείνη
εἶναι ἡ Αἴγυπτος: «περβόλι
βασιλιᾶ». Καί σαστισμένη
κράτησε τὰ βήματά της.
Τότε, ξάφνου, ὁ γιός τοῦ ρήγα,
δεκαεφτά χρονῶ λεβέντης,
πλάι της βρέθηκε κι ἐκείνη
μέρεψε, πῆγε κοντά του
καί τοῦ φίλησε τὸ χέρι...
Σάν γνωστή του στὸ παλάτι
τήνε κάλεσε ὁ λεβέντης.
Καί θυμήθηκε τ' ἀδέρφι
καί θυμήθηκε τή μάνα,
ὅταν τή σιγοκουνοῦσε
καί σκεφτόταν μὴν ὁ χρόνος
ὅπου γέννησε τὸ γιό της
ἦτανε ἀκόμα πιὸ σγῆριος
κι ἀπ' τὴ δική της μπόρα.
Καί βαθιά συγκινημένη
στὸ κεράφι ἔστειλε ἀνθρώπους
μὰ δὲν τό βρανε' κι ἡ κόρη
ἔπεσε σέ σκέψεις, σάμπως
νάχε ἀπ' ὄνειρο ξυπνήσει.
Ἄνοιχτά, ψηλά, μεγάλα
ἦτανε τὰ δώματά της
κι εἶχαν στὶς γωνιές τους τόσες
γυναικῶν κι ἀντρῶνε μούμιες...
Ἄπραγη γύριζ' ἐκείνη
μὲς στὰ δώματα κι ἐρώτα
μοναχὰ τὶς μούμιες... Κι ὅποιος
θ' ἀπαντοῦσε της, ἐκείνον
σάν θεὸ θὰ προσκυνοῦσε...»

Τοῦτο τό ἀρχαῖο τραγούδι
τραγουδοῦσε, ὡς γιά τόν ἑαυτό της,
μ' ὄμορφη φωνή ἢ Μιράνα
καί σηκώθη μέ τή σκέψη
βυθισμένη μέσ στά χρόνια,
ὡσπου ἔπεσε τό βράδυ
καί γλυκιά τήν πήρε νύστα...

ΑΠΟ ΤΟ ΣΤΕΡΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ
ΤΟΥ ΜΙΔΑΛΙΑ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΠΛΑΚΟΥ

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΓΚΑΒΡΙΑ ΝΤΑΡΔ Ο ΝΕΟΤΕΡΟΣ

ΑΠΟ «ΤΟ ΣΤΕΡΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ
ΤΟΥ ΜΠΑΛΙΑ»

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΠΟΥΛΙΟΥ

Τὸ διηγηματικὸ ποίημα «Τὸ στερνὸ τραγοῦδι τοῦ Μπάλια»,—«ἓνα ἀπ' τὰ ὠραιότερα διαμάντια», ὅπως τὸ ἀποκάλεσε κάποιος κριτικὸς,— εἶναι ἓνας ὕμνος γιὰ τὴ «Μεγάλῃ Ἐποχῇ», τὴν ἐποχὴ τοῦ Σκεντέρμπεη, διαπνέεται ἀπὸ ἓναν ὑπέρτατο εὐγενικό σκοπὸ: ν' ἀπαθανάτισει αὐτὴ τὴ λαμπρὴ ἐποχὴ, ν' ἀναζωπυρώσει τὸ πατριωτικὸ αἶσθημα τῶν Ἀλβανῶν, νὰ βοηθήσει τὸν ἱερό ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀπερτίναξη τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ.

Ξεκίνημα στέκει ὁ ἔρωτας δυὸ νέων, τοῦ Νίκ Πέτα—ἓνός στρατιώτη τῶν Σκεντέρμπεη—καί τῆς Μάρα, μὰ ἡ ἱστορία τους ξετυλίγεται μαζί μὲ τὰ μεγάλα περιστατικά ποὺ καθορίζουν τὴν τύχη ἓνός λαοῦ καί, μαζί μ' αὐτούς, δροῦν πολλὰ ἄλλα πρόσωπα, ἱστορικὰ ἢ φανταστικά.

Τὸ τραγοῦδι τοῦ πουλιοῦ», ἀναφέρεται στὴν ἀρταγὴ τῆς Μάρα, ἀπ' τὸ Μπαλαμπάν Πασά. Εἶναι ἓνα συγκινητικὸ τραγοῦδι, μιά θερμὴ παράκληση ποὺ ἀπευθύνει ἡ κόρη σ' ἓνα πουλί νὰ πάει στὸν καλὸ τῆς τὴν πικρὴ εἶδηση. Στὸ μεταξύ, ὁ Νίκ, ποὺ ἔμαθε τὴ μεγάλη συμφορὰ, ἀπὸ κάποιον γέρο, ἔτρεξε, μὲ τὴν ἄδεια τοῦ Σκεντέρμπεη, νὰ σώσει τὴν ἀγαπημένη του...

ὦ πουλί μου, μαυροπούλι,
σὰν ἐσύ κι ἐγὼ εἶμαι μόνη,
στὴν ἔρμιάν ἐσύ στενάζεις
κι ἐγὼ ἔδῶ κλαίω νύχτα—μέρα

σὺ τὸ ταίρι σου γυρεῦεις,
τόν καλὸ μου ἐγὼ ἔχω χάσει·
μαζί μαστε στή δυστυχία,
κι ἔτσι ἄς εἴμαστε ἀντάμα
καί στή λευτεριά, πουλὶ μου.

Μὰ ἐγὼ ἢ δύστυχη, ἢ σκλάβα,
δὲ μπορῶ νὰ φτερουγίσω·
σύ μὲ τὰ φτερά τοῦ ἀνέμου
δρασκελᾶς βουνά καὶ κάμπους,
ὅσο λαχταρᾶ ἢ καρδιά σου.
Ἔχ, τό ταίρι σου ἂν θάβρεις
κι ἂν θὲ νάβρεις τή χαρὰ σου,
σύρε καὶ στὸν ἀκριβό μου,
τόν καλὸ καί τὸν ὠραῖο,
νά τοῦ διηγηθεῖς τίς πίκρες
καί τὸν ἄσωτό μου πόθο,
λέγοντάς του:

Ἀπὸ τή μαύρη
κείνη ὥρα, που στά σκότη,
ἔδυσες κι ἔσβησε ἀγάλη
τοῦ ποδίου σου ὁ ἀλαφρὸς κρότος,
ἔπεσε ἢ βαριά κατὰρα
στὸν ἀνθόκηπο τῆς Λιούλια
καί τὸν ρήμαξε κι ἐγίνη
βόγγος ἢ χαρὰ τῆς κόρης,
τὸ καμμάρι της ἀρώστια...
Ἦ γλυκιέ μου καὶ καλέ μου,
μὴ νεκρὸς ἔπεσες τὰχα
στὸ πεδίο τὸ ξεχασμένο
τοῦ πολέμου, μὴ τὸ χῶμα
σὲ φαρμάκωσε κι ἐμένα
μ' ἀλησμόνησες τήν ἔρμη;
Μὰ δὲν εἶσαι πεθαμένος,
ἢ καρδιά μου λέει καί ξέρει
πὼς ἂν πεθαμένος θάσουν
τώρα θάρχουσουν σὲ μένα,

μές τήν ὑπνοφαντασιά μου,
καί θά μούλυνες τή μπέσα...

Ἄν ζεῖς γιατί δέ γυρίζεις
στό λαχταριστό μου κόρφο,
στήν καρδιά μου τή θλιμμένη;
Γιατί τάχα δέ γυρίζεις
νά μέ σώσεις, ἀκριβέ μου;
Νά, μέ πούλησε ὁ γονιός μου
σάν ἄρνι στό μακελλάρη,
ἐνῶ τό σκυλί ἄρπαξέ με
καί μέ σέρνει μέ τὸ ζόρι
ὄθε μήτε μπέσα ὑπάρχει
καί τιμή κι ἀγάπη μήτε.

Ἦ, καλόμοιρο πουλί μου,
πρόσεξε μή λησμονήσεις
τά στερνά μου ἐτοῦτο λόγια,
τή στερνή παράκλησή μου:
Ἄπ' ὀχτροὺς ζώσμεν ἡ Μάρα
στά δικά σου περνᾶ μέρη,
δίπλα σου κι ἐσύ δέν ξέρεις.
Ὅσο τῶν βουνῶν σου ἡ αὔρα
τίς παρειές της θά χαϊδεύει
κι ὠσπου θά τήν ἐγκαρδιώνει
τῆς βοήθειας σου ἡ ἐλπίδα,
θά γυρίσει καί θά ζήσει
μά ἂν θά τήν ἐγκαταλείψει
τῆς βοήθειας σου ἡ ἐλπίδα,
ξέρετο: ἡ τιμή τῆς Μάρα
μέ τὸν ἥλιο θέ νά δύσει,
τί τήν πρώτη της ἀγάπη
δέν ἀλλάζει χρόνος, χάρος
τό βρωμόσκυλο θέ νά χει
τὸ κουφάρι μου μονάχα,
γιατί ἐτοῦτο τὸ μαχαίρι
πού βαθιά στὸν κόρφο κρύβω

θά μοῦ σώσει τιμή, μπέσα,
λευτεριά θά μοῦ χαρίσει...

Κι ἡ κοπέλα, ξεκινώντας,
μήτε γύρισε τὰ μάτια
στά γλυκά τῆς νιότης μέρη,
μόν' στῆς μάνας της τὸν τάφο
ἐκλαψε καὶ στηθοδάρθη.
Σάν ἀρνάδα μὲς σέ λύκους,
ζαρωμένη ἀπ' ἀπὸ στή σέλα,
μ' ἓνα πέπλο τυλιγμένη,
ὄδευε μέρα καὶ νύχτα,
χιονισμένα βουνὰ ἐδιάβη,
πάτησε ἀνθισμένους κάμπους,
ὥσπου φτάσαν μιὰν αὐγουλά
σὲ κάποιο λειβάδι, πού ἔλε
στένευε, ὅσο προχωροῦσαν.
"Ἄγριο, ἀπ' τῆ μιὰ του μπάντα,
τὸ βουνό, μὲ δίχως διάβα,
κι ἀπ' τὴν ἄλλη τό ποτάμι
πλατὺ, βαθύ, μαῦρο, ἐβόγγα.

Ὁ Μπαντέρ, τὸν τόπ' ὡς εἶδε,
σοῦφρωσε μὲ μιᾶς τὰ φρύδια,
τ' ἄτι κράτησε, ἀκουρμάστη,
κι ἀναθώρησε τῆ σπάθα...
Δὲν κουνιόταν μήδε φύλλο,
δὲ γροικιόταν μήδε ἀνάσα,
λές οὔτε ψυχὴ δὲ ζοῦσε.
Μοναχὰ μέσα στό λάκκο
κελαῖδοῦσε τό κοτσύφι
— φωνὴ ξεμοναχιασμένη
στὴ βαθιὰ τὴν ἡσυχία.
Μόνον ὅταν τῶν συντρόφων
σίμωσε τό πυκνὸ ἀσκέρι,
ξεσυννέφιασε κι ἐχάρη

καί κεντρώντας τ' ἄλογό του
ξακολουθήσε τὸ δρόμο
μέ τήν κόρη πάντα πλάι.
Μά σάν πέρασε μονάχα
μιὰ στιγμή, ὡς σέ μιὰ κρυμμένη
στροφή, μέσ' στά γκρεμοβράχια
ἐχάθη ὁ φρικαλέος δρόμος...
"Ὅλο ἀπάντεχα, φρουμάζει
τ' ἄλογο, τ' αὐτιά στηλώνει,
καί πισωδρομεῖ μέ τρόμο.
Ἐκπληχτος ὁ καβαλλάρης
βλαστημᾶ, τὸ σπιρουνίζει,
ὅμως τ' ἄτι, φοβισμένο,
μπρὸς δέν πάει μονάχα πίσω.

... Ἄκουρμάστηκεν ἡ κόρη
καί σπαρτάρισε ἡ καρδιά της,
γοργά πήδησε ἀπ' τή σέλα
μιὰ τρανή κραυγή σκορπώντας.
Καί σ' ἐκείνη τήν κραυγή της
μέ μιάν ἄλλη κραυγή ἄγρια,
ἀπαντήσανε ὅλ' οἱ βράχοι
κι ἀπό κάθε βράχο τότε
πρόβαλε κι ἓνας στρατιώτης.
Ἐάφνου στό Μπαντέρ ἀντίκρα,
σ' ἓνα δέντρο ἀκουμπημένος,
μέ τὰ μάτια φλογισμένα,
μέ θολό τό μέτωπό του,
φορτωμένο ἀστροπελέκια,
πρόβαλε ὡς στοιχειὸ ὁ Νικ Πέτα
κι εἶπε μέ φωνή στεντόρεια:
— Γιατί χλώμιασες, ὦ σκύλε;
Τή ζωή σου καί τή ζήση
τῶν συντρόφων σου τή σφιγγω
μέσ' σέ τοῦτα μου τά χέρια.
Μ' ἓνα νεῦμα μου ἡ γῆς ὅλους
παρευτὺς σᾶς καταπίνει...

Μά ἐγώ τήν τιμή γυρεῦω,
δέν ποθῶ τοῦ σκύλου τό αἷμα.
Μπρός, σπαθί κι ἀσπίδα ρίξε
ἄσ' τήν κορασιά καί φύγε!...
Σκύλιασε ὁ Μπαντέρ, τά γένεια
ξεριζώνει τοῦφες-τοῦφες
κι ἔμπηξε μιάν στριγγλιάν ἄγρια:
— Τρέξτε, ἀδέρφια μου, καί σφάξτε
τήν κοπέλα, ξαγοράστε
μιά ζωή μέ μιὰ ζήση ἄλλη
καί τὸ γαῖμα μ' ἄλλο γαῖμα!
Χούμησαν εἴκοσι Τοῦρκοι,
ὅσοι στό στενὸ χωροῦσαν.
"Ὡς τοὺς εἶδε ἡ ἄξια κόρη
γρήγορη, ἔλαφρή, ὡς ζορκάδι
πήδησε ἀπ' σ' ἓνα βράχο
καί τραβώντας τὸ μαχαίρι,
πού στὸν κόρφο εἶχε κρυμμένο,
ἄγρια ἐστράφη στοὺς ἐχθροὺς της.
Ρουθουνίζοντας, πετώντας
ἀστραπές ἀπὸ τά μάτια,
μέ τά χεῖλη φουσκωμένα,
μέ πυρὰ τὰ μάγουλά της,
μέ φουστάνι ν' ἀνεμίζει
καί μέ τὸ χαρμπί στή φούχτα,
φάνταζε ξωθιά τῆς νύχτας
ὅταν σίφουνας μουγγρίζει...

"Ὅταν εἶδε τὸν ἑαυτὸ του
στῆς ντροπῆς τὸ δρόμο, ἀντάμα
μέ τοὺς σύντροφους, πού φεύγαν
πίσωθ' ἐκ τοῦ τρομαγμένοι,
ἀναψεν ἀπ' τήν ὀργή του,
γρόθισε ἄγρια τὸ κεφάλι,
ξέσκισε τὰ δασὰ στήθη
ἀναθέματα σκορπώντας,
μέ μαλλιά ὡσάν ἀγκάθια,

μέ τά μάτια γουρλωμένα,
σάν δαυλιά πού ἀπόνα σπήλιο
λάμπουν ἄσβητα τή νύχτα.
Μά ὅσο οὐρλιαζεν ἐκεῖνος
τόσο καί πιό φοβισμένο
πηλαλοῦσε τ' ἄλογό του...
Σάν ἡσύχασεν ἀγάλι
τό ἀλαλητό τῆς μάχης,
ἡ κοπέλα, ὡς πεταλούδα,
πήδησεν ἀπό τό βράχο,
μέ τά μάτια δακρυσμένα,
μέ χαρᾶς καί πόνου δάκρυα,
ὡσάν νέφος, πού, ἐνῶ βρέχει
τό χτυπᾶ ὁ ἥλιος καί λάμπει,
καί μέ στήθη ὡς ἕνα κύμα
ξαναμμένο καί θλιμμένο,
στό Νίκ μέ μισή φωνή πει:

— ὦ εὐγενικέ λεβέντη,
πού τήν ὀρφανήν ἐμένα,
τήν ἐρμποπαρημένη,
ξεχασμένη σέ μιάν ἄκρη,
λύτρωσες ἀπό τούς σκύλους
σώζοντας μου ζωή καί μπέσα,
σοῦ ἐμπιστεύομαι, ἀντρειωμένε,
τήν τιμή μου γιατί μάνα
καί πατέρα ἐγώ δέν ἔχω
καί τ' ἀδέρφια μου τρῶν χῶμα...
Ἐσύ γίνε μου μανούλα
καί πατέρας κι ἀδερφός μου,
βοήθησέ με, φύλαξέ με,
ὡσάν νᾶμαι ἀδερφή σου.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΜΠΕΡΑΤΙΟΥ

Σὲ τοῦτο τό τραγούδι, ὁ ποιητής, μὲ συγκλονιστική δύναμη, μὲ ὁμηρικές εἰκόνες, περιγράφει τὴ μάχη τοῦ Σκεντέρμπεη στό Μπεράτι,—μιά μάχη φονική, καταστροφική—ὅπου μαζί μ' ἄλλα πολλά παλληκάρια ἔπεσε κι ὁ Νίκ Πέτα...

Τὸ πουρνὸ ἄρχισε ἡ Μάρα
θλιβερὰ νὰ τραγουδάει:
Ἔχ Μπεράτι, ὦ Μπεράτι,
πόσους ἔριξες στὴ φτώχεια
καὶ πόσες γυναῖκες χῆρες
ξεριζῶσαν τὰ μαλλιά τους!

Μαύρη μέρα, χαμοῦ μέρα
στὴ ζωὴ νὰ μὴ ξανάρθεις
ποτέ πιά, νὰ σέ σκεπάσει
ἡ θανὴ κι ἡ μαύρη νύχτα
κι ὁ ἥλιος νὰ μὴ σέ ξυπνήσει!
Ἄπ' ὀλοῦθε, σμάρια—σμάρια,
τὰ γεράκια φτερακίζουν,
ἀπ' τὰ σπήλια, τίς μονιές τους,
κατεβαίνουνε τ' ἀγρίμια:
αἷμα στὸ νερὸ, στὸ χῶμα,
αἷμα στὸν ἀέρα, στὰ νέφη,
καὶ στὶς πέτρες σκορπισμένα
χέρια, κεφαλές γενναίων
καὶ κρεάτινα ξεσκλίδια!...
Τέτιο, τὸ πουρνὸν ἐκεῖνο,
ἄρχισε τραγούδ' ἡ Μάρα.

Δέν τραγούδαε, μά θρηνοῦσε.
"Ακουσεν ἡ κυρά Λένη
ἀπ' τὸ δῶμα, καὶ τῆς εἶπε:

— Γιατί τέτιο, κυρά νύφη,
τραγουδᾷς πικρὸ τραγούδι;
Μὴ κακὸνειρο εἶδες τὰχα,
μηγάρ εἶδες πεθαμένους;

— Μὴδε ὄνειρο κακὸ εἶδα
μὴδε κι εἶδα πεθαμένους,
μά βαριά ἔχω τὴν καρδιά μου
κι ἄθελα κυλοῦν τὰ δάκρυα:
ὄ,τι δῶ, μαῦρο τό βλέπω ...
"Ὡχ ἡ δόλια, ὅταν ὁ Νικ μας
μούφυγεν, ἐβαλαντῶθη
καὶ μοῦ ζήτησε τὴ βέρα!
Πᾶμε, μάνα, ἐκεῖ στὴ ράχη
τὴν ξαγναντευτοῦ, ἀπ' ὅπου
ἀγναντεύονται ὄλ' οἱ κάμποι,
ἴσως γύρισεν ὁ Νικ μας.

Πήγανε στὴ ράχη οἱ μαῦρες,
κι ἔριξαν παντοῦ τὰ μάτια,
ὅταν, ξαφνου, τὸ ζητιάνο,
μέ σαβδί καὶ μέ σακκούλι
εἶδαν νά θρηνᾷ σέ μι' ἄκρη.

— Καλό νάχεις, ὦ ζητιάνε,
δύστυχε, γιατί κλαῖς τὰχα;
Μὴ σοῦ κλέψανε τὸ ζῶο,
μὴ σοῦ κάψαν τὸ καλύβι,
ἢ στὴν ἔρμη ἐτούτη μάχη
χάθηκεν ὁ ἀκριβογιός, σου;

— "Οχι, μὴτε γιὰ τὸ γιό μου,
μὴτε γιὰ τὸ ζῶ μου κλαίω,

μήτε τὸ φτωχὸ καλύβι.
Τὰ μάτια μου ἔγιναν ποτάμι
ποῦ κυλᾷ γιὰ τὴν πατρίδα...

— Μίλα ἐσὺ, ὦ φωνὴ τῆς μοῖρας
τῆς κακῆς,—κραύγασε ἡ κόρη
σάν κατακεραυνωμένη.—
Τὶ κακό στὸ στρατόν εἶδες;
Πῶς στή συφορὰ τῆ μαύρη
ἔπεσε ἡ Ἄρμπερια; Μίλα!
Στίς σημαῖες τοῦ πολέμου
μ' εἶδες τοῦ Νίκ τὸ γεράκι;

Τότε ὁ βαριομοίρης εἶπε:
— ψές στή Μουζεκιὰ, ἀπ' τὴ νύχτα,
ἔβραζαν βροντές, λουμπάρδες,
κι ἀπ' τὸ βρόντο, ἀπό τις βόμβες,
ἀντιβούισε ὁ τόπος ὅλος,
ἀπό τὸν καπνὸ τῶν ὄπλων
ἀνταριάσανε τὰ ὄρη,
ἀπὸ τῶν σπαθιῶν τὴ λάμψη
στραφτοβόλησαν οἱ κάμποι,
ἀπ' τῶν στρατιωτῶν τὸ γαῖμα
πλημμύρισαν τὰ ποτάμια
καὶ τὰ τσακισμέν' ἀκόντια,
ὑψωθήκανε σὲ στοῖβες...
Καὶ σαλεύανε οἱ στρατιῶτες,
ὡς σαλεύει ἡ τρικυμία,
ὡς τὰ πράσινα χωράφια
κυματίζουν ἀπ' τ' ἀγέρι,
πηγαινοέρχονταν, σπρωχνόταν,
ἅπαντα στῆθος μέ στῆθος
καὶ στρατιώτης μέ στρατιώτη.
Μὰ τὴν ὥρα ποῦ ὁ ζευγίτης
λεῖ τὰ βόδια καὶ τὰ θρέφει
καὶ μπρὸς στὸ φτωχόσπιτό του

τρώει λίγο ψωμί κι άλάτι,
άλλαξε τῆς μάχης ἡ ὄψη,
γιατί ὡς άστραπή άπ' τὸ πλάι
ὄρμησεν ὁ Βασιλιάς μας
κι ἔσπασε τὸ μαῦρο φράχτη
τόν πυκνὸ τῶν κονταριῶνε.

“Οθε ἡ πάλα ἔπεφτε—πέφταν
τὰ κεφάλια σάν χαλάζι.

Ἄσυγκράτητος ἐδιάβη
μέ τό γρίβα του πατώντας
σέ νεκροὺς καί λαβωμένους
κι ὡς τὸν εἶδε Ντουκαγκίνι
κύλησε, άπ' τ' άριστερά του,
πάνω στοὺς ἐχθροὺς σάν βράχος.
Στήν κλεισούρα στριμωχτῆκαν
οἱ γενίτσαροι, ὁ Μπαντέρι,
σμίγοντας σῶμα μέ σῶμα
καί σκουτάρι μέ σκουτάρι,
σάμπως νάταν σιδερένιος,
τρομερὸς κι άσειστος τοῖχος...

Μάταια οἱ άντρειωμένοι
ὄρμησαν στὸν τοῖχο ἐκεῖνο,
πέσαν χάμου, χτυπημένοι.
Τότε δέκα παλληκάρια
σπιρουνίσαν τοὺς ντορῆδες
καί σάν νάταν δέκα δράκοι,
δέκα κεραυνοὶ στή μπόρα,
πέσανε στοῦ ἐχθροῦ τ' άσκέρι,
άπλωσαν τ' άκόντια ὡς βέργες
σκότωσαν καί κομματιάσαν
κι ὕψωσαν βουνὸ τριγύρω
τοὺς νεκροὺς καί λαβωμένους
καί περαταριές άνοιξαν
κι άνοιξαν μιὰ μακριὰ στρατά,
ὅπως μι' αὐλακιάν άνοιγουν
στὸ σπαρμένο τὸ χωράφι.

Ἔτσι τρέχει ὁ Ντρίν ὁ Μαῦρος
τὸ χειμῶνα, φουσκωμένος
ἀπὸ ρέματα βουνήσια,
στὰ νερὰ χτυπάει τῆς λίμνης
καὶ ζερβόδεξα τ' ἀνοίγει·
ψηλὰ ὀρθώνεται τὸ κύμα
ἀφριστό καὶ βόγγει γύρα.
Μὰ ὅπως τὰ νερὰ τῆς λίμνης
γυρνοῦν πάλι κι ἀνταμώνουν
ὅσο πού καὶ τὸ ποτάμι
τ' ἀφρισμένο τὸ σκεπάζουν,
ἔτσι ἔκαμε κι ἐκεῖνο
τῶν ἐχθρῶν τὸ κακὸ ἀσκέρι.
Βλέποντας πῶς μόνο λίγοι
μπρὸς ὀρμούσαν στὸ γιουρούσι,
ἐμαζεύτη, εὐτύς ἐσφίχτη,
κι ἔκλεισε πίσω ἀπ' τοὺς δέκα.
Μὰ τὸ σκόρπισαν καὶ πάλι
Βασιλιάς καὶ Ντουκαγκίσι,
κι οἱ δυὸ ἀντάμα πέραν πάνω
στὸ Μπαντέρ καὶ τὸν χτυπῆσαν.
ἐμπρός—πίσω, ἀπ' ὀλοῦθε...

Σάν σουρούπωσε, στ' ὄρδι του
γύρισε ὁ Βασιλιάς μας
μ' ὄλα του τὰ παλληκάρια,
ἀναψε φωτιές καὶ γιὰ ὄλους
φρόντισε τοὺς λαβωμένους...

— Μή, μαύρη κατάρα νάχεις,—
σάν τρελλή φώναξε ἡ Μάρα,—
πές μου μέσ στοὺς λαβωμένους
μ' εἶδες τὰχα τὸ Νίκ Πέτα;

Δὲν ἀπολογήθη ἐκεῖνος·
χλώμιασε κι ἀπὸ τὰ μάτια,
πού θωρούσανε τὸ χῶμα,

ἀργοστάλαζαν τὰ δάκρυα.
Μ' ἓνα σκούξιμο ἢ κοπέλα
πρὸς τὸ μονοπάτι ἐχύθη·
δὲν κατέβη μὰ, νομίζεις,
κατρακύλησε στὸ δρόμο
κι ἔδυσε πίσω ἀπ' τὰ ὄρη...

Ἔφτασεν ἀναμαλλiάρρα,
μέ βαθουλωμένα μάτια,
μέ φουστάνι ξεσκισμένο,
μέ τὰ πόδια ματωμένα
κι εἶπε ἡ κόρη στοὺς στρατιῶτες:

— ὦ ἀδέρφια ἔσεῖς στρατιῶτες,
πάντα εὐτυχισμένοι νᾶστε,
μ' εἶδατε στὰ μέρη ἐτοῦτα
ἓναν καβαλλάρη νέο,
νιούτσικον, μέ χρυσό κράνος,
πού πετάει ἓνα γεράκι;
Καὶ τοῦ κράνους τὸ χρυσάφι
σμίγει μέ τὴν ξανθὴ κόμη,
μέ τὸν ἥλιο—μέτωπό του.
Τὰ δυὸ μάτια του—δυὸ σπίθες,
ἀστραπόσπιθες φαντάζουν.

Ἔχει στόμα δαχτυλίδι,
ἔχει ὀλόγλυκο τὸ λόγο,
σάν τῆς ἀνοιξης τὸ μέλι...
Πές τε μου, ἄχ, σᾶς ἱκετεύω!...

Κοιταχτήκαμε στὰ μάτια
πού μᾶς πνιγήκαν στὰ δάκρυα.
Μᾶς ἐβούβανεν ἡ πίκρα.
Χλώμιασε κοιτάζοντάς μας,
ἔστρεψε καὶ ξαπλωμένο
χάμου τὸ νεκρὸ σάν εἶδε
μιὰ στριγγλιὰν ἔβγαλε ἡ δόλια
κι ἔπεσε στὴν ἀγκαλιά του
κρῦα ἢ κορασιά σάν χιόνι...

‘Η καρδιά της ή καθάρια,
πού στο Νίκ της είχε δώσει,
μέ χαρά κι αγνήν αγάπη,
πιά δέ μπόρεσε ν’ άντέξει,
έσκασε καθώς τό μαῦρο
τήνε βάρυνε φαρμάκι...

Στή Βαλκάλ είναι δυò τάφοι,
ó ένας είν’ του Πάλ Γκολέμι
κι έχει άπάνω του ένα δέντρο
μ’ όλα του τὰ φύλλα μαῦρα.
Στόν άλλονε ó Νίκ κοιμάται
καί πλάι του ή κόρη του Λάλα·
όπως στή ζωή αγαπιόταν,
άγαπιοῦνται και στο χῶμα.
Στό κιβούρι τους άπάνω
φύτρωσ’ ένα κυπαρίσσι,
φύτρωσε και μιὰ μηλίτσα.
Κι όταν παίρνει νά στεγνώσει
τό στητό τό κυπαρίσσι,
τότε κι ή μηλιά στεγνώνει!

ΟΡΜΗ

“Ωρια πουλιά κελαϊδοῦν μέ χαρά,
μά θέ νά σκάσει μέσα μου ἡ καρδιά μου.
Στή γῆν ἐτούτη τῆ ζωῆ μου ζῶ πικρά,
πλήττω στό χωριό, στή μοναξιά μου.

Μπρός μου ἡ θάλασσα λάμπει γαλανή
καί σκέψεις πολλές στό νοῦ μου φέρνει
ἡ ἀνησυχία τήν καρδιά μου τυραννεῖ
κι ἡσυχάζω μόν’ ὁ ὕπνος σάν μέ παίρνει.

Ἡ Ἀρμπερία μάς θυμίζει, ἀπ’ ἀντικρύ,
ὅτι στή γῆς ἐτούτ’ εἴμαστε ξένοι.
Πάει καιρός, μά δέν ξεχνᾶ ἡ καρδιά ἡ πικρή
ὅτ’ εἴμαστε ἀπ’ τόν Τοῦρκο ἀποδιωγμένοι.

Ἡ ἐκδίκηση γεννᾶ μιά ἐλπίδα, ἕνα φῶς,
κι ὁ ἄνεμος φυσάει καί βρυχᾶται
γιατί ξέχασε τ’ ἦταν πρὶν ὁ Ἀλβανός
ντροπή δέ νοιώθει πλέον, μά κοιμᾶται.

ΣΤΟΝ ΚΟΡΩΝΑΙΟ

Πολέμαρχε μπρός, ἡ Κρήτη σέ προσμένει,
ἀχᾶ ἡ Λευτεριά καὶ τῆ γῆ συγκλονίζει.
Λαμπρές οἱ σημαῖες ἀνεμίζουν· κοκκινίζει
τὸ νησι καὶ μέ κανόνια κρένει.

ᾠ, πόσοι ἀγῶνες, πόσο αἷμα. Κι ἔχουν περάσει
χρόνια, ποὺ χήρα μέν' ἡ δύστυχη Ἑλλάδα.
Ὁ κόσμος, ποὺ τούδοσε γνώση, ὀμορφάδα,
τῆ Μάνα ὡς τώρα τὴν ἔχει ξεχάσει.

Μ' ἄλλαξε ἡ τύχη, τὰ ντουφέκι βροντᾶ
τόν τρόπο σκορπώντας στὴν Εὐρώπη ἀκέρια
κι ὁ Τοῦρκος, θρητώντας, τὶς πλάτες γυρνᾶει.

Τὰ χρόνια τὰ πρῶτα ἦρθαν ξανὰ,
φέγγει τὸ πάλαι, ξαστερῶσαν τὰ αἰθέρια
καὶ στὸ δακρύβρεχτο Ἕλληνα ὁ ἥλιος γελάει.

Κορωνάιος—ἓνας ἀπ' τοὺς ἡγέτες τῶν κρητικῶν ἐπαναστάσεων, στὰ χρόνια τῆς τούρκικης κατοχῆς.

ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΥΤΕΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

(Ἀπόσπασμα)

— Πᾶμε, πᾶμε, ἀντρειωμένοι,
ὁ ἀγώνας μᾶς προσμένει·
πᾶμ' ἐνάντια στοὺς ἐχθροὺς μας,
πού μᾶς ἔχουνε γυμνώσει,
πού μᾶς ἔχουνε σκοτώσει.
'Ο Γκαριμπάλντ' εἶν' ἐκεῖ πέρα,
μὲ ξεδίπλωτη παντιέρα,
καὶ τοῦ ὀχτροῦ τ' ἀσκέρι αὐτὸς
τό κοιτάζει σὰν αἰετός.

Σὰν ὁ Γκιέργκι¹⁾ μᾶς φαντάζει
ὁ ἐρυθροχιτώνας, τί ὡς βγάζει
ἀπ' τῆ θήκη τὸ σπαθί,
καίει, ξεσκίζει ὡς ἀστραπή.
Κι αὐτὸς ὅλους μᾶς καλεῖ,
αἶμα ὅσοι ἔχουν καὶ ψυχὴ,
νά χυθοῦμε μπρός, μ' ὄρμη,
στὸν ἀγώνα, μὲ τιμὴ,
αὐτὸς θέλει ἀντρειωμένους,
γιὰ νὰ διώξομε τοὺς ξένους...

'Αρμπερέσοι συναχτεῖτε
κι ὅ,τι πῶ ἀφουγκραστεῖτε:

1) Γκιέργκι Καστριώτι—Σκεντέρμπεης.

— Όταν πάνω απ' τό γοργό άτι
 ξεδιπλώνει ό Γκαριμπάλντι
 τή σημαία στά βουνά,
 τά νέφη ό ήλιος διασκορπά...

Οί άντρειωμένοι όρμουñ έμπρός
 καϊν όχτρούς, σαν κεραυνός
 κι εϊν' ό Γκαριμπάλντι έκει,
 πού στή μάχη τούς διοικεί.
 Στο γιουρούσι! Φτερουγεϊστε,
 στον άγών' άχολογεϊστε!
 Μπρός, έμπρός, ω άντρειωμένοι.
 Κι ό Σκεντέρμπεης πού μένει
 στον παράδεισο, χαρά
 νοιώθει άνείπωτη ως θωρά
 πώς έμεϊς για τήν πατρίδα
 εϊμασταν κι εϊμαστ' έλπίδα...

Πάμε, αδέρφια, τραγουδώντας
 τίς κόρες μας αναπολώντας,
 σπίτι μένουν οί καημένες,
 για μās πάντα δακρυσμένες.
 Και στίς Άλπεις όταν πάμε,
 ν' αρχίσομε τραγούδια άγώνα.
 Νά, ή φανφάνα μās εύφραίνει,
 τό κανόνι ξεκουφαίνει..
 Άλλοι μ' όπλα, μέ σπαθιά άλλοι,
 μέσα στην άνεμοζάλη,
 προχωρούμε ως μαχητές,
 έχθροϊ πέφτουν, ντουφεκιές.
 Γέμισαν καπνό τά ουράνια,
 ή σκόνη ύψώνεται ως κατάχνια,
 ό ήλιος σειέται, άχοϋν τά χάη,
 πέφτει ή όβίδα, ό βράχος σκάει,
 μά γερά βαστά ή καρδιά μας.

Ὅρμα ἢ φλόγα ὀλόγυρά μας,
πέφτουν ντουφεκιές, τὰ βόλια
σκίζουν χέρια, σκίζουν πόδια,
κάποιον στὸν κόρφο τρυποῦνε,
κάποιου τὴ θωριὰ χαλοῦνε.

Ὡσὰν τεῖχος προχωροῦμε
ἄτσαλένιο καὶ πατοῦμε
τὸν ἐχθρὸ μέ μιᾶς· στά οὐράνια
στράφτει ὁ γῆλιος· μέ περφάνεια
τό ταμποῦρλο ξάφνου ἀχάει,
τῶν στρατιωτῶν τό αἶμα κυλάει,
οἱ σημαῖες κυματοῦνε,
λές στὸν οὐρανὸ πετοῦνε.
Νίκη δρέψαμε λαμπρὴ
στή μάχη ἐτούτη τὴ σκληρὴ.
Κι ἀρχινοῦμε μέ χαρά
τό τραγοῦδι, ἐνῶ πικρὰ
οἱ ἐχθροὶ κλαῖν τὴ σφοδρὰ...

Στὸ χωριὸ θριαμβευτές
πᾶμε· πέφτουν ντουφεκιές,
δίπλες δένονται οἱ χοροί.
Κι ὡς σιμών' ἢ ἀχολογὴ,
πλήθος κύπριοι ἀντιλαλοῦν,
μέ χαρά μᾶς χαιρετοῦν...

Ζωσμένοι ὅλοι τ' ἄρματά μας,
μπαίνομε μέ τ' ἄλογά μας
στό χωριὸ καμαρωμένοι·
κι ἀπ' τὰ παραθύρια πάνω
κάθε κορασιὰ μᾶς ραίνει
μέ πολὺχρωμα λουλούδια·
κι ἀπέ ἀρχίσαν τὰ τραγοῦδια.

Βλέπομε χεῖλη καὶ μάτια
πού κοιτάζουν τρυφερὰ

καί στόν πόλεμο περίσσια
μᾶς χαρίζανε χαρά.
Μέ τὰ χέρια οἱ καλονιές
δείχνουν χεῖλια καί καρδιές
κι ἔτσι, ἀφώνητα, μᾶς λένε
πῶς ἀνείπωτα μᾶς θένε.

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

Ο ΝΑΥΤΙΚΟΣ

Ἔχε γειά, κυρά ὄλο χάρη,
θέ νά φύγω τὸ πρωὶ.
Βγάλε τ' ὠριο σου ζωνάρι,
δέσε μού το στὸ σπαθί.

Κλαῖς; Μῆ κλαῖς, ἡ ζήση ἔχει
χάρη περισσὴ· μαζί
ἢ χαρὰ κι ἢ πικρά τρέχει,
τὶ ἡ Πατρίδα μᾶς καλεῖ.

Ὅταν βγαίναμε στὸν κάμπο,
στὰ λειβάδια, πάντα ἐγὼ
πικραμένος καταριόμουν
τὸν ἀγαρηνὸ ζυγὸ.

Ἐνα βράδυ στή γαλέρα
σοῦ εἶπα: «Μὲ τιμὴ ἂν θαρθῶ
θέ νά ὑψώσω τὴν παντιέρα
στὸν ψηλότερον ἰστό!».

Κι ἐσύ ὡς Ἀλβανίδα τότες
ἔλαμψες ἀπὸ χαρά.
Ἐνῶ τῶρα γιατί φεύγω,
κλαῖς, σάν δύστυχη, πικρά.

Ἦσυχη μείνε στὸ σπῖτι,
στὸ καράβι θὰ πάω ἐγώ.
Τὸ παράδειγμα τῆς Τέφτας
θά μ' ἐμπνέει κι ὀμπρὸς θὰ ὀρμῶ.

Κυρά, έσύ καλά τήν ξέρεις
τή χαρά μου, γιατί ό νιός
ό Μπαρδύλ βγήκε και τρέχω
μαχητής του έγώ πιστός.

Σάν άσπρογαλιάζ' ή μέρα
ό ναύτης τά όνειρα ξεχνά·
καλή του έχει τήν παντιέρα,
τά πελάη τραγουδά.

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Η ΚΑΤΑΙΓΙΔΑ

Βούρκωσε ή θάλασσα, συννέφιασαν τά ὄρη,
σκοτειδίασε ή μέρα, ὦ, τί βαρυθυμιά.
Μέσ' στό κοτέτσι ἐκρύβη ένα κοκκόρι,
φύλλα κι ἄχυρα ὁ ἄνεμος σκορπᾶ.

Μιά τσοπάνισσα στό κατώφλι βγαίνει,
τὸ βιαστικό τ' ἀνθρωπολὸι θωρεῖ·
μουγγρίζ' ή καταιγίδα θυμωμένη,
χουμάει καί φραγγελλώνει ἄγρια τῆ γῆ.

Ἄχολογᾶ, τὰ κεραμίδια σπάζει,
τά σπίτια συγκλονίζει· καί τὰ δάση
βυθίζονται μέσ' στὴν καταχνιά.

Θλιβερὰ ἐμεῖς ζαρώνομε στά σπίτια,
τρίζουν οἱ κεραυνοὶ στὴ σκοτεινιά·
λές τὸ χάριθ θὰ σωριαστεῖ σ' ἐρείπια.

ΣΤΗΝ ΩΡΑΙΟΤΕΡΗ ΤΟΥ ΣΤΡΙΓΚΑΡ

Ἐφυγ' ἀπ' τὸ χωριὸ μου σὰ χαμένος,
πῆγα στὸν πόλεμο κι ἤμουν μοναχὸς,
μακριὰ σου, ὠιμένα, καρδιομαραμένος,
στοὺς ξένους ξένος κι ἔρμος ἐντελῶς.
Ἐσέ ἡ φτωχὴ καρδιά μου λαχταροῦσε
κι ἔλυωνε πού δέ σέ συναντοῦσε.

Σάν βρύση τό αἶμα κύλαγε στό χῶμα
καί δέ λογάριασα τή ζωὴ ἄλλο πιά,
μέ χτύπησαν λιοπύρια, βροχές, χιόνια,
σβέλτα δρασκέλησα βάραθρα βαθιά,
καί μέσ' στὸν κόσμῳ ὡς σαστισμένος ὀλοένα
μ' ἀγάπη συλλογιζομουν ἐσένα.

Τώρα που γύρισα στό σπίτι, ὡσάν ἀηδὸνι
στήν πόρτα σου τίς νύχτες κελαδῶ·
ροδοκαλή, μαυροματούσα κόρη,
μαζί νὰ ζήσομε τή ζήση μας ποθῶ,
ὦ γλυκό μῆλο, πού στό κλωνάρι μένεις,
χρυσὸ καρφί, πού στήν καρδιά μέ'σπαίνεις.

Γιατί νὰ κλαίω μέ κάνεις, κορασιά μου;
Ψυχὴ δέν ἔχεις τάχα, δέν πονεῖς;
Τό ξέρεις, σ' ἐσέ ἔχω δώσει τήν καρδιά μου,
κράτα την, πιὸ ὠριο ἄνθος δέ θὰ βρεῖς.
Ἡ ζῆσ' εἶναι βαριά, ὅλο στενοχώρια,
ἂν ἀλήθεια θὰ ζήσω ἀπὸ σέ χώρια.

Ροδάτη κόρη, μέ μάτια δακρυσμένα,
μέ πικραμένη καρδιά θρηνολογῶ.
νοιώθω τόσο δυστυχισμένος χωρίς έσένα
κι άναπαμὸ, ήσυχία δέ βρίσκω έγώ·
κι άφοῦ έρμος, ξεχασμένος ζῶ στή ζήση,
μόνον ὁ τάφος θά μέ άνακουφίσει.

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΚΕΡΙΟΥ

Στέκω, νᾶμαι, ανάμεσά σας
 κι όλοπρόθυμα θά λυώσω,
 λίγο φῶς σέ σᾶς νά δόσω,
 μέρα νά γίν' ἡ νυχτιὰ σας
 καί πιό κάλλια νά μπορεῖτε
 ό ἕνας τόν ἄλλονε νά ἰδεῖτε.
 Για σᾶς κάθομαι καί φθίνω
 κι οὔτε στάλ' ἄς μή ἀπομείνω...
 Τή φωτιὰ δέν τή φοβᾶμαι
 κι ἔτσι θέλω πάντα νᾶμαι,
 νά καίομαι καί νά μή σβήσω,
 πιό καλά νά σᾶς φωτίσω.
 "Όταν δεῖτε με λυωμένο
 μή μέ πείτε πεθαμένο,
 εἶμαι πάντα ζωντανό,
 μέσ στό φῶς τό ἀληθινό,
 εἶμαι μέσα στήν ψυχὴ σας,
 ξένο ἄς μή μέ πεί κανεῖς σας...
 Τήν ἀγάπη ἐγὼ ἔχω ἐντὸς μου
 καί καίομαι χάρη τοῦ κόσμου.
 Για τόν ἄνθρωπο ἡ φωτιὰ
 ἄς μου καίει τά σωθικά...

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΑ

(᾽Απόσπασμα)

᾽Ω βουνά τῆς ᾽Αλβανίας, ὦ ψηλά δεντρά μου ἔσεῖς,
κάμποι ἀνθόσπαρτοι, πού ὁ νοῦς μου σέ σᾶς τρέχει ὁ-
[λημερίς,
ὦ ραχοῦλες μου ὁμορφοῦλες, ὦ ποτάμια κρουσταλλένια,
λόφοι, πλάγια καί κορφάδες, σύλλογγά μου φουντωμένα!
Θέ νά γλυκοτραγουδήσω ἐγώ τὰ ζῶα που κρατᾶτε.
᾽Ω τοπεῖα εὐλογημένα, τή χαρὰ ἔσεῖς μέ κερνᾶτε!

᾽Αλβανία, ἐσύ μοῦ δίνεις τ' ὄνομα ᾽Αλβανός, τιμή!
Τήν καρδιά μου ἐσύ μέ πόθους μοῦ τήν ἔπλασες κι ὄρμη.
᾽Ω μητέρα μου ᾽Αλβανία, κι ἄν στά ξένα ἐγώ γυρνῶ
τήν ἀγάπη σου ποτές μου, ὦ, ποτές δέ λησμονῶ.
Κι ὅπως ἓνα ἀθῶο ἄρνάκι, τῆς μητέρας του ἀγροικώντας
τή φωνή, τή στήνη ἀφήνει καί βελάζοντας, πηδώντας,
τρέχει, φεύγει κι ὅλο ἀφήνει δρόμους πίσω του καί τὸ-
[πους,
κι ἄν θά βρεῖ στό δρόμο ἐμπρός του εἴκοσ' ἢ τριάντα
[ἀνθρώπους
δέ φοβᾶται, δέ γυρίζει, μά σάν βέλος τρέχει, πάει,
ἔτσι ἀφήνει με ἡ καρδιά μου καί σέ σένα φτερουγάει.
᾽Οπου ἀναβλύζει κρῦο τὸ νεράκι καί τὸ ἀγέρι
δροσερόπνοο φυσάει στό ζεστό τὸ καλοκαίρι,
ὅπου ἀνθίζουν τὰ λουλούδια εὐωδιαστά, ὅπου τή φλο-
[γέρα,
ὁ βοσκὸς λαλάει καί βόσκουν γίδια, πρόβατα ὀλημέρα,
ὅπου τό τραγὶ σταλίζει, ἐκεῖ ὁ νοῦς μου γοργοτρέχει.

χαρωπή ναι κεί ἡ σελήνη καί πιό χάρη ὁ ἥλιος ἔχει!
Ἡ Εὐτυχία, ἡ Καλοσύνη βασιλεύουν ἐκεῖ πέρα.

Ἐκεῖ ἀλλιώτικ' εἶναι ἡ νύχτα κι εἶν' ἀλλιώτικη κι ἡ
[μέρα.

Τὰ ὀλοπράσινα τὰ δάση τῶν θεῶν εἶν' κατοικία.

Κάμπους καί βουνὰ δρασκέλα, ὦ σκέψη, κι ἀπ' τήν πο-
[λιτεία

φύγε ἀλάργα, ἀπὸ τοὺς πόνους, τὸ κουτσομπολιό, τό
[ψέμα.

Κεῖ πού ἡ πέρδικα τό λέει, τό πουλί κοντὰ στό ρέμα,
ποῦν' χαρούμενος κι ὁ κοῦκκος, πού τ' ἀηδόνια κελ-
[λαϊδᾶνε,

ὅπου ἀνθίζουνε τὰ ρόδα,—ἐκεῖ θέλω κι ἐγὼ νᾶμαι
καί μαζί μέ τὰ πουλάκια χαρωπὰ νά λέω τραγοῦδια.

Νά θωρῶ τή γῆς λουσμένη μέσ' τὸ φῶς, μέ τὰ λουλούδια,
νά θωρῶ κατσίκια, στεῖρα, πρόβατα, κριάρια, γίδια,
νά θωρῶ τὰ οὐράνια ὡς βάζουν τ' ἄστρα ἀμέτρητα στο-
[λίδια.

— Ὁμορφὴ τσοπανοπούλα, πούρχεσ' ἀνασκουμπωμένη,
γελαστή, μέ τήν καρδιά σου τήν ἀγνήν εὐτυχισμένη,
καί κρατώντας δυό ἄσπρ' ἄρνάκια μέ στοργή στήν ἀ-
[γκαλιὰ σου,

ἓνα φῶς σκορπᾶ τριγύρω, φῶς πρωτόφαντο, ἡ ματιὰ σου.
Τό μανᾶρι σου ἀπὸ πίσω κουδουνάτο σ' ἀκλουθάει.

Τό πιστὸ σκυλί τῆ φούντα τῆς οὐρᾶς του ἀργοκουνάει.
Πές μου ἔσυ, ὦ τσοπανοπούλα, στό θεὸ σου, εἶδες τὰ
[πράτα;

— Τήν αὐγούλα τὰδα πέρα... μὰ γιὰ ἰδέσ, ἔρχονται, νάτα!

ὦ, τί χάρη πὸχει ἡ στάνη! Τί χαρὰ τὰ ζῶα σκορπᾶνε!

Ἐρχονται ὡς μελίσσι, ἀγάλι! Τρισευλογημένα νᾶναι!

Στίς ραχοῦλες καί στά σὰδια τὰ λευκά τ' ἄρνια σκορ-
[ποῦνε,

πηδοῦν, τρέχουν τὰ κατσίκια, τό κλαρί κορφολογοῦνε.

Πότε πότε ἓνα μέ τ' ἄλλο παίζουν ξέγνοιαστα μέ χάρη,
πότε ἀνοίγουνε πηδῶντας, πότε γίνοντ' ἓνα σμάρι.

Κι ἂν πεινάσουν, τό καθένα στή μανούλα του πηγαίνει,
 γονατίζει στους μαστούς της, τὸ γλυκόγαλα βυzaίνει.
 Κι εἶτε πρόβατο εἶναι ἢ μᾶνα εἶτε γίδα—καμαρώνει
 τὸ παιδί της καὶ μ' ἀγάπη χὰδια ἀμέτρητα τοῦ δὸνει...
 ὦ, τί ἀνείπωτη ἀναγάλια, τί χαρά πού νοιώθω ἐντὸς μου
 σάν ἀκούω τὸ βέλασμά τους, τὴν κοπή σάν βλέπω ἐ-
 [μπρός μου.

Νὰ τὰ πρόβατα, τὰ γίδια, σκορπισμένα στά λειβάδια,
 σέ πλαγιές καὶ σέ ραχοῦλες, σέ βατιές, σέ χαμοκλάδια.
 Κύπροι ἀχοῦνε καὶ τρουκάνια, ἢ γλυκιά λαλεῖ φλογέρα.
 Μὲ τὴν πράσινη στολή της ἢ γῆ ἐντύθη πέρα ὡς πέρα.
 Τρέχει πίσω ἀπ' τὴ φοράδα τ' ἀχαλίνωτο πουλάρι.
 Τὴ γελὰδ' ἀκολουθαῖ τ' ἀκριβὸ της τό μοσχάρι.
 Ὁ μπροστάρης τό κοπάδι ὀδηγεῖ καὶ καμαρώνει.
 Τὴ φωλιά του γοργοπλέκει τὸ καλὸ τὸ χελιδόνι.
 Ὁλοκάθαρα, γαλάζια τ' οὐρανοῦ εἶν' τὰ βελούδα.
 Λάμπει ὁ γήλιος καὶ τό φῶς του λούζει ἀμέτρητα λου-
 [λούδια.

ὦ βουνά τῆς Ἀλβανίας, πού μὲ πόση περηφάνεια
 οἱ ἀγέρωχες κορφές σας πᾶν στά νέφη, πᾶν στά οὐ-
 [ράνια.

Δέ σαλεύουν σας τὰ χρόνια κι ὅταν βρονταχολογᾶτε
 στήν καρδιά τῶν στρακοκόπων τὴ λαχτᾶρα ἐσεῖς σκορ-
 [πᾶτε.

Βράχους ἔχετε, ποτάμια καὶ δεντρά καὶ χιόνια πλῆθος.
 Πάνω ἀνθούς, κλαδιά· κι ἀσήμι καὶ χρυσάφι μὲς στό
 [στῆθος.

Καὶ σεῖς κάμποι, ὄμορφοι κάμποι, μέ τὸ καρπερὸ τό χῶμα,
 σάδια ἀνθόσπαρτα κι ὦ ράχες, μέ τὸ πράσινο τὸ χρῶμα,
 πού ὁ Θεός σᾶς κανακεῦει κι ὄμορφιές σᾶς δίνει, χάρη,
 πεταλοῦδες καὶ πουλάκια καὶ λουδούδια καὶ χορτᾶρι!
 Εἶμαι ἀλάργα σας κι ὁ πόνος καίει βαθιά τά σωθι-
 [κά μου.

Θά σᾶς δῶ τάχα μιὰ μέρα ὡς τὸ νείρεται ἡ καρδιά μου;

Νάχα ἀνέμου γρηγοράδα ἰ πουλιοῦ νάχα φτεροῦγες,

σάν τή σφαίρα θάχα φύγει, θά περνούσα στράτες, ροῦ-
[γες,
καί στὸν κόρφο σας θαρχόμουν νάπινα νερὸ δροσάτο,
νά καθόμουν μιά στιγμούλα στῶν δεινῶν τὸν ἴσκιο κάτω,
ν' ἀναπαύονταν τὸ βλέμμα, ν' ἀναγάλλιαζε ἡ καρδιά μου,
καί σέ σᾶς νάβρισκα πάλι μιά χαμένη πιά χαρὰ μου.
"Ὡχ, γιατί κρατᾶτε σκλάβο πάντα σεῖς τὸ λογισμό μου,
μέρες τῶν φευγάτων χρόνων τῶν ἀγνῶν, τῶν παιδικῶν
[μου;

Πεταλούδα πλουμισμένη, πού πετᾶς μέσ' στὸν αἰθέρα,
πάρε τή φτωχὴ καρδιά μου νά τήν πᾶς τρεχάτη πέρα
στά βουνὰ τῆς Ἀλβανίας, στὶς ραχοῦλες καί στά σάδια,
στά κρεμάσματα, στά πλάγια, πού βοσκοῦνε τὰ κο-
[πᾶδια,
ὅπου ἀχοῦν βοσκῶν φλογέρες, ὅπου σέρναι μέ καμάρι
τό μεγάλο του τρουκάνι τό παρήφανο σουρτᾶρι,
πού βελάσματα τριγύρω καθεμέρα ἀχολογοῦνε,
πού γοργὰ γίδια καί πράτα στὶς ἀλατησιῆς ὄρμουνε.

Τὴν ἀγκλίτσα του κρατῶντας ὁ γεροβοσκὸς προστάζει
τοὺς νιοὺς κι ὅλοι τοὺς δουλεύουν. "Ένας τὴν καλύβα
[σιάζει,
ἄλλοι φτιάχνουνε τὴ στρούγκα καί τὸν τσᾶρκον. "Αλ-
[λοι φέρνουν
φρύγανα, κλαδιά. Κάποιοι ἄλλοι τὰ γαλάρια τοὺς ἀρ-
[μέγουν.

Τὰ κουτάβια θρέφει κάποιος. "Άλλος τὰ σκυλιά φρο-
[ντίζει,
κι ἄλλος τὸ τυρὶ του πήγει καί τό γάλα τρουμπεκίζει.
Σέ διαβάτ' ἡ κυνηγὸ, ἂν διαβεῖ σ' ἐκεῖνὰ τὰ μέρη,
κρέας, γάλα καί γιαούρτι καί τυρὶ θά τοῦ προσφέρει...
Τό κατσίκι τὸ καημένο, πού ὄρφανὸ κι ἔρμο ἀπομένει
στή θλιβὴ γίδα πού χάνει τὸ παιδάκι της, βυζαίνει.
"Ο μπαλτάς τοῦ ξυλοκόπου στὸ ρουμᾶνι βροντᾶ πέρα
ξύλα κόβοντας, κι ἀχάει τοῦ βοσκῶ γλυκὰ ἢ φλογέρα.
"Ο στεριαρῆς μέσ' στά δάση ξημερώνει καί νυχτώνει,

όλομόνος, μέ τά στεῖρα, καί τ' αὐτί του δέν ἰδρώνει
ἀπ' τό λύκο κι ἀπ' τόν κλέφτη κι ἀπ' τὰ δέντρα τὰ
[αἰώνια,
οὔτε ἀπό τοὺς ἄγριους βράχους ἢ τῆς νύχτας τὰ τε-
[λώνια.

Ἔχει ἀδέρφι τ' ἄρματα του, τῆ φλογέρα του—ἀδερφή του,
κι εἶν' τά στεῖρα, τά κατσικία, γίδια, πράτα, σύντρο-
[φοί του,
τὰ τραγιά καί τά κριάρια, μά οἱ στενότεροὶ του φίλοι
εἶναι οἱ ἄγρυπνοὶ φρουροὶ του, εἶναι οἱ μπιστικοὶ τοῦ
[σκύλοι.

Βλέποντάς τον, τὴν οὐρὰ τοὺς παίζουν καί τότε σι-
[μῶνουν.

καλὸν ἄνθρωπο καί φίλο καί διαβάτη δέ δαγκῶνουν·
δέν ἀφήνουν νὰ ζυγώσουν μόν' τ' ἄγρίμια κι οἱ κουρ-
[σάροι...

Πέφτ' ἡ νύχτα, σκοτεινιάζει· ροδοσκᾶει τὸ φεγγάρι,
ἔρχεται ἡ αὐγούλα φέγγει, ὁ χρυσὸς γήλιος προβάλλει.
Ἄστρα, Πούλια, ἥλιος, σελίγη ἀνατέλλουν καί δύνουν
[πάλι.

Ἄο οὐρανὸς μαυρολογᾷ τὰ βαριά ὡς πυκνῶνουν νέφη,
στράφτει καί βροντᾷ κι ἀρχίζει ἀκράτητ' ἡ βροχὴ νὰ
[πέφτει.

Ἄο τσοπάνος μέ τὴν κάπα τὸ κεφάλι κουκουλώνει
μέ τὴν ἴσκα κλαριά ἀνάβ' ἡ κούτσουρα κι ἡ στιὰ φου-
[ντώνει.

Σουρίζει ἡ τὸ κάθε σκυλί του στ' ὄνομά του τὸ φωνάζει
κι ὡς ὄρμᾳ ὁ Μπάλιος τὸ λύκο τὸν ἀρπᾷ καί τὸν σπα-
[ράζει,

τὶ τ' ἄγρίμι ἀντᾶρα θέλει γιὰ νὰ κόψει γίδια, πράτα,
γι' αὐτὸ τότε κι ὁ τσομπάνος κάνει τέσσερα τὰ μάτια,
καί βροντόφωνα χουγιάζει βράχους καί βουνὰ κουνώντας·
τὰ λαγγάδια ἀντιβουίζουν, λάκκοι ἀχοῦνε ροβολώντας.

Στό χωριό, μόλις χαράζει, μιὰ γριούλα βαριομύρα,
τὸ καρδᾶρι τῆς κρατώντας πᾶει κι ἀνεῖ σιγὰ τὴ θύρα,
κάθεται στό στρουγκολίθι καί μέ χέρι κουρασμένο

ἀρμέει τὸ βιό, πού ἓνα παιδί βαράει ἀγουροξυπνημένο.
Τὸ ραβδί του ἀφήνει ὁ γέρος, κλείνει τὴν ποριάν ἢ
[φράζει.

Ὁ βοσκὸς στὸ βοσκοτόπι τὸ κοπάδι πουρνὸ βγάζει.
Ἡ νοικοκυρὰ παστρεύει, συγυρνᾷ τὸ σπιτικὸ της,
τὴ γελάδα, τὸ μοσχάρι, τὸ γαϊδοῦρι, τὸ μουλάρι,
πού τὸ φράχτη θέν νά σπάσουν καί νά φᾶν φυτὰ ἢ
[χορτὰρι.

Μιά γυναίκα πάει στή βρύση, μι' ἄλλη τὸ μωρὸ λικνίζει,
ἄλλη τὰ πουλερικά της τὰ μαυλάει καί τὰ ταγίζει.

Δίχως ζωντανὰ νά ζήσει ὁ ἄνθρωπος δὲ θά μπορούσε
θὲ νά πέθαινε τῆς πείνας, γδυτὸς πάντα θά γυρνούσε.
Αὐτὰ ὀλοζωῆς μᾶς θρέφουν, μᾶς ποδένουνε, μᾶς γυρνοῦν,
ὅταν εἶναι προκομμένα μᾶς πλουτίζουν, μᾶς χαρύνουν.
Καί ἡ γῆ ἢ σιταροδότρα, ὅσο κολοδουλεμένη,
δὲ γεννοβολᾷ ὅπως πρέπει, ἂν δέν εἶναι λιπασμένη...
Ὡ, τὰ ζᾶ πού τὸση χρεία ὁ ἄνθρωπος πάντα τὰ ἔχει,
πρέπει καί νά τὰ φροντίζει, νὰ τὰ θέλει, νὰ τὰ θρέφει.
Σὰν παιδά τὰ καλά ζῶα ἄλλοι μᾶς νὰ τ' ἀγαποῦμε,
ἁμαρτία εἶναι γιὰ δαῦτα κ' ἓναν κακὸ λόγιο ἂν ποῦμε...

Στὸ βουνὸ θέλω ν' ἀνεβῶ κι ὅλη τὴν ἀγαπημένη
Ἄρμπερια ν' ἀνταντέψω, νὰ ἰδῶ πῶς οἱ ἀντρειωμένοι
μπιστικοὶ ἄλβανοὶ ἀδερφοί μου, μέ τὴν ἀγαθὴ καρδιά τους,
πάντ' ἀκούραστοὶ πηγαίνουν καί γυρνᾶνε ἀπ' τὴ δου-
[λιὰ τους.

Ν' ἀνταντέψω τὰ βουνὰ μᾶς τὰ ψηλὰ, τὰ χιονισμένα,
καί τοὺς κάμπους, πού λουλούδια πλῆθος ἔχουν μυρωμένα.
Ὡ κάμποι καρπεροί, πού ἐσεῖς θρέφετε τὴν Ἄλβανία,
ὕμνο ἐγὼ γιὰ σᾶς θά πλέξω, ὕμνο γιὰ τὴ γεωργία...

Δροκοπάει ὁ δουλευτάρης, μὰ ἡ καρδιά του ἀναγαλλιάζει
ὅταν τὸνα πού αὐτὸς σπέρν' ἡ γῆ τὸ δωδεκαπλασιάζει.
Σὰν θωρεῖ, γερτὸ ἀπ' τὸ βάρος, τὸ μεστὸ στάχυ, ὡς
[χρυσάφι,
κι ὡς παράδεισος στ' ἀλήθεια νὰ φαντάζει τὸ χωράφι.

‘Αλωνίζει καὶ σωρεύει τ’ ἄχερο, τὸ στᾶρι χῶρια,
καὶ τὰ πεινασμένα θρέφει κουρασμέν’ ἄλογα, βόδια.
Κι ὅταν μὲ καρπὸ γεμίζει καὶ μέ ζὰ τὸ σπιτικό του
μ’ ὄρεξη τρώει τὸ ψωμάκι, πού ἀποχτᾶ μὲ τὸν ἰδρὸ του...

“Ὅπως οἱ εὐλογημένες μέλισσες πάντα μοχτοῦνε,
ἄλλες πλάθουν τὶς κερῆθρες, τὸ νεχτᾶρι ἄλλες τρυγοῦνε,
κι ὡς σοφές τεχνῆτρες κάνουν κάθε τους δουλιὰ κι ἐκείνη
τὸ κερὶ πού φῶς σκορπίζει καὶ τ’ ὠραῖο μέλι μᾶς δίνει,
ἔτσι κι οἱ καλοὶ ἐργάτες ἀσταμάτητα δουλεύουν
κι ὅλ’ οἱ ἀνθρώποι μὲ τὸ μόχτο, μὲ τὸν ἰδρὸ τους πο-
[ρεύουν,

ἓνας σκάφτει, ἄλλος ὀργώνει, ἄλλος σπέρνει, ἄλλος σκαλίζει,
ἓνας ἄλλος βοτανίζει, θερίζει ἄλλος ἢ ἄλωνίζει,
τὸ γυνὶ χαλκεύει κάποιος, κάποιος νέο σπῖτι ὀρθώνει,
ἓνας ράβει, ἄλλος ἀλέθει, τ’ ἄλογ’ ἄλλος καλιγώνει...

‘Ὁ ζευγίτης, πού ὅλη μέρα ἰδροκοπᾶ τὸ καλοκαίρι,
τὸ χειμῶνα ξεπροσταίνει κι ἀπ’ τὸ βιὸ ἢ καρδιά του χαίρει.
Οἱ γυναῖκες ἀνυφαίνουν· ὄξω σκούζ’ ἢ ἄγρια μπόρα.
Ξαφνικὰ στήν πόρτα χτύπος ἀγροικῆθη κάποιαν ὥρα.
Εἶν’ ἓνας φτωχὸς διαβάτης, πού τὸν δείραν χιόνια, ἀνέμοι,
τοῦ παγῶσαν χέρια, πόδια, σύγκορμα ὁ καημένος τρέμει.
Τ’ ἀνοιξεν ὁ νοικοκύρης, θερμά τὸν καλωσορίζει,
μ’ ἀνθρωπιά, τιμὴ μεγάλη, στήν κορφή τὸνε καθίζει...

“Αναψαν φωτιά, ἐζεστάθη· τοῦ μιλοῦν μὲ καλοσύνη,
τοῦ προσφέρουν φαγοπότι, τοῦ στρωσαν τοῦ ὕπνου τὴν
[κλίνη.

‘Ὁ καλὸς ἀνθρώπος ἔτσι καρτερᾶ, μ’ ἀνοιχτὴ ἀγκάλη,
καὶ ξεπροβοδᾶ τὸ φίλο εὐχαριστημένον πάλι.

“Ὅταν ἢ ἀνοιξη ἔρχεται ὦρια, μὲ καθρέφτ’ ὁ οὐρανὸς
[μοιάζει,

ὁμορφαίνει τῆς γῆς ἢ ὄψη καὶ θωριές χίλιες ἀλλάζει.

“Ἐντομα ξυπνοῦνε μύρια, στά λουλούδια, στά χορτάρια,
κι ἀπ’ τῆ γῆς φτεροκοποῦνε σάν τῶν μελισσιῶν τὰ σμάρια.
Τὰ πουλιὰ ψάλλουν, οἱ μύγες βομβοῦν, τ’ ἄτια χλιμι-
[ντρίζουν

καὶ τὰ εὐωδιαστὰ λουλούδια σάν χρυσένια λαμπυρίζουν.

Ὁ ζευγὰς ὀργῶνει, σπέρνει τοὺς ἀγρούς μέ τό ζευγάρι,
περνᾷ ἐκεῖ κοντά καβάλλα στ' ἄτι του ἕνα παλικάρι,
«καλῶς κάνεις», λέει καί παίρνει δρόμο πάλι εὐτυχισμένο,
τραγουδᾷ, σφυρίζ' ἡ ἀγάλια προχωρεῖ συλλογισμένο.
Βλέπει τὸ γοργὸ ποτάμι πού κρουστάλλινο κυλάει
καί στὸ νοῦ του κάποιες σκέψεις, γλυκιές σκέψεις τοῦ
[ξυπνάει.

Σάν ἀθῶα ἀρνιά μανάρια, ἡμερες, λές, περδικοῦλες,
ὡσάν τοῦ βουνοῦ ζορκάδια οἱ κοπέλες οἱ ὁμοφοῦλες
πᾶν συντροφιαστὰ γιὰ πλῦμα στὸ ποτάμι τραγουδώντας,
μέ γελᾶτα χεῖλη, μάτια, κι ἀνθολούλουδα κρατώντας...
Τὸ σπαθᾶτο χελιδόνι πάνωθι τους φτερουγάει,
φιλικὰ τίς πλησιάζει κι ἄπαυτα σ' αὐτές μιλάει.
Ἡ δαμάλα ἢ χαϊδεμένη νὰ πιεῖ τρέχει στὸ ποτάμι
ἢ στὸν ἴσκιο νὰ σταλίσει ἢ καμιά ζημιὰ νὰ κάμει.
Χαίρεται ὁ γεωργὸς θωρώνοντας φουντωμένα τὰ σπαρτὰ του
σάν βοσκὸς πού τὰ μικρούλια παίρνει καί χαϊδεύει ἀρ-
[νιά του.

Τρέχει ἀγάλι τὸ ποτάμι, τὸ λέει ὦρια τ' ἀηδονάκι,
θεῖα μυρωδιὰ σκορπίζει τὸ πυρὸ τριανταφυλλάκι...

Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΑΣ

Ἄδέρφια μου Ἀλβανοί,
νά πᾶμε πρὸς τὴ γνῶση, τὴ σοφία,
στή στρατά τὴν ὀρθή, τὴ φωτεινὴ
καὶ ν' ἀναστήσομε τὴν Ἀλβανία.

Ἐπῆρχε ἡ Ἀλβανία παντοτεινά
καὶ στοὺς αἰῶνες πάντα θεὸς νὰ ὑπάρχει,
μὰ τώρα στὶς μέρες μας, καμιὰ
ἔλλειψη, ἀδέρφια μου, δὲν πρέπει νάχει.

Πάντα εἶν' εὐλογημένη ἀπ' τὸ θεὸ
κι ὡς ἦταν ἡ Ἀλβανία ξακουσμένη
ἀπ' τὸν πανάρχαιο ἀκόμα τὸν καιρὸ,
ἔτσι καὶ τώρα πάλι θεὸς νὰ γένει.

Στὰ δοξασμένα ἐκεῖνα τὰ παλιά
τὰ χρόνια, ποὺ θριάμβευε ἡ ἀνδρεία,
χωρὰ στὴν οἰκουμένη ἄλλη καμιὰ
δὲν ἦταν ἀκουστή ὡς ἡ Ἀλβανία.

Ὡ, πόσους σπαθοφόρους διαλεχτοὺς
ἀντρειωμένους γέννησε ἡ Ἀλβανία
καὶ στοὺς ἀρχαίους καὶ στοὺς νέους καιροὺς
πού τοὺς ἀπαθανάτισε ἡ ἱστορία.

Ἐκεῖν' ἦτανε πύρινοι καιροί,
μέ περισσοὺς ἀγῶνες, κόπους, αἶμα,
μὰ σήμερα σὲ μᾶς μόνο χαρτὶ
χρειάζεται, ὦ ἀδέρφια μου, καὶ πέννα.

Τῆς μόρφωσης τ' ὀλόλαμπρο τό φῶς
νά πάρομε ὅλοι μας τί ὡς ἦταν πρῶτα
δέν εἶναι πλέον ἐτοῦτος ὁ καιρὸς,
χρεῖα ἔχομ' ἐμεῖς τώρα γιὰ φῶτα.

Τῆ γλώσσα μας νὰ γράφομ' ὅλοι ἐμεῖς,
νά φωτιστεῖ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη ἡ χώρα,
σιγά-σιγά νὰ μάθομε, ὦ Ἀλβανοί,
τ' ἦταν τὸ ἔθνος μας καί τ' εἶναι τώρα.

Πὸς' ὁμορφ' εἶναι ἡ γλώσσα μας, γλυκιὰ,
μελίρρυτη καὶ τρισχαριτωμένη,
εὐκολομίλητη, πολὺτιμη, πλατιὰ,
λές κι ὁ θεὸς αὐτὴ τῆ γλώσσα κρέει.

Πασίχαρ' εἶναι γιὰ τοὺς Ἀλβανούς
ἡ μέρα ἐτούτη πού στήν ἄγρια γῆς μας
ἐνὸς φωτός θ' ἀνοίξει τοὺς κρουνοὺς,
πού δέν τοὺς γνώρισαν οἱ πρόγονοὶ μας.

Ἡ μέρ' αὐτὴ θὰ φέρει τῆ χαρὰ
στήν Ἀλβανία καὶ κάθε καλοσύνη
καὶ θεὸς νὰ διώξει κάθε συμφορὰ,
κάθε ἀρμιά, κάθε παραφροσύνη.

Χαρά, τιμὴ σ' ἐκειό τὸ φυτευτὴ,
ὅπου φυτεύει αὐτὸ τὸ δέντρο τώρα,
τὸ ψέμα δέν τὸ πνίγει καὶ μεστή
τῆς εὐτυχίας θὰ δέσει τὴν ὀπώρα.

Ο ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΠΟΘΟΣ ΤΩΝ ΣΚΙΠΕΤΑΡΩΝ 1)

(Ἀπόσπασμα)

ὦ τέκνα τῆς Πατρίδας μου, γενναῖοι πατριῶτες,
περίφημοι πολεμιστὲς καὶ συνετοὶ συνάμα!
Ὡς ἤμασταν ὀλοζωῆς ὅλοι μας ἑνωμένοι,
πιστοὶ στὴν ἐθνικότητα καὶ φίλοι τῆς πατρίδας,
ἔτσι ταιριάζει νάμαστε καὶ τώρα κι ὀλοένα,
μάλιστα τώρα πλιότερο πρέπει νά ἐνωθοῦμε,
γιὰ τὸν ἱερό μας τὸ σκοπό, γιὰ τὴν ἐλευτεριά μας...

Τόσοι καὶ τόσοι συγγραφεῖς, ὅπως ὁ Δημοσθένης,
ὁ Πλούταρχος, ὁ Στράβωνας καὶ ἄλλοι, ὁμολογοῦνε
ὅτι ὅπως εἶναι τὸ ἔθνος μας ἔτσ' ἦταν ὀλοένα
γενναῖο, μεγαλόπρεπο κι εὐγενικό καὶ θεῖο!...

Σὰν φύλλα φθινοπωρινά χάθηκαν τόσα ἔθνη
καὶ τὸς' ἄλλα γεννήθηκαν ἀπὸ τὰ λείψανά τους!
Ὅμως ποτέ δὲν ἄλλαξε τὸ ἄλβανικὸ τὸ ἔθνος.
Ὁ χαρακτήρας, τὰ ἔθιμα, ἡ γλῶσσα του, ὅλα, πάντα
μένουνε ἀμετάβλητα, ὡς πρὶν ἀπὸ αἰῶνες.
Ποτέ τῶν ξένων οἱ εἰσβολές, ὅσο ἄγριες κι ἂν ἦταν,
δὲ μπόρεσαν τὸ ἔθνος μας, τὴ γλῶσσα μας νά φθείρουν.
Οἱ Ἄλβανοὶ δὲν ἄλλαξαν τὴν ἐθνικότητά τους,
τά ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα, τὸν τρόπο τῆς ζωῆς τους.
Πάντα στὶς μάχες στάθηκαν γενναῖοι, σιδεροφόροι,
καὶ γιὰ τὴν Ἄλβανία μας ἔτοιμοι νά πεθάνουν...

Ἐπесαν ὅλοι μάρτυρες οἱ ἄντρες οἱ γενναῖοι
γιὰ τὴν πατρίδα, τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἐλευθερία...
Μέσα στὸ αἷμα πνιγῆκεν ἡ χώρα τῶν ἡρώων,

τῆνε ρημάξαν οἱ ἐχθροί, μὰ στή σκλαβιά ποτέ της
δὲν ἔσκυψε κι αὐτόνομη κι ἐλεύτερ' ἦταν πάντα.
Κανείς ποτέ τὸν Ἄλβανὸ, τὸν ἥρωα τοῦ κόσμου,
δὲν μπόρεσεν ὀριστικά νὰ τὸν ὑποδουλώσει...

Σέ τούτη μας τὴν ἐποχή, σέ τοῦτο τὸν αἰῶνα,
θέλετε τὴ φιλία μας, θέλετε τὴν ἀγάπη;
Ἐμεῖς εἴμαστε Ἄλβανοί κι ἐσεῖς Ἕλληνες εἶστε,
σεῖς τὴν Ἑλλάδα ἔχετε κι ἐμεῖς τὴν Ἄλβανία·
σεῖς ἔχετε τὴ γλώσσα σας κι ἐμεῖς τὴν ἐδική μας.
Σέ τέτια βάση δίνονται νὰ στεριωθεῖ ἡ φιλία.
Ἐμεῖς μὲ τοὺς γειτόνους μας, μ' Ἕλληνες καὶ μὲ Σλαυούς,
μ' ὅλους νὰ ζοῦμε θέλομε σέ πλέρια ὁμόνοια πάντα,
σέ πλέρια συναδέρφωση, σέ τάξη καὶ σέ εἰρήνη,
ἀλλὰ ὁ καθεὶς νὰ σέβεται καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ δίκιο...

Σλάβοι, κάτω τὰ χέρια σας ἀπὸ τὴν Ἄλβανία,
μὴ δὲ σᾶς φτάνουν τῶν Σκυθῶν οἱ ἀπέραντοί τους τόποι;
Ἡ Ἄλβανία, φίλοι μου, στοὺς Ἄλβανούς ἀνήκει.
Ἄν θέλετε γιὰ νάχομε ἀγάπη ἀνάμεσά μας,
νὰ ζήσομε σὰν γείτονες, παντοτεινὰ σέ εἰρήνη,
αὐτὸ κι ἐμεῖς εἰλικρινὰ πολὺ τὸ ἐπιθυμοῦμε.
Ἄν ὅμως καταχτητικούς ἔχετε σκοπούς, τότε
δὲν εἶναι πᾶσα ὁ θάνατος τὸ τέλος τοῦ ἀνθρώπου;
Φωτιὰ, λοιπὸν, καὶ ἄς καεῖ ὀλάκερος ὁ κόσμος.
Ὅταν ἐμεῖς θά χάσομε τὴ λατρευτὴ πατρίδα,
ἄς σώριαστοῦν ὁ οὐρανὸς καὶ οἱ θεοὶ μαζί του.
Ὡ, θέλετε νὰ πάρετε τὴ χώρα τῶν Γιγάντων,
ποὺ τοὺς θεοὺς δυνήθηκαν νὰ ρίξουν ἀπ' τὸ θρόνο!
Βεβαιωθεῖτε, ὦ γείτονες κι ἐσὺ, ὦ διπλωματία,
πὼς τὴν Πατρίδα του ποτές ὁ Ἄλβανὸς δέ δίνει.
Ἦδη τὸν δοκιμάσατε τὸν πατριωτισμὸ του...

Ὡ ἐσεῖς, ἀδέρφια μου Ἄλβανοί, γενναῖοι σκιπετάροι,
βλέπετε καὶ τὸ παρελθόν, βλέπετε τὸ παρόν μας,
ὅμως καὶ γιὰ τὸ μέλλον μας νὰ φροντίζομε πρέπει,

για τή σπουδή, τήν πρόοδο, τή γλώσσα τή γλυκιά μας,
για τήν ἀπελευθέρωση, τοῦ ἔθνους μας τή δόξα,
τι τοῦτος ὁ αἰώνας μας τῶν φώτων εἶν' αἰώνας,
καί χωρίς τόν πολιτισμό, χωρίς τήν ἐπιστήμη,
δίχως ἄρκετὰ γράμματα καί δίχως τήν παιδεία,
μέσα στὸν κόσμο σήμερα τὰ πάντα μάταια εἶναι...

Μὴ βάζετε, ἀδέρφια, αὐτὶ στὰ λόγια τῶν ἐχθρῶν μας,
πού προσπαθοῦνε πάντοτε νὰ κάμουν τή θρησκεία
μέσο διχόνοιας μισαρῆς, μέσο ραδιουργίας,
ὄργανο τοῦ φανατισμοῦ καί τῆς καταστροφῆς μας.
Θέλουν νὰ μᾶς χωρίσουνε γιὰ τὰ συμφέροντά τους.
Τὰ πάντα ἢ ἐθνικότητα νὰ τὰ νικήσει πρέπει...

Οἱ ξένοι μάταια προσπαθοῦν νὰ μᾶς χωρίσουν τώρα.
'Ο ἔξυπνος ὁ Ἀλβανός δὲν ξεγελιέται πλέον.
καί πλέον δὲν ἔχει καιρὸ νὰ προσπαθᾶει γι' ἄλλους...

"Ὁλος ὁ κόσμος μαρτυρεῖ τῶν Ἀλβανῶν τή Μπέσα,
μαρτυρεῖ τήν ἀγάπη τους καί τήν ἀδερφωσύνη,
τή φιλία, τήν ὁμόνοια, τήν ἀνεξιθρησκεία,
τήν κλίση πρὸς τὰ γράμματα, πρὸς τήν ἐλευθερία
τόν ἐθνισμὸ, τὶς ἀρετὲς, τὴ φρόνηση, τὴν τόλμη,
τήν ἐγνοια, τὴ φροντίδα τους γιὰ τὴν τιμὴ τοῦ ἔθνους...
Τὰ γράμματα τῆς γλώσσας μας, τὰ φῶτα τῆς παιδείας,
θὰ φέρουνε τήν πρόοδο τοῦ εὐγενικοῦ μας ἔθνους,
κάθε ἀγαθό, τὴ λευτεριά καί τὴν ἀδερφωσύνη,
καί τὸν αἰῶνα τὸ χρυσὸ καί τὴν εὐημερία...

Καί τοὺς ἐχθροὺς, τοὺς τυραννοὺς, γρήγορα θὰ σκορπί-
[σουν

καὶ μάς θὰ μάς ὑψώσουνε στὴ θέση πού μας πρέπει.
Ζήτω, λοιπὸν, ἡ γλῶσσα μας, ζήτω ἡ Σκιπερία!
Ζήτω τὸ ἔθνος, πάντοτε, ζήτω ἡ ἀδερφωσύνη!
Κάτω ἐχθροὶ καὶ τύραννοι, κάτω διχόνοια, σκόπη!
Ζήτω ἡ Μπέσα καὶ τὸ φῶς, ζήτω ἡ Ἐλευθερία!

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

1) Τὸ ποίημα ἔχει γραφτεῖ ἐλληνικά, στὴν καθαρεύουσα, καὶ δίνεται μεταγλωττισμένο.

Η ΚΑΡΔΙΑ

“Όταν νέφη βουρκωμένα
σκοτεινιάζουν τούς αίθères,
εἶν’ τὰ πάντα ἔρημωμένα
καί μουγγρίζουνε οἱ ἀγέρες.

Κι’ ἀπ’ τὰ μαῦρα ἐκεῖνα νέφη,
πού ἀστραπές τ’ ἀναφλογίζουν,
ἢ βροχή, ποτάμι τρέχει,
τά νερά της πλημμυρίζουν.

Ρεματιές θολές κυλοῦνε
καί τ’ ἀκράτητά νερά τους
παρασέρνουνε, πατοῦνε,
ὄ,τι βροῦν στό πέρασμά τους.

Ἔτσι κι ἡ φτωχή καρδιά μου
ἀστραποβροντάει κι ἐκείνη,
στεναγμούς—ὦ συμφορά μου—
καί φωτιά καί γαῖμα χύνει.

Μιά ἄχνα βγαίνει ἀπό τήν πύρα
τῆς φωτιάς πού ἐντός μου καίει,
δάκρυα χύνω σάν πλημμύρα,
—κλαίει ἡ καρδιά μου ἢ δόλια, κλαίει...

Η Ζ Ω Η

Πόσο ἀγαπῶ τὴ ζήση ἀκέρια,
τὶ ἐκεῖ βρίσκω τὴν ἀλήθεια,
βρίσκω τ' ἀπέραντα τὰ αἰθήρια,
τ' ἀχνό φεγγάρι, ἀστέρια πλήθια,
τὴ μέρα, τὸ πρωὶ, τὸ βράδυ
τὸ φῶς, τὸν ἥλιο, τὸ σκοτάδι,

τὴ νύχτα τὴ γαληνεμένη,
ποῦ οὔτε ψυχὴ δέν ἀνασαίνει,
τὰ οὐράνια ποῦ ἄλλοτε σκορποῦνε
τὸ φέγγος τους τὸ γαλανό
κι' ἄλλοτε τῶν νεφῶν φοροῦνε
τὸ φόρεμα τὸ σκοτεινὸ,

τὴν ἀνοιξή, τὸ καλοκαίρι,
τὴ ζέση, τὴ βροχή, τ' ἀγέρι,
τοὺς κάμπους, τὶς κορφές, τὰ βράχια,
τὸ χιόνι, τὰ ψηλὰ βουνά,
τοὺς ποταμούς, τὰ καταράχια,
τὶς ραχοποῦλες, τὰ στενὰ,

τὶς πέτρες, τὰ δεντρά, τὰ δάση,
τὰ χόρτα, τ' ἄμετρα λουλούδια
καὶ τὰ πουλάκια ποῦ στήν πλάση
ὀλόγλυκα σκορποῦν τραγούδια
καὶ ποῦ πετοῦν μέ τὸση χάρη,
ἀπὸ κλωνάρι σὲ κλωνάρι.
Βρίσκω τὸν ἄνθρωπο, τὰ πράτα,
κι ὅλα στὴ ζήση τ' ἀγαπῶ
σὰν τὸ θεὸ...

Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΚΕΝΤΕΡΜΠΕΗ ΣΤΗΝ ΚΡΟΥΓΙΑ

Κρούγια, ὦ πόλη εὐλογημένη,
τό Σκεντέρμπεη καρτέρει,
πού ὡς περιστερὰ γραμμένη
ἔρχεται ἀπ' τὰ ξένα μέρη

τήν Πατρίδα νά γλυτώσει
ἀπ' τὰ νύχια τῆς Τουρκίας
κι ἐσέ, ὦ Κρούγια, νά τιμήσει,
πρωτεύουσα τῆς Ἀλβανίας.

Ἄντρας εἶναι μυαλωμένος,
φωτιά ἔχει στήν καρδιά του
κι Ἄρβανίτες ἀντρειωμένους
σύντροφους, ὀλόγυρά του.

Χαῖρε, χαῖρε σύ, ὦ Μητέρα
Ἀλβανία, λαμπροστολίσου.
Φῶς ἀπλώθη στόν αἰθέρα,
πάλ' ἡ μέρα ἦρθε ἡ δική σου.

Ἦ νεκροί συχωρεμένοι,
σεῖς, πού πήγατε στόν ἄδη
ἄχαροι, βαλαντωμένοι,
πάρτε ἀπ' τή χαρὰ μοιράδι.

Κι ἐσύ ὦ Ἄρβανιτοπούλα,
πού εἶσαι πάντα σκεφτική,

βγάλ' τὰ μαῦρα, τ ἦρθε ἡ μέρα
ἢ μεγάλη, ἢ ἱστορική.

Λάμπουν τὰ βουνὰ κι οἱ κάμποι
ἀπ' τὰ ὄπλα τῆς ἀντρίας,
χλιμιντρᾶ τ' ἄτι, ποὺ φέρνει
τό Βασιλιά τῆς Ἀλβανίας!...

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

Η ΗΛΙΑΧΤΙΔΑ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΝΟΥΣΑΚΙ

Μανούσι ὄριο, τὸ κεφάλι
γιατί τό κρατᾶς σκυμμένο;
Τ' εἶσαι ἄχνὸ, μαραζωμένο
καί δέν παίρνεις ὑγεία, κάλλη;

Ἴδές, τ' ἄλλα, λουλούδια γύρα,
τί ὠραῖα ἔχουν ἀνθίσει!
Τὰχ' ἢ ἀνοιξη ζωογονήσει
καί τοὺς δίνει δροσιά, μύρα...

Κύττα κι ἄς χαρεῖ ἡ ψυχὴ σου
τί τρανὴ χαρὰ σοῦ φέρνω,
μὴ στέκεις σάν ἀρωστημένο,
ἀνθίσε, λαμπροστολίσου.

Βάτα, ἐλλέβοροι, τσουκνίδες,
ἄπλωσαν τὰ πλατιά φύλλα
καί σὲ πνίγουν στή μαυρίλα,
σοῦ στεροῦν τὶς χρυσαχτίδες.

Αχ, ἀγκάθια σόχουν μπήξει
πού σὲ σπᾶνε, σὲ πληγώνουν
καί τό γαῖμα φαρμακώνουν,
πού στὶς ἀρτηρίες σου σφύζει.

Καί, σμιχτά μὲ φύλλα ξένα,
κάμποσα φύλλα δικά σου,
πεθυμοῦν τὴ συμφορὰ σου,
τὸ χαμό σου θένε, ὠιμένα!

ὦ, τὰ φύλλα πόχεις βγάλει
ἀπὸ τῆς καρδιᾶς τὰ βάθια,
ἔγιναν γιὰ σέν' ἀγκάθια,
καὶ σέ τρῶει ἡ χολὴ ἡ μεγάλη.

Χειμωνιά βαριά, καημένο,
μέ δρολάπια, κρύα, χιόνια,
σ' ἄφησε, χρόνια καὶ χρόνια,
ἔρημο, δυστυχισμένο.

Μάρανε τὴν ὀμορφιά σου,
τὴ ζωντάνια σου ἔχει σβήσει,
ἄχαρη ἔχει καταντήσει,
σὰν νεκροῦ θωριά, ἡ θωριά σου!

Μ' ἀντρειέψου, μὴ ἔχεις φόβο
Σύντροφός σου ἡ ἐλπίδις ἔχει χίνειι.
Στό θεὸ ἔχε ἐμπιστοσύνη
καὶ σέ τοῦτο μου τὸ λόγο.

Η ΟΜΟΡΦΙΑ

(Ἀπόσπασμα)

1

Βρῆκα τὴν ὀμορφιά στό πρόσωπό σου,
σάν ἐκεῖνος πού τὸ θεὸ ἤϊρε στό βουνο.
ᾠρια τοῦ Μὰη τὰ λούλουδα, μὰ ἔμπρός σου
μοῦ προκαλοῦν ἀηδία, τὰ περιφρονῶ.

Σάν θωρῶ τὰ ροδομάγουλά σου
ἄχρηστα εἶναι τὰ ρόδα, κοπελιά.
Ψυχὴ μοῦ δίνει ἐμέναισ ἢ λαλιά σου,
περνᾶ σέ χάρη τὴν ἀηδονολαλιά.

Ἢταν τὰ μάτια σου εἶδα τὰ γραμμένα,
πόσο ἄσκημα ἦταν τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ!
Βέργα χρυσή, σαῖτα ἐσύ ἀσημένια,
μ' ἐκαψες, μοῦ ξελόγιασες τὸ νοῦ...

2

Εἶδα ροδάκινα κρυμμένα
στά φύλλα κι ἦρθε ὁ λογισμὸς μου
στὸν κόρφο σου καὶ πιά ὀλοένα
τόν νοιώθω ἐντὸς, τὸν βλέπω ἔμπρός μου.

Εἶδα τό γιασεμί ὡς τό χιόνι,
νά χύνει τ' ἄρωμα στ' ἀγέρι
κι εἶπα: «Γιατί μὲ καίει, μὲ λυώνει,
γιατί μοῦ μοιάζει ἐκεῖο τό χέρι;»

Καὶ σκέφτηκα κι ὁ νοῦς μου ἐχάθη
σ' ἄβυθο πέλαγο ἀφρισμένο
καί μ' ἄφησε μέσα στὰ πάθη
ἔρμον, φτωχὸ, δυστυχισμένο.

3

Τό κερὶ ἀπὸ μέ ἔχει μάθει
πῶς νὰ λυώνει ἀγάλι-ἀγάλια
κι ἀργολυώνοντας νὰ νοιώθει
μιὰν ἀνείπωτη ἀναγάλλια...

Σύ ἔμαθες τό ρόδο, κόρη,
πῶς ν' ἀνοίγει καὶ ν' ἀνθίζει,
νὰ γελᾷ, νάχει ὦριο θῶρι
καί τ' ἀηδόνι νὰ φλογίζει,
νὰ τό σκάει, νὰ μὴν τοῦ κρέμει,
νὰ τό βλέπει ἄυπνο νὰ μένει
καὶ γιὰ τοῦ ἀηδονιοῦ τὸν πόνο
νὰ μὴ θλίβεται μὰ μόνο
μιὰ χαρὰ νιώθει μεγάλη
καὶ καινούργια παίρνει κάλλη.

4

Τὸ κουκούτσι σου, ὦ χουρμά,
μοῦ εἶπε ὅτ' ἡ κόρη, ποὺ ἡ λαλιά της
εἶναι γλυκιὰ, γλύκα καμιὰ
δὲν ἔχει στή σκληρὴ καρδιά της.
Δὲν πίστεψα στὰ λόγι' αὐτά.
«Ψέματα θᾶν'» ἔλεγα ἐντὸς μου.
Μὰ τῶρα τὰ πιστεύω πιά
γιατί τὴν εἶδα μοναχὸς μου.

5

Κυπαρισσόκορμο κοράσι,
τῆς Ὁμορφιάς πηγὴ σαι σύ,
ποὺ χύνεται ἄκρατη στήν πλάση
καὶ χάρη δίνει περισσὴ.

Καμαρωτή περνᾶς μπροστά μου,
σάν πέρδικα μ' ἀναθωρεῖς,
σπίθες πετᾶς καὶ τήν καρδιά μου,
πεντάμορφη, τήν πυρπολεῖς.

Τί πόδια, ὡς νᾶναι λαξεμένα.
Θυσία νά γίνω ἐγώ, παρθένα,
γι' αὐτά τὰ μάτια, τὰ μαλλιά σου,
πού μέ χρυσό τριτίρι μοιάζουν,
γιὰ τὰ ὠραῖα ματόκλαδά σου
πού στήν καρδιά βαθιά μέ σφάζουν.

Κλαίγομουν ἀπ' τὰ βλέφαρά σου,
μά τήν ἀλήθεια ηῦρα στό τέλος:
μέ σκότωσαν τὰ ὠριόφρυδά σου,
—τό τόξο, κόρη, ὄχι τό βέλος.

6

Σάν σίδηρο μέσα στ' ἀσήμι
εἶναι στό στήθος σου ἡ καρδιά σου
κι αὐτό, μέσ' στα μεταξωτά σου,
μοιάζει ἀνεχτίμητο ρουμπίνι
μέσα στή γῆ βαθιά κρυμμένο,
μοιάζ' ἥλιο νεφοσκεπασμένο,
κρασί σ' ὀλόμαυρο ποτήρι,
ψυχή σέ κρῦο κοιμητήρι,
θεό σ' ἓνα κελί κλεισμένο.

7

Τρέξε, βοριά, καὶ ρώτα ἐκείνη
τήν κορασιά τή λευκοχέρα,
γιατί μου πῆρε τή γαλήνη
κι ἄυπνο μ' ἀφήνει νύχτα μέρα:

Ρώτα, βαριά, γιατί, γιατί,
καὶ γύρνα πὲς μου ὅ,τι σοῦ πειῖ.

Μαυροματούσα μου παρθένα,
μοσκοροδάτη ροδαριά μου,
κὺττα με μιά φορά· γιὰ σένα
ξέρεις πῶς καίγεται ἡ καρδιά μου;

Τὸ θάνατὸ μου ἐγὼ ἀψηφῶ,
γιὰ σένα, κόρη, θὰ χαθῶ.

8

Μὴν ἀνεμίζεις τὰ μαλλιά σου
νά ξελογιάσεις με· τὰ μάτια
σέ μέ μὴ ρίχνεις· ἡ ματιά σου
μοῦκαμε τὴν καρδιά κομμάτια.

Μὴ περπατᾶς σάν περδικούλα,
σάν περιστέρα μὴ κυττάζεις,
μὴ σειέσαι, σάν βασιλοπούλα,
μὴ τὴν ψυχούλα μου σπαράζεις.

Μὲ ματοκλάδια σάν σαῖτες
μὴ μέ σκοτώνεις, μέ πληγώνεις,
μέ τίς ματιές σου ὅλο σπίθες
μὴ, κορασιά, μέ θανατώνεις.

9

Τὴν εἶδα χτές καθὼς περνούσε
κι ἔλαμπε ἡ ζήση ὀλόγυρά μου·
σαῖτιές τὸ βλέμμα της πετοῦσε
βαθιά μὲς στὰ φυλλόκαρδά μου.

Τὴν Ὁμορφιά σάν εἶδα ἐμπρός μου
λαχτάρης μ' ἔκαψε καμίνι

κι ἔνωσα τὴν ἀγάπη ἐντὸς μου
ποῦ ἦρθε γιὰ πάντα ἐκεῖ νὰ μείνει.

Δὲ βρίσκω λόγια ποῦ νὰ ἐκφράζουν
τὸν Ἔρωτα καὶ τὴν Ὡριότητα,
τὶ ἡ ἀγάπη πάναγνη πηγάζει
κι ἀχώριστ' εἶν' ἀπ' τὴ θεότητα.

Ἄνωφελα μὴ κουραστεῖς
νὰ τὴν ἐκφράσεις δέ μπορεῖς.

10

Ἐφυγε ἡ νιότη μου καὶ πάει,
ἔρμον στὴ γῆ μ' ἄφησε πιά
κι ὡς σκύλος ποῦ ὕπουλα δαγκάει
ἦρθαν τὰ μαῦρα γηρατεῖα.

Ἦχ, σύντροφοι, τί μ' εὖρ' ἔμένα,
καὶ κλαίω καὶ κλαίω ἀπελπισμένα.

Ἦ νιότη, ποῦ εἶχες χάρες μύριες,
στοῦ παρελθόντος τό βαθύ
ἔπεσες πέλας καὶ στίς πίκρες
γιὰ πάντα μ' ἄφησες ἐσύ.

Τί θέλω πιά τὴ ζήση, ὦιμένα;
Αὐτὴ δέν εἶναι πιά γιὰ μένα.

Ὁ ἀληθινὸς θεὸς ἄς δώσει
νιὰ νᾶσαι πάντα, ὁμορφονιά,
καὶ τὴν καρδιά σου ἄς μὴ πληγώσει
πικρα ποτέ, ποτέ, καμιὰ.

Τὰ μάτια σου νὰ μὴ βουρκώνουν
κι ὡς τό φεγγάρι ν' ἀνανιώνουν.

Σώπασε τ' ἀηδὸνι,
 τ' ἄνθη μαραθῆκαν
 πάει ἡ καλοκαιριά.

Ἔρχεται τὸ χιόνι,
 ἄφυλλ' ἀπομῆκαν
 κι ἔρμα τὰ δεντρά.

Τίποτε πιά ἀπάνου
 λές δέ ζεῖ στήν πλάση,
 δέ λαλεῖ πουλί.

Βράζει, ὦιμέ, ἡ καρδιά μου
 τί ἐσὲ ἔχει χάσει
 καί πονάει πολύ.

Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Φτερωτὸς ὁ λογισμὸς μου
στὴ γλυκιά μου πάει Πατρίδα,
πού εἶναι ἡ μάνα μου, ὁ γονιὸς μου,
πού τὸ φῶς τῆς μέρας εἶδα,

πού εἶναι οἱ φίλοι μου, οἱ δικοί μου,
πού ποθῶ, στ' ἅγιο της χῶμα,
—ἢ στερνὴ σὰν βγεῖ πνοή μου,—
νά ταφεῖ τό κρῦο μου σῶμα.

Μὰ τί βλέπω, ὄξιμένα, ὠιμένα.
(Κλαίει ἡ καρδιά μου ἀπὸ τὸν πόνο).
Οἱ ἄντρες λείπουνε στὰ ξένα.
Κι εἶν' ἐδῶ οἱ γυναῖκες μόνο.

Στό βουνὸ, στὸν κάμπο πέρα,
στοὺς ἀγρούς, παντοῦ, σκυμμένες
θὰ τίς δεῖτε πάσα μέρα
νά μοχτοῦν βουβές, θλιμμένες.

Μὲ τριμμένα ροῦχα, τρῦπια,
σκυθρωπές πᾶνε, γυρνᾶνε.
Ἐκπληχτος τίς εἶδα κι εἶπα:
—Σὰν τί ζῶα τάχα νᾶναι;

Δύστυχες, δουλέψτε, ἀλί σας,
καί δουλεύοντας θρηνᾶτε.

Λυώνετε ὅλη τή ζωή σας
κι ὅμως πάντοτε πεινᾶτε.

Ἄπ' τό χάραμα τῆς μέρας
κι ὡς τή νύχτα ἰδροκοπᾶτε.
Βόγγει ὀλόγυρα ὁ ἀέρας
γιατί ἐσεῖς, πικρές, βογγᾶτε.

Στείλε μου, ὦ Πατρίδα, μόνο
λίγο χῶμα σου νά σβήσω
τό σκληρὸ ποῦ καίει με πόνου,
τρυφερὰ σάν τὸ φιλήσω.

Στείλε μου, ὦ Πατρίδα μου, ἕνα
ταπεινό σου, κρύο λιθάρι,
νά τό βάλω ἐδῶ στά ξένα
τά πικρά γιά μαξυλλάρι.

Ἦ βυζάστρα μου, ὦ Πατρίδα,
σήκου ὀλόρθη, ἐμπρός, καί σπάσε
τῆς σκλαβιάς τὴν ἀλυσίδα,
νά σέ δῶ λεύτερη νᾶσαι.

Νάρθω, μάνα μου, σέ σένα
καί τὰ μάτια νά μή κλείσω
στ' ἄχαρα, στά μαῦρα ξένα,
τί ποτὲ δὲ θ' ἀναλύσω.

Τὶ ζητᾶ ἡ Τουρκιὰ στὴ γῆ μας;
Στῶν σπιτιῶν μας τὸ κατώφλι
τί ζητᾶν οἱ ξένοι, οἱ ὀχτροὶ μας;
Σήκου ὦ Μάνα, ὡς πάντα ὀλόρθη.

Η ΣΚΛΑΒΙΑ

Πατρίδα, πολυαγαπημένη,
κι ώς είσαι τώρα σ' αγαπῶ·
μὰ ὅταν σέ δῶ λευτερωμένη
θὰ σ' αγαπῶ πιότερο ἐγὼ.

Κλάψτε, λιθάρια, δάση, κάμποι,
κλάψτε, βουνὰ μου χιονισμένα·
ἢ Ἄλβανία μές σέ θάμπη
πεντάρφανη ἔμεινεν, ὠιμένα.
Μιά πηχτὴ ὁμίχλη νύχτα μέρα
τὴ σκέπει τώρα πέρα ὡς πέρα.

Μπόρα, σκοτάδι ὀλόγυρά μας,
ἀστράφτει ἀσίγαστα, βροντᾶ.
Ὁ φόβος πνίγει τὴ χαρὰ μας
μὲ κρῦα ζοῦμ' ἐμεῖς καρδιά.
Ποτέ οἱ ἀνθρώποι δέ γελοῦνε,
τ' ἀηδόνια θλιβερὰ λαλοῦνε.

Ἐρμιὰ παντοῦ καὶ τὰ πουλάκια
τρέχουν νὰ βροῦν φωλιὰ θερμή·
ἀπ' τῆς σκλαβιάς πλῆθος φαρμάκια
σέ ξένη φεύγομ' ἐμεῖς γῆ·
κι' ἄσβηστ' ἀπέκει ἡ νοσταλγία
μᾶς καίει γιὰ τὴν Ἄλβανία.

Πῶς ὑποφέρεις, πικραμένη
Πατρίδα, στή σκληρὴ σκλαβιά;
Ἐσὺ, ἄλλων σῶτειρα, δεμένη

μένεις. Ἐμπρός, μέ μιὰ καρδιά,
ἀδέρφια μου Ἄλβανοί, ὀρκιστεῖτε
γιά λευτεριά ν' ἀγωνιστεῖτε.

Πατρίδα, πολυαγαπημένη,
κι ὡς εἶσαι τώρα σ' ἀγαπῶ.
Μὰ ὅταν σέ δῶ λευτερωμένη
θὰ σ' ἀγαπῶ πιότερο ἐγώ.

Εὐμύσσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΑΛΒΑΝΕ!

Ἡ Τουρκιά τήν Ἀλβανία
πῆρε—ὠιμέ!

Ἀλβανέ, σηκώσου ὀλόρθος,
Ἀλβανέ!

Ἀρκετὰ δούλεψες γι' ἄλλους,
δυστυχή!

Μή ξεχνᾷς τὸν τόπο ποὺ ἔχεις
γεννηθεῖ!

Πολεμάρχου ἔχεις στὰ στήθη
τὴν καρδιά·
πῶς ἀκόμα δὲν κουράστης
στὴ σκλαβιά;

Ἦρθε ἡ μέρα νὰ παλαιψεῖς
τὸ χαμό,
μὲ συμπρόφους νὰ γυρέψεις
λυτρωμό!

ὦ, μὴ κάνετε ὅπως κάνατε
ὡς τὰ χτές:
τῆς Πατρίδας γίνετε ὅλοι
μαχητῆς!

Πεντακόσια χρόνια πᾶνε
ποὺ σκληρὰ
τῶν τυράννων μᾶς κρατᾶνε
τὰ δεσμὰ!

Μαῦρα ζοῦμε, μουσουλμάνοι,
χριστιανοί!
“Όλοι μπρὸς, ἄς ἀσκωθοῦμε,
γέροι, νιοί!

Μπρὸς, γενναῖοι, στὸν ἀγῶνα
μέ τιμῆ.
«Λευτεριά—τὸ σύνθημά μας—
ἢ θανή!»

Πικραμένος, ὦ Πατρίδα,
σὲ θωρῶ,
μέ τ' ἀχείλι σου σκασμένο
καί ξερό.

Ἄλβανια μου, ἔρημ' εἶσαι,
σκλάβα ἐσύ,
γιατί ἀγάπη πιά δέν ἔχουν
οἱ Ἄλβανοί.

Τά παιδιὰ πρὸ κλαῖς, χαθῆκαν
μακριά!
Γιὰ τοὺς Τούρκους σκοτωθῆκαν,
τό Μωριά!

Πετά πιά τὰ μαῦρα ροῦχα
τῆς σκλαβιάς.
Τ' ἄρματά σου ζῶσε κι ἔχεις,
Μάνα, ἐμᾶς!

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

I

Τότε πού μικρούλια εΐμασταν παιδάκια,
χίλια ό ένας στον άλλο δίναμε φιλάκια.
Πάντα μέ ζητοῦσες, πάντα σέ ζητοῦσα.
Μέ μιὰ ἐλπίδα ζοῦσες, μέ μιὰ ἐλπίδα ζοῦσα.
Δέ θυμᾶσαι τάχα τὰ γλυκόλογά μας,
τόν παιδιάτικό μας, τρισαγνό ἔρωτά μας;
Πῶς τήν πρωταγάπη ξέχασες, ὦ κόρη,
τώρα πού ὠριμ' εἶσαι κι ὠριμο εἶμαι ἀγόρι;
Τώρα πού ἐσύ, ὦ μήλα, γούρμασες—ὠιμένα—
σέ τρῶν ἄλλοι κι οὔτε κἀν θεωρεῖς ἐμένα.
Μὰ ὡς τὸ χελιδόνι πού μακρυνά κι ἄν πάει
πάλι στή φωλιά του τήν παλιά γυρνάει,
ἔτσι κι ἡ καρδιά σου μπορεῖ, ὦ κόρη, πάλι
γιὰ μένα μ' ἀγάπη τρυφερά νά πάλει.

II

Τ' ὀμορφό σου θῶρι, τό χυτό σου σῶμα,
τά μαλλιά σου πού ἔχουν τοῦ ἔβενου τό χρῶμα,
τῶν παρειῶν τά μήλα, τῶν στηθειῶν τά κίτρα,
ἡ γλυκειά φωνή σου ἡ ἀηδονολαλήτρα,
ἡ λεπτή σου μέση, ὁ λαξευτός λαιμός σου,
τά πυρὰ μπουμπούκια τῶν ἀγνῶν χειλιῶν σου,
τ' ἀλαβάστρινά σου χέρια τὰ χιονάτα,—
ὄλα ἐμέ μ' ἀρέσουν, νιά καστανομάτα.

Χαίρομαι περίσσια μέ τήν ὀμορφιά σου,
μὰ γιά μένα πέτρα γίνηκε ἡ καρδιά σου.

III

Λάτρευα τά κρίνα τ' ἄσπρα σάν τὸ χιόνι,
τὰ πυρὰ τὰ ρόδα, τὰ πουλιά, τ' ἀηδόνι.
Τῶρα ὅλα μοῦ μοιάζουν κρύα σάν λιθάρι,
τί ἀγαπῶ μιά κῆρη, ὅμοια μέ φεγγάρι,
ἄφταστη σέ χάρη.

Ρόδο, κρίνο, ἀηδόνι, πέρδικα, μπουμπούκι
εἶναι πιά γιά μένα ἡ κοπέλα ἐτούτη.
Λυγερή, ὠριομάλλα σάν περνᾶ στή στράτα
καί κρατεῖ στά χέρια τά λευκοχιονάτα
λούλουδα δροσάτα,

σκοτεινιάζει ὁ νοῦς μου, δέ θωρῶ μπροστά μου,
μὲς σ' ἀγάπης φλόγες καίγεται ἡ καρδιά μου,
σάν κι ὅλων τῶν νιῶνε πού τήνε γνωρίζουν
κι ὅλοι θαμπωμένοι «μάσαλλα» ψελλίζουν,
σάν τήν ἀντικρύζουν.

IV

Στάλα στάλα ἡ βροχὴ πέφτει
καί τό χιόνι σάν νιφάδες,
τὸ χαλαρίζει τή γῆ δέρνει,
σκούζουν γύρωθε οἱ βοριάδες.

Μὰ ἄς οὐρλιάζει ὁ ἀγέρας γύρα
δὲ μέ σκιάζ' ἡ ἀνεμοζάλη.
Ἡ καλή μοῦ δίνει πύρα
σάν τὴ σφίγγω στήν ἀγκάλη.

Πόσο εὐχάριστα κοιμᾶται
στήν καλή του ὁ καθεὶς πλάι
ὅταν ὁ ἄνεμος βρυχᾶται
καί χιονίζει καί βροντᾶει!

Ε Π Ι Θ Υ Μ Ι Α

Μές στο σπίτι κυρά νᾶναι
ἀπό σήμερα ἢ καλή μου·
ὡς κυρά νὰ τή θεωρᾶνε
πρέπει οἱ φίλοι μου, οἱ δικοί μου.

Στὸ χωράφι ὡς θὰ πηγαίνω
γιά σπαρμό ἢ γιά θέρο, πλάι
νάχω ἐγώ τ' ἀγαπημένο
ταίρι μου νὰ μὲ βοηθᾶει.

Νάρχεται ἢ καλή κοντά μου
στό λειβάδι κι ἕνα-ἕνα
νὰ μετρᾶ τά πρόβατά μου,
μὴ μᾶς κλέψουνε κανένα·

Τὸ καλύβι νὰ στολίζει,
τ' ἀπαλὸ τυρὶ νὰ πῆζει
καὶ νὰ θραφεῖ τά σκυλιὰ μας,
που φρουροῦν τά πρόβατά μας.

Κι ὅταν πέφτει, ἀγάλι—ἀγάλι,
τὸ σκοτάδι κι ἡ γαλήνη,
νὰ τή σφίγγω στὴν ἀγκάλη,
νὰ θωρᾶ, νὰ σκᾶ ἡ σελήνη.

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ

Ἄπ' τὴν ἄραχνη ὦρα τῆς θανῆς σου,—ὠιμένα,—
πάντα ἐγὼ τὰ μάτια τάχω βουρκωμένα.

Ὁ καιρὸς διαβαίνει, πᾶνε δέκα χρόνια
πού μ' ἔχεις ἀφήσει κι ἔφυγες γιὰ αἰῶνια.

Τάχα σέ τί κήπους ἀνθισμένους νᾶσαι;
Δέν πονᾷς τὸ γιό μας, ἐμέ δέ λυπᾷσαι;

Ὅμορφε ἄγγελέ μου, γύρισε κοντά μας
τά καυτά νά στύψουν πικροδάκρυά μας...

Τό βουβὸ τοῦ γαῖου ἄσε κυπαρίσσι
καί ἔλα δῶ καυτά μας, μιὰ στιγμή στή ζήση.

Ἐλα ν' ἀλαφρώσεις τὸ βαρὺ καημὸ μας,
νά χάρεις, καλή μου, τὸν ἀκριβογιό μας.

Βρέφος ἀφησές τον, ἄντρας τῶρα ἐγίνη.
Ἄχ, ποτὲ δὲ σ' εἶδε καί δὲ σόχει κρίνει.

Καί γιὰ σένα, ἄλλιά μου, μέ ρωτᾷ ὀλοένα.
Δέ μιλῶ. Τὸ κλάμα μέ βουβαίνει ἐμένα.

Στ' οὐρανοῦ τὸ θόλο τῆ ματιὰ στηλώνω
κι ἀργοψιθυρίζω στό θεό μέ πόνου:

—Θέ μου, πῶς δὲ σοῦρθε γιὰ τό γιό μου κρίμα,
ὅταν τῆ μανούλα του ἔστειλες στό μνημα;

Κάλλια έμένα τότε νάπαιρνες τ' άγόρι
νά τό μεγαλώσ' ή μάνα του θά έμπόρει.

“Ω, τί τ' άνασταίνει τά παιδάκια τάχα;
Τής γλυκιᾶς τής μάνας ή στοργή μονάχα.

Δουλος σου είμαι, Θε μου, και παρακαλώ σε
μιά φορά τή Βγένω νά ιδώ πάλι δόσει!

—«Σκέψου ποιά κουβέντα λές, φτωχέ, μεγάλη.
Ποιός έχει πεθάνει κι άναστήθη πάλι;

Στή νεκρή, όσο άν κλάψεις, ζήση δέ θά δόσει,
μά τό γιό σου κύττα μόνος ν' άναγιώσεις!»

«—Φως θέλατε, Ούράνια, πήρατε τό φως μου
και ή λύπη άπλώθη γύρωθε κι έγώ σου.

Δέ σέ θέλω πλέον, ζήση σαμάρια.
Μήτε πίστη δίνω στό θεό για τώρα!»

Η ΦΛΟΓΕΡΑ ΤΟΥ ΤΣΟΠΑΝΟΥ

‘Ο βοσκός, σύντροφοι, ὁ βοσκός,
ὅταν βογγᾶ βοριάς σκληρὸς
εἶν’ ὄξω, μόνος ὁ φτωχὸς,
τόν δέρνει ὁ ἄγριος καιρὸς.
Νὰ τόν θυμᾶστε, τί ὁ πικρὸς
σύμβια καὶ σπίτι παρατεῖ
καὶ πάει τὰ ζῶα στή βοσκή
τί — τί — τί — τί...
Βοσκεῖστε, πρόβατά μου,
βοσκεῖστε, ὦ ἀκριβὰ μου,
κι ἅμα πεθάνω, τρισωμέ,
νά μέ θυμᾶστε πάντα ἐμέ.

Σύντροφοι, ἰδὲς τε, ὁ πιστικός,
στὰ βοσκοτόπια ζεῖ ὁ φτωχὸς,
μέ τήν ἀγκλίτσα συντροφιά,
στον ἥλιο, στήν κακοκαιριά,
φυλάει κριάρια μέ κυπριά.
Δόστε νά φάει καὶ νά πιεῖ
ὁ δόλιος καὶ μέ τήν κοπή
πρόθυμος ἀπό τήν αὐγή
στή βοσκαριά γοργά νά βγεῖ,
νά μείνει ὅλοημερα μ’ αὐτή,
τί — τί, τί — τί...
Βοσκεῖστε, ὦ ζῶα, βοσκεῖστε
καὶ κλάψτε καὶ πενθεῖστε
τόν ἔρμο σας τσοπάνο
ὅταν θὲ νά πεθάνω!

Ο ΣΟΥΛΤΑΝΟΣ

Σουλτάνος είμαι, αφέντης· ταίρι
δέν έχω εγώ στῆς γῆς τὰ μέρη.
Καρδιά θεριοῦ κρατῶ στά στήθη.
Ὅλοι ἀπό φόβο μέ τιμοῦνε.
Ἄπ' τῆς Ἀσίας ἦρθα τὰ βύθη
ὅπως οἱ θύελλες χυμοῦνε·
ἔπνιξα στό αἷμα τούς ἀνθρώπους
κι ἀμέτρητους ρήμαξα τόπος.
Σάν πῆρα τήν Ἀνατολή ἔβη,
ἦρθα καί πάτησα τήν Ἰσλή
κι ἔκοψα μύριοι, μίσοι ζοῦνε
τρέμουν, ἐμένα ὅταν ἀκοῦνε.
Εἶμαι σκληρό, θεριό έχω γίνει,
ἄλλοι δὲ μοῦν γιά καλοσύνη.
Τρελλό ἄς μέ λέν, μ' ἀρέσει· φτάνει
πάντα ἡ δουλιά μου ἐμπρός νά πάνει.
Ἰταλιάνες, Βούλγαρους κι Ἀρμένιους
ἔχω ἀναρίθμητους σφαγμένους.
Θεριό είμαι μ' ἀνθρώπου ὄψη μόνο.
Κι ἦρθα σά θεϊκή κατάρρα
νά ζοῦν οἱ ἀνθρώποι μέσ' στόν πόνο,
μέσα στά δάκρυα, στή λαχτάρρα.
Ἡ Εὐρώπη πού μέ βλέπει ἐμένα
μήτε τολμᾶ καν νά μ' ἀγγίξει,
τί, γι' ἄλλα γνοιάζεται ... Καί στό αἷμα
τόν κόσμο εγώ ἄς τόν έχω πνίξει.
Καί ποιός μπορεί ν' ἀπαριθμήσει
τὰ ὅσα ἐγκλήματα έχω κάνει;
Ἀμέτρητοι ἔχασαν τή ζήση

καί χριστιανοί καί μουσουλμάνοι.
Μέ τό σπαθί γυμνὸ ἀφεντεύω.
Τίποτε ὀρθὸ δέ θέ ν' ἀφήσω.
Αἶμα νὰ πιῶ πάντα γυρεύω,
τί ἀλλιῶς δέ δύναμαι νὰ ζήσω.
Καί τώρα πού ἔφτασα στὰ γέρα
διψῶ γιὰ γαῖμα νύχτα μέρα.
Τοὺς σκλάβους μου ὅλους ἂν μπορούσα
νὰ συναζα, —μ' ἄτρεμο χέρι
θά τοὺς περνοῦσα στό μαχαίρι
κι ὅλων τό αἶμα θά ρουφοῦσα.
Γιατί ὁ θεὸς μ' ἓνα κεφάλι
ὅλο τὸν κόσμο νὰ μὴ φτιάξει;
Μὲ μιᾶς θέ νὰ τὸν εἶχα σφάζει
καί πιά δέ θ' ἀπομέναν ἄλλοι.
'Ἡ γῆς νὰ ρήμαζε· μονάχα
ἐγὼ στὸν κόσμο νὰχα μείνει.
"Αγρια θεριά παρέα νὰγα,
τί ἀπὸ μιὰ πάστα ἔχομε γίνει·
σάν ἀδερφός μ' αὐτὰ νὰ ζοῦσα
κι ἄφοβα πιά νὰ κυβερνοῦσα.
Σ' ὅλους κακὰ ἐγὼ ἔχω φέρει!
'Εμένα σάν ἀναθυμοῦνται
τρέμουν παιδιὰ κι ἄντρες καί γέροι.
'Εμένα οἱ μάνες καταριοῦνται,
γιὰ μέ κατάρες μαῦρες λένε
κι οἱ χῆρες πού ὅλημέρα κλαῖνε.
Κλαῖνε! Μά ποιὸς τάχα δέν κλαίει;
Κλαῖν ἄντρες, κλαῖν γυναῖκες, νέοι,
κλαῖν τὰ βουνὰ γιὰ τὰ δεντρά τους
οἱ κάμποι κλαῖν τὰ λούλουδά τους.
"Οθε πατήσω δέ φυτρῶνει
χόρτο· κι ἀπ' τ' ὄπλο ὅ,τι γλυτῶνει
ρίχνω τὴ φλόγα καί τό λυῶνει;
'Ανθρωποφάγος εἶμαι· μόνος
ἐγὼ 'μαι ἀφέντης κι ὀλοένα
κάνω ὅ,τι θέλω σ' ὅλους· κι ὅμως

χαρὰ δέ νοιώθω ἐντός μου, ὠιμένα!
Πάντα κακά ποθῶ μονάχα,
καί ποιὸν ἐγὼ φοβᾶμαι τὰχα;
Τὸ δόλιο ὁ φόβος μ' ἔχει ζῶσει
κι ἔχει τό γαῖμα μου παγώσει...
Μ' ὅσα στή ζήση μου ἔχω κάνει
καί χριστιανοί καί μουσουλμάνοι
ἄσπονδοι ἐχθροὶ μου ἔχουνε γίνει·
ὡς κι οἱ Ἄλβανοί, οἱ γενναῖοι ἐκεῖνοι,
λάκκο μοῦ σκάβουν. Τῆ Σερβία
ἔχασα ἐγὼ, τῆ Βουλγαρία,
τὸ Μαυροβούνι, τῆ Βλαχία,
Κρήτη, μαζί καί Θεσσαλία,
κι εἶχα στερνά τὴν Ἄλβανία
τρανὸ ἀντιστύλι, ἀπαντοχή μου.
Γιατί μπαμπέσα νάβγει τώρα;
Ἄχ, ἄς περίμενε τὴν ὥρα
νάκουε τουλάχιστο τὴ θουή μου!
Τρέμω νὰ πᾶω ἐνάντια της,
θά μέ ντροπιάσουν τὰ παιδιὰ της.
Τρέμω ὁ Σκεντέρμπεης μήπως πάλι
μέσ' ἀπ' τὴ γῆς ὀρθὸς προβάλλει...
Τὶ λέω; Μὴ ἔχασα τὰ φρένα;
Τίποτε ἢ Ἄλβανία ἐμένα
δὲ θά μου κάνει. Ὅσο θά ζήσω
μέσ' ἰστά δεσμὰ θά τὴν κρατήσω.
Κι ὅταν ἐμένα ὁ χάρος πάρει,
ὀρθὸ ἄς μὴ μείνει οὔτε λιθᾶρι! ...

Ο ΦΑΡΑΩ ΚΙ ΟΙ ΔΡΑΠΑΔΕΣ

Σάν ἔμεινε ὁ πατριάρχης μόνος
ἔφυγε ἀπό τὴν πολιτεία,
τὶ ἀνία τούφερνε ὁ κόσμος
καὶ βγῆκε μιά περιοδεία.
Καὶ φεύγοντας μές στό λιοπύρι,
πέρασε τό ποτάμι κι εἶδε
τούς μαύρους, ἓνα ἑκατομμύριο,
πού φτιάχνανε τίς πυραμίδες.
"Ὅλοι, γυναῖκες κι ἄντρες, ἦταν
χωρίς πουκάμισο στό σῶμα,
σάν κάποιοι δερβισάδες κι εἶχαν
ψωμί κρεμμύδι δεῖπνο—γιόμα.
Δούλευαν οἱ πικροὶ μέ ζόρι,
ἔχ, δούλευαν κι ὅλο θρηνοῦσαν
τὶ κάμποσοι μαστιγοφόροι
τούς μάλωναν καὶ τούς χτυποῦσαν.
Καὶ μήπως τούς χτυποῦσαν λίγο;
Ἄλί τους, οἱ δυστυχισμένοι!
Αἷμα πηδοῦσε ἀπ' τό μαστίγιο
καὶ κάποιοι πέφταν πεθαμένοι.
"Ὁ πατριάρχης τοῦτα ὡς εἶδε
κόντεψε νά παραλοῖσει
καὶ κίνησε συγκινημένος
καὶ φοβισμένος νά γυρίσει.
Κι ὕστερα ὁ Ἄβραὰμ συλλογιζόταν,
σφουγγίζοντας τὰ δάκρυά του:
«Ἔ, πόσο κάτου ἔπεσε ὁ κόσμος
καὶ ποῦ θὰ φτάσει παρακάτου!»
Κι ἔλεγε μέσα του ὁ πατριάρχης

για ὅσα γνῶρισε κακά:
«Ζῆσε, Ἀβραάμ, νὰ ἰδεῖς, νὰ μάθεις,
περσσότερα καί πιὸ φριχτά!
Ὡ, τὶ ἔχω ἰδεῖ σ' αὐτό τὸν κόσμο!
Ζῶα μᾶς καταντᾶ ἡ δουλεία!
Μᾶς ταπεινῶνει, μᾶς ντροπιάζει
ἡ μαύρη ἀνέχεια, ἡ δυστυχία!
Ἔχ, φτωχολοὶ δυστυχισμένο,
ἀλίμονο σὲ σέ. Ὁ φτωχὸς
δέν ξέρει τίποτε κι ὁ πλούσιος
εἶν' παντογνώστης καί σοφός.
Ὁ πλούσιος κάνει ὡς τοῦ γουστᾶρει,
ὁ φτωχὸς κάνει ὅπως μπορεῖ.
Ἵπομονή φτωχοὶ, μὰ τέλος
ἔχει κι ἡ ἔρμ' ὕπομονή!
Φαραῶ, τὶ ναι ὅλα τοῦτα
τὰ ὅσα ἐσύ κάνεις κακά;
Τράβα χέρι, τὶ ὁ θεὸς ἀργαεῖ,
ὅμως ποτὲ δὲ λησμονᾶ.
Σφάλμα οἱ ἀνθρώποι ἔχουνε κάμει
ὅταν ὀρίσαν βασιλιά.
Παίρνει τό βίῳ μας...τί δέν παίρνει...
μᾶς πίνει τό αἷμα ὡς τὴ σταλιά...
Ἄληθινέ θεε, μεγάλε,
κι ἐγὼ δέν ξέρω τί νὰ πῶ.
Δές, ἓνα ἑκατομμύριο ἀνθρώποι
δουλεύουν γιὰ ἓνα Φαραῶ.
Γιὰ ἓνα ζουρλο—Φαραῶ λυώνουν
πλῆθος γυναῖκες κι ἄντρες, δές,
καί κλαίγοντας τοῦ θεμελιώνουν
τὶς πυραμίδες τὶς ψηλές.
Τοῦτες τὶς πέτρες—ὅμοια βράχια,—
ποῦθε τὶς φέρνουν οἱ φτωχοὶ;
Καί πῶς νὰ τὶς πυργώσουν τάχα
ἔτσι γδυτοὶ καὶ νηστικοί;
Καθεὶς ἀνέλπιδα δουλεῦει
γιὰ ἓνα ζουρλο—Φαραῶ,

πού έτοιμάζει λαμπρό τάφο
νά τότε βάλουνε νεκρό.
Οί πυραμίδες τοῦτες τ' εἶναι;
Τί κάνετε, δυστυχισμένοι;
Πωπῶ, τί φρίκη, πόσοι ἀνθρώποι
πήγανε καί θά πᾶν χαμένοι!
Κανένας ἔτσι νά μή ζήσει,
σκλάβος νά κλαίει καί νά θρηνεῖ.
"Ἄς λείπει, ὦ ἀνθρώποι, τέτια ζήση,
λυτρωμός εἶναι ἡ θανή!
Μωρὲ καημένοι μου ἀραπάδες,
ὅσο νά ζεῖ ὁ Φαραῶ,
σκλάβοι του θᾶστε καί γι' αὐτόνε
θά χύνετε σεῖς τὸν ἰδρὸ...».

Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΤΟΥ ΑΗΔΟΝΙΟΥ

Φεύγει ό χειμώνας.
Τό χιόνι λιώνει.
Γιατί στενάζεις,
δύστυχο άηδόνι;

Βοριᾶς δέ σκούζει
πιά μέ θυμό.
Σήκου, μή στέκεις
σάν όρφανό.

Βουνά και κάμποι
παντού χλοΐζουν,
λειβάδια, δέντρα
νά, λουλουδίζουν.

Τῶν ήλιαχτίδων
τ' άγνό γιορτάσι
χαίρονται τώρα
λειβάδια, δάση.

Κι ένα ρυάκι
πού άχολογᾶ,
σάν φίδι τρέχει
μές στα κλαδιά.

Ἡ κλούβα ἀηδόνι,
ἔχει πιά σπάσει.
Μές στὰ λειβάδια
πέτα, στὰ δάση.

Ἐκεῖ κανέννας
δὲ σ' ἐμποδίζει,
κανεῖς φαρμάκια
δὲ σὲ ποτίζει.

Κλουβί θὲ νάχεις
τὸν οὐρανό
κι ὅπου σ' ἀρέσει
πέτα γοργό.

Σπειριά θὲ ναύρεις
σὲ κάθε ἀλώνι,
τροφή σου πλούσια
νάχεις, ἀηδόνι.

Κι ὅταν διψάσεις,
νεράκι πιές
στὶς ποθητὲς σου
δροσοπηγές.

Σ' ὅποιο θὲς δέντρο
φωλίτσα στῆσε
καί μὴ φοβᾶσαι
τί ἔρμο δὲν εἶσαι.

Τὸ καλοκαίρι
γλυκό κελάδι
θ' ἀρχίζεις πάντα
σύ, κάθε βράδυ.

Ν' ἀκούσουν στέκουν
οἱ ἀνθρώποι ὀλοένα.

Δύσκολα φεύγουν
μακρυὰ ἀπὸ σένα.

Ἡ κλούβα, ἀηδὼνι,
ἔχει πιά σπάσει.
Μές στὰ λειβάδια
πέτα, στά δάση.

Πέτα ὅπου ρόδα
κι ὅπου εἶναι κῆποι.
Τραγούδα, ἀηδὼνι,
μὴ κρατᾶς λύπη.

Φεύγει ὁ χειμῶνας.
Τό χιὼνι λυώνει.
Γιατὶ στενάζεις,
φτωχὸ μου ἀηδὼνι;

Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

Η ΑΛΒΑΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Πιότερο κι ἀπ' τό κελάδι
τοῦ ἀηδονιοῦ, μ' ἀναριγᾶς,
γλώσσ' ἀλβανική· ἀπ' τοῦ κρίνου
τ' ἄρωμα πλιὸ μὲ μεθᾶς.

Στ' ἄλλα ἔθνη, στ' ἄλλα μέρη,
πού ἀπὸ χρόνια τώρα ζῶ
μόν' γιὰ σέ χτυπᾶ ἡ καρδιά μου,
δάκρυα χύνω ἀπ' τὸν καημό.

Ὅμορφες κι οἱ γλώσσες τοῦτες
πού ἀγροικῶ· μὰ σ' ὅλες μπρὸς
ἔσὺ ὑψώνεσαι σὰν ἥλιος
ὀλοκάθαρος, λαμπρὸς.

Ὁ Ἄλβανία, φτωχὴ Ἄλβανία,
πλῆθος εἶχες μιὰ φορά
γενναίους, μὰ τὴν εὐτυχία
πού εἶχες, δέν τὴν ἔχεις πιά...

Ὅμως χαίρου, τί ἀπὸ τοῦτα
τὰ καλὰ, πού ἔχουν χαθεῖ,
ἔμεινε, χιλιάδες χρόνια,
καὶ σὲ σένα κατιτί.

Εἶναι ἡ γλώσσα πού σὲ κάμπους
ἀγροικιέται καὶ βουνὰ,

ὅπου ἀπλώνεται ἡ σκιά σου,
ὅπου ἤχει Ἄλβανουῦ λαλιά.

Ἄδιαίρετο ἔθνος εἶναι
ἢ Ἄλβανία κι ὄλουνοὺς
μιὰ μονάχα γλώσσα ἐνώνει
ὄρεινοὺς καί πεδινούς...

Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

Η Λ Ε Υ Τ Ε Ρ Ι Α

... Ὅχι ὅμως. Ἡ Ἀλβανία δὲν ἐσβήστη.
Κι ἂν στά δεσμὰ τοῦ βάρβαρου δεμένη
καὶ στῆς σκλαβιάς τὴν κόλαση ριγμένη,
τοῦ σηκωμοῦ δὲν ἔχασε τὴν πίστη.

Τὴ σπὶθ' ἀναθωρῶ τὴν πυρωμένη
τοῦ σηκωμοῦ, ν' ἀπλώνεται γυρίζει
κάθε καλύβι καὶ καρδιὲς ἀναφλογίζει
ἢ σκιά τοῦ Σκεντέρμπεη ἢ τιμημένη.

Μέ τὴν ἀντρεία του οἱ μάνες ἀπ' τὴν κούνια
τοὺς γιούς τους γαλουχοῦνε, μεγαλώνουν,
καὶ μέσα τους τὸ μίσος γιγαντῶνουν

γιὰ τοὺς ἐχθρούς. Ψηλὰ στά κορφοβοῦνια
τὰ μεγαλόπρεπ' ἀνοιξε φτερά του
ὁ ἀητός μὲ τὰ κυρτά τ' ἀκρόνυχά του¹⁾.

1) Ὁ ἀητός συμβολίζει τὴ Λευτεριά στὴν ὁποία ἐλπίζει ὁ ποιητής. Τὸ ποίημα εἶναι γραμμένο στό 1910-1911. Τὸ παραπάνω σοννέτο εἶναι ἡ κατακλείδα τοῦ μεγάλου ὁμώνυμου ποιήματος τοῦ Μιέντα, πού διαπνέεται ἀπὸ φλογερά πατριωτικά αἰσθήματα καὶ προοδευτικές ιδέες.

Ο ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΠΑΣΑΣ ΣΤΗ ΜΠΑΜΠΟΥΝΑ

Σιγῆσαν στά βουνὰ οἱ χοροὶ κλαγγές
τῶν ὄπλων στὶς κοιλάδες δὲν ἀχοῦνε.
Σὲ πανηγύρια πιά καὶ σὲ γιορτές
οἱ ἄντρες δέ γλεντοκοποῦνε.

Χέρσα εἶναι ἡ γῆ. Τό βόδι ἀγάλι, ὀκνό,
ἀδέσποτο γυρνᾷ στὶς ζεῦλες γύρα
κι ἀράθυμ' ἀναπνέει τὸν ἀχνὸ
ὅπου ἀναδιδ' ἡ γῆ ἡ στεῖρα.

Στὴν ἄκρ οἱ ζευγολάτες τοὺς ζυγούς,
τὶς ζεῦλες καὶ τ' ἀλέτρια ἔχουν μπραχτίσει.
Μόνα τὰ ζωντανὰ, χωρὶς βοσκούς.
γυρνᾷν στή φύση.

Ἡ λύκαινα στὶς μάντρες νηστικὴ
παραμονεύει καὶ χαλᾷ τὶς θύρες,
πού κάποτε τὶς φτιάχναν πιστικοί.
Σὰν ἔρμες οἱ γυναῖκες εἶναι, χῆρες.

Ὅλ' οἱ ἄντρες σὲ ψηλές βουνοκορφές
φτερούγισαν, ὦ ἀητὲ, πίσω ἀπὸ σένα,
γιά τὴν Πατρίδα, ἢ νάρθουν θριαμβευτὲς
εἶτε νὰ πέσουν ὅλοι τιμημένα.

Τὰ καριοφίλια τῶν ἐχτρῶν καφτὰ,
τά βόλια σὰν βροχὴ πυκνὴ ξερνοῦνε.
Μὰ ἐκεῖνοι τ' ἀψηφᾷνε καὶ μπροστὰ
σὰν ποταμὸς ἀκράτητος ὀρμοῦνε.

Καί νά, πὰ στά χρυσά τῆς προδοσιᾶς,
ἀπό χαλδούπισσες, τσιγγάνες κλυκλωμένοι,
σάν σκύλος μέσ σέ σκύλες, ὁ πασαῖς
κάθεται καί γελαῖ εὐχαριστημένος.

᾽Ω αἰσχύνη ἐσύ, ὦ σπορά τοῦ σατανᾶ!
᾽Ανήξερές ξωθιές γλεντοῦν μαζὺ σου,
μὰ ἓνα μακάβριο λένε, σιγανά,
τραγουῖδι γιὰ τὴν ὥρα τῆ στερνῆ σου.

Τά παλληκάρια ποὺ τὰ πρόδοσες σκληρὰ,
προτοῦ τῆς μάχης φτάσει ἀκόμα ἡ ὥρα,
σάν Χάροντες στέκουν σέ σέ μπροστὰ
ἐκδίκηση ζητώντας τώρα.

Νά ὁ Μεχμέτ-μπεις. Σκέλεθρο φριχτό.
Βγαίνει ἀπ' τό μνημα κι ἀπ' ἀλάργα κρένει:
«Λόγο ἀπό σένα τώρα ἐδῶ ζητῶ,
ψυχὴ καταραμένη!

᾽Εδῶ θέ νὰ σιγήσουν οἱ γοεροί
μιανῆς ἀθώας γυναίκας τόσοι θρῆνοι.
Καί θέ νὰ διαλαλοῦν πάντα οἱ καιροί
πὼς ἀνεκδίκητος δέν ἔχω μείνει!»

᾽Εκδίκηση ζητοῦν λειβάδια, ἀγροί,
πούκαμες χτήμα ἐσύ μέ τῆ φοβέρα,
μέ τῆ ληστεία. Κι ἀχάει παντοῦ ἡ κραυγὴ:
Τῆς τιμωρίας σου ἦρθε ἡ μέρα!

Μακρυὰ ἀπ' τὸν τόπο τὸν ἱερό. Μακρυὰ,
τῆς ᾽Αλβανίας, ὦ μαῦρο κατακάθι.
᾽Εσέ, φονιά, ἡ ντροπὴ σέ καρτερᾶ
μέσ στῆς Τουρκιᾶς τὰ βάθη.

Η ΑΝΟΙΞΗ

Κουραστήκατε, ἔρημα χελιδόνια,
ἀποκάματε, ἀηδόνια μου φτωχά·
ξαποστάστε στή στέγη ἐδῶ, στὰ κλώνια
τῶν δέντρων, στὰ κρίνα τὰ λευκά.

Στὰ φτερά σας, ἀπό τὰ ξένα μέρη,
ἔσεῖς, ὦ χελιδόνια κουρασμένα,
κι ὦ ἀηδόνια, τὴν ἀνοιξη ἔχετε φέρει,
γι' αὐτὸ ξεκουραστεῖτε πιά, καημένα.

Στὸν κάμπο ροβολοῦν καὶ τὸν ποτίζουν
οἱ ρεματιές ἀπὸ τὰ κορφοβούνια·
κάτω ἀπ' τὸ χιόνι τὰ λουλούδια ἀνθίζουν,
ὡσὰν παιδάκια μεσ' ἀπὸ τὴν κούνια.

Μέ τὴ ζέστη ἐρωτεύεται τ' ἀγέρι·
φίλησε ὅλα τὰ κλώνια τοῦ δεντροῦ γλυκά·
ξύπνησ' ἐκεῖνο στὸν κῆπο μου κι ἀκέριο
γαμισε μ' ἀνθη ὀλάσπρα, εὐωδιαστά.

Μουχλιάζει κανεῖς πλάι στὸ παραγώνι:
τρέξε, ζευγά, ὅθε σέ καλαίει ἡ δουλιὰ·
τὸν κάμπο θωρώντας, μουγγρίζει τὸ βόδι
καί θέλει τ' ἀλέτρι νὰ σύρει ξανά.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΣΣΕ)

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΚΑΡΤΑ ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗΣ

Αριθμός: 123456789

Όνομα: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Αριθμός Ταυτότητας: 9876543210

Ημερομηνία Έγκρισης: 15/05/2024

Ποσοστό: 100%

Υπογραφή: [Υπογραφή]

Σφραγίδα: [Σφραγίδα]

ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

ὦ Ἄλβανία, πόσο σ' ἀγαπῶ!
Γιὰ σέ μές στην καρδιά μου νοιώθω
τόση χαρὰ κι ἓναν ἀγνὸ
κι ἄσβηστο πόθο!

Γιατί γιὰ μένα ἔν' ἄνθος εἶσαι σὺ
πολύτιμον, ὦ χώρα μου ἀκριβή μου,
πού ἄλλο στή γῆ ποτέ δέ θὰ βρεθεῖ
νά θρέψει τήν ψυχή μου.

Κύματα σέ χτυπήσανε μ' ὀργή,
ἔθνη ἄσπλαχνα σ' ἔχουνε πατήσει,
ὅμως ποτέ δέ μπόρεσε ἀπ' τή γῆ
κανείς νά σ' ἀφανίσει.

Γιατί ἔχεις παλληκάρια διαλεχτά
κι ἀθάνατα, πού ἔπιαν ἀπ' τό μαστό σου.
Ἄτρομα στέκουν στή θανή μπροστά
καί τρέμει κάθ' ἐχθρός σου.

Πατρίδα, μή φοβᾶσαι, σήκου ὀρθή
καί μή θρηνεῖς, μή στέκεις πικραμένη.
Σφιχτά κράτα στό χέρι τό σπαθί
καί στάσου ὡς πάντα ἀντρειωμένη!

Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΣΗΜΑΙΑΣ

Ἐμπρός, ἡ Σημαία ὑψώθη κι εἶν' ἡ ὥρα
καθένας κάτω της πιά νά σταθεῖ.

Γοργά φτερακίστε στὰ διάσελα τῶρα,
ψηλά στὰ βουνά μας. Ἐμπρός, ὅλοι ὀρθοί!
Ἄπὸ τοὺς γιούς της προσμέν' ἡ Πατρίδα
στ' ἀλήθεια νά σπάσ' ἡ μαύρη ἀλυσίδα!

Ὅλοι, ὅσων τὸ αἷμα βαθιὰ στὴν καρδιά σας
κοχλάζει ὡς ἀστείρευτη ἀνάφορα θερμὴ,
ξεχνώντας θρησκείες, ὅπια κριδὰ σας,
κάτω ἀπ' τὸ φλόμπουρο τ' ἅγιο μ' ὄρμη
εὐθύς νά ταχτεῖτε, σταθεῖτ' ἔνωμένοι.
Ἡ Μάνα Ἀλβανία σωτηρία προσμένει!

Αὐτὴ γὰρ ἡ Σημαία μας πού οἱ πρόγονοὶ μας
τή δοξασαν πάντα σ' ἀγῶνες ἱερούς.
Με αὐτὴ τὴ ματόβρεχτη λύτρωσαν γῆ μας,
μ' αὐτὴν ἀναρίθμητους σβήσαν ἐχτρούς.
Κι εἶν' ἡ Σημαία μας σύμβολο ἀντρείας
κι εἶναι μηνύτορας ἐλευθερίας.

ὦ, μόνον τότε ἀξίζ' ἡ ἀντρειωσύνη
γιὰ τὴν πατρίδ' ἂν χυθεῖ ποταμός,
ἂν τῶν ὀχτρῶν θά θερίζει τὰ σμήνη,
κι εἶν' ἡ Σημαία τιμὴ, δόξα, φῶς.
Μπρός, λοιπόν, ὄλ' οἱ λεβέντες, Δέ σβήνει
ποτές ἡ Μητέρ' Ἀλβανία μας. Μπρός!

Ὡσπου ὁ γήλιος θὰ ὑπάρχει στὰ οὐράνια
θὰ ὑπάρχ' ἡ Ἄλβανία κι οἱ γιοί της. Καὶ μιὰ
θὰ χουνε σκέψη, καρδιά, περηφάνεια.
Ποτέ τους δέ σκύβουν σὲ βία καμιά,
γιατὶ ὁ αἰτός ποὺ ὀργισμένα χυμάει
τὴ Δόξα ὀλοένα ἔχει πλάι.

1904

Εθνικὴ Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΕΝΑΣ ΝΕΟΣ ΗΛΙΟΣ

Ἔσβησε σήμερα κάθε ἵχνος τυραννίας.
Ἐνας νέος ἥλιος στραφτεροβολᾷ.
Γιὰ τὸ ἔθνος ἦρθε καιρὸς εὐτυχίας
κι ὁ χαλασμὸς γιὰ τ' ἄγρια θεριά.

Στὰ βουνά μας, ὅπου ὁ ἀετός φωλιάζει,
φυντάνια μεγαλώνουν μ' αἶμα νιό.
Μ' ὄρμη καί φλόγα—θύελλα πού μανιάζει—
στό μέγ' ἀγώνα γιὰ τὸ λυτρωμό.

Οἱ τύραννοι, πού ἄδικα μᾶς τυραννοῦσαν,
σκλάβοι τους νά μαστε γιὰ νά πλουτοῦν,
νά πέφτομε γι' αὐτούς, αἶμα ζητοῦσαν,
ὄμηρους στή σκλαβιά νά μᾶς κρατοῦν.

Φτάνει, ἐδαντλήθ' ἡ ὑπομονή, καταραμένοι,
μέ τῆ σκληρῆ, ὡς σέ κόλαση, ζωῆ.
Μιά ζωῆ τῶρα μᾶς καλεῖ εὐτυχισμένη
καί τὸ λαρύγγι σας σφίγγομε μ' ὀργή.

Μακριά μας, τοῦ βουνοῦ καί κάμπου ἀγρίμια,
πού αἶμα ρουφᾶτε ἀπ' τόν καθένα μ' ἀπληστία.
Τῆ ζωῆ, πού ὁ θεὸς μᾶς χάρισε, μονάχα
στήν Πατρίδα τὴν κάνομε θυσία.

Ο ΥΜΝΟΣ ΤΗΣ ΣΗΜΑΙΑΣ

Ω σημαία αίμα, ὦ σημαία ἀητέ,
ἐστία καί χώρα, μάνα, γονιέ,
σέ βρέχουν δάκρυα, σέ καῖν φωτιές,
σημαία μαύρη, σημαία ἐρυθρή.

Κάστρο ἀπάτητο, τρόμος τυράννων,
καί τῶν Ρωμαίων, τῶν Βενετσιάνων,
Σέρβων Ντουσιάν, Τούρκων σουλτάνων,
τοῦ Λαοῦ ἐσύ σημαία τρανή.

Γεννήτρια τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου,
χριστιανισμό κι Ἰσλάμ φιλιῶνεις.
σύ τίς θρησκεῖες ἀδερφῶνεις,
σημαία γιά τόν Κόσμο ἀγνή.

Σ' εἶχε ὁ Σκεντέρμπεης τιμήσει,
στή θύελλα ἤ στερνή ἔχεις σβήσει,
καί μέ τό Μάλιο! ἔτρεξες στά ὕψη
πάλι, ἄστρο λευτεριᾶς λαμπρό.

Κι ἔπεσες ὕστερα κάτω συχνά,
μέσα στίς φλόγες, στή συφορά,
μά λιάνισες κάθε φονιά,
σημαία κόκκινη μέ τό μαῦρο ἀετό.

Τῆς Ἀλβανίας—ὀδηγητῆς τῆς
ἀνανέωσε τὴν ψυχὴ καὶ ἰσχὴ τῆς,
παράδειγμα γιὰ τοὺς γειτόνους,
γιὰ τὸν ἀδερφὸ ἥλιος φωτεινός,
γιὰ τὸν κόσμον ὄνειρο, νέος οὐρανός.

Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

1) Μάλιο— ὁ Ἰσμαήλ Κεμάλι, πού ὕψωσε τὴ σημαία τῆς ἀνεξαρτησίας στίς 28 τοῦ Νοέμβρη 1912, στήν Αὐλώνα

ΤΡΕΞΕ, ΜΑΡΑΘΩΝΟΜΑΧΕ!

Τρέξε, δόσε γιά τή νίκη
τό μεγάλο συχαρίκι,
πές πώς φύγανε τά ξένα
τά λεφούσια, συντριμμένα.
Τρέξε ὡς ἄνεμος γοργός,
Μαραθωνομάχε, μπρός!

Πᾶς μέ δάφνινο κλωνάρι
στήν Ἄθῆνα, παλληκάρι.
Κάμπους, λόφους δρασκελίζεις
καί τὸ χῶμα δέν ἀγγίζεις,
μὰ πετᾶς σάν σταυραητός,
Μαραθωνομάχε, μπρός!

Ἔχεις μιὰ πληγή—τήν κρύβεις.
Τρέχει τὸ αἷμα σου—δέ σκύβεις.
Θεὸς ὁ πρῶτος τὸ σχαρίκι
νά σαλπῖσεις γιά τή νίκη,
σημαία νά γίνεις πορφυρή,
κόκκινε σύ μαχητή!

Καῖν τὰ πόδια—δέ θά μείνεις.
Στέγνωσε ὁ λαιμός—δέν πίνεις.
Ἄγωνία τρώει σκληρῆ
τὸ λαὸ, πού καρτερεῖ,
κι ἀσταμάτητος πετᾶς
τό σχαρίκι νά τοῦ πᾶς.

Φλόγες γύρα ὁ ἥλιος χύνει.
Πέτρα ὁ οὐρανὸς ἐγίνη.
Πιὸ γλυκότερα ποτὲς
δὲ σὲ κράξανε οἱ πηγές,
πέρασε, φεύγα γοργὸς,
Μαραθωνομάχε, μπρὸς!

Πνίγ' ἢ ζέστη, πνίγ' ἢ σκόνη.
Κάθε πέτρα σὲ ματώνει.
Σὲ κεντοῦν ἀγκάθια πλήθια.
Καῖν τὰ μάτια, καῖν τὰ στήθια.
"Ὀλ' ἢ φύση ἓνα καμίνι,
Μαραθωνομάχε, ἐγίνη.

Ἐλαιμὸς σου—ὡς φυσητήρας
τόν ἀχνὸ σκορπᾶ. Ὡς κρατήρας
χύνει φλόγες κι ἡ καρδιά σου
σὰν σφυρὶ κρούει τὰ πλευρά σου.
Βάστα κι ὄρμα ὡσὰν ἀετός,
Μαραθωνομάχε, μπρὸς!

Βγαίνε ἡ μάνα, ἢ ἀδερφή σου.
Σὲ καλεῖ γλυκὰ ἢ καλὴ σου.
Μὴ σταθεῖς, τ' εἶναι Νεραίδες,
εἶναι μάγισσες, Δρυάδες.
Φύγε ἀλάργα τους γοργὸς,
Μαραθωνομάχε, μπρὸς!

Νὰ ἢ Ἀκρόπολη, νὰ ἢ πόλη,
νὰ οἱ συμπολίτες σου ὅλοι,
πού ἀπ' ἀλάργα σὲ γνωρίσαν
καί τή δύναμη σ' αὐξῆσαν.
Ἄ καί λίγο, λίγο ἀκόμα,
μαχητὴ τοῦ Μαραθῶνα!

Ἐφτασες. Καί γιὰ τὴ νίκη
τό τρανὸ δίνεις σχαρίκι.

«Νενικήκαμε!» φωνάζεις
καί σωριάζεσαι, σπαράζεις.
Τ' άγνά μάτια σου ή θανή,
Μαραθωνομάχε, κλειϊ!

Τρέχε όλουϊθε στον αϊώνα,
μαχητή του Μαραθώνα,
καί βροντόφωνα διαλάλει
πώς, σμιγμένοι σε μιά πάλη,
οί μικροί νικουϊν τιτάνες,
οί φτωχοί τους μεγιστάνες!

Επιμέλεια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΣΤΙΣ ΑΚΡΟΠΟΤΑΜΙΕΣ

Πρόσφυγας, κατατρεγμένος,
μόνος, ἀποκαμωμένος,
πλάι στο Σπρέ, στον Ἐλβα ἐγώ
ἅπαντα θρηνολογῶ.

Ἄχ, πῶς εἶναι ἡ δόλια ἡ χώρα,
ὁ ἄχαρος λαὸς μας τώρα;
Πλάι στή θάλασσα—λερός,
ἄφαντος—πλάι στο φῶς,
πλάι στήν τάβλα—πεινασμένος,
πλάι στή μόρφωση—ἀμαθής,
πληγωμένος, συντριμμένος,
πονεμένος, κουρελιῆς.

Τὸν ρημάξαν βαγαμπόντες,
μπέηδες, μίσθαρνοι, προδότες,
τὸν πατῆσαν ξένων στίφη,
τόνε στύψαν τοκογλύφοι,
τόνε πνίξαν πέρα ὡς πέρα
μέ τή βία, μέ τή φοβέρα,
τόνε κόψαν, τὸν ματῶσαν,
πλάι στή Μπούνα, πλάι στή Βιόσα.

Θρηνῶ μόνος, πικραμένος,
ἄρρωστος, ξαρματωμένος,
μήδε ζῶ, μήδε πεθαίνω,
κι ἓνα φῶς ἅγιο προσμένω,
κάθε χρόνο, κάθε μέρα,
τί μέ γκρέμισαν τά γέρα,

τί στά ξένα ἔχω στεγνώσει,
κι ἔχω λυώσει, μαραζώσει,
ἀπ' τὸν πόνο κι ἀπ' τὸ θρῆνο,
πλάι στὸ Δούναβη, στό Ρῆνο.

Ἔρμος, ἀποκαμωμένος,
παραδέρνω ζαλισμένος,
καὶ ρεμβάζω ἀπελπισμένα
πλάι στό Σπρέ, στὸν Ἔλβα ὠιμένα.

Ξάφνου μιὰ φωνὴ βροντάει,
μέ τραντάζει, μέ ξυπνάει,
πὼς τοιμάζετε ὁ λαὸς μας,
πὼς σπαράζει ὁ τύραννός μας¹⁾,
πὼς ξεσπᾶ, βογγᾶ ἢ φουρτουνά,
πὼς ἀφρίζ' ἢ Βιόσα, ἢ Μπούνα,
πὼς μουγκρίζουν Δρίνος, Σέμαι,
πὼς οἱ πλοῦσιοι, οἱ μπέηδες τρέμουν,
πὼς νικᾶ τὸ χᾶρο ἢ ζήση
καὶ τὸ βούκινο σαλπίζει:
Ἄπ' τῆ Σκόντρα ὡς τὴν Αὐλώνα
σηκωθεῖτε στὸν ἀγώνα
οἱ ἐργάτες, οἱ ἀγρότες,
καὶ χτυπεῖστε καὶ πατεῖστε
καὶ συντρίψτε καὶ θερίστε
μπέηδες, τύραννους, προδότες.

Τούτ' ἢ κράξη μέ φτερώνει,
μ' ἀντρεῖνεῖ, μ' ἀνανιώνει,
μέ μιὰ ἐλπίδα μέ μεθάει
πλάι στὸ Σπρέ, στὸν Ἔλβα πλάι,
πὼς στερνά ἀπ' τὴν ἄγρια μπόρα
θάρθ' ἢ ἀνοιξη ἀνθοφόρα
καὶ θά πᾶνε πλάι στὴ Βιόσα,

πλάι στή Μπούνα, στὶς δουλιές μας,
στὶς ἐστίες τὶς πατρικὲς μας.

Πρόσφυγας, καταδιωγμένος,
ἔρμος, μόνος, τσακισμένος,
πλάι στὸ Σπρέ, στὸν Ἔλβα ἐγὼ
μέ πιστη, ἐλπίδ' ἀναφωνῶ.

Εὐρωπαϊκὴ Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

1) Τὺραννος—ὁ Ἀχμέτ Ζώγκου

ΤΟ ΜΑΡΣ ΤΟΥ ΒΑΡΑΒΒΑ¹⁾

Ἄλαλά, ὦ φονιά, ὦ ρεζίλη, ἀλαλά,
στρώσατέ του τσουκνίδες καὶ βουζάνθια χλωρά,
άλυσίδα, καμτσίκι, βροντῆξτε· βραχνά
άλυχτεῖστε, ὦ σκυλιά: Ὡσαννά, Βαραββᾶ!

Σὺ, προδότη, ἀπάτριδους μᾶς ἄφησες, σὺ
κάθε θρησκεία μᾶς χάλασες, λύκε, χοῖρε, ληστή,
κι ἔδοσές μας σκλαβιά, προστυχιά καὶ ντροπή,
ὦ ρεζίλη, ὦ φονιά: Ὡσαννά, Βαραββᾶ!

Μᾶς πατεῖς καὶ τό αἶμα ὡς τῆ στάλα ρουφᾶς,
μᾶς λιανίζεις γιὰ κέφι, μᾶς χαλᾶς μᾶς πουλᾶς,
ὦ τοῦ Κάιν σπορά, λύκε σὺ μέ προβιά,
ὦ βρυκόλακα, ὦ δράκε: Ὡσαννά Βαραββᾶ:

Στά μπουμπρούμια, στῆ λάσπη, στὸν ἄδη βαθιά,
στὸ κατράμι νά βράζεις, σὲ ταρτάρεια φωτιά,
τά τὰμ-τὰμ, οἱ κατάρες νά σου παίρνουν τ' αὐτιά,
ν' ἀφεντεῦεις στὰ σκότη: Ὡσαννά, Βαραββᾶ!

Κυλισμένε στὸ βοῦρκο, ἄξιε θηλειά,
πού ἀνυπόφορη βρῶμα σκορπᾶς κι ἀτιμιά,
νταλκαβοῦκοι κι ἀχρεῖοι σου στέκουν κοντὰ,
κατακάθι, ἀποσάρωμα: Ὡσαννά Βαραββᾶ!

Ἄλαλά, φονιά, ὦ ρεζίλη, ἀλαλά,
στρώσατέ του τσουκνίδες καὶ βουζάνθια χλωρά,

άλυσίδα, καμσίκι, βροντήξτε βραχνά,
άλυχτεΐστε, ὦ σκύλοι: Ὠσαννά, Βαραββᾶ!

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

1) Τοῦτο τὸ βιβλικὸ πρόσωπο χρησιμοποιεῖται μὲ πολιτι-
κὸ νόημα. Βαραββᾶς εἶναι ὁ ληστής, ὁ προδότης, ὁ φονιάς Ἀχ-
μέτ Ζώγκου.

ΤΟ ΠΟΡΑΝΤΕΤΣ

Ἄχνό λιόγερμα στή Λίμνη, πού ἄνακρη γίνεται, λές.
Πέρ' ἀπλώνεται ἀγάλια μιὰ σκιά, ὡσάν μαγνάδι.
Τό χωριό ἀπαλά τό σκέπει τὸ νυχτερινὸ σκοτάδι,
ἀπ' τὰ οὐράνια ὡς κατεβαίνει σέ βουνά, σέ λαγκαδιές...

Στήν περιοχὴν ἀκέρια δὲ γροικιέται οὔτε ψυχὴ.
Στὴ λίμνη ἓνα κουπί σιωπᾶ...στὸ χωριό μιὰ πόρτα τρίζει.
Στό Μαλιθάτ, ἓνας ἀετὸς ὀλομόνος φτερουγίζει.
Ἡ νεανικὴ καρδιά μου βαθιὰ ἐντὸς μου ἔχει χωθεῖ.

Ἔπεσε ἡ ζωὴ κι ἡ φύση στή γλυκιά τοῦ ὕπνου ἡσυχία.
Παντοῦ ἀπλώθη τὸ σκοτάδι...

Μὰ νά τώρα ὁ γέρο-Δρίνος,
τό ταξίδι του ἀρχινώντας ἀπ' τὸ Σιεναούμ, ἐκεῖνος
ἀσταμάτητα κυλάει διασχίζοντας τὴν Ἀλβανία.

ΕΣΥ ΕΡΧΕΣΑΙ ΑΠ' ΑΛΑΡΓΑ

Ἐσύ ἔρχεσαι ἀπ' ἀλάργα, μορφονιά μου, ἀγαλινά,
ἔσύ ἔρχεσαι πατώντας ἔλαφρά κι ἡ τριντελίνα
περισσά χαϊδολογιέται κάτω ἀπ' τ' ἀλαφρὸ σου βῆμα
καί τὸ τρυφερὸ τὸ κρίνο πέφτει καί σέ προσκυνᾷ.

Κι ὡς περνᾷς ὄλο καμὰρι, σάν ἀστέρι νέο, λαμπρὸ,
πάνω στ' ἄνθη, ἕναν πόθο νιώθω ἐντός: στὸ πέρασμά σου
νά χαθῶ, νά λυώσω ἀγάλι, τὰ μικρὰ τὰ βήματά σου
πού παιδεύουν με, ν' ἀγγίξω καί μ' ἕναν καημὸ πικρὸ

κάτω σου ἄπαφτα νά κλαίω, κάτω ἀπὸ τὴν ἀγνή
πρίμουλα, πού θὰ πατήσῃ τὸ ποδάρι σου σέ μι' ἄκρια.
Κι ἀπ' τὸν πόνο μου ἕνα θάμα νά σοῦ στρώσω ἐγὼ μὲ
[δάκρυα,
νά σοῦ στρώσω τὴ λαχτάρα καί τὴ θλίψη μου ὡς παννὶ.

Ἐλαφρά νά τό πατήσεις, κορασιά, καταμεσῆς!
Νά ἰδῶ πῶς θὰ μοῦ λυγιέσαι, γλυκομάτα, εὐτυχισμένη.
Στά καθάρια δάκρυά μου νά σέ ἰδῶ καθρεφτισμένη
κι ὕστερ' ἄς χλωμιάσω, ἄς πέσω ἄφωνος, νεκρὸς στὴ γῆς!

Η ΒΡΥΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΑΣ

I

Βρύση τοῦ χωριοῦ μας, εἶ, πῶς ἀναβλύζεις
ἀπ' τὸ βουνὸ κρῦα καὶ γλυκοφλοισβίζεις.

Γιὰ νερὸ οἱ κοπέλες ἔρχονται σὲ σένα,
μέ λεπτὰ μαντήλια, κροσσοπλουμισμένα.

Μέ μαντήλια ὀλάσπρα, κόκκινα μαντήλια,
μέ λαιμά κρινιένια, μέ ροδάνα χεῖλεια.

Μέ τ' ἀστρί στή μπάλλα, μ' ἀλαφρό ποδᾶρι,
ἔρχονται, γεμίζουσαν, —ὦ, πόση ἔχουν χάρη—
καὶ γυρίζουσαν πάλι μέ νύφης καμάρι.

II

Βρύση τοῦ χωριοῦ μας, ποὺ ἀσημένια μοιάζεις
κι ἀπ' τὸ ριζοβούνι ὀρμητικὰ πηγάζεις.

Ἔρχονται οἱ λεβέντες κρῦο νερό νὰ πιουῖνε,
στραβά πάνω ἀπ' τὰ μάτια τὰ φέσια φοροῖνε.

Τ' ἄσπρα τους τὰ φέσια τί ὁμορφα φαντάζουν...
Τὰ χεῖλη ὡς νὰ γελοῦν... ὡς ν' ἀναστενάζουν.

Ἔρχεται ὁ λεβέντης σάν βραδυάζει, ὦ βρύση,
στὴν κόρη δυὸ λόγια νὰ κρυφομιλήσει.

Κι ἐγὼ, μουρμουρήτρα βρύση ὀρμητικὴ,
κὰτ' εἶπα στήν κόρη τὴν εὐγενικὴν.
Ἔει, πῶς κοκκίνησε κι ἐγὼ τὸ κεφάλι
ἔσκυπα κι ἔφυγα σάν κορίτσι ἀγάλι.

III

Βρύση τοῦ χωριοῦ μας, ὀχτάκρουνη βρύση,
ὅμοια σου κανένας δέν ἔχει ἀπαντήσει.

Ὅμοια σου δέ θάβρει πουθενὰ στή γῆ μας
μᾶς γιαίνεις τὰ μάτια, γιαίνεις τὴν ψυχὴ μας.

Βρύση τοῦ χωριοῦ μας, στ' ὄμορφο βουνό μας,
ἄγρια καί γαλήνια χύνεσαι, ὡς ἐντὸς μας
χύνεται ἢ λαχτάρια, χύνεται ὁ κήμος μας.

Χύνεσαι γαλήνια, χύνεσαι ἄγριεμένη,
σάν λαχτάρια κόρης—ἀθρακιά κρυμμένη—
σάν λαχτάρια νέου, πού βουερὴ ἀνεβαίνει,
ἔει, σάν ἢ λαχτάρια πού αἰώνια μένει.

Ο ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΛΟΓΩΝ

Κάθε μέρα οί θεοί δύνουν
καί γλιστροῦν οί μορφές τους
στίς χρονιές, στούς αἰῶνες
κι εἶν' ἄγνωστο τώρα ποιός εἶναι θεός κι ἄνθρωπος ποιός.
'Ο θεός ἀνακούρκουδα στό νοῦ τῶν ἀνθρώπων ἔχει καθήσει
καί μέ τό δάχτυλο τόν κρόταφό του ἀριδίζει,
σημάδι ὅτ' εἶναι μετανιωμένος,
καί κράζει βαθιά πικραμένος:
Τί ἔχω, τί ἔχω δημιουργήσει;
Κι ὁ ἄνθρωπος δέν ξέρει:
Εἶναι πλάσμα του ταχα ὁ θεός
ἢ πλάσμα τοῦ θεοῦ εἶναι ὁ ἴδιος αὐτός;
Μά μάταιο θαρρεῖ
νά συλλογιέτ' ἓνα εἶδωλο πού ἄφωνο μένει.
Καί τώρα κανείς δέν ξέρει ποιός εἶναι θεός
κι ἄνθρωπος ποιός.
Ἦρθε καιρός
πού συνεννοοῦνται οί ἀνθρώποι θαυμάσια
νά χτίσουν τόν Πύργο Βαβέλ,
καί στήν κορφή τοῦ πύργου, στοῦ θρόνου ψηλά τήν
[κορφή,
ὁ ἄνθρωπος θέ ν' ἀνεβεῖ
καί θά φωνάξει:
Ποῦ εἶσαι, Θεέ;

ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΑΙΩΝΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Ἐμεῖς, τοῦ νέου αἰώνα τὰ παιδιὰ,
πού στήν «ἀγιότη» του τὸ γέρο ἔχομε ἀφήσει,
ὕψωσαμε σφιγμένη τὴ γροθιά
σὲ νέους ἀγῶνες νὰ πολεμήσομε
καὶ νὰ νικήσομε...

Ἐμεῖς, τοῦ νέου αἰώνα τὰ παιδιὰ,
φύτρα μιᾶς γῆς δακρυβρεγμένης ὅπου
τοῦ κᾶκου στάλαζεν ὁ ἰδρώτας τοῦ προσώπου,
τ' ἦταν ξένων βουκιά ἢ δική μας γῆς
καὶ κάθε ἀποκοτιά τους, τρέλλα, ἔμεῖς
ἔπρεπε νὰ πληρώνωμε ἀκριβὰ.

Ἐμεῖς, τοῦ νέου αἰώνα τὰ παιδιὰ,
ἀδέρφια, μέσ στὸν πόνο γεννημένα κι ἀξημένα,
σὰν σήμανε ἡ στερνὴ
καλὸμοιρὴ στιγμὴ,
μὲ λόγια ξέραμε νὰ ποῦμε πυρωμένα:
«Δέ θέμε μεις στῆς ἱστορίας τὰ αἱματηρὰ
παιχνίδια νὰ χαθοῦμε.

Ὁχι, δέ θέμε τὴν ἀδιάκοπη φθορὰ.

Τὸ θρίαμβο τῆς συνείδησης, τοῦ νοῦ, ζητοῦμε.

Για τὴ σαπίλα τὴν παλιὰ πού νὰ «καθαγιάσει» θέλει
δὲ θέμ' ἔμεῖς στῆς ἀθλιότης τὰ ἔλη
νὰ βυθιστοῦμε.

Δὲ θέμε μὲ πικρὰ

σκλαβιάς μονότονα, ἄψυχα τραγούδια νὰ θρηνοῦμε·

—νὰμαστε θέμ' ἓνα καρφί στῆς ἀνθρωπότης τὰ μυαλὰ.

Ἐμεῖς, τοῦ νέου αἰώνα τὰ παιδιὰ,
μ' ἄσβηστη ὄρμη, μὲ πύρινη καρδιά,
σὲ νέους ἀγῶνες θὲ ν' ἀγωνιστοῦμε
καὶ γιὰ τὴ νίκη θὰ θυσιαστοῦμε.

ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ ΤΗΣ ΑΘΛΙΟΤΗΤΑΣ

Ἡ ἀθλιότη, ἀδέρφι, εἶναι βουκιά πού στο̃ λαιμό σκαλώνει
καί πνίγει σε· καί τήν καρδιά ἢ θλίψη σου ματώνει
καθώς θωρεῖς πρόσωπ' ἀχνά, μάτια πρασινισμένα,
νά σέ κυττάζουν σάν σκιές καί χέρια μαργωμένα
ν' ἀπλώνονται ζητιάνικα κι ἔτσι ἀπλωτά νά μένουν
ὡς τή στιγμή τήν ὕστερη πού στο̃ κιβούρι μπαίνουν.
Καί πάνω τους, σάν εἰρωνεῖα, τεμένη κι ἐκκλησιές,
τά οὐράνια ἀγγίζουν· τίς γιορτές, στῶν πυροτεχνημάτων
τίς φλόγες, λάμπουν προφητῶν κι ἁγίων οἱ μορφές,
μά οἱ ἄθλοιοι μένουν ἔρημοι στήν ἀθλιότητά των.

Ἡ ἀθλιότητα μιάν ἄσκημη, μιὰ ἀπαΐσια ἔχει σφραγίδα.
Εἶναι κακή, σιχαμερή, βαριᾶς ντροπῆς κηλίδα.
Κεῖνοι πού τή σφραγίδα αὐτή ἔχουν στά μέτωπά τους,
πού κι ἂν τήν κρούβ' ἢ γλώσσα τους τή μαρτυρᾶ ἢ μα-
[τιά τους,
παιδιά νά τῆς ἀμορφωσιᾶς, τῆς καταφρόνιας θύματα
καί βρώμικα εἶναι θρύμματα
πεσμένα γύρω στο̃ σοφρά πού καλοδείπνησ' ἕνα
σκυλί πάντοτε ἀχόρταγον 1). Ἡ ἀθλιότη' εἶν' ὀλοένα
ἄτυχη κι ἔχει μοναχά κουρέλια, σάν παντιέρα
μιανῆς ἐλπίδας πού ὕπουλα τήν ξέσκισαν μιὰ μέρα.

Σέ μέθη ἐρώτων σαρκικῶν ἢ ἀθλιότητ' ἀφηνιάζει.
Μές σέ γωνίες σκοτεινές, μέσ σέ σκυλιά, σέ γάτες,
σέ ποντικούς, σέ βρώμικα κουρέλια, μουχλιασμένα,
γδύνονται οἱ βρωμιές οἱ χλωμές, οἱ πλαδαρές οἱ σάρκες,

1) Ὁ καπιταλισμός

φιλιούνται καί δαγκώνονται τὰ χεῖλη μολυσμένα.
Μιά δύναμη χτηνώδικη τὰ αἰσθήματα νεκρώνει.
Σ' αὐτό τό πάθος σβήνονται ἡ πείνα, ἡ δίψα, οἱ πόνοι.
Καί μέσ σ' αὐτό τ' ἀκράτητο, τὸ σαρκικό μεθύσι
ἀρχίζει τῶν αὐριανῶν δουλῶν, τρελλῶν, ἡ ζήση.
Τρέμ' ἡ ἀθλιότητα στὸ φῶς τῶν παιδικῶν ματιῶνε
ὡς τρέμ' ἡ φλόγ' ἀχνόφωτων, μισόσβηστων κεριῶνε
κάτω ἀπὸ ἀραχνοτύλιχτα ταβάνια, καπνισμένα,
πού ἀνθρώπων σκιῆς χαλεύουνε στὰ ὑγρά, τὰ μουχλια-

ντουβάρια, πού ἓνα ὀλόχλωμο παιδί σκάει ἀπ' τὸ κλάμα,
τραβᾷ τούς στέρφους μητρικούς μαστούς κι ἡ μαύρη μάνα
πού εἶν' ἔγγυα πάλι, βλαστημᾷ μ' ὀργή θεοῦ, δαιμόνους,
καὶ τῆς καρδιᾶς της τὸν καρπό καὶ τῆς ζωῆς τούς πόνους.
Τό μωρουδάκι της ποτέ τό δόλιο δὲ γελαεῖ,
μὰ μόνο κλαίει κι ἡ μάνα του μονάχα βλαστημάει.
Πικρὴ ναι ἡ φτώχεια ὅταν ἀχνά μωρὰ, δυστυχισμένα,
τὰ νανουρίζουν στεναγμοὶ καὶ δάκρυα πυρωμένα.

Ἡ ἀθλιότη ἀύξαινει τὰ παιδιὰ πλάι σέ ψηλὰ παλάτια,
πού νὰ τὰ φτάσει δὲ μπορεῖ τῆς ζητιανιᾶς ἡ κρᾶξη
καὶ τὴν ἀσάλευτ' ἡσυχία τῶν πλοῦσιων νὰ ταραῖξει
καθὼς κοιμοῦνται μὲ κυρὲς μέσ σ' εὐτυχιᾶς κρεβάτια.

Πρὶν τὸ παιδάκι ν' ἀντρωθεῖ—γουρμάζει· ἡ ἀθλιότη
πᾶσι νὰ τό μάθει ἀπ' τὴ βαριά γροθιά γιὰ νὰ ξεφύγει,
ἀπ' τὴ γροθιά πού τό ἀπειλεῖ, πού σάν βραχνὰς τὸ
[πνίγει,

ὅταν ἀπὸ τῆς πείνας του παραμιλᾷ τὴ θέρμη,
κι ἀντί γιὰ τὸ χαμόγελο, τὴν ὄψη του τὴν ἔρμη
τὴν περιχύνει ὁ παγερός ὁ ἴσκιος τοῦ θανάτου,
—τὸ μόνο πού στολίδι της ἔχ' ἡ πικρὴ του νιότη,—
κι εἶναι, γνωστό τό τέλος του: ὁ λάκκος τοῦ μνημάτου.
Δουλεύουν οἱ ἄθλιοι ἀσίγαστα, νυχτόημερα, κι ἀχνίζουν
ἀπ' τὸν ἰδρὸ τὰ στήθια τους, τ' ἄχαρα μέτωπά τους.
Σέ λάσπες, ὡς τὰ γόνατα, τὰ πόδια τους σαπίζουν,

μά πάλι ἀναδιπλώνονται ἀπ' τήν πείνα τ' ἄντερὰ τους.
Γελοία πού εἶναι ἡ πληρωμή! Δουλεύουν ὅλη μέρα
γιὰ τρία λέκ ἢ τέσσερα κι ἕνα: «χαθεῖτε πέρα!»
Ἡ ἀθλιότη κάποτε τά χεῖλη ἔχει σφιγμένα,
κι ἔχει τά μῆλα τῶν παρειῶν βαθιά χρωματισμένα,
ἔχειπραμάτια τὸ κορμί σέ βρώμικο παζάρι,
καὶ πέφτει πλάι σ' ἄλλου κορμί, στό ἴδιο τὸ κλινάρι,
γιὰ λίγα φράγκα ὡς ἀμοιβή καὶ μιὰ κηλίδα αἰώνια
στήν ὄψη, στή συνείδηση, στὰ ὀλάσπρα τὰ σεντόνια.

Ἡ ἀθλιότη στίς μελλούμενες γενιές γιὰ κλῆρ' ἀφήνει
— ὄχι ὡς ἀφήνουν οἱ ἄρχοντες χτήματα καὶ λογάρια,
μὰ στραβωμένα κόκκαλα, στά στήθη τήν ὀδύνη,
κι ἴσως τήν πικροθύμηση μιᾶς μέρας πού ἀπ' τὸ βάρος
τοῦ χρόνου, τριζοβόλησαν τῆς στέγης τά δοκάρια
καὶ τὸ φτωχόσπιτο ἔπεσε κι ὡς ἐπνιγεὺς ὁ Χάρος
τὸ νοικοκύρη στοῦ σπιτιοῦ τά ἐρείπια κάτω, ἐκεῖνος
φρικιαστικὲς σκόρπαε κραυγές πού λέει ὅτι ἀπ' τοῦ "Αδη
ἀνέβαιναν τὸ παγερὸ, χειροπιαστὸ σκοτάδι.
"Ἔτσι ἀπ' τὴ φτέρνα τοῦ κυρίου τοῦ τιμωροῦ πεθαίνει,
— λέει ὁ παππᾶς,—ὅποιος περνᾷ ζωὴ κριματισμένη.
Καὶ τοῦτες τίς ἀνάμνησες, τὰ βάσανα, τοὺς πόνους,
ἀφήνουν κλῆρο σὶ ἄνθρωποι πικρὸ στοὺς ἀπογόνους.
Παρηγορήτρα ἔχει ἀδερφή τήν κούπα ἢ ἀθλιότη.
Μέσα σέ βρώμιων καπηλιῶν τὴ μούχλα, τήν ὀγρότη,
μὲ δίψα τὸ κρασί ρουφᾷ ἢ ψυχὴ, ζητώντας νάβρει
τὴ λησμονιά γιὰ τὴ σκληρὴ τὴ ζήση της τὴ μαύρη.
Καὶ τὸ ποτήρι τὸ θολό, καθὼς τήνε χαϊδεύει,
σατανικὰ, κρυφὰ ὡς ὀχιά, δαγκώνει, φαρμακεύει,
κι ὅπως τά στάχια πέφτουνε ἀπ' τὰ δρεπάνια κάτω,
πέφτει κι ὁ ἄθλιος, κλαίει, γελᾷ, κάτω ἀπὸ τὸ τραπέζι,
σάν ἕναν ἰλαροτραγικὸ ρόλον ἐκεῖ νὰ παίζει.
Μὲς στὸ ποτήρι του ὁ φτωχὸς πνίγει τὰ βάσανά του
ὅταν ἀδειάζει ὡς ἑκατό, ἕνα-ἕνα, στήν κοιλιά του.
Ἡ ἀθλιότη ἀνάφτει ἀποθυμιές, ὅπως ἡ νύχτα τ' ἄστρα,
μά πού τίς καίει σάν τά δεντρά μιάν ἀστραπή χαλάστρα.

Δέν ἔχει ἡ ἀθλιότητα χαρὲς. Ἔχει μονάχα πόνους,
πόνους βαριούς πού φέρνουνε τὸ χαλασμὸ στὰ φρένα,
πού τῆς κρεμάλας τὸ σκοινὶ προσφέρουνε σέ σένα
εἴτε σέ κάνουν μιὰ ἄχαρη θυσία μπρὸς στοὺς νόμους.

Ἡ ἀθλιότη δέ θέλει ἔλεος. Μόνο δικαιοσύνη.
Ἔλεος; Νόθο γέννημα πανούργων ἱερέων,
πού μέ μιὰ πόζα ὑποκριτῶν, ἄνομων φαρισαίων,
στόν ψωμοζήτη δίνουνε ἓνα γρόσι—ἐλεημοσύνη.

Μιὰ αἰώνια εἶναι κι ἐπαίσχυντη κηλίδα ἡ ἀθλιότη,
πού σφραγιστὴ στὸ μέτωπο τὴν φέρν' ἡ ἀνθρωπότη.
Καὶ δὲ μπορούν νὰ σβήσουνε τὴ λέρ' αὐτὴ ποτὲς
οἱ πατσαβοῦρες πούπιασαν μούχλα στὶς ἐκκλησιές.

Πρόσοψη Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΣΚΑΝΤΑΛΩΔΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Μι' άχνή καλογρηά πού άντάμα μέ τò κρίμα τοῦ κόσμου
καί τίς δικές μου άμαρτίες βαστᾶ στους κερένιους της
[ώμους,
τούς άνήμπορους, πού τούς ἔχει φιλήσ' ἡ άγιοσύνη,
σάν φυγᾶς άγγελος πέρασε άπ' τῆς πόλης τούς δρόμους.

Μι' άχνή καλογρηά, ψυχρή σάν μνημάτου λιθάρι.
μέ μάτια σταχτιά σάν ἡ στάχτη τῶν πόθων τῆς ζήσης,
μέ κόκκινα χείλη, λεπτά, δυò γαιτάνια λυχμοῦ πού σέ
[πνίγουν,
τοῦ διάβα της μ' άφησε ὡς άργά τίς ψυχρές άναμνήσεις.

Βγῆκε άπό δέησες (όχι εἰρωνικές!) καί σέ δέησες πη-
[γαίνει.
Παντοῦ οἱ δέησες κοιμοῦνται: στά μάτια, στά χέρια, στά
[χείλη.

Χωρίς τίς δεήσεις της ὁ κόσμος ποιά μοίρα θέ νάχε;
Μά κι άπ' τίς δεήσεις της δέν ἔχει τό φῶς άνατεῖλει.

Χλωμή καλογρηά, τῶν άγίων έρωμένη, πού λυώνεις
έκστατική, ὡς πλάι στο βωμό τό κερὶ λυώνει άγάλι
κι άποκαλύφτεσαι μπρός τους. Φθονῶ τούς άγίους. Μή
[δέεσαι για μένα.

Τήν κόλαση θέ νά διαβῶ άπ' τή μιᾶ άκρη ὡς τήν άλλη.

Ἐγὼ κι έσύ, καλογρηά, τῆς ἴδιας τριχιᾶς οἱ δυò άκρες,
πού τήν τραβοῦνε δυò αντίμαχ' άσκέρια.

Ἐ ἄγώνας σκληρὸς καί ποιὸς ξέρει τί τέλος θέ νάχει,
γι' αυτό τρσβιέται ἡ τριχιά κι οἱ άνθρωποι σωριάζονται
[πέρα.

ΤΟ ΡΕΣΙΤΑΛ ΤΟΥ ΜΑΛΕΣΟΡΟΥ

Ὦ, νάχα ἐγὼ ἀτσαλένια τή γροθιά μου
νά χτύπα τὸ βουνὸ τὸ σιωπηρὸ,
νάξερε τί ναι ἀδύνατος καὶ χάμου
σάν λαβωμένο ν' ἄφριζε θεριὸ.

Σάν σκιά εἶμαι ἀνήσυχη, σάν φάντασμα. Ὀλοένα
πόνους κληρονομῶ κι ὑπομονή.
Ἄγρυπνη πείνα μὲ παιδεύει ἔρμενα,
τοῦ ἐνστίχτου κραυγαλέα εἶναι ἡ φωνή.

Καὶ τὸ βουνὸ σωπαίνει. Μὲ παιχνίδια
μακάβρια ἀναζητῶ μιά πιὸ καλή
βουκιά, σὶ αὐτὸ, μὰ πάντοτε ἡ ἐλπίδα
μ' ἐμὲ γελᾷ ἢ πόρν' ἢ ἀπατηλή.

Σιωπᾷ καὶ περιπαίζει. Κι ὑποφέρω
καὶ σβήνω ἐγὼ στὸν πόνο τὸ σκληρὸ!
Μὰ πότε θὰ γελάσω;—δέν τὸ ξέρω.
Ἡ ἀφοῦ πάω στὸν τάφο τὸν ὑγρὸ;

Γιατί νὰ μ' εἶναι ἀτσάλιν' ἡ γροθιά μου!
Νά χτύπα τὸ βουνὸ τὸ σιωπηλό!
Νὰ τὸ θωρῶ νά σπαρταρᾷ μπροστὰ μου...
Κὶ ἐγὼ ν' ἀναγαλλιάζω, νά γελῶ.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΔΥΣΗΣ

Τραγούδι Δύσης, τραγούδι ανθρώπου που μέθυσε ή πί-
[στη στον έαυτό του...]

"Άλλη θρησκεία τό τραγούδι του, μ' άλλους ναούς κι έ-
[πίσημες τελετές,

που άπ' τό πρωί ώς τό βράδυ λιώνουν τά αίσθήματα,
[τά μυαλά του ανθρώπου
στην άποθέωση του σιδήρου κι άνακατεύονται σί ψυχές

στούς καπνούς τών καμινάδων, που σφυρίζοντας περγε-
[λουν θεό και ούράνια
και τό λιοφώς σκοτώνουν μέ βρώμιων καπνοσύγνεφων
[ντουμάνια.

"Άλλη θρησκεία, στη Δύση, τη θαυμάσια, τρελλή θρη-
[σκεία εκείνη...

Μεθυσμένος ό άνθρωπος γλιστρᾶ, χωρίς νά νοιώσει, σε
[παραφροσύνη.

'Ακούει της θρησκείας τό λόγο. Και τρυπᾶ τή γῆ, τόν
[ούρανό πληγώνει,
κουρελιάζει τούς λευκούς όρίζοντες, τή φύση άκέρια ξε-
[γυμνώνει.

Η λατρεία του—γυμνή! Και πιά τό νοῦ του τό αίνιγμα
[δέ βασανίζει—

τό θάφτει και στον τάφο ένα σημείο τιμῆς ἢ περιφρό-
[νιας βάζει.

Τραγούδι Δύσης, τραγούδι ανθρώπου που άπ' τήν πί-
[στη στον έαυτό του έχει μεθύσει...

Τό τραγούδι του μιὰ ὄμορφη ἐλπίδα φτερωτή γιὰ μι' ἄλ-
[λη ζήση,
πού ὡς καί τό δρόμο του θ' ἀλλάξει κι ἀπό τή Δύση θ'
[ἀνατέλει ὁ ἥλιος.
Μὰ, ὠιμένα, ἀπ' τήν εὐτυχία τὰ λογικά της τώρα χάν'
[ἡ ὑφήλιος.
Μ' ἓνα χαρούμενο «ταγκό» τ' ἀρχαίου θεοῦ μπέρδεψε τά
[συλλοϊκά του.
Καί θεὸς νὰ σκανταλίσει σ' ἄλλον πλανήτη τὰ πιστά παι-
[διά του.
Τραγούδι Δύσης, τραγούδι ἀνθρώπου πού ἔχ' ἡ αὐτο-
[πεποίθηση μεθύσει.
Τὸ τραγούδι ἄς ἀκούσομε πού ὁ ἀτμός κι ὁ ἰδρώτας τό
[τυλίσει.

Βιβλιοθήκη Κοινοβίου

ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΗ ΕΚΣΤΑΣΗ

...Κι ἡ ἀνοιξ' ἦρθε...

Στά πρόσωπά μας γλίστρησε ἡ χαρὰ·
μέσ στίς καρδιές μας τή φωλιά ἔχει στήσει
μιὰ ζήση νέα, ὀλάνθιστη, ὦρια ζήση,
μέ πλήθος ὄνειρα μεγάλα, φλογερά.

...Κι ἦρθε τὸ χελιδόνι...

Σὰν μιὰ ψυχὴ ἐκστατική πετᾶ,
φιλά τὸν ἥλιο, στ' οὐρανοῦ τρέχει τὶς ροῦγες,
γυρνᾷ κοντά μας, μέ γοργές φτεροῦγες,
καί τιτιβίζοντας μᾶς γλυκοχαιρετᾶ.

...Θριάμβεψε τ' ἀηδόνι...

Σὰν ψάλτης μαγικός στίς ροδαριές
μιὰ μελωδία χύνει γύρα ὦραία
κι εἶν' τό κελάδι του σὰν τ' ἄσμα τοῦ Ὀρφέα,
πού μέ τῆς λύρας σκόρπαιε τὶς χορδές.

...Κι ἡ δροσιὰ λάμπει...

Σέ μιὰ ἀσημένια στάλα, ὡς ζωγραφιά
κι ὡς ὄνειρο, ἡ ζωὴ στραφτοβολάει,
σὰν σέ καθρέφτη, ὅταν ἡ αὐγὴ χαμογελάει
κι ἄρρητη ἀπλώνουν οἱ ἥλιαχτίδες ὀμορφιά.

...Κι ἡ ἀνοιξ' ἦρθε...

Στά πρόσωπά μας γλίστρησε ἡ χαρὰ,
μέσ στίς καρδιές μας τή φωλιά ἔχει στήσει
μιὰ ζήση νέα, ὀλάνθιστη, ὦρια ζήση,
μέ πλήθος ὄνειρα μεγάλα, φλογερά.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΝΙΟΤΗΣ

Τὸ πιό ὄμορφο τραγούδι πού πυρώνει
τὴν ἄδολη καρδιά σου, ὦ νιότη, πές το.
Μέ τὴ χαρὰ σου λεύτερο ἄφησέ το
ὄλουθε τίς φτεροῦγες του ν' ἀπλώνει.

Τραγούδα, ὦ νιότη, νά χαρεῖς τὴ λεβεντιά σου
Νά συναρπάξει τὸ τραγούδι, νά φλογίσει.
Μ' αἰσθήματα καθάρια νά μεθύσει
κάθε καρδιά τ' ἀγνό τραγουδημά σου.

Στ' οὐράνια τ' ἀστροκέντητα ν' ἀνέβει
ὁ ἀντίλαλός του καὶ νάρθει ξανὰ κοντὰ μας
τὶ κάθε ἀστέρι ἔσενά σέ ζηλεύει

κι ὅπως τὸν ἥλιο σ' ἀγαπᾷ ἡ καρδιά μας.
Τραγούδα, ὦ νιότη, τὸν πιό ὠραῖο σκοπό σου!
Χαῖρε, ὦ νιότη, χαῖρε. Ὁ κόσμος εἶν' δικὸς σου!

ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΑΔΕΡΦΟΥ ΜΟΥ

Γεννήθηκες στά βουρκωμένα
έκείνα χρόνια, πού οί άνθρωποι ώς θηρία
άλληλοσπαραζόταν, λυσσασμένα.
Μεγάλωσες δαρμένος άπ' τή δυστυχία.
Στά παιδικά σου χρόνια
σε δίδαξεν ή πείνα, άδέρφι, έσένα
τό βρώμικον έτοῦτο τόν αἰώνα
νά τόν μισᾶς, νά τόν καταδικάζεις,
περήφανος όμπρός σου, νά κυττάζεις.
Μέ τήν πλανεύτρα, κίβδηλή του λάμψη
ό κόσμος, πού κυλιέται στοῦ χρημάτου
τήν άποπνιχτική του, άπαίσια λάσπη,
σκλάβο δέ σ' έσύρε κοντά του.
Κι ώς στρέψαμε τό βλέμμα στή Νέα Ίδέα,
ύποσχθήκαμε νά γίνομε στρατιῶτες
του ἡλυτρωτῆ του ἁγώνα.
Τότες

οί δυό περιφερθήκαμε στόν κόσμο
καί βρήκαμε παντοῦ μονάχα θρήνους.
Στό δρόμο
βρήκαμ' έμπόδιο ὄλους εκείνους
πού ζούσανε στά πούπουλα, άδερφέ μου.
Μᾶς είπαν: «Μάταιοι οί μόχθοι σας κι οί κόποι.
Πηγαίνετε κι έσεῖς στό γλεντοκόπι!»
Μά έμεῖς στήν άνηφόρα, σύντροφέ μου,
του ἁγώνα πορευτήκαμε κι οί δυό μας
κι ήταν ή νίκη πόθος καί σκοπός μας.

Νομίσαμε ὅτι οἱ δύο, χειροπιασμένοι,
θὰ καταχτούσαμε τή ζήση,
μ' ἄχ, ἡ θανή ἡ καταραμένη
μεσοδρομὶς ἐσένα ἔχει θερίσει...

Μόνος θὲ νά γυρίσω ἐγὼ σ' ἐκεῖνα
τὰ μέρη, ὅπου παλαίβαμε ἀντάμα.
Μὰ ἡ σημαία μας, πού μέσα στήν πείνα
ἡ μάνα μας εἶχε κεντίσει,
ὦ, μή φοβᾶσαι, ὄρφανή δέ μένει·
περήφανη ψηλά θὰ κυματίσει
στά χέρια τὰ δικά μου ἀκουμπημένη.

Βιβλιοθήκη Κέντρου Κέντρου

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΚΑΜΠΑΝΑΡΙΟΥ

Στὰ κρῦα τὰ πρωινὰ πού κρουσταλλιάζει
στὶς στέγες ἢ βροχή,
δαρμένος ἀπ' τὴν πείνα κι ἀπ' τ' ἀγιάζι,
μ' ἀνάχαρη ψυχὴ,

σκυφτὰ ὁ καμπανοκρούστης πάει, ἀγάλι,
στὴ νιόχτιστη ἐκκλησιὰ,
βαρὺς, μὲ χιονισμένο τό κεφάλι,
καί μέ θολή ματιὰ.

Σπρῶχνει σιγὰ τὴ σιδερένια θύρα,
τὰ σήμαντρα χτυπᾷ
κι ἤχους μεταλλικούς στοὺς τάφους γύρα
ὁ ἄνεμος σκορπιᾷ.

Στὶς πλατέες του ἢ καμπάνα ὅλο τό βᾶρος
τοῦ ρίχνει μ' ἀπονιά,
μὰ σβέλτα ὁ φτωχός, δύστυχος γέρος
τραβᾷ τὰ σκοινιά.

Οἱ φλέβες του φουσκώνουν ἀπ' τὴ σφίξη
κι ἅπαυτ' ἀγγομαχεῖ·
αὐτὸς πού ὀλοζωῆς ἤχους σκορπιίζει
σὲ σκότος ζεῖ βαθύ.

Κι ἤχους ἐνῶ σκορπιᾷ κι ὁ ἰδρὸς τόν βρέχει
κι οἱ ἀνθρώποι ὄνειρα πλὴν
γύρω ἀπὸ τὴν καμπάνα, ὁ νοῦς τους τρέχει
στ' ἀθῶα παιδιὰ πού γιὰ ψωμάκι κλαῖν.

Επιμόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΟΙ ΣΤΑΥΡΑΓΓΟΙ ΠΑΡΤΙΖΑΝΟΙ

Με την ευκαιρία της έκδοσης
αυτού του βιβλίου οι
Κ. Κωνσταντίνου, Κ. Κωνσταντίνου
οι πατριώτες των...

**ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ
ΑΓΩΝΑ**

Επιμέλεια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΟΙ ΣΤΑΥΡΑΗΤΟΙ ΠΑΡΤΙΖΑΝΟΙ

Μέ μᾶς στὶς τσέτες ἔνωθεῖτε
ἀπάνω στὰ βουνά νὰ πᾶμε·
ἐκεῖ, συντρόφοι, κατοικᾶμε
οἱ παρτιζᾶνοι ἐμεῖς ἄητοί.

Τή μαύρη γῆς ἔχομε στρῶμα,
τὸν οὐρανὸ γιὰ σκέπασμά μας,
φρουροὺς τὰ πύριν' ἄρματά μας,
οἱ παρτιζᾶνοι ἐμεῖς ἄητοί.

Ἡ ἐπανᾶσταση ἀρχίζει,
φλόγες σκορποῦν τὰ οὐράνια τώρα
καί τῆς σκλαβιάς τὴν ὕστερη ὥρα
φέρνομ' ἐμεῖς οἱ σταυραῆτοί.

Μέ μᾶς στὶς τσέτες ἔνωθεῖτε
νὰ πᾶμε στὰ ψηλὰ βουνά μας,
γιατὶ χωρὶς τὴ λευτεριά μας
δὲ ζοῦμε ἐμεῖς οἱ σταυραῆτοί.

1942

ΝΙΟΤΗ, ΝΙΟΤΗ!

Ἐμπρός ὦ νιότη, ὦ νιότη ἔμπρός,
σάν ἥλιος στράψε σύ λαμπρός,
σάν ἀστραπή ἔμπρός, μ' ὄρμή,
γιά τίς ἐστίες, τήν τιμή.

Συντρίψτε ὀχτρούς, καταχτητῆς,
ἔμπρός, ἔμπρός, νέοι καί νιές,
τ' ἀλύσα σπάστε τά βαριά,
γιά φῶς, πατρίδα, λευτεριά.

Πολέμα, ὦ νιότη, τόν ἐχθρό
κράτα τ' ἀψηλοῦ τὸ ἐρυθρό
τὸ φλάμπουρό σου, ὡς αἴμ' ἀγνό,
σέ κάθε κάμπιο καί βουνό.

Νά ἤχη ἡ θάλασσα, ἡ στεριά,
γιά λευτεριά, γιά λευτεριά,
γιά προκοπή καί γι' ἀνθρωπιά
στήν ἀκριβήν Ἀρβανιτιά.

1942

ΘΑ ΒΓΩ ΣΤΟ ΒΟΥΝΟ

Βòλια θέλω και τουφέκι
τί μισῶ
τούς φασίστες και θά πάω
ν' ἀγωνιστῶ.

Εἶμαι μιὰ Ἀρβανιτοπούλα
τοῦ βουνουῦ,
και καρδιά και δύναμη ἔχω
ἀγοριοῦ.

Ἄξια εἶμαι σὰν ἀγόρι
και μπορῶ
ὅμοια μπόμπες και τουφέκι
νά κρατῶ.

Ἐπιφέρω τό χαλάζι,
τή βροχή
και στήν πιό ψηλή ἀνεβαίνω
κορυφή.

Και τό κρύο και τή ζέστη
τά δουρῶ,
νειστική μπορῶ νά μείνω,
ν' ἀγρυπνῶ.

Και τ' ἀντέχω γιατί θέλω
λυτρωμό,
τή σημαία μέ τό δικέφαλον
ἀετό.

Λείπει τὸ φαγί, μᾶς λείπει
τό ψωμί,
κάλλια νάβρω πολεμώντας
τὴ θανή.

Μαχητῆ κι ἐγὼ τὰ ροῦχα
θὰ ντυθῶ,
παίρνω τ' ὄπλο, τὰ γιορντάνια
θὰ ζωθῶ.

Τὸν τορβὰ γεμάτο βόμβες
παίρνω ἐγὼ
καί παντοῦ χωσιές θὰ στήνω
στὸν ἐχθρὸ.

Ξεκινῶ, πᾶω σὲ φαραγγία,
σὲ βουνά,
μὲ τὸ Κόμμα, τὰ συμβούλια
τὰ λαϊκά.

Μὲ τὸ Κόμμα, τὰ συμβούλια,
μ' ὄλουνοὺς,
ποὺ γιὰ λευτεριά τσακίζουν
τούς ἐχθρούς.

*Ἄν γυρίσω ἢ θὰ πέσω,
δέ ρωτῶ
γιὰ τὸν τόπο, ὡς οἱ συντρόφοι,
ᾄς χαθῶ.

*Ἐ, τζαντάρηδες, μιλιτσηδες,
ἐδῶ

λόγο θέ νὰ δόσετε ὅλοι
στὸ λαὸ.

Τρισαλί σ' ὅσους ἐμπόδιο
θὰ σταθοῦν,
σ' ὅσους γιά τήν Ἀλβανία
δέν πολεμοῦν.

Ἀξιωματικοί, κουεστόροι,
ἀλί σέ σᾶς·
σ' ὅσους πέσανε σέ βοῦρκο
προδοσιᾶς.

Σκέφτεστε ποῦ θὰ χωθεῖτε,
ἀλί σας, ποῦ;
Δέ γλυτώνετε, ὁ λαός μας
εἶν' παντοῦ.

1942

Εὐρωπαϊκή Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΟΙ ΨΗΛΕΣ ΚΟΡΦΕΣ ΕΚΕΙΝΕΣ
ΠΩΣ ΑΧΟΥΝΕ

Οί ψηλές κορφές εκείνες πῶς ἀχοῦνε,
αἷμα χύνεται κι ἡ μάχη ἀνάβει ἐκεῖ.
Εἶν' οἱ ἀντρείοι παρτιζάνοι πού χυμοῦνε
εἶν' ἐκδικητὲς τῆς Ἀλβανίας οἱ γιὰ

Τώρα ὀλοῦθε ἡ τυραννία σπαρταρᾶ,
στάχτη γίνεται στοῦ ἀγῶνα τῆ φωτιά,
τί γεμίσαν τὰ βουνὰ μὲ παρτιζάνους,
γιατ' ἡ νιότη πολεμᾶ γιὰ λευτεριά.

Μὲ μιά κόκκινη σημαία ξεδιπλωμένη,
μ' ἓνα ὄπλο,, μὲ τὰ βόλια στὸν τορβά,
ἀπ' τὸ μαύρο φασισμό σακατεμένοι,
μπρὸς ἔρχοῦν οἱ ἀντρειωμένοι μὲ καρδιά.

Τώρα ὀλοῦθε ἡ τυραννία σπαρταρᾶ,
στάχτη γίνεται στοῦ ἀγῶνα τῆ φωτιά,
τί γεμίσαν τὰ βουνὰ μὲ παρτιζάνους,
γιατ' ἡ νιότη πολεμᾶ γιὰ λευτεριά.

1943

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΜΙΝΕ ΠΕΖΑ¹⁾

Ποῦ εἶναι ὁ γιός μου, ἡ κορασιά μου;
Στὰ μπουντρούμια τὰ βαθιά.
οἱ δικοί μου εἶναι μακριὰ μου,
στά ἰταλικά νησιά,

Ἄχ, φασίστες, τὴν ἐλπίδα
μοῦ ἐξορίσατε μακριὰ,
γιατὶ θέλει στὴν πατρίδα
τὴ γλυκιά τὴ λευτεριά.

Πάλαιψαν γιὰ τὸ καλὸ μας,
γιὰ μιὰ ζήση εὐτυχισμένη.
Δέν ξεχνοῦμε μεῖς οἱ μάρες.
Κάτω οἱ δῆμιοι—ντόπιοι, ξένοι.

Νὰ συντρίψουμε τ' ἀλύσα,
—λέει ἡ μάνα κι ὁρμᾶ πρώτη.
Μὰ τὴ γκρέμισε μέ λύσσα
μαυρο βόλι ἐνὸς προδότη.

¹⁾ Ἄλβανίδα πατριώτισσα, φτωχή, ἀπλή γυναίκα τοῦ λαοῦ. Εἶχε γεννηθεῖ στὰ 1890, στὸ χωριὸ Νιτρόκι τῶν Τιράνων. Στὶς 17 τοῦ Σεπτεμβρίου 1942 πῆρε ἐνεργὸ μέρος στὴ διαδήλωση τῶν γυναικῶν τῆς πρωτεύουσας, πού ὀργανώθηκε μὲ παραγγελία τῆς Περιφερειακῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κόμματος, ἐνάντια στὴν ἀπόφαση τῶν φασιστῶν νὰ ἐξορίσουν τοὺς πολιτικοὺς κρατούμενους στά στρατόπεδα συγκέντρωσης, στὴν Ἰταλία. Ὦντας θανάσιμα πληγωμένη ἀπὸ φασιστικὸ βόλι, κραύγαζε: «Οἱ πρόστυχοι! θέλουν νὰ μᾶς πᾶνε τὰ παιδιά στὴν Ἰταλία». Οἱ φασίστες δέν ἐπέτρεψαν νὰ τὴ θάψει ἡ οἰκογένειά της. Τώρα τὰ ὀστά της ἀναπαύονται στό νεκροταφεῖο τῶν Πεσόντων τῆς Πατρίδας, στὴν πρωτεύουσα τῆς ΛΣΔΑ.

Τὸ Κόμμα, ἐχτιμώντας τὴν ἥρωική της πράξη, τὴνε τίμησε μέ τὸν ὑψηλὸ τίτλο «Ἡρώίδα τοῦ Λαοῦ».

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΑΣΙΜ ΖΕΝΕΛΙ

Μιά κράξη άχάει βουερή στὸ Μεζγκοράνι:
—Μπρὸς, τὸν ἐχθρό τσακίστε, ὦ Ἀλβανοί!
Τὶ θένε δῶ οἱ φασίστες ἰταλιάνοι;
Δικὴ μας δὲν εἶν' τάχα τοῦτ' ἢ γῆ;

Στὶς δυὸ Ἰούλη τοῦ Σαραντατρία
ἄρχισε ἡ μάχη μ' αἷμα καὶ κακὸ
κι οἱ παρτιζάνοι, ὡς πάντα, μὲ μανία
ἀνήλεα χτυποῦν τὸ φασισμό.

Τὰ ὄπλα κροτοῦνε,
οἱ μπόμπες βροντοῦνε,
τὸπια, πολυβόλα
χύνουνε φωτιά·
τάνκς, θωρακισμένα,
πέφτουν συντριμμένα,
μὲ λύσσα ἢ μάχη κρατᾶ.

Ο σύντροφος Ἀσίμ ὡσάν λιοντᾶρι
ἀκράτητος ὀρμαεὶ ἀπ' τ' ὄχυρὸ.
Δὲ θὲ νά βλέπει χελωνᾶ ποδάρι
καὶ χύνεται στὴ φλόγα, στὸν καπνὸ.

— Γιατί θολὴ κυλαεὶ τάχα ἡ Βιόσα;
Γιατί στενάζουν κάμποι καὶ βουνά;
— Τὸ σύντροφον Ἀσίμ οἱ ὄχτροὶ σκοτῶσαν,
κι ἔπεσε ὡς ἥρωας γιὰ τὴ λευτεριά.

Σύντροφε Ἄσιμ,
ἤσυχχα ἐσύ κοιμήσου,
τό αἷμα πού ἔχεις χύσει
γιά τή λευτεριά,
θὰ μᾶς τὸ πληρώσει
γρήγορα ἦρωά μας,
ὁ μαῦρος ὀχτρός ἀκριβὰ.

1943

Εὐρωπαϊκὴ Δημοσία Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΤΟ ΕΜΒΑΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΤΑΞΙΑΡΧΙΑΣ ΚΡΟΥΣΗΣ

Πολυβάλο βροντά,
παντού μάχες, φωτιά,
μέ όρμη οί παρτιζάνοι πολεμούν,
μ' ένα του, μιά καρδιά,
για τήν ώρια λευτεριά
στούς όχτρούς σαν λιοντάρια χυνούν.

Μπρός ή πρώτη Μπριγκάτα πονά,
τίποτε στό δρόμο δέν τήνταματά.
Νά ή μπριγκάτα όρμη
τόν έχθρό πολεμά,
καί σκορπίζει τήν λευτεριά.

Γι' άγροπόλεμιά για έργατιά,
τ' όρια της κρατά,
αίματι τήν λυτρωμό τους θά χυθεί.
Μπρός για τήν Έλευθερία,
όκιο παίρν' ή Ταξιαρχία,
σέ κουφάρια προδοτών πατάει μ' όργή.

Όταν χύνται μπρός,
σπαρταρά καθ' έχθρός,
κι ή μπριγκάτα είν' έλπίδα του λαού.
Κάθε τύραννο καίει,
φασισμός καταρένι,
τώρα ή νίκη λάμπει ώς άστρο παντού.

1944

ΤΟ ΕΜΒΑΘΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΚΤΗΣ ΤΑΞΙΑΡΧΙΑΣ ΚΡΟΥΣΗΣ

Ὅπου κι ἂν στήν Ἀλβανία
ἢ Ἐκτη Ταξιαρχία περνᾶ,
τρέμει ὀλοῦθε ἢ τυραννία,
κάμποι ἀχοῦνε καὶ βουνά.

Στόν καπνὸ, στή φλόγα ὀρμάει
κι ἀκράτητη χύνεται μπρός,
γρόθος ἀτσάλινος—χτυπάει
καὶ σπαράζει κάθ' ἐχθρός.

Ἐμπρός ὦ ἔκτη Ταξιαρχία,
χτύπα τοὺς μαύρους τοὺς ἐχθροὺς
καὶ ρίξε σὺ τὴν τυραννία
μέσα σέ φλόγες καὶ καπνοὺς.

Ἐσὺ σαι ἀστέρι, ἐσὺ σαι ἐλπίδα
γιά τὴ γλυκιά τὴ λευτεριά,
καὶ τῆς σκλαβιάς τὴν ἀλυσίδα
παντοῦ συντρίβεις τὴ βαριά.

Στόν καπνὸ, στή φλόγα ὀρμάει
ἢ Ἐκτη Ταξιαρχία μπρός,
γρόθος ἀτσάλινος—χτυπάει
καὶ σπαράζει κάθ' ἐχθρός.

1944

Ο ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Τοῦ λυτρωμοῦ ἡ σημαία ὑψώθη,
μ' αἶμα πεσόντων ποτισμένη·
μ' ὄρμη καί τό ἐγερτήριο ἀπλώθη,
ριγοῦν οἱ ὀχτροί, ντόπιοι καί ξένοι.

Χτυπᾶς φασίστες καί προδότες,
περνᾶς ἀκάθεκτος μπροστά·
γκρεμίζεις τοὺς αἱματοπότες,
πολέμα γιά τὰ ἰδανικά.

Ἡρωικέ Στρατέ, μέ λύσσα
τό μαῦρο χτύπα φασισμό,
τῆς σκλαβιάς σπάσε σύ τ' ἀλύσσα,
γιά τοῦ λαοῦ τό λυτρωμό.

«Νά γίνει ὁ ζυγός συντριμμία»
μ' αἶμα ἔγραψες στό φλάμπουρὸ σου.
Σπαράζουνε τὰ ξέν' ἀγρίμια,
σπαράζουν οἱ προδότες μπρὸς σου.

Ὁ δοξασμένος ὁ Στρατὸς μας
μ' ὄρμη μπροστά πάντα περνᾶ·
καί ξαφανίζει κάθε ὀχτρό μας,
γενναῖα ὀλοῦθε πολεμᾶ.

Ἡρωικέ Στρατέ, μέ λύσσα
τό μαῦρο χτύπα φασισμό,
τῆς σκλαβιάς σπάσε σύ τ' ἀλύσσα,
γιά τοῦ λαοῦ τό λυτρωμό.

1944

ΑΠ' ΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ
ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΡΕΑΛΙΣΜΟΥ

Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΣΣΕ)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΣΣΕ)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΣΣΕ)

Ο θεσσαλονίκης δ' Στρατός μας
μ' όλην απαστά πάντα πηλά
και φορεϊά και χυτά μας
γεννάει άλλους πολλούς.

Μηνέ Στρατέ, μ' όλο
τά μάσο χτύπα εσσιό,ο
την αλληλιά σπέρσ ού τ' άλλου
για του λαού το άλωμα.

1994

ΣΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΟΥ

Σάν σκέλεθρο ἔχω γίνει,
θαρρῶ πῶς εἶμαι μέσα
σ' ἓνα παλιὸ κλουβί·
παλαίβω νὰ τὸ σπάσω,
ἓναν κόσμο ἄλλο νὰ πλάσω,
μεγάλον καὶ πλατύ.

1936

Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΣΤΟ ΛΑΟ ΜΟΥ

Λαέ μου,
μέ τὸ σῶμα ματωμένο ἀπ' τὴν τυραννία,
μέ μάτια θολά, σκοτεινιασμένα,
μέ τὴ γροθιά σὰν ἀτσάλι,
νηστικός, ξυπόλητος,
τραβᾶς μέ θάρρος ἐμπρός
μέ ὄρμη ἀστραπῆς
καί κάθε τοῖχο πλάνο
ρίχνεις στή γῆς.
Τὸ πρόσωπό σου, σὰν ἓνα φῶς,
δέν εἶδε λευτεριά
μὰ πάντα μόνο νυχτιά.
Ἐσύ,
πού γιά τοὺς ἄλλους χτίζεις παλάτια,
ἀφόντας ἀνοίξεις τὰ μάτια,
δὲ βρῆκες γαλήνη ποτέ.
Ἦλοένα
δουλιὰ... δουλιὰ... χωρίς νὰ βγάζεις μιλιᾶ.
Μά δέν κοιμᾶσαι, ὦ Λαέ.
Μέ τὴ γροθιά σου, ὡς ἀτσάλι,
ἔσύ,
κύμα νικητήριο
γκρεμίζεις τὸ ψεύτικο χτίριο
κι ἓναν κόσμο λεύτερο χτίζεις ἐσύ.
Δικός σου θᾶναι ὁ κόσμος πού θαρθεῖ.

1937

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΕΔΟΣΕ ΩΡΑΙΑ ΜΑΤΙΑ ΣΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ

Δέν εἶχαν τί νὰ μᾶς κάμουν.
Δέν ἔχουν τί νὰ μᾶς κάμουν,
τί ἐδῶ ἢ φωτιά, ὁ ἀγέρας, οἱ ἀχτίδες τοῦ ἡλίου καί
[τῆς σελήνης,

μᾶς γνωρίζουν.

Σημαία μας ἦταν ἡ φλόγα,

ἡ βροντή,

τ' ἀστροπελέκι.

Τέτια εἶναι ἡ σημαία μας πάντα.

Κάθε φορά, πού μιλοῦσαμε,

ἔβγαινε ἀπ' τὸ πικρὸ μᾶς στόμα

τ' ὄνομα τοῦ βασανισμένου λαοῦ μας.

Κάθε φορά, πού μιλάμε,

βγαίνει ἀπ' τὸ γλυκὸ μᾶς στόμα

τ' ὄνομα τοῦ λαοῦ, πού γελάει.

Ἡ ἐπανάσταση ἔδωσε στοὺς ἀνθρώπους ὦρια μάτια.

ΕΤΣΙ, ΜΟΥΖΕΚΙΑ!

(Άποσπάσματα)

‘Ολόρθ’ ή ‘Αλβανία
όρθώθη
σέ κάμπους, σέ ὄρη,
στό μέγ’ ἀπαντώντας
τοῦ Κόμματος κάλεσμ’ ἀπ’ τήν πρώτην ἡμέρα.
Βουερό τό ποτάμι
ξεσπᾶ καί πλησιάζει ἡ μπέρα
κι ἀπλώνεται ὀλοῦθε κι ἀχάει
φωνή σωτηρίας
βαθιά στίς καρδιές μας
ἡ ἐκδίκηση ὡς κύμα
βογγᾶ καί ροδίζει
τρανός λυτρωμός μας.

Τά πρόσωπα λάμπουν.

Καί ὁ μπέης σπαραρίζει καί τρέμει
ὡς τρέμουν τὰ φύλλα τῶν δέντρων
μπροστά στό σεισμό πού ζυγώνει
καί κάνει συντριμμία
σκλαβιά, ἐκμετάλλευση, βία.

‘Ολόρθ’ οἱ φτωχοί σηκωθῆκαν,
μέ νύχια, μέ δόντια,
μέ πύρινη ἐντός τήν καρδιά τους.

Τό Κόμμα τούς ἔχει κολέσει.

Κι ὁ ἀτσάλινος γρόθος τρομάζει
τῆς νύχτας τὰ μαῦρα τελώνια.

Κι ἡ γῆς μας σκορπίζει
όλουθε μιὰ κράξη,
μιὰ κράξη τρανή
σάν βροντή:
—«Ζῆσε μιὰ νέα,
Μουζεκιὰ μας, Ζωή!»

Στοῦ μπέη τήν κούλα,
ψηλά,
τὸ Συμβούλιο
σημαία ἔχει στήσει φλογάτη
κι όλουθε σκορπίζει
τό κόκκινο τ' ἄστρο,
στοὺς ἄνακρους κάμπους,
ἀνείπωτο φέγγος
κι ἡ γῆς ὄψη τῶρα
καινούργια ἔχει πάρει.

Κι οἱ φράχτες ἐκεῖνοι
πού πάντα χωρίζαν
σκληρὰ τοὺς φτωχοὺς ἀπ' τή ζήση,
κι ὀρθῶνα ἀπέραντο τοῖχο
καί φέρναν στὰ σπίτια
τὴν πείνα, τὸν πόνο,
συντριμμία γενῆκαν,
σβηστήκαν
ὡς ἔσβησε ἡ νύχτα
μπροστά στὸ μεγάλο τὸ φῶς!

Κι ὅπως τὸ Κόμμα ἔχει ὀρίσει,
ἡ γῆς πού ἀπ' τὸ νύχι
τοῦ ἀφέντη ἐλυτρώθη,
ἐγίνηκε χτῆμα
ἐκείνων πού χρόνια τὴ βρέχαν
μέ ρυάκια ἰδρώτα.
Πιά δὲν ὑπάρχουνε ξένοι.

Τρανὸ νοικοκύρη ἔχει τώρα
τὸν ἄξιο λαό μας, τό λεύτερο, ἡ χώρα.

Ἐργάτες, ἀγρότες,
πιασμένοι σφιχτὰ, χέρι-χέρι,
σμιλεύουν
τὸν τύπο τοῦ νέου τοῦ ἀνθρώπου.
Σ' ἀκέρια τή χώρα
ἡ θέληση καίει, κοχλάζει.

Περήφαν' ὑψώνεται ὀλοῦθε
τρανοῦ λυτρωμοῦ ἡ σημαία.
Ἡ φάμπρικ' ἀρχίζει
τή νέα ζωὴ της
κι ὁ μαῦρος καπνὸς
ποὺ χύνουν τριγύρω
ψηλές καμινάδες,
τά σκότη διαλύει.

Ἐρόδισε ἡ αὐγάδα
κι οἱ κάμποι γελοῦνε.
Ἄρχισε ἡ μάχη
μ' ὄρμη
γιὰ τὴν νέα ζωὴ.
Ἄντάμα δουλεύουν
ζευγάρια πολλὰ.
Ἐτσι, ὦ Μουζεκιά!

ΠΩΣ ΝΑ ΜΗ ΠΕΡΙΜΕΝΩ ΑΚΟΜΑ;

Χτυπᾷ τούτ' ἡ καρδιά μου
καὶ τρέχει τὸ αἷμα
στὶς φλέβες μ' ὄρμη.
Τὰ μάτια μου θολῶσαν,
τρέμουν τὰ γόνατά μου.
"Ὅμως θ' ἀντέξω,
ναί, θ' ἀντέξω,
θά πλέξω ἀκόμα τραγουῖδια,
γιατὶ κι ἐφέτος,
ὅπως καὶ πέρσι,
τὰ δέντρα
νέα βλαστάρια
πετάξαν.
Βλαστάρια νέα!
"Ἀνοιξη, καλοκαίρι, χεινὸπωρο, χειμῶνα,
πόση ὀμορφιά ἡ χώρα μου ἔχει.

Τὰ χρόνια μου πέρασαν
καὶ δέν τὰ γνώρισα καλά.
Πεῖνα καὶ φτώχεια,
πόλεμος, αἷμα.
Μιά γιατὶ τῶρα,
γιατὶ,
καρδιά μου, πάλλεις ἔτσι;
Ἐδῶ εἴκοσι, τριάντα ἢ πενήντα
νέα βλαστάρια
θὲ νὰ χαρῶ ἀκόμα.
Χίλιους ἀνθούς μοσκοβολάτους
θὲ νὰ κυττάζω μ' ἀναγάλλια.

Δέ μπορῶ
 ἄσκοπα νά μένω.
 Ὅλοχαρος θά τρέξω
 στούς λειμῶνες,
 θά ιδῶ τόν ἥλιο πῶς ἀπλώνεται,
 θ' ἀκούσω τοῦ νεροῦ
 τό φλοῖσβο,
 θ' ἀκούσω τά παιδάκια
 πῶς τραγουδοῦν εὐτυχισμένα,
 θά ιδῶ πῶς καί τὸ στερνὸ ἀχείλι
 πού ὡς σήμερα εἶναι πικραμένο
 αὔριο θά χαμογελάσει.
 Θά ιδῶ ἓνα φλάμπουρο
 κόκκινο ὡς φλόγα
 πού ὅλη τή γῆ θέ νά σκεπᾶσει.
 Τὸν κομμουνισμόν ὄνειροπόλησα,
 γιὰ τὸν κομμουνισμό
 ἔλυωσε ἡ καρδιά μου,
 ξυπόλητος ἔχω περπατήσει,
 τὴν κομμουνιστικὴ ζωὴ
 στή μάννα μου ὑποσχέθηκα.
 Πῶς νά μὴ περιμένω ἀκόμα;

ΜΑΝΑ, Σ' ΑΚΟΥΩ, ΦΩΝΑΖΕ ΜΟΥ

Βράχος σκληρός, φαράγγι.

Κι εκεί ρίγανη, ασφάκα,

ἀγκάθια, τσουκνίδες, άνεμοσούρι, ιδρώτας·

ιδρώτας, πού ἔχυνε ἡ φτωχή μου μάνα

μαζεύοντας ραδίκια.

Μιά μέρα σκάλωσε τό τσαρούχι της κι ἔπεσε ἡ δόλια.

Ἔβγαλ' ἓνα «ἄχ»,

ἀναθεμάτισε τή βαριά ζωή της

καί τό «ἄχ» ἐκεῖνο

ἔφτασε ἴσαμε μένα.

Εἶχε τὰ μάτια της μελανιασμένα,

εἶχε ἄσπρη τήν καρδιά της

καί κόκκινες εἶχε τίς ἐλπίδες.

Καί τώρα τή γροικῶ νά λέει:

«Περπάτα ἴσα,

κι ἄς εἶναι καί στ' ἀγκάθια, γιέ μου!»

Σ' ἀκούω, μανούλα, φώναζέ μου!

Η ΑΛΒΑΝΙΑ ΜΟΥ

‘Η ‘Αλβανία μου είναι μικρή,
κατάμεστ’ είναι, μὰ πάλι χωρεῖ.
Γεμάτη μέ καρδιές καὶ μέ τραγοῦδια,
μέ φῶς, μέ ἡλιόχαρες αὐγές,
μέ χαμογέλια,
μέ χαρές.

‘Η ‘Αλβανία μου χωρεῖ ὅ,τι
καλὸ ἔχει καὶ θάχ’ ἡ ἀνθρώπινη.

ΑΛΗΘΙΝΗ ΦΙΛΙΑ

Δὲ θέλομε στὸ σπῖτι μας τοὺς ξένους,
ὅταν ἔρχονται νὰ μᾶς πάρουν τὸν ἄέρα,
τὴν εὐωδιά τῶν λουλουδιῶν μας,
τοῦ ἡλίου μας τίς ἀχτίδες,
νὰ μᾶς πατήσουνε τὴ γῆ μας.
Δέν τοὺς ἀφήνομε.

Ἔτσι ἔκαμαν πάντα οἱ πρόγονοὶ μας,
ἔτσι κάνομε κι ἐμεῖς
κι ἔτσι θὰ κάνομε ὀλοένα.

Ἄληθινή φιλία εἶν' ἡ φιλία
ὅταν στὸ σπῖτι του μένει ὁ καθένας.

ΤΟ ΕΓΕΡΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΣΚΛΑΒΩΝ

Στὸν κόσμο μέ τάξεις τό ἐγερτήριο ἤχεϊ:
Σκλάβοι, ἦρθε ἡ ὥρα ν' ἀσκωθεῖτε ὀρθοί!
Τοὺς ἀστούς, τσιφλικάδες μέσ στή φωτιά
τῆς λευτεριάς ἢ τρουμπέτα πετᾶ!

Τὸ σφυροδρέπανο νά, ὑψώθη στή γῆ,
νά, πάντα ὁ ἀγώνας μας ἀχολογεῖ!

Ἐργάτες κι ἀγρότες, συντριψτε, πατεῖστε
ληστὲς, αἰμοβόρους· μέ βόλια γκρεμίστε
κάθε μπέη κι ἀγά, φονιά λυσσασμένο,
κάθ' αἰσχρό κεχαγιά μέ τὸ λαὸ ματωμένο.

Τὸ σφυροδρέπανο νά, ὑψώθη στή γῆ,
νά, πάντα ὁ ἀγώνας μας ἀχολογεῖ!

Τρέμετε σήμερα, ὦ ἀπαῖσιοι προδότες,
σκιές βρυκολάκων, σκληροὶ αίματοπότες,
παλιάνθρωποι ἐσεῖς, παλιανθρώπων σπορά.
Ἄρκετὰ μᾶς κρατήσατε στή συφορά.

Τὸ σφυροδρέπανο νά, ὑψώθη στή γῆ,
νά, πάντα ὁ ἀγώνας μας ἀχολογεῖ!

Δονιέται σήμερα ό κόσμος:—'Εμπρός!
Στόν ιερό άγώνα μάς καλεϊ ό λυτρωμός.
Τών δουλευτών οί καρδιές σαλπίζουν:—'Ορθοί,
καιρός ν' άσκωθοῦμε, ὦ σκλάβοι άδερφοί!

Τό σφυροδρέπανο νά, ὑψώθη στή γῆ,
νά, πάντα ό άγώνας μας άχολογεϊ!

1936

Επιμόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΝΑ, ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ, ΟΙ ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΗ

Δυὸ πουκάμισα νάχεις μόνο,
χωρὶς ἐλπίδα νάβρεις τρίτο
καὶ στὸ γυμνὸ τὸ σύντροφό σου
νά δίνεις τό καλὸ, κρατώντας
τὸ πιό παλιὸ γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου·

τὴν καρδιά νάχεις ὀπλοστάσιο,
μπετόν ἀρμέ μπρὸς σου νά βρίσκεις
κι ἐσύ νά ὀρμάς, ν' ἀψηφᾷς κόπους
καὶ τὴ ζωὴ, γιὰ νά χαρίσεις
τό φῶς καὶ σ' ἀλλοινοὺς ἀνθρώπους.

νᾶσαι Ἄλβανός καὶ κάθε βόμβα
πού ρίχνει τὸ ἐχθρικό ἀεροπλάνο
μακριά, σέ κίτρινους, σέ μαύρους,
νά λές στὴ γῆ σου πέφτει ἀπάνω·
κι ὡς γι' ἀδερφοὺς νά θυσιαστεῖς:
Νά τ' εἶν' γιὰ μᾶς κομμουνιστῆς!

ΣΤΗΝ ΤΡΑΧΤΕΡΙΣΤΙΣΣΑ

Σὰν ἔσκασε ἡ ρόδινη αὐγούλα
κι ἀνέβηκε ὁ ἀετὸς ἀψηλά,
ρὰντισε ἡ κρύα βρυσούλα
μιᾶς νιᾶς κορασιᾶς τὰ μαλλιὰ.

Ὀλόχαρη χύθηκε ἡ νιότη
κι ἡ τραχτορίστισσα, νὰ,
μές στὶς συντρόφισσες πρώτη
στὴν ἄπλα τοῦ κάμπου περνᾶ.

Βαριὰ τὸ τραχτέρ της ἀχάει,
βυθίζει στὴ γῆ τὰ ὑνιά
κι ἡ γῆς ἡ ὑγρὴ τραγουδάει
γιὰ κείνη τὴν κόρη τὴ νιά.

«ὦ κόρη μου ἐσύ, ἄκουσέ με:
πλοῦτο ἔχω ἐγὼ περισσὸ·
γι' αὐτὸ καλὰ ὀργωσέ με,
τὸ χῶμα νὰ γίνει χρυσὸ!».

Μὰ γιατί' εἶν' ἔτσι ὦριος ὁ γήλιος;
Γιατὶ λάμπει γῆ κι οὐρανός;
Γιατὶ ἀνάλαφρα πάει τ' ἀψηλίου
τῆς γῆς ἡ εὐωδιὰ σὰν ἀχνός;

Κοχλάζ' ἡ δουλιὰ, ἰδὲς, ὡς πέρα
στὴν ἄμμο κοντὰ τοῦ γιαλοῦ.
Ἐμπρός, ὦ τραχτέρ, ὅλημέρα
Σάρωνε φράχτες παντοῦ!

ΜΕ ΤΗ ΔΟΥΛΙΑ, ΤΗΝ ΟΜΟΡΦΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΡΕΙΑ

...Μανάδες, ἀδερφάδες, ὦ καμὰρι
τῆς χῶρας μας ἐσεῖς· πάντα οἱ αἰῶνες
θαυμάζουν τὴν ὠριότη σας, τὴ χάρη,
τὴν ἀξιοσύνη, τὴν ἀντρειά σας, ὦ ἀμαζόνες.
Μὲ σᾶς ἀπόραε καθ' ἔχτροῦ τ' ἀσκέρι,
τῆς χῶρας μας πού πάτησε τὰ μέρη.

Ἐκ μὲν μικρούλια ἀκόμα κοριτσάκια
ρίχνετε σεῖς μέ τέχνη στό σημάδι.
Κι ὅταν τ' ἀγνὰ σηκώνετε ματάκια
κλεφτά νά δεῖτε κάποιο παλληκάρι,
δέ σᾶς τραβοῦσαν τὰ σγουρά μαλλιά του,
μά οἱ πλάτες του, τὰ μπράτσα, ἡ ἀντρειά του.

Ἐκ τῆς θυελλᾶ μούγγριζε ἀγριεμένη
μέ τ' ἄρματά σας, σάν σέ πανηγύρι,
ὄρμούσατε στίς μάχες κι ἔχει γίνει
κάθε γωνιά δικό σας θυσιαστήρι.
Στό πλάι τῶν γιῶν στεκόσταν, τῶν ἀντρῶν σας.
Τὸ θάνατο κινούσε ὁ θάνατός σας!

Ἐκ τῆς ἀντιπαρὰ σας ἄρπαζεν ἡ πόρα
μέ δάκρυα τόνε βρέχάτε ἀγιασμένα.
Μά ὅταν κανένας πρόδιδε τὴ χῶρα
μέ λόγια τότε λέγατε ὀργισμένα:
—«Φαρμάκι νά σοῦ γίνει τό βυζι μου.
Κάλλιο ἕναν τάφο πὰρα ἐσέ παιδί μου».

Ἐλαμψε ὁ Γήλιος τώρα καί τ' ἀγέρι
τοῦ Νοέμβρη ἀνανέωσε τά δεντρὰ μας·
μές σ' ἓνα αἰώνιο ζοῦμε καλοκαίρι,
πάναγνη ἀγάπη ἀνθίζει στήν καρδιά μας.
Δέν πλέκουμε γιά μάτια λιγωμένα
στιχους ἐμεῖς ποτέ, μὰ τ' ἀτσαλένια,

τά μπράτσα τῶν μανάδων τραγουδοῦνε,
τίς νιές πού στοῦ χωράφ' ἦ στήν οὐζίνα
μ' ἄμιλλα ὀρμουῦν, τίς νόρμες ξεπερνοῦνε.

Καί δέν τίς ἀηδιάζουμε ἄν μπενζίνα
μυρίζουν, τί ἐμεῖς πλέκουμε τραγούδια
στήν ἐπική μας ζήση τήν καινούργια.

Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

Ω ΗΛΙΕ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΑΣ

Καὶ στὶς αὐγές
τῆς ἀνοιξης, στὰ περιβόλια,
καὶ στ' ἀηδονάκια ποὺ ψάλλουν μεθυσμένα,
καὶ στό γελάτο κύμα, στ' ἀκρογιαλῖα,
καὶ στοὺς σκοποὺς τοῦ αὐλοῦ, στὰ φουντωμένα
τὰ δάση, καὶ στό βλέμμα
τῆς κορασιᾶς, μέσ τὸ χορό, στ' ἀκροθαλάσσι,
καὶ στόν καημὸ τῆς καρδιᾶς ποὺ λυώνει—

σ' ὅλα, μόλις ὁ γῆλιος ροδοσκάσει,
πιότερη γλύκα κι ὀμορφιὰ δώνει!

Κι ἀνάπαυση ποτὲ δὲν ἔχει ἡ ζῆση!

Ἕλιε, μὲ σένα
περάσαμε τὰ σκότη!
Μέ τῆ φωτιὰ σου
τὴν Πατρίδα ἔχομε ἀγαπήσει
καὶ μὲ χαρὰ θυσιάσαμε τὴ νιότη!
Γι' αὐτὸ, Ἕλιε, ἐσένα
καὶ τώρα καὶ ὀλοένα,
ὡς σέ τραγουδήσαν ἐχτές οἱ πρόγονοί μας,
σέ τραγουδοῦμε,
ὦ Ἕλιε τῆς ζωῆς μας!

ΑΠ' ΤΗΝ «ΕΠΟΠΟΙΑ ΤΟΥ ΜΠΑΛ
ΚΟΜΠΕΤΑΡ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

«Ἡ ἐποποιία τοῦ Μπάλ Κομπετάρ», γραμμένη στά χρόνια τοῦ πολέμου, εἶναι τό πιό ἔξοχο ἔργο τῆς σατιρικῆς μας ποίησης κι ἓνα ἀπ' τὰ κλασικά ἔργα ὅλης τῆς σάτιρᾶς μας. Ὁ ποιητής ξεσκεπάζει αὐτὴ τὴν προδοτικὴ ὀργάνωση, ὅλη τὴν ἀστοφεουδαρχικὴ τάξη, τοὺς ψευτοπατριῶτες ὑπάλληλους καὶ διανοούμενους, ποὺ γιὰ τὰ συμφέροντα τῆς τάξης τους συνεργάστηκαν ἀνοιχτὰ μὲ τοὺς καταχτητὲς, πολεμώντας μὲ κάθε μέσο τὸ ἀπελευθερωτικὸ κίνημα τῶν λαϊκῶν μαζῶν.

Ὕστερα ἀπ' τὴν παραίτηση τοῦ Μουσολῖνι, οἱ κεφαλιές τῆς προδοτικῆς ὀργάνωσης, μὲ σκοπὸ νὰ βγοῦν ἀπ' τὴν αἰσchrή θέση, πρὸς τοὺς ἔριξε ἡ ἀνοιχτὴ συνεργασία τους μὲ τοὺς ἰταλοὺς φασίστες καὶ ν' ἀποχτήσουν δικαίωμα γιὰ «μοιράδι», ἀπ' τὴ νίκη ἐναντία στὴ φασιστικὴ Ἰταλία, ζήτησαν νὰ «συνεργαστοῦν» μὲ τοὺς παρτιζάνους καὶ «βγαίνουν» στὸ βουνὸ (Μέρος πρῶτο). Ἦρθαν, ὅμως, οἱ νέοι, ναζιστες, καταχτητὲς καὶ τὰ «ξεφτέρια τοῦ Μπάλ», γύρισαν νὰμποῦν μὲ νέες ἐλπίδες στὴν ὑπηρεσία τους. (Μέρος δεῦτερο). Μὰ κι αὐτές οἱ νέες ἐλπίδες τους ἔσβησαν. (Μέρος τρίτο). Ὁ λαός, μὲ τὸ δίκιο ἄγωνα του τοὺς κουρέλιασε...

... Ψόφησε τ' ἄλογο
καὶ νὰ, τὸ Μπάλι,
εὐτύς τὰ πέταλα
πάει νὰ τοῦ βγάλει

Μιλᾶ ὁ Ἄλί μπέης:1)
«Ἐμπρός, ἡ χώρα

πολλά προσμένει
ἀπὸ μᾶς τώρα.

Κοχλάζει ἐντὸς μας
αἷμα σκιπετάρου,
δὲν ἀνεχόμεσθε
ζυγὸ βαρβάρου...».

Ἔ, καί τί νά βλεπες,
πήρανε δρόμο
μέ δοχεῖα, κουῖπες,
ἀντί ὄπλα στὸν ὦμο,

μέ γάντια, ὀμπρέλες,
μέ νυχτικά,
μπαστούνια, ἡμίψηλα,
σκληρὸ γιακὰ.

«Πᾶμε γιὰ πόλεμο,
ντέ, μωρὲ ντέ,
χαρὰ σὲ σένα
γιὰ μᾶς λαέ!»

Καὶ δόστου, ἀράδα
πάει τὸ ντολί.
Τὸ ρακί—βάρδα.
Κάτω οἱ Ἴταλοί!

«Πιές το ὡς τὸν πάτο,
εἰς τὴν ὑγεία
τῆς σημαίας· πιές το,
δὲν εἶναι ἀστεῖα.

Θὰ πολεμήσομε,
κι ἡ γῆς θὰ τρέμει...»

Ἄκουει ὁ κόσμος,
στὰ γέλια σκαίνει,

Κι ὅλοι ρωτοῦνε:
—Τὶ πλοῖο, ποιὸς ξέρει,
τ' ἀσλάνια ἐτοῦτα
νά τάχει φέρει;

Τὶ λές, Ντάι Τσένι;2)
—Ἔ, ὦρὲ παιδιὰ,
λέω εἶν' βουβάλες
σέ ντεβντίλ χαβά3).

«Θά πολεμήσομε
σάν πατριῶτες.
Ποῦ θὰ κρυφτεῖτε
ὄχτροὶ, προδότες;»

«Ποιοὶ ναι προδότες;»
«Ἄς ἀνεβοῦμε
στήν ἐξουσία
κι ἀπὲ θὰ ἰδοῦμε».

«Μὲ τὰ κοτόπουλα,
—λέει ὁ Ντάι Τσένα—
κάνανε πόλεμο,
θὲν καὶ τὰ φρένα!

Τόσους σουλτάνους
ὑπηρετῆσαν
ποτὲ τό βούρδουλα
δέν τόν ἀφῆσαν.

Καὶ τώρα, νά σου,
τοῦτ' οἱ ἀλῆτες,

τρέχουν σαν σκύλοι,
στὶς τηγανίτες...

Κάνουν πὼς γίνονται
χίλια κομμάτια,
νὰ βάλουν φρύδια,
νὰ βγάλουν μάτια...

Μὰ ὁ κόσμος ξέρει
τὶ σοὶ κουμάσι
εἶναι· μ' ἀχρειότητες
ἔχει χορτάσει».

Ἐκεῖθε τρέχει
τὸ αἷμα· ὡς βράχοι
οἱ παρτιζάνοι
στέκουν στὴ μάχη.

Μὲ τὸ λαὸ ἀντάμα,
μὲς στὴ φωτιά,
σπρώχνουν τὸ Ἰμπέρο⁴⁾
στῆς γῆς βαθιά.

Γυμνοί, ξυπόλητοι,
πεινοῦν, διψοῦν,
μὰ τ' ἄρματά τους
σφιχτά κρατοῦν...

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Λένε κοιμᾶται
καί τὸ ποτάμι,
μὰ τὸ Μιτάτ⁵⁾ ὁ ὕπνος
δέν τὸνε πιάνει.

«Μὲ τούτους βρήκαμε
τὸ διάβολό μας,
πάει κατ' ἀνέμου
τὸ σχέδιό μας.

Γιὰ μᾶς πιά τίποτε
δέν ἀπομένει,
τὴν ἐξουσία
ὁ ὄχλος τὴν παίρνει.

Καλὰ μᾶς γίνεται,
γιατί σωστὰ
δέν τὴ μετρήσαμε
χτὲς τὴ δουλιὰ.

Καὶ ντροπιαστήκαμε
τοῦ κάκου, ἀλί!
Κούφιοι μᾶς βγήκατε
φίλ' Ἴταλοὶ.

Ἐπρεπε θάλασσα
νὰ γίν' ἡ χώρα
ὁ ὄχλος γνώμη
νάβαζε τώρα.

Μὰ ἐμεῖς νομίσαμε
πὼς δυὸ πουλιὰ
θὲ νὰ σκοτώνουμε
μὲ μιὰ πετριὰ.

Ἔει, πέσαμε ὄξω,
πάει, χαλασιὰ μας,
νὰ ποῦ μᾶς ἔφερεν
ἡ ἀνεγνωμιὰ μας».

Μά νά, ό θεούλης
ἄλλο σοφρά
στρώνει, ὡς τόν πρῶτο,
στό Μπάλ μπροστά.

Ἦρθαν—φουσάτα
οἱ ἄλαμάνοι.
Ντουφέκι ἀνοίξανε
οἱ παρτιζάνοι.

«Τῶρα ἐκλαμπρότατοι,
κύριοι ἐκλεχτοί,
νέο ἄς σκαρώσομε
σχέδιο πλατύ.

Κι ὁ λύκος νᾶναι
χορτάτος μά
σωστά νά βγοῦνε
πράτα κι ἄρνιά.

Γιατί ἂν τὸ χάσομε,
λόγο τιμῆς,
γιὰ τὸ μπαλτά ὅλοι
θάμαστε ἐμεῖς...»

Φθινοπωριάζει.
Πνέει ἄλλο ἀγέρι.
Γυρνᾶν οἱ λέλεκες
στά ζεστά μέρη.

Καί νά, στίς πόλεις
τὸ Μπάλ γυρνᾶ:
ἡ ζήση ἀνάχαρη
εἶν' στά βουνά.

Κι ἔρχονται κι ἔρχονται
σειρές—σειρές,
μ' ὀμπρέλες, γάντια,
θριαμβευτές...

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

... Ὁ Μιτὰτ μπέης
κι ὁ Ὑσνί 6)—ξεφτέρια,
κάνανε ὄρκο
πὼς ἀπ' τὰ χέρια

δὲ θὰ τοὺς φύγει
τὸ πουλί πιὰ.
Θὰ ὀρμήσουν φόρα
μὲς στή φωτιά.

Καί βροντοφώναξαν:
«Ἐμπρός, μπαλίστες,
μπρός τζαντορμάδες,
ὅποιοι κι ἂν εἴστε.

Ἐμπρός, γενναῖοι,
μπρός λεβεντιές,
σὲ παρτιζάνους,
κομμουνιστές.

Ἐμπρός ὅλοι, ἄφοβα,
γιάτ' ἦρθε ἡ μέρα
ἀπ' τὸ ποτάμι
νά βγοῦμε πέρα».

«Ἐμπρός, μά ζόρι
ἔχει τό ἔμπρός.
Ποιοί ναι οἱ παρτιζάνοι
ξέρει ὁ λαός».

Καί νά, οἱ «γενναῖοι»
τοῦ Μπάλ πετᾶνε
τ' ἄρματα κάτου
καί πηλαλᾶνε...

Εὐμοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

1) Ἄλι Μπέης—συνεργάτης τῶν ἰταλῶν καί γερμανῶν κατακτητῶν.

2) Ντάι Τσέني καί Ντάι Τσένα, πρόσωπο τοῦ ποιήματος, πού ἐνσαρκώνει τή λαϊκή ὀξύνοια καί σοφία καί μέ τσουχτερή εἰρωνία ξεσκεπάζει τόν «πόλεμο» τῶν μπαλιστῶν.

3) ντεβντίλ χαβά—ἀλλαγὴ κλίματος

4) Ἰμπέρο—αὐτοκρατορία.

5) Μιτάτ μπέης—ἀρχηγός τῆς προδοτικῆς ὀργάνωσης

6) Ὑσνὶ Ντέμα—κουίςλιγκ

ΣΤΟΝ ΕΝΒΕΡ

Ένβέρ,
ένα τραγούδι θά τονίσω
για σένα στην καρδιά μου μέσα ώραϊο,
σάν ποῦναι τ' ὄνομά σου ώραϊο στή ζήση
τοῦ ἔθνους μου, τῆς γῆς μου,
ὀλόχαρο ὡς οἱ νέες χρυσαυγές μας.
Κι εἶθε τ' ὄριο
τραγούδι μου ὁ καθέννας ἀγροικώντας
νά πει: «Ὅπως μιλά ἡ καρδιά σου, ἀδέρφι,
ἔτσι μιλά σέ μένα κι ἡ καρδιά μου!»

Μὴν τάχα δὲ μπορῶ
νά κλείσω ἐντὸς μου,
τόση συγκίνηση
τόση ἀρμονία,
ὄση ξυπνᾶς
ἔσὺ κι ὑψώνεις;

Πάνω στοὺς ὤμους σου γιγάντια
ὀρθώνεται, ὦ Ένβέρ, ἡ ἐποχή μας·
στά μάτια σου στραφτοβολάει
ἀτέρμονο τὸ μέλλον
κι ὁ νοῦς σου ὑψώνει κι ὄλο ὑψώνει
τὸ μεγαλεῖο πού ἐμεῖς
τῶρ' ἀγαποῦμε.
Ἡ σιγανή φωνή μου,

ὡσάν πουλάκι,
σάν αὐγινὸς κορυδαλλὸς,
φτεροκοπάει
στό θόλο τ' οὐρανοῦ,
λυώνει στά αἰθέρια,
μά δέ μπορεῖ τὸ ψῆλος σου νά φτάσει.

Μὴν ὑπεράνθρωπο σέ κάνω;
Μὴν ἕνας λογοπαίχτης,
ἕνας οὐρανολάτρης σου μιλάει;
Ἄληθεια μέσ στό στίχο μου ἡ εἰκόνα
θέλει πιὸ ὠραία νᾶναι
καὶ πιότερα νά πει, μά πάλι
ὁ ἄνθρωπος σου μιᾶ μέ καρδιά ἀνθρώπου,
πού εἶδε στό κάθε βῆμα σου ν' ἀνάφτει
ὁ σηκωμός,
πού εἶδε τή ματιά σου
τή σπιθα τῆς εὐτυχίας πού κανένας
δέν τή δωρίζει, μά πού καταχτιέται
στό βάφτισμα τοῦ αἱμάτου,
πού εἶδε ὀλόρθο
τὸ Κόμμα
κι ὀλόρθο τὸ λαό νά ὀδεῦει πρὸς τή νίκη,
καὶ τὸν ἀγώνα καὶ τὴν Ἄλβανια
πού ἐσύ μ' αὐτούς, ὀδηγητὴς τους,
ἐκέρδισες γιὰ μᾶς
ὅπως ἐμεῖς
ἐσένα, σύντροφε, ἔχουμε κερδίσει!

Ναί, τ' ὄνομά σου εἶναι ὀμορφο, ὅπως εἶναι
ὁ οὐρανός μας.

Εἶσαι γιὰ μᾶς ὁ νοῦς πού ξεδιαλύνει
τά σκότη τῶν αἰώνων
καὶ πού ὀλη τὴν κληρονομία μας
ἀγαπητή τὴν κάνει.
Εἶσαι γιὰ μᾶς ἡ ἀγάπη πού θερμαίνει
τὴ νέα τὴ μέρα πού μέ σέ ροδίζει.

Δέ σ' ἔχομε θεὸ ἢ βασιλιά μας.
Ἄρχηγό ἐμεῖς σ' ἔχομε μονάχα,
τροπαιοφόρον Ἄρχηγό μας.

Ἔνα λαὸ ν' ἀσκώσεις ἀπ' τὸ βοῦρκο,
τοῦ λυτρωμοῦ τὸ δρόμο νὰ τ' ἀνοίξεις,
στή νύχτα νὰ πεῖς «Ἄλτ!»,
στή χρυσαυγὴ νὰ πεῖς «Ἐπρὸς, προχώρει!»,
νὰ κάμεις τὸ λαὸ μας νοικοκύρη
καὶ νὰ τοῦ πεῖς «Ζῆσε λαέ μου»,
κι αὐτὸς νὰ πεῖ: «Θὰ ζήσω!»
καὶ πάλι νὰ τοῦ πεῖς «Ἐμπρός, προχώρει
στὰ πόδια σου μονάχα στηριγμένος!»
καὶ ν' ἀπαντήσῃ αὐτὸς «Ἐχω κινήσει!»
Νὰ φέρεις τὴ ζωὴ στή θέση τοῦ θανάτου.
Ἐμεῖς τό ξέρομε, συντρόφοι,
ὅτι ὅλα τοῦτα τάκαμε τὸ Κόμμα
ὀδηγημένο ἀπὸ τὸ σύντροφο Ἄρχηγό μας.

Ἐγὼ σὰν εἶδωλο δέ σε λατρεύω
καὶ κανένας νὰ μὴ σε λατρέψῃ·
ἐμεῖς τὰ εἶδωλα τὰ κάναμε συντρίμια.
Ὅμως ἡ γῆ μας
ποὺ λεύτεροι τῆνε δουλεύουν δουλευτὰδες
δὲ δύνεται τὸ στόμα της νὰ κλείσῃ
καὶ νὰ μὴ πεῖ τὸν ὕμνο τὸ δικό σου,
ἢ ῥόδουγῃ δὲ δύνεται νὰ φέξῃ
πάνω ἀπ' τ' ἀραποσίτια καὶ τὰ στάρια
χωρὶς τὸ χαμογέλιο τὸ δικό σου,
μήτε τὰ κρουσταλλόνερα μποροῦνε
στά νὰ τὰ χωράφια νὰ κυλήσουν,
μήτε τὰ κύματα τοῦ λεύτερου πελάγου
μποροῦνε νὰ χτυπήσουν τ' ἀκρογιάλια
δίχως τὸ χαμογέλιο τὸ δικό σου,
μήτε μπορεῖ νὰ βρονταχολογήσῃ
μὲς στήν καρδιά μου τὸ τραγούδι.

Ὅμως καὶ πάλι, Ἐνβέρ, ἄνθρωπος εἶσαι
κι εἶσαι σύντροφός μας,

γιατί κι ἐγώ
κι αὐτὸς
κι ἐκεῖνος
μὲ τὸ δικὸ σου βῆμα προχωροῦμε,
γιατί κι ἐγώ κι αὐτὸς κι ἐκεῖνος,
ὅπως ἐσὺ, ἄνθρωποι εἴμαστε ὅλοι.
Ἐτοῦτη, Ἐνβέρ, ἦταν ἡ ἀποθυμιά σου.

Ἐτοῦτο ἐπιθυμοῦσες πάντα, Ἐνβέρη:
νὰ ξέρομ' ἐμεῖς τ' εἴμαστε, τό μεγαλεῖο
νὰ ξέρομε καί τὴν ὠριότη
τοῦ ἑαυτοῦ μας,
τὸν ἑαυτὸ μας νὰ γνωρίσομε τὸν ἴδιο
καί, βρίσκοντας τὸν ἄνθρωπο, νὰ βροῦμε
τὴ σωτηρία.

Ὅταν ἐμεῖς εὗρήκαμε τό Κόμμα
κι ἐσένα, σύντροφε Ἀρχηγέ μας, τότες
βρήκαμε καί τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ μας.
Γιὰ τὰ θηρία βρήκαμε τό μίσος
καί γιὰ τ' ἀδέρφια τὴν ἀγάπη.
Βρήκαμε στὴν καρδιά σου τὴν Ἀλβανία,
στό λόγο σου τὴν Ἱστορία,
πού μὲ μπροστάρη μας ἐσένα
δημιουργήσαμε καί δημιουργοῦμε.

Ἐνβέρ,
ἐσὺ σαι
καί πάντα ἐσὺ θὲ νᾶσαι
τροπαιοφόρος Ἀρχηγὸς μας
σὲ τούτη τὴ γωνίτσα
τοῦ κόσμου.

Εἶσαι τὸ πᾶν στὴ λεύτερη τὴ γῆ μας
γιατί καθάρια ἔχουν ἐσὲ καρδιά τους
κι εἶναι τροπαιοφόρος ὁ λαὸς μας,
τὸ Κόμμα μας τροπαιοφόρο,
τροπαιοφόρα ἡ Ἀλβανία.

1945

Ο ΜΟΥΓΙΟ ΟΥΛΚΙΝΑΚΟΥ

—Ποιοί στή θάλασσα είναι κείνοι
σάν κοράκων μαύρων σμήνη;

’Ακοῦς, μάνα, τό σεισμό;

—Εἶναι, γιέ μου, ὀχτρῶν ἄσκερι,
πού δαυλό κρατᾶ στο χέρι
νά σκαρπίσει τό χαμό.

—Ποιοί ναι, μάνα, ἐκεῖνοι οἱ ξένοι
πούρχοντ’ ἔτσι κορδωμένοι,
μέ φτερά σάν οἱ κοκκόροι,
μελανοχιτωνοφόροι;

—Εἶναι ὀχτροί μας πού μέ λύσσα
φέρνουν τῆς σκλαβιάς τ’ ἀλύσσα,
νά μᾶς δέσουν πόδια, χέρια,
θέν νά σβήσουνε τ’ ἀστέρια
καί νά γίνουν μαῦροι τάφοι
κάθε δάσος καί χωράφι,
νά γεμίσουν τὰ βουνά μας,
κάθε ράχη, λαγκαδιὰ μας,
μέ κορμιὰ, γιόκα μου, ὠιμένα,
τρυφερά, μακελλεμένα.

—Φωτιά ἀπ’ τά πέλαγα, ἀπ’ τά οὐράνια!
Μαύρισεν ὁ γήλιος, μάνα!

Γηραιὸ Δυρᾶχιο, ὁ ἔχτρὸς
 στὸ κατώφλι σου ἦρθε μπρὸς.
 Στό αἷμα πνίγηκε ὁ λαός.
 Πολεμᾶ ἓνας σταυραητός.
 Νέοι, γέροι στὸν ἄγωνα,
 τὸ αἷμα ἔφτασε ὡς τὸ γόνα!
 Χτύπα, Μοῦγιο, γιὰ τὴ θεία
 λευτεριά.

Ἔτσι γιὰ τὴν Ἀλβανία,
 μέ γυμνὸ σπαθί, μ' ἀντρεία,
 ὁ λαός μας πολεμᾶ!

Λέει ὁ Γκουτζόνι: «Μὰμα μιά,
 τί ἄντρες ἔχει ἡ Ἀλβανία!»

Οἱ τηλέγραφοι χτυπᾶνε
 τὰ μαντάτα πᾶν, γυρνᾶνε,
 ἀπ' Ἀνατολή σέ Δύση,
 ἀπ' τὴ Λόντρα στὰ Παρίσι
 Βελιγράδι, Ἀμερική,
 ἀπ' Ἀσία στὴν Ἀφρική,
 στὴν Ἀθήνα καὶ στὴ Μόσχα:
 Μαζὺ ὁ γκέγκας μὲ τὸν τόσκα
 πολεμοῦν τὸν ξέν' ὀλόρθοι
 γιὰ μι' αὐλή, γιὰ ἓνα κατώφλι,
 καὶ μ' αἱμάταυ βᾶφουν χρῶμα
 τῆς πατρίδας τους τό χῶμα.
 Ποιὸς σάν λιόντας πολεμᾶει;
 Ποιὸς τ' ἀτσάλι πελεκᾶει;
 Οἱ Ἀλβανοὶ ναι οἱ ἀντρειωμένοι
 μέ σχισμένη τὴν κοιλιά,
 ματωμένοι, προδομένοι,
 ἀπὸ κλέφτη βασιλιά!

Εἶναι ὁ Μοῦγιο, ὁ ἐπιλοχίας,
 σύμβολο ἀντρειᾶς, θυσίας!

Μὰ τό στῆθος πέρα ὡς πέρα
τοῦ τὸ τρύπησε μιὰ σφαίρα
κι ἔπεσε τὸ παλληκάρι,
γιά μι' αὐλή, γιά ἓνα λιθάρι.

Δέρνεται ἡ μάνα καί κλαίει
καί περήφανη τοῦ λέει:
«Χαλάλι νὰ σοῦ γίνει, γιέ μου,
τὸ γάλα μου ἀστρί, ἀκριβέ μου.
Γιά τή λευτεριά θυσία
τῆ γλυκιὰ ἔδοσες ζωή σου
καί σέ κλαίει ὅλ' ἡ Ἀλβανία
δὸξα αἰῶνια καί τιμὴ σου!»

Εὐδοκία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΑΓΑΛΜΑ ΤΟΥ ΣΚΕΝΤΕΡ- ΜΠΙΕΗ

(Άπόσπασμα)

Στ' άέτειου σου ματιοῡ τήν κόχη
λαμποκοπᾱ ένα δάκρυ, λές.
Πές ένα λόγο, Καστριώτη!
Σ' όνειρων θάλασσα δέν πλές.

Γιατί σαι άγαλμα δέν κρένεις;
Μ' άθανατος, Γκιέργκ, είσαι σύ.
Άνάμεσά μας πάντα μένεις,
μές στήν καρδιά μας τή ζεστή.

Μές στους λεβέντες, ω̄ ξεφτέρι,
σέ εἶρην ἢ μπόρες, άπαλά
τῆς λευτεριάς δροσόπνοο άγέρι
τήν όψη σου χαϊδολογᾱ.

Ἡ γύρω σου εἶναι ἡ μακρυά σου,
οἱ κάμποι, οἱ λόφοι, τά βουνά,
ω̄ Ἡρωα, τώρα τήν καρδιά σου
γεμίζουν μ' άρρητη χαρά.

Σάμπως νά σάλεψεν άγάλι
τ' άχείλι σου τό σφαλιστό
καί στήν πλατιά τοῡ αίθέρ' άγκάλη
τ' άτι σου άνέβη φτερωτό.

Ἄκου! Στά αἰθέρια, ἄνακρα χάη,
μ' ἄσβηστη δύναμη βροντῆς
ἢ κράξη τοῦ Σκεντέρ ἀχάει:
«Γειά σας γενναῖοι γενναίων, ἔσεῖς!»

Στ' ἄλβανικά, καθάρια οὐράνια
πετοῦν οἱ σταύραητοὶ κι ἐσέ
σέ χαιρετοῦν μέ περηφάνεια
τῆς Κρούγιας πρῶτε σταυραητέ!

Εὐμύσσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΜΙΛΑΕΙ ΤΟ ΚΟΜΜΑ

Όταν μπρός ἡ νιότη ὀρμοῦσε
καί ὁ βάνταλος σκορποῦσε
τὸ χαμό σέ βρέφη ἀθῶα,
μιὰ κραυγή ἀπ' τῆς γῆς τὰ στήθη
βούισε βαθιά,
κι ἔπεσε στοῦ ὀχτροῦ τὰ πλήθη—
μπαταριά:
«Χτύπα, νιότη, θριαμβοφόρα,
κάμε φόρα!
Μὴ φοβᾶσαι, τί ὀλοένα
δύναμή σου ἔχεις ἐμένα».
Μέσ' στή θύελλα ποιός μιλάει
μέ φωνήν σφραγεδοῦμα;
Εἶν' τὸ Κόμμα!

Κι ὅταν ὁ κουρελιασμένος
ἀφῆκε ὁ ἐχτρός σκιαγμένος
καί σκορποῦσε τὴ θανὴ
μέ τὴ λόγχη, τὸ σκοινί,
ποιός μέσ' στὸ σεισμό μιλοῦσε
καί σὰν πέλαο ἀχολογοῦσε;
«Μὴ δειλιᾶς, λαέ, ἀπ' τὴ μπόρα,
νάτ' ἡ λευτεριά, προβάλλει!»
Μίλαε τὸ Κόμμα πάλι!

Ἐλαμψε ὁ ἥλιος στά ρημάδια,
τ' ἄστρα χρύσισαν τὰ βράδια,
ρέπια ἐγίνη ὁ παλιός κόσμος,
νά χτιστεῖ πρέπει ὁ δικός μας,

δίχως ἄρχοντες κι ἄλύσα.
Μιά φωνή, θερμή περίσσα,
σέ στεριά καί πέλαο ἀχάει.
Ξανά εἶν' τό Κόμμα πού μιλάει.

Στό χωριό τό φῶς χρυσίζει
καί συντρίμια ὁ βράχος κάτου
πέφτει ἀπό τά θέμελά του!
Στάζει ὁ ἰδρὸς σέ κάθε μέρος,
τραγουδάει ὁ νιὸς, ὁ γέρος.
Τόσοι βάλτοι ξεραθῆκαν,
κανάλια ἄμετρ' ἀνοιχτῆκαν
κι ὑδροηλεκτρικούς σταθμούς
χτίζομε στοὺς ποταμούς.

Ποιὸς ὄρμη τοῦ ἐργάτη δίνει
τ' ἀεροτρύπανο ν' ἀδράξει
καί τό βράχο, σὰν συντρίμμι,
στόν ἀέρα νά τινάζει,
Ποιὸς μιά αἰώνια ἀνοιξη φέρει,
τῆς ζωῆς, τῆς εὐτυχίας;
Κι ἀντηχοῦν ὅλα τὰ μέρη:
Δόξα σου, Κόμμα Ἐργασίας!

ΟΙ ΗΡΩΕΣ ΤΟΥ ΒΙΓΚ

Στά χρόνια του Ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ μας Ἀγώνα, πού ὀργάνωσε καί καθοδήγησε νικηφόρα τὸ ΚΚ Ἀλβανίας, ὁ λαός μας, παλαίβοντας σύσσωμος ἐναντία σέ πολυάριθμους ἐχθρούς, ἐξοπλισμένους μέ τά πρὸ σύγχρονα μέσα, ἐπέδειξε ἀπαράμιλλο ἥρωισμό.

Στίς 21 Αὐγούστου 1944, οἱ μπασιμποζοῦκοι τοῦ Γκιόν Μάρκ Γκιόνι, σκότωσαν προδοτικά στὸ Βίγκ τῆς Μιρντίτας τούς συντρόφους Ἀχμέτ Χατζία, Ντότς Μάζι, Ντότς Ντέντα, Ναίμ Γκυλμπέγκου καί Ἰνταγιέτ Λέζια.

Οἱ 200 ἐχθροὶ, πού κύκλωσαν τὴ μικρὴ παρτιζάνικη τσέτα, ζητοῦσαν νὰ παραδοῦν τὰ ὄπλα. Ἡ ἀπάντησή ἦταν κοφτὴ: «Ἐμεῖς ζωστήκαμε τ' ἄρματα νὰ πολεμήσομε τὸν ἐχθρό καί τὸ Γκιόν Μάρκ Γκιόνι, κι ὄχι νὰ τὰ παραδόσομε σ' αὐτούς». Οἱ κυκλωμένοι ἄρχισαν τὸ τραγούδι. Καί σ' ἓνα γράμμα, πού ἄφησαν, ἔγραφαν ἀνάμεσα στ' ἄλλα: «Εἴμαστε κυκλωμένοι καί περιμένομε ἀπὸ λεπτὸ σέ λεπτὸ νὰ μᾶς τρυπήσουν τὰ βόλια τῶν προδοτῶν, μὰ ἐμεῖς εἴμαστε ἀποφασισμένοι κάλλια νὰ πεθάνομε λεβέντικα, παρὰ νὰ προδόσομε τὸν ἀγώνα μας».

Κι ἔτσι πολέμησαν καί ἔπесαν, τραγουδώντας. Γιά τὴν ἥρωικὴ στάση τους ἡ Λαϊκὴ Βουλή τοὺς τίμησε μέ τὸν ὑψηλὸ τίτλο «Ἡρωες τοῦ Λαοῦ».

Ἄπ' τὸ ποίημα δίνομε μερικὰ τραγούδια:

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΔΕΥΤΕΡΟ

Στὸ Ὅρος ὁ Μαρκαγκιόνι
ἄυπνος νυχτοξημερώνει

ἀπ' τῆ λύσσα του, ἀπ' τὴν πίκρα,
λέει νὰ σηκωθεῖ ἡ Μιρντίτα,
σύναξε μπασιμπουζούκους,
κάτι κλέφτες καὶ τραμπούκους,
τούς ναζι ὑπηρετεῖ,
ἀπ' αὐτούς σωσμό ζητεῖ.

Ἄειντες, καπετάνιε, ἄειντες,
ἡ Μιρντίτα τώρα ἔχει ἄντρες
ὡσὰν σταυραετούς πού νὰ,
πῆραν δίπλα τὰ βουνά,
στὶς ἀπάτητες κορφές
στῆσαν τὶς ἀετοφωλιές
καὶ περίσσια, φλογερά,
ὁ λαός τούς ἀγαπᾷ.

Ὁ Μπαρδὸκ κι ὁ Ντρέτς—ξεφτέρια,
πού στή γῆς δέν ἔχουν ταίρια.

Ὁ Μπαρδὸκ ἔχει πολλούς
σύντροφοὺς του σταυραετούς,
νὰ σωριάσουνε σ' ἐρείπια
τὰ ψηλά σου ἀρχοντοσπίτια.

Ὁ Μπαρδὸκ ἔχει τὸ Κόμμα
καὶ τὸ Κόμμα ὅλη τὴ χώρα.

Πάρ' τὰ κυάλια σου καὶ κύττα:

Νά, σιμώνει ἀπ' ὦρα σ' ὦρα
ὁ στρατὸς πρὸς τὴ Μιρντίτα.

Οἱ μπριγκάτες βουίζουν, δὲς,
ἀνεβαίνουν στὶς κορφές
οἱ λεβέντες μαχητές.

Ποῦ πηγαίνουν, καπετάνιε;
Τό καστέλι σου ζητᾶνε,
νά τό ρίξουν ρέπια κάτου,
τί τή μαύρη ἀπλώνει σκιά του
κι ὅπου αὐτό τὸν ἴσκιο ἀπλώνει
χόρτο κι ἄνθος δὲ φυτρώνει.

Μά πρὶν κι ἄλλο γαῖμα χύσει
δέ θέλει ὁ λύκος νὰ ψοφήσει.

Κολαοῦζος στὸ Γκιόν φτάνει:
— Ἦρθαν πέντε παρτιζάνοι.

— Γοργά οἱ διάβες νὰ κλειστοῦν,
ζωντανοὶ ὅλοι νὰ πιαστοῦν,
νά τοὺς φέρομε σαν γίδια
γύρα σ' ὅλη τὴ Μιρντίτα,
νά ρεζιλευτοῦν, νὰ μὴ
ἀπομείνει τους τιμή.

Στὴν κρεμάλα νὰ τοὺς δεῖ
κάθε γέρος καὶ παιδί,
ποτέ πιά νὰ μὴ σκεφτεῖ
στὸ Γκιόν κόντρα ν' ἀσκωθεῖ...

Λόγο ὁ καπετάνιος δίνει,
ἀφοῦ πράξ' ἢ διάτα γίνει,
λεύτερ' εἴμαστε ὅπου θέμε
βιὸς ν' ἀρπάξομε, προικιά,
ὅποια εἶδη σπιτικά
κι ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀρπαγὴ
μερτικό, λέει, δὲ ζητεῖ.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΡΙΤΟ

Τὸ Βίγκ ἀκέριο ἀχολογεῖ,
δὲ δένονται οἱ ἄντρες ζωντανοί,
ὁ Ντότς κι οἱ ἄλλοι μαχητές,
δέ δένονται ποτές, ποτές,
τό αἷμα πρὶν τῆ γῆς ποτίσει,
πρὶν ἢ στερνῆ ἀνάσα σβήσει
κι ὁ λόγος πού ἔχει δοθεῖ
στό Κόμμα, νά ἐκπληρωθεῖ.
Ἄς μάθουν ἢ Μιρντίτ' ἀκέρια,
ὁ Γκιόν, τῶν προδοτῶν τ' ἀσκέρια,
πὼς τοὺς ἀετοὺς τῆς λευτεριᾶς,
πού ἔχουν στὰ βᾶθη τῆς καρδιᾶς
τό Κόμμα τῆς φτωχολογιᾶς,
δέ σκιάζει βόλι προδοσιᾶς,
οὔτε ντουφέκι, οὔτε θανή
κι ὅταν τό βόλι θά τοὺς βρεῖ
στό κρέας, στό αἷμα τοὺς δέν πάει,
μὰ μι ἀποθήκη συνάντᾶει
μέ μπαρουτόβολα γεμάτη,
πού σὰν ρημάχτρα φλόγ' ἀνάφτει.

Ἐνας προδότης ξάφνου κρένει
στὴν τσέτα τὴν ἀντρειωμένη:
— Πού πάτε, ὦρὲ παιδιά, σταθεῖτε,
τοῦ Γκιόν τῆ διὰτα ἀφουγκραστεῖτε:
παραδοθεῖτε νά σωθεῖτε.

Πρὶν ἢ κουβέντα του σκολάσει,
τ' ἄρματα ἢ τσέτα εἶχ' ἐτοιμάσει.

Στὸ πόδι ὁ Ντότς σηκῶθ' εὐτύς
κι εἶπεν ὁ ἄξιος μαχητής:

— ὦ καπετάνιε, ἂν σοῦ βαστᾶ
στό μεϊντάνι ἔβγα ἐδῶ μπροστά
κι ἄκου δυό λόγια μοναχά:
Τ' ἄρματα τοῦτα πού κρατᾶμε

τάχομε γιά νά πολεμᾶμε
καί δέν τὰ ρίχνομε ποτές,
ὅπως ἔσεῖς οἱ κουρσευτές.
Οἱ παρτιζάνοι, Μαρκαγκιόνι,
τὸν πόλεμο ἔχομε ζακόνι.
Θά διαφεντέψομε τή χώρα,
ἂν δέν τὸ ξέρεις, μάθ' το τῶρα...

Σιγά, γερόλυκε, σιγά,
στό αἷμα σου θά πνιγεῖς γοργά,
σίμωσε ἢ μέρα πιά ἢ στερνή σου,
τὸ βόλι θάχεις πληρωμὴ σου.
Ρίξε λοιπόν' νά, στό μεῖντάνι,
πού ἀξίζει ὁ ἄντρας νά πεθάνει
στέκομ' ἐμεῖς οἱ παρτιζάνοι.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΕΤΑΡΤΟ

Ἄχοῦν γύρα ὅλα τὰ μέρη,
τ' εἶναι τοῦτ' οἱ συμπεθέροι
πού ἔτσι ὠραῖα τραγουδοῦνε,
ποιὸν παντρεῦουν καί γλεντοῦνε;

Τρέχει ὁ Γκιάντρ ὀλαφρισμένος
καί μουγγρίζει ἀγριεμένος,
βόγγο καί τραγούδι ἐνῶνει,
ἀκοῦς καί σ' ἀναφτερῶνει.

Βόγγα, Γκιάντρ, ὅσο θελήσεις
καί ποτὲ νά μὴ σιγήσεις,
δέν εἶναι γάμος ἢ γιορτὴ,
παρτιζάνοι ναι, ὡς ἀητοὶ,
κι ἀπ' ὀχτροὺς στό Βίγκ ζωσμένοι
τραγουδοῦν οἱ ἀντρειωμένοι.

Τῆ ζωῆ δέ θέν ν' ἀφήσουν
πρίν ἀντρικια τραγουδήσουν.

Κρένει ὁ μικρὸς Ντότς καί λέει:
—Τραγουδάτε, ἄς βγεῖ ὅπου λει,
ἦρθε πιά ἡ μεγάλη ὥρα
ν' ἀποχωριστοῦμε τῶρα
τιμημένα τὸ λαὸ μας,
ἀπ' τὸ Κόμμα τ' ἀκριβὸ μας,
ἄξια τ' ἄρματα κρατώντας,
καὶ νά πέσομε σὰν λιόντες
πλάι νά πᾶμε στοὺς πεσόντες.

Ἄρχισέ το ἐσύ, Ἴνταγιέτ,
τραγούδα Ναίμ, τραγούδα Ἀχμέτ,
ἄς πεθάνομε στή μάχη
ὡς ὁ Περλάτ μᾶς ἔχει μάθει,
ὅταν μές στή φλόγα ἔχῃ
λόφους, ὄρη ἔχει τραντάζει,
κι ὅλ' ἡ Σκόντρα ἔχει θαμάξει.

Τραγουνοί,
ἀγροικάει τ' ὀχτρομάνι,
ἀγροικάει κι ἀπορᾶ,
εἶναι ἀνθρώποι ἢ ξωτικά,
τ' εἶναι τούτ' ἢ νέα σπορά,
πού τό θάνατο ἀψηφᾶ;
Σκιές δέν εἶναι, ὦ καπετάνε,
παρτιζάνοι πολεμᾶνε,
γιοὶ τοῦ Κόμματος, πού ἐλπίδα
καί φῶς εἶν' γιὰ τὴν Πατρίδα.

Μόλις τὸ τραγούδι ἐσώθη,
ὁ μικρὸς ὁ Ντότς ὀρθώθη,
γύρα τὰ βουνά θωρᾶει
κι ἔτσι ἀντρόπρεπα μιλάει:
— Ἐνα λόγο ἔχω, βουνά μου,

ὁ στρατός σὰν βγεῖ ἐδῶ ἀπάνου
τοὺς συντρόφους χαιρετεῖστε,
πῶς παλαίψαμε νὰ πεῖτε,
κυκλωμένοι ἀπ' τ' ὀχτρομάνι
καὶ πῶς ἔχομε πεθάνει
ὡς πεθαίνουν παρτιζάνοι.

Μάνα Κόμμα, γειὰ—χαρὰ σου,
ἢ ζωὴ μας—χάρισμά σου!

Ὡς μᾶς δίδαξες ἐσύ
πάντοτ' ἔχομ' ἐργαστεῖ
τιμημένα ὡς τοῦτ' τὴν ὥρα
κι ἔτσι φεύγομε καὶ τῶρα.
Μᾶς χτυπᾶει ἡ προδοσία,
ὡς τό θέλ' ἡ Γερμανία,
μὰ ὁ χαμὸς δὲ μᾶς φοβίζει
γιατὶ ἐσύ, Κόμμα, μὲ νέες
μᾶς γαλοῦχησες ιδέες,
ιδέες τοῦ Μάρξ, ιδέες τοῦ Λένιν,—
σωτηρία γιὰ τὴν οἰκουμένη.
Μάνα—Κόμμα, τό ἔχε γειὰ
σ' ἀφήνομε στερνὴ φορὰ:
Καὶ στὸν τάφο ἐμεῖς τρανή
θὰ σ' ὀφείλομε τιμὴ.

Ἐχε γειὰ κι ἐσύ, Μιρντίτα,
τό αἷμα μας φῶς νὰ σοῦ γίνει,
μέ μανούλας καλωσύνη,
μᾶς καρτέραες, μᾶς κινουῖσες,
πάντα μᾶς φιλοξενουῖσες,
μ' ὅ,τι ἂν εἶχες, τὰ λερὰ μας
ἔπλενες πουκάμισὰ μας.
Μᾶς φρουροῖσες, μᾶς βοηθοῖσες,
ὦ Μιρντίτα, ὅσο μποροῖσες.

Μὴ μᾶς κλάψει κανεῖς, μὴ!
Τούτη τοῦ ἄντρα εἶναι τιμὴ.

“Ένας λόγος πού είπωθεϊ
πιότερο άξίζεϊ άν βαφεϊ
στο αίμα, πού γι’ αυτόν χυθεϊ...”

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΠΕΜΠΤΟ

Στου Βίγκ τις έρημοτοπιές
χειροβομβίδες σκάν πολλές,
άχολογοῦνε ντουφεκιές,
πολεμοῦν πέντε παρτιζάνοι,
ζωσμένοι άπ’ άμετρ’ όχτρομάνι,
μά δέν πεθαίνουν πριν βαριά
ματώσουν τ’ άγρια θεριά.

Στή ράχη, πίσω άπό τά δέντρα,
άνάρια ρίχνει ό Ντότς Ντέντα,
τι άπ’ τίς πληγές του δέ μπορεί
νά σημαδέψει, νά βιαστεί.
Έκατό κάννες, τόν χτυποῦνε,
τά τραύματά του τόν πονοῦνε,
άγριεύει ό Ντότς, παίρνει, φωτιά,
τό δέντρο αφήνει, όρμάει μπροστά,
χειροβομβίδες δυό πετᾶ,
τά βουνά σειοῦνται, άχολογοῦν,
τά στενά γύρωθε βογγοῦν,
οί ένεδρευτές σαστίζουν, τρέμουν,
πολλῶν οί θέσεις άδειες μένουν.

Ίνταγιέτ, τ’ όπλο σου ίσα κόβει,
τούς έχτρούς βρίσκει κάθε βόλι.

Ό Μέτ Χατζία πάει έμπρός,
πληγώνεται, πέφτει νεκρός,
μά σφιχτά τ’ όπλο του κρατεϊ,
νά ρίξει πάλι λές ζητεϊ.

—Χτυπᾶτε, σύντροφοι!—φωνάζει
ματόβρεγμένος ὁ Ντότς Μάζι.
Δέ δύναμαι νὰ σᾶς βοηθήσω,
ἀδέρφια, οἱ σκύλοι μέ χτυπήσαν,
τέσσερα βόλια μέ τρυπήσαν.

Ὁ Ναῖμ, πούμεινε στερνός,
κι αὐτός αἰμόφυρτος, ἄχνος,
σίμωσε στους ὄχτρούς συρτὰ
κι ἄναψε πάλι τὴ φωτιά.

— Χαρὰ στὰ χέρια σου, Ναῖμ,
στούς ὄχτρούς σκόρπα τό χαμὸ,
θρῆνο καὶ φλόγες καὶ καπνὸ.
Νὰ φτάσει ὁ θρῆνος ὡς τ' Ὀρὸς,
νὰ μάθει ὁ καπετάνιος πῶς
θέ νὰ φουντώσει ὁ χαλασμός,
σ' αὐτὸν θὰ πέσει ὡς κεραυνός,
θὰ καρβουνιάσει ναζιστές,
προδότες καὶ διαγραιμιστές,
τί δὲν ἀντέχει ὁ λαὸς πιά
νὰ ζεῖ στή μαύρῃ τῇ σκλαβιά...

ΚΟΥΦΙΟΚΕΦΑΛΑΚΗΣ

Γιά τόν έαυτό σου
έχεις μιá ιδέα μεγάλη·
κι είναι ή μόνη ιδέα,
πού έχεις στό κεφάλι.

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Σ' ΕΝΑΝ ΠΟΙΗΤΗ

Πῶς περπατᾷς ἔτσι, κρατώντας τόση τσάντα;
Τί τόχεις ὅλο αὐτὸ τὸ στεφάνι στό κεφάλι,
ἓνα στεφάνι, πού ὁ ἴδιος ἔχεις πλέξει;

Ἄσετο στή μπάντα
καί καρτέρα, ἤσυχος, νά σοῦ τὸ πλέξουν ἄλλοι
κατά τὸ μέτρο σου, μέ δάφνες. Μά καί πάλι
ἄς μὴ φουσκώσει ὁ νοῦς σου, γιατί τό στεφάνι
θέ νά στενέψει καί δέ θά σοῦ κάνει!

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΥΣΠΛΑΧΝΙΑ

Ἐφοῦ τοῦ κάκου χτύπησε ζητώντας
σ' ἀμέτρητα ἐργοστάσια δουλιὰ,
κι ἄφοῦ δε ὅτι θὰ λυώσει καρτερώντας
μέ νηστική, ἕνας ἄνεργος, κοιλιὰ,

στόν παππά πήγε κι εἶπε του θλιμμένα:

—Παππούλη, ἔχω μιά στάνη πεινασμένα
γυμνά παιδάκια ὁ ἄμοιρος ἐγώ...

Ἐσύ γνωρίζεις τόσους φαμπρικάντες.

—Παιδί μου, δὲ γνωρίζω ἐγώ τους ἄντρες
μόν' τίς γυναῖκες πού ἐξομολογῶ...

—Μά νά πεθάνω;

—Ὅχι, μ' ἐλπίδες ζῆσε.

Μονάχα τοὺς φτωχοὺς βοηθᾷ ὁ Θεός.

Νάρχεσαι στα ναό νά λειτουργεῖσαι

καί νά σοῦ δίνω λίγο ἀντίδωρο νά τρῶς...

ΛΙΝΧΑΛΠΣΙ Σ Ο Τ Ι Μ Ι Α

Στις καπιταλιστικές χώρες είναι συνηθισμένο φαινόμενο ή κλοπή των εικόνων άξιας άπ' τις έκκλησίες

“Όταν κλέψαν άπ' τήν έκκλησία του Άγίου Αύγουστίνου τήν εικόνα με άνυπολόγιστην άξία, οί κλέφτες τήνε χῶσαν σ' ένα κρυφό δῶμα, πού ήταν άπ' τήν κορφή ὡς τόν πάτο μέ καλλιτεχνικά έργα γεμάτο.

Μά ὁ “Άγιος Αύγουστίνος είδε πλάι —λές και του το καμαν για φασαρία— ένα διάβολο νά χασκογελάει ανάμεσ' από φλόγες και κρανία. Και φώναξε ὁ “Άγιος:—Χάσου από δῶ· δέ σε ύποφέρω.

Κι είπε ὁ 'Όξαποδῶ:

—'Αγάλια, ὦ “Άγιε, κι ἄσε τά μπουριά σου· τῶρα, στὸν κόσμο έτούτονε πού ζοῦμε, τὸ ἴδιο εἶμαι κι ἐγὼ κι ἡ ἀφεντιά σου κι οί δυό κλεμμένοι κι ὄμοια μᾶς πουλοῦνε. Ἦρθαν ἄλλοι καιροί, ἀδερφέ μου,—τί νά κάνεις!— ν' ἀξίζει ένας ἄιος ὅσο ένας σεϊτάνης!

ΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΣ

“Όταν ή κατάστασ’ είναι τεταμένη
ανάμεσα στ’ άφεντικά και τούς έργάτες
κι ή έργατιά σ’ άπεργίες κατεβαίνει
κι όρμᾶ ως ποτάμι, διαδηλώνοντας, στίς στρατες
καί τὰ έργοστάσια παίρνει,
τότε οί πάτρωνες κι οί συνδικαλιστές
δίνουν τέλος στό κύμα βίας
βάζοντας διαιτητή...
τόν ‘Υπουργό ‘Εργασίας!...”

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΜΑΝΛΙΧΕΡ

Στὸ μεγάλον ἄτλαντα μιά μέρα
εἶδα ὅτ' ἡ γῆ μας εἶναι σφαιρική·
πῆρα τό κοντάκι καὶ μιά ὑδρόγειο σφαῖρα
σκάλισα μέ τῆ μπαγιονέτα ἐκεῖ.

Σκάλισα μεσημβρινούς, παραλληλους,
μέ βαριά στάχνα κύκλωσα τῆ γῆ
καί παραπάνω σκάλισα μέ τέχνη
ἐν' ἄστρο, ἕνα δρεπάνι, ἕνα σφυρί.

Κι ἔτσι πολέμησα στά βουνά μας,
τὰ ποτισμένα μ' αἶμα καὶ μέ ἰδρό·
βόλια καὶ χάλια εἶχα στὸν τορβὰ μου
καί στο κοντάκι ὅλο τὸν κόσμον εἶχα ἐγώ!

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΠΑΡΤΙΖΑΝΟΥ ΜΠΕΝΚΟ

(²Αποσπάσματα)

Στέγνωσε ἡ καϊσιὰ
κι ἡ τριανταφυλλιὰ·
πάει ἡ κερασιὰ
κι ἡ πορτοκαλιὰ.
Δέ λαλεῖ τ' ἀηδὼνι,
μοῖρεται ἡ καμπιὰ.

Τὰ ντουφέκια ὄλουθε
βρονταχολογιὰν,
στὸ βουνὸ μας Γκούρι,
στὸ βουνὸ Ἰβὰν.

—Μινοῦς, δὸς μου τὸ γιορντάνι,
κέντισέ μου ἐσὺ τ' ἀστέρι,
δὸσε μου τὸ μανλιχέρι,
καρτεροῦν με οἱ παρτιζάνοι.

—Ποῦ μ' ἀφήνεις, Μπένκο, ἐμένα;
Δέν πονᾶς τοῦτα τὰ μάτια
πού δέ θά θωροῦν ἐσένα;
Δέν πονᾶς τὰχα τὸ γιὸ
πού δέν ἄκουσες ἀκόμα
νά πει: «Πόσο σ' ἀγαπῶ!».

Κι ἀποκρίθηκε ὁ Μπένκο:

—Σ' ἀγαπῶ, γι' αὐτὸ θά πάω

παρτιζάνος, φῶς μου,
τί τό γιό μας ἀγαπάω,
τὸ χωριό μου...

Στό Ἴβάν ἄμα γροικῆσει
ντουφεκιῶν ἄχό,
μὴ τὴν πόρτα μας σφαλίσεις,
νικητῆς θαρθῶ.

Ἄνοιξέ τη πέρα-πέρα,
πρόσμενέ με μέ παντιέρα.
Μόσκο καὶ βασιλικό
γέμισε τοῦ γιοῦ τὰ χέρια
νά τὰ ρίξει νά περάσω,
νά ριχτεῖ στὴν ἀγκαλιά μου,
μέ φιλιὰ νά τόν χορτάσω!»

Πάει ἡ τριανταφυλλιὰ,
σίγησε τ' ἀπρόσι
μαῦρο τὴν καμπιὰ
πένθος τὴνε ζώνει.

Ἐγυρεν ὁ γήλιος
στὴ Λιανίγιε πίσω
νά ξεκουραστεῖ
Στῆς νυχτιᾶς τὸν ἴσκιο
τὸ χωριό ἔχει πέσει
ν' ἀποκοιμηθεῖ.

Φωτιά στό βουνό,
στό Ντεβόλ πυκνό
ντουφεκίδι ἀχάει.
Βόγγει τό ποτάμι.
Μά ἡ Μινὲ ἀγρυπνᾷ,
τὸ Μπένκο ξεκινᾷ
στό βουνό νά πάει.

Ἡ Μινούσιε ὡς κάνει
τὸ γιό «νάνι—νάνι»
ἔτσι τραγουδεῖ:
«Στὸ βουνὸ ἄν πεινάσεις,
θά γινῶ ψωμί.
Στὸ δρόμο ἄν διψάσεις,
θά γινῶ πηγὴ.
Ἄν σέ βρεῖ τὸ βόλι
μέσ στὸν κόρφο ἐγώ,
Μπένκο, θά σέ βάλω,
τὴν πληγὴ θά πάρω
καί θά ἐκδικηθῶ!».

Εὐαγγελισμὸς Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΤΟΠΙΟ ΠΟΛΕΜΟΥ

Μουγγρίζει ο άνεμος, τὰ οὐράνια βουρκωμένα.
Γεμάτη ντουφεκιές, αἶμα καί στάχτ' ἢ χῶρα.
Στράτες καὶ μονοπάτια—ὅλα κομμένα.
Οἱ παρτιζάνοι σάν πουλιὰ σκίζουν τὴ μπόρα

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΝΕΚΡΗ ΦΥΣΗ

Ένα φυσεκλίκι, ένα ντουφέκι
στον τοίχο κρεμασμένα
σάν σκοπιά στην πόρτα
τά τσαρούχια τά λασπωμένα.
Ένας παρτιζάνος κοιμάται,
κι έχει ένα κοντρί για προσκεφάλι.
Ένα περίστροφο, μιά χειροβομβίδα
κοντά στο κεφάλι.
Έξω βρέχει,
γαλήνη μέσα στην καλύβα...

Σ' ΕΝΑ ΚΛΩΝΙ ΧΟΡΤΑΡΙ

“Ένα κλωνί χορτάρι τή ζήση κρύβει,
καί τή θανή ένα κομμάτι μολύβι.
Στήν παρτιζάνικη χλαίνη μου
κλωνιά χόρτου καί φωλιά μέ περιστέρες
καί τό φυσεκλίκι γεμάτο σφαίρες.

Η ΑΝΟΙΞΗ

Τὸ πρῶτο χελιδόνι στά οὐράνια μπήγει τὸ ράμφος
κι ὕστερα τὸ βυθίζει σέ μιά βρύση·
μέ τό ράμφος ἄρπᾶ ἓνα κομμάτ' ἥλιο καί νέφος
κι ἔρχεται στό μανλιχέρ μου νά καθήσει.
Καί θαρρῶ, πῶς ἐδῶ, στό ντουφέκι,
μέ γαλανάδα, μ' ἥλιο καί νέφος,
μιά φωλιά γιά τόν ἑαυτὸ του καί γιά μέν πλέκει.

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΛΕΥΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

Στή θαμπή έσπέρα,
έγώ κι ό σκοτεινός ούρανός
είδαμε παγωμένη μιá μητέρα,
έκεϊ που τό ρέμα τής Γκεργκεβίτσα; άχοϋσε
κι ένα κόκκινο κύμα έρχόταν
κι έν' άσπρο κύμα περνούσε...

Ήταν μιá νέα γυναίκα
στο αίμα πνιγμένη,
τό σῶμα μέ βόλια κεντισμένο,
τό στῆθος μέ πληγές στολισμένο,
στόν πάγο πεσμένη,
μέ γυάλινα μάτια θωροϋσε
τόν ούρανό τό βουρκωμένο·
ένῶ τό ρέμα τής Γκεργκεβίτσας βογγοϋσε
κι ένα κόκκινο κύμα έρχόταν
κι έν' άσπρο κύμα περνούσε...

Στόν κρύο της κόρφο—άλυωτο χιόνι,—
ένα μωρό
καλό, τρυφερό,
σάν άπουπούλιαστο χελιδόνι,
μέ μικρά ποδαράκια,
μέ μικρούλια χεράκια,
γυμνό, ξυπόλητο, καρδιομαραμένο,
μές στό σκοτάδι ζητοϋσε
μέ χείλη, σάν μπουμπούκι μουδιασμένο,
τό μητρικό μαστό, τό στερφεμένο,
ένῶ τό ρέμα τής Γκεργκεβίτσας βογγοϋσε

κι ένα κόκκινο κύμα έρχόταν
κι ένα άσπρο κύμα περνούσε...

Έκείνο τό βράδυ,
άναταράχτ' ή ψυχή έντός μου
κι έγινε σαν σκοτεινός ουρανός·
τύλιξα τό μωρό μέ τό παλιό παλτό μου,
τό πήρα στόν κόρφο, στην καρδιά μου,
σαν ένα νέο πόνο και σαν μίσος παλιό,
σαν να πήρα εκείνης τής νύχτας όλη τή θλίψη.
Και άλλος άνθρωπος μου έφάνη ό έαυτός μου,
πού περπατά σε μιās σπάθας τήν κόψη,
ένω τό ρέμα τής Γκεργκεβίτσας βογγούσε
κι ένα κόκκινο κύμα έρχόταν
κι ένα άσπρο κύμα περνούσε...

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΑΝΑΠΑΥΛΑ

Στό χορτάρι ξαπλωμένος όνειροπολῶ·
τά ματοκλάδια

εἶν' ἀγκαλιασμένα·
τίποτε στό σκοτάδι δέ θωρῶ,
γροικῶ ἕναν ἦχο ξεχασμένο.

Ποῦθ' ἔρχεται αὐτό πού ἄυπνο μ' ἀφήνει;
'Απ' τά μοσκοβολάτα Πυρομάδια,
ἀπ' τῆς δράνας τά δάκρυα, τοῦ πικύκου τὸ ρετσίνι
ἢ ἀπ' τ' ἀγαπημένα ματοκλάδια;

Κάποιος στίς βουνοκορφές τὸ χιόνι ἔχει σκίσει
κι ἔχυσε στάλα-στάλα τὸ αἷμα στό λειβάδι,
κάποιος τά χέρια ἀπ' τὸ ντουφέκι ἔχει χτυπήσει
καὶ στήν καρδιά ἔχει τὴν ἀγάπη.

Πάνω στό χορτο τ' ὄπλο μου κρατῶ.
Ποῦθ' ἔρχεται ὁ ἦχος πού μ' ἀφήνει ξυπνητό;

Π Ο Θ Ο Σ

Θέλω τό στίχο λάγαρο σάν τήν ἀλήθεια,
 σάν μάνας λόγο άπλό κι άγαπημένο,
 μ' ώμους γρανίτινους, φερτία ν' άσκώνει πλήθια,
 πλούσιον σάν φθινόπωρο χρυσαφένιο.

Σάν τούς άητούς πού στέκουν σ' άψηλά ολίθια,
 ποτέ κατάχαμα νά μή τόν δώ συρμένο,
 νά ναι πυρτός τή νύχτα, φώς στα στήθεια
 τ' άνθρώπινα, ν' ανάβει, πυρωμένο.

σάλπισμα θέλω τον, μυτερό δόρυ,
 αύρα χαϊδεύτρα, θύελλα κι άγριοβόρι,
 θέλω μέ τό λαό πάντα νά ζει,

φορές όρμητικός, φορές γαλήνιος νά κυλάει
 στόν κόσμο άδέρφια νά χει, νά μοσκοβολάει
 μ' άρωμα άπ' τήν πανάρχαια άλβανική μας γή.

Ο ΦΙΛΟΣ

('Αποσπάσματα)

Πλάι στό τζάκι ό Χασάν Φάνι
τό τσιμπούκι του ρουφᾶ.
'Ο καπνός μέσα-ντουμάνι.
"Εξ' ό άνεμος βογγᾶ...

Ξάφνου χτύπημα γροικᾶει
στήν όξώπορτα. Ποιοί νᾶν;...
Μιά ἄγνωστη φωνή ρωτᾶει:
—«Φίλους δέχεσαι, Χασάν;»
Κι ἄπαντᾶ ό Χασάν:

—«'Ορίστε!
Γιά τούς φίλους οί 'Αλβανοί
ἄνοιχτόκαρδοι ναι κι ἔχουν
πάντ' ἄλάτι καί ψωμί!»

Σάν καθήσανε οί τρεῖς φίλοι
γύρω-γύρω στή γωνιά,
πρῶτος τότες ἄρχινᾶ
ἕνας ἄντρας, σάν ξεφτέρι,
νά μιλᾶ:

—«Χασάν, ἐμεῖς
ἀπ' τᾶ Τίρανα κι οί τρεῖς
ἦρθαμε σέ τοῦτ' τᾶ μέρη
γιὰ νά ἰδοῦμε τή ζωή σας,
νά σκεφτοῦμε ὅλοι μαζί
πῶς στήν 'Αλβανία τή νέα
θέ νά χτίσουμε μιᾶ ὠραία,
πλούσια, ὀλόχαρη ζωή...

Ἦκοψε ὁ ἀγέρας... Ὁ ἥλιος
χρυσό φῶς παντοῦ σκορπᾶ.
Κι ὁ γλυκόστομος ὁ φίλος
μέ τὸ γέρο συζητᾶ...

Ἦρθε ἡ ὥρα ν' ἀσκωθοῦνε.

Οἱ τρεῖς φίλοι χαιρετοῦνε
τὸ Χασάν μέ τῆ σειρᾶ.

Ἐάφνου ὁ γέρος λέγει ἀγάλι:

—«Κι οἱ τρεῖς μέσα στήν καρδιά μου
ἐσεῖς μπήκατε, παιδιά μου,
καί γιὰ τοῦτο μιὰ μεγάλη
θά σᾶς πῶ παραγγελιά.

Ὅταν ἀπὸ τοῦτα μέρη
μές στά Τίρανα γυρίστε,
χαιρετίσματα τοῦ Ἐνβέρη
νά τοῦ δώστε, νά τοῦ πείτε
χαιρετίσματα σοῦ στέλνει
ὁ Χασάν Φάνι ἀπό μακρυά
κι εὔχεται νά ζήσεις ὅπως
τά ψηλά μας τὰ βουνά...»

Τόν θεωροῦν μ' ἀγάπ' οἱ φίλοι
καί στῶν τριῶν ἀνθεῖ τὰ χεῖλη
τὸ χαμόγελο. Κι εὐθύς
ἕνας τότε λέει:

—«Μπορεῖς

τίς εὐχές σου μόνος, τῶρα,
στόν Ἐνβέρη νά τίς πεῖς.

Πλάι του κάθεται τὸση ὥρα
καί μ' αὐτόν, Χασάν, μιλεῖς!»

ΕΤΟΥΤΟ ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟ

Στὴν εἴσοδο τοῦ χιτλερικοῦ στρατόπεδου ἐξόντωσης, στὸ Ματχάουζεν, εἶναι καὶ τὸ ἀλβανικὸ μνημεῖο, ἔργο τοῦ Ὀδυσσέ Πασκάλι, πού παρουσιάζει τὸ θριαμβευτὴ παρτιζάνο πάνω στὸν αἰμοβόρο ναζίστα.

1

Ἐτοῦτο τό μνημεῖο
δέν τὸ στησε ἀπλά τοῦ γλύπτη τὸ χέρι
τὸ στησε
ἢ λαϊκὴ ἐκδίκηση, ἢ ὀργή,
τό μίσος γιὰ τῶν ἐπιδρομέων τ' ἀσκέρι,
ἢ πίστη γιὰ τὴ νίκη τὴν τρανή.

Ἐδῶ δέν εἶναι τόπος θρήνου. Ἐδῶ φυσᾶει
δροσάτη αὔρα Μάη.

Ὁ παρτιζάνος
ποτέ ἀπ' τὸ χέρι δέ θ' ἀφήσει τὸ ντουφέκι.

Μὲ τὸ κοντάκι, ὡσὰν αἰτός ἀπάνω
ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ ἐσεσίτη στέκει.

Τὸ κράνος σκέπει τοῦ ἀγριμιοῦ τό βλέμμα
θέλοντας, στά χαμένα,

νά κρύψει του τά ἐγκλήματα, ὅταν βασάνιζε
τούς ἐξόριστους γιὰ γουῆστο, γιὰ ἐμπαιγμό,

ὅταν νυχτόημερα τὸ κρεματόριο κάπνιζε
κι ἔκανε μαῦρο

τὸ Δούναβη τὸ γαλανό.

2

Ἐνας ἀνώτατος ἀμερικάνος ἀξιωματικὸς,
χειλᾶς, κουτσὸς,

τὴν κούρσα σταματᾷ στὴν Pavillon der schonen
[Frauen»1)

Μιά βδομάδα τώρα στὴ Βιέννη κλείνει
καὶ θέλει στὴν Kofitnersstrasse, 2)
ἀπὸ τὴν «κόλαση Βιετνάμ»
τὸ νοῦ ν' ἀπομακρύνει...

Ἔλα, φονιά,
σ' ἐκεῖνο τὸ σκοτεινὸ πύργο Μαουτχάουζεν,
τὸν πρόδρομο τῶν στρατοπέδων τοῦ θανάτου.
Κοίτα, φονιά:
Σὰν τοῦτος ὁ ναζίστας, γονατισμένος κάτου
ἀπὸ τοῦ παρτιζάνου τὸ ντουφέκι,
πάντα,
παντοῦ,
ὅμοια μοῖρα θὰ σέ καρτερᾷ.

3

Ἐτοῦτο τὸ μνημεῖο
δέν τὸ στησε ἀπλᾶ τοῦ γλυπτη τὸ χέρι·
ἐτοῦτο τὸ μνημεῖο
μ' ἀγάπη κι ἀγαπάχτηση πλασμένο,
στὴ φαντασία μου ἀπόψε ὀρθώνεται
σὰν τὸ Τομόρ τὸ ξακουσμένο,
διαλαλητῆς
τῆς ἀκατάβλητης ἄλβανικῆς ἰσχῆς,
τῆς ἀνωτερότητας τῆς τέχνης τῆς προλεταριακῆς.

1) «Περίπτερο τῶν ὠραίων γυναικῶν», ψυχαγωγικὸ κέντρο

2) Ἡ πολυτελέστερη ὁδὸς τῆς Βιέννης, ὅπου βρίσκεται καὶ τὸ κέντρο ποὺ ἀναφέραμε. Πρὶν ἄνηκε στὴν ἀμερικάνικη ζώνη.

Η ΣΙΩΠΗ ΤΟΥ ΜΙΛΑΕΙ

Τί κι ἄν τά λόγια δέν ἀρκοῦν κι ἄν σβένει
στά χεῖλ' ἢ σκέψη σου; Ἐτοῦτ' ἢ σιωπή,
πού τώρα στέκει ἀνάμεσά μας, κρένει
καί μπορεῖ ὅ,τι μένει ἀνεῖπωτο νά πει!

Μιλοῦν στή σιωπή κι ἡ ὠραία ρυτίδα,
γραμμένη στό πλατύ τὸ μέτωπό σου
κι ἡ φλόγα ἢ ζωντανή κι ἡ πίκρα
στὶς κόρες τῶν καστανῶν ματιῶν σου!

Στὴ θάλασσα πλένεται τ' ἀργυρὸ φεγγάρι.
Ἐνα γυμνὸ πόδι τὴν ἀμμουδιά πατεῖ.
Πόσο γοργὰ σβήνεται κάθε ἀχνάρι,
μὰ πόσο καθαρὰ μιλά ἢ σιωπή!

Ὁλόχαρη ἀπόψε πᾶς στ' ἀκροθαλάσσι
—τί κι ἄν τὸ κύμα τά ἴχνη σου σβεί;—
Κάποτε δῶ μ' ἐσέ ὄνειρα εἶχα πλάσει
ν' ἀφήσομε ἀντάμα τά ἴχνη στή ζωή!

—Γιατί κλαῖς; —

σ' ἐρώτησα κείνη τὴν ἑσπέρα.

—Γιατί τὸ δάκρυ ἀπ' τά ματόκλαδα κυλᾷ;
Ἐσύ περίμενες νά γίνουσιν μητέρα
κι ἀχνογέλασες με τὴ σιωπή π' ὄλο μιλά!

Τραγούδια στήν καρδιά μου άχοῦνε μύρια.
Μόνος.

Σιωπή.

Γλιστρᾶ ἡ πένα στὰ χαρτιά...
Εὐδαιμονίας χύνει μέσα μου πλημμύρα
ἢ ποίηση,
τούτ' ἢ σιωπή, πού δέ σιωπᾶ!

Επιμέλεια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΡΟΦΙΣΣΩΝ ΣΠΙΘΟΒΟΛΑΝΕ

(Άποσπάσματα)

Στις 19 τοῦ Ἀπριλίη 1967 συνήλθε στοῦ μεγάλο Παλάτι Πολιτισμοῦ στά Τίρανα ἡ ἐθνική συνδιάσκεψη τῶν ἀγωνιστριῶν τοῦ νέου. Οἱ 460 γυναῖκες καὶ νέες, ἀπ' ὅλη τὴ χώρα μας, ποὺ ἔπαιρναν μέρος στὴ συνδιάσκεψη, διατράνωσαν τὴν ἀκλόνητη ἀποφασιστικότητά τους νὰ παλαίψουν ἐναντία στὶς πτωδρομικὲς συνήθειες καὶ τὶς θρησκευτικὲς προλήψεις, γιὰ τὴν πλέρια χειραφέτησή τους, πραγματοποιώντας ἔτσι τὶς ἀποφάσεις τοῦ πέμπτου Συνεδρίου τοῦ ΚΕΑ καὶ τὶς μεγάλες ιδέες τοῦ λόγου τοῦ σ. Ἐνβέρ, στὶς 6 τοῦ Φλεβάρη 1967.

Θωρῶ

τῶν κορασιῶνε τὴ χαρὰ στὴ δουλιὰ πλασμένη,
τὴ νύφη τὴν ἀνήλικη θλιμμένη
καὶ μέσαθε τό στῆθος μου βροντᾶ.
Σήμερα ὁ λόγος ὀρμητικός χτυπᾶ
τὴν ἀσκημία
τῶν βάρβαρων συνηθειῶν,
τῶν φρικαλέων θρησκευτικῶν παραμυθιῶν.
Γυναίκα, ἡ φωνή σου ὡς ἡφαιστειο ἄς βροντήσει!
Ἄς ζήσει
τὸ θάρρος κι ἡ εὐγένεια
τῶν ἀλβανίδων γυναικῶν!
Λύσε, κοράσι, τό μαντήλι ἀπ' τὰ λαιμὰ σου.

‘Ωραϊα σοῦ πᾶν στ’ ἀγέρι τά μαλλιά σου!
Σκύσε, ἀδερφή,
ὅποια κι ἂν θάβρεις θύελλα μπροστά σου.
Τά μαυρομάντηλα, συντρόφισσες, πετᾶτε!
Καημούς καὶ δισταγμούς πατᾶτε!
Τά ἀνάποδα τά βᾶτα κὰφ’ τε!

Μόνο

στῆς ποίησης τὰ μοτίβα ἔχουνε μείνει
τὰ μαῦρα ξένα,
τῆς μοναξιᾶς ἢ ὀδύνη,
τὰ νιάτα, πού χάθηκαν τά πέλαγα θωρώντας,
ἀπελπισμένα καρτερώντας,
ταΐζοντας τὰ παιδιὰ ψωμί δακρυβρεγμένο,
στοὺς ὤμους—τά χάλια βαρὺ ζάλωμα,
στὶς πλάτες—τῆς γειτοنيᾶς τό κουτσομπόλαιμα.
Μὰ ἔφυγε, ἀδερφοῦλες,
τῆς ξενιτιᾶς ἢ πίκρα, ἔφυγε καὶ πάει!
Δέν κλαίει μέ δάκρυα,
τώρα τῆς θάλασσας τὸ κυμ’ ἀχολογᾷ!

Γιὰ ποιὰν ἀπόψε νὰ πρωτομιλήσω;
Γιὰ τὴ φτωχὴ τὴ Ναριντὲ, τὴν ὀρφανούλα,
πού ἀστέρια τὶς νυχτιές κεντοῦσε
γιὰ τὴν τσέτα, πού ἄξια πολεμοῦσε;
Γιὰ τὴ γλυκιά,
τὴ φλογερὴ μας κομμουνίστρια Λίζα,
δεκαεφτά χρονῶνε κόρη,
πού ἀδιαφορώντας πὼς θὰ ἐμπόρει
τ’ ὄπλο νὰ ἤχήσει,
ὀρθώθη νὰ σαλπίζει
βροντερὰ:
ἄλτ, ὦ κανὸνα, ὦ συφορὰ;
Γιὰ τὴ δασκάλα,
τὴ Τζιουῦφε, πού πέταξε τὸ φόβο πέρα
καὶ γκρέμισε τὴν ἀπαίσια ἀγοραπωλησία;
Γιὰ τὴν ταξίαρχο Ρίνα, τὴ μηχανικό Φαρίε,
τὴ μαυρομάτα νεωτερίστρια Μπουκουριε;

Γιὰ τὴ βουνήσια Λιούλια,
πού πρώτη της φορά στὴν πόλη ροβολάει;
Γιὰ τὴ Μυνεβέρε
τὴ χύτισσα, ἢ γιὰ τὴν Πρανβέρα
τὴ γεωλόγο, πού σφυρὶ κι ὄπλο κρατᾷ;
Γιὰ ποιά νὰ γράψω τάχα αὐτὴ τὴν ὥρα;

Σάν ὀπτασία θωρῶ τίς ἔξι βοσκοπούλες,
πού ἔδοσαν μάθημα στοὺς νέους, πού διστάζαν,
καί πᾶνε μέ τὰ πράτα ἀντρειωμένες,
ἐκεῖ πού τοὺς ὄχτροὺς οἱ γενναῖοι σπαράζαν,
ὄχι ἀσμάτων βουκολικῶν εἰδυλλιακές παρθένες
μεσάτες, μαγικές, χαμηλοθῶρες,
μά οἱ νεότερες μουῖσες Ἀρβανιτοπούλες,
πού ἀψηφᾷν τίς μπόρες.

Πόσες νᾶναι;

Ἑκατοντάδες καὶ χιλιάδες.

Τὰ μάτια τῶν συντροφισσῶν σπιθοβολᾷνε.

Τὰ πρόσωπα, οἱ τύχες, τὰ λόγια,

στὸ ποιητικὸ μου ρεπορτάζ ὀρμᾷνε,

σμίγουν οἱ σπίθες σὲ μιὰ φλόγα,

πού καίει τὴν πονηριά, τὴν κακοσύνη,

ἄρθρα βαρβαρικά,

ἓναν κόσμον ὑπέργηρο, πού σβήνει.

Στραφτεῖ ὁ λόγος τοῦ Κόμματος, βροντᾷ

καί πέφτει κεραυνὸς.

Μές στό δωμάτιό μου ἀχολογᾷ

ὁ πύρινος λόγος ὁ νιός:

— Ἐμᾶς μᾶς ἀναγέννησε τό Κόμμα,

νὰ κλειστεῖ πρέπει κάθε κακοῦ τὸ στόμα.

— Γώ πού δέν ἔλεγα τοῦ ἀντρός μου τ' ὄνομα,

γιὰ τὴν ἀγάπη θὰ μιλήσω βροντερόφωνα!

— Μὲ τίς ὑπόκλισες πιά φτάνει!

Κάτω ἢ κούφια πίστη, κάθε πλάνη!

— Αἶσχος τῆς ἀγοραπωλησίας ἢ συνήθεια!

— Ζήτω ὁ νέος νόμος τοῦ Κόμματος, ἡ ἀλήθεια.

— Ἄς μεγαλώσομε τὴ στιά, ποὺ ἄναψε τῶρα,
παντοῦ τὸ σάλπισμ' ἄς ἀχολογήσει!

— Ἡ μάνα γέρνει καὶ πεθαίνει κάποιαν ὥρα,
τὸ Κόμμα ζεῖ
κι ὀλοζωῆς θὰ ζήσει!

Τοῦ Κόμματος ὁ λόγος
μᾶς καλεῖ νὰ ὀρμήσομε,
κανόνες νὰ πατήσομε καὶ κάστρα,
νὰ βγάλομε τῶν ζακονιῶν τὶς ρίζες τὶς βαθιές.
Γι' αὐτό
ποτές δέ θὰ σιωπήσομε,
δὲ θὰ σιωπήσομε ποτές!

Βιβλιοθήκη Κέντρου Κέντρου

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ

(Αποσπάσματα)

Τὸ ποίημα «Ὁ δάσκαλος» ἔχει σάν βασικὸ του ὑλικό τή ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ κομμουνιστῆ δάσκαλου Ντρέτς Ντοῦε Γκιόκα, πού «ἀμέσως ὕστερα ἀπ' τὴν Ἀπελευθέρωση, μέ τή βοήθεια τοῦ Μπαρδὸκ Μπίμπα, ἐκτελώντας τὴν ὁδηγία τοῦ Κόμματος, ἄνοιξε μέ πρωτοβουλία του στή Μιρντίτα ἀπ' τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1944 50 σχολεῖα. Μὰ ἀνοίγουν 50 σχολεῖα χωρὶς χτίρια, χωρὶς μολύβια, χωρὶς τετράδια καὶ, προπαντός, χωρὶς δασκάλους; Ναί, ἀνοίγουν. Καὶ τὰ σχολεῖα ἄνοιξαν». (Ἐνβέρ).

Ἡ ἀντίδραση, λυσσασμένη, ὀργάνωσε μπαμπέσικα τὴ δολοφονία του, στίς 17 τοῦ Φλεβάρη 1946. Ἡ Λαϊκὴ Βουλή τίμησε τὸ Ντρέτς μέ τὸν τίτλο «Δάσκαλος τοῦ Λαοῦ».

Στὰ δέκα μέρη τοῦ ποιήματος, ἀπ' τὰ ὅποια εἶναι παρμένα τοῦτα τὰ ἀποσπάσματα, ξετυλίγονται τὰ εὐγενικά ὄνειρα τοῦ πρωταγωνιστῆ δάσκαλου Ντριτάν, γιὰ τὴν ἐξάπλωση τῆς παιδείας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ στή Μιρντίτα, οἱ δυσκολίες πού συνάντησε, ἡ συγκίνηση πού τοῦ πρόσφεραν οἱ ἐπιτυχίες, τὰ ἄθῶα μάτια τῶν μαθητῶν, πού ἄρχισαν νὰ μαθητεῦουν στὰ σχολεῖα, ἐγκαταστημένα στήν ἀρχὴ κυρίως σέ καλύβες, ἡ λύσσα τῶν ἀντιδραστικῶν, τοῦ κλήρου, τῶν δυναμιστιτῶν, ἡ ὀργάνωση τῆς δολοφονίας τοῦ δάσκαλου, ἡ βαθιὰ ἀγανάχτηση τοῦ λαοῦ ἐνάντια στοὺς δολοφόνους, ἡ βαθύτατη ἀγάπη κι ἐχτίμησή του γιὰ τὸ μάρτυρα δάσκαλο, πού πάλαιψε γιὰ τὸ γενικὸ καλὸ, γιὰ τὴν παιδεία, ἐνάντια στὸ σκοτάδι, προσφέροντας γι' αὐτὸ καὶ τὴ ζωὴ του.

Φωτίζει τὸ λυχνάρι ἀχνά.
 Τὰ τζάμια δέρνει ἅπαυτα ἢ μπόρα.
 Ὁ Ντριτάν, μόνος, ξαγρυπνᾷ
 σκυμμένος στὸ τραπέζι ἀπ' ὦρα.

Μὲ πεύκου κούτσουρα θρεμμένη
 φουντώνει στή γωνιά ἢ φωτιά.
 Μὲ τή φωνή της θαρρεῖς κρένει:
 «Ἔλα, καλέ, σέ μὲ κοντά!»

Μὰ κεῖνος δὲν τῆς βάζει αὐτί·
 σωρό τετράδια ἔχει μπροστά του·
 καί θέλει κάθε μαθητῆ
 νά διορθώσει τὰ γραφτά του.

Στὴν πόρτα ὁ ἀγέρας σαν θεριό
 βρουχιέται ἄγριο, λυσσασμένο...
 Μὰ τί καλὰ γαί στὸ ζεστὸ
 δωμάτιο τ' ἀσβεστωμένο!

... Μεσάνυχτα. Μὲ προσοχή
 καί πάλι ὁ δάσκαλος διορθώνει.
 Σαν χεῖμαρρος πέφτ' ἡ βροχή,
 τὰ παραθύρια μαστιγώνει.

Ξέρει ὁ Ντριτάν κάθε γραφή·
 ὁ κάθε μαθητῆς προβάλλει
 μπρὸς του, νά γράψει προσπαθεῖ
 κι ἀνάγια ἀσκώνει τὸ κεφάλι.

Τὰ φρύδια δείχνουν συλλογιά,
 μὲ τὸ μολύβι του χαραρίζει

τά γράμματα σιγά—σιγά,
κι αὐτὸς στοχαστικά κυττάζει.

“Ὀλων τὰ βήματα ὀδηγεῖ,
τούς ὀδηγεῖ στήν ἀνηφόρα,
μπροστά τους ἀνοιξε ἡ ζωὴ
τό μέγα της βιβλίο τώρα.

“Ὡ ἐσεῖς γραμμές ἀγαπητές,
πού ἀβέβαιες εἶστε ἀκόμα, θάρθουν
καιροὶ, πού σκέψεις συνετές
μέ σᾶς οἱ μαθητές νά γράφουν.

Στό τζάκι ἡ στιὰ τριζοβολᾶ
μέ πεύκου κούτσουρα θρεμμένη...
Γιατί στενάζεις, ὦ καρδιά;
Στάσου, ὦ καρδιά μου πονεμένη!

Γιατί ἡ καρδιά τοῦ ποιητῆ
δὲ βρίσκει ἀπόψε ἡσυχία;
Γιατί τὰ αἰσθηματά, γιατί,
ἔρχονται ὡς νᾶναι τρικυμία;

Βαθιά, ἀναγνώστη, στήν καρδιά
τ' ὄνομα τοῦ δασκάλου γράψε.
“Ὁ Ὑσέν, σὰν σκιάς, ἀπ' τὴ σπηλιά
τὴ σκοτεινὴ πρόβαλε ἀπόψε.

Τὴ νύχτα ἐτούτη μὴ ξεχνᾶς·
μᾶς ἔφυγε ὁ Ντριτάν γιὰ πάντα...
πάει στὸ παράθυρ' ὁ φονιάς,
τόν πόνο σου, καρδιά, νταγιάντα.

Τὰ στήθη σου ἔγυρες, Ντριτάν,
πά στά τετράδια, αἱματωμένα.
Μὰ τὰ δαχτύλια σου κρατᾶν,
κρατᾶν σφιχτὰ-σφιχτὰ τὴν πένα.

Τ' ἄλλο σου χέρι ἄπλωσες—λές
τό δολοφόνο γιὰ νὰ δείξεις,
καί πάλι ἐμπρὸς τοὺς μαθητές,
δάσκαλε, σύ νὰ ὀδηγήσεις.

Ἔπεσες, ὦ Ντριτὰν, χωρίς
κανεῖς νὰ στέκει στὸ πλευρὸ σου,
οὔτε ἢ καλὴ σου ἢ μαθητῆς
ἢ κάποιος σύντροφός σου.

Γιὰ τό χρυσὸ τῶν ἀστεριῶν
τὸ φῶς, ἐνάντια στά σκοτάδια,
αἰμόφυρτος στῶν μαθητῶν
ἔπεσες πάνω τὰ τετράδια.

Ἔσβησε πιά παντοτεινά
τ' ἀχνό λυχνάρι, ὅμως ἐγίνη
φῶς ἢ καρδιά σου, ἀστροβολᾶ
καί πάντα φῶς θὰ δίνει...

Τ Ο Μ Η Ν Υ Μ Α

('Αποσπάσματα)

1

Στήν πηγή δρόσισε τά στεγνὰ του χείλια,
τό ιδρωμένο μέτωπο του δρόσισε τ' άγέρι.
Φλοισβίζοντας μέσ' άπό τὰ φύλλα
κυλούσε,
όπως οί σκέψεις,
τό κρυονέρι...

Σήκωσε τό κεφάλι, άνάσανε βαθιά
κι εΐπε άπό μέσα του:
— Τράβα μ' όρμή μπροστά,
τ' ήρθε τής Άλβανίας ή μεγάλη ώρα.
Μέσ' άπό τή πόρα
τό νέο μήνυμα τό δρόμο του άρχισε τώρα...

2

Τό παλληκάρι άσταμάτητα, μέρα-νύχτα τρέχει
τόν άκριβό λόγο
στά χείλη του έχει.
"Ας είναι ό δρόμος μακρυνός,
ας έχει θυέλλα και σκοτάδι
τρέχει ό νιός.

Εΐναι μεσάνυχτα.
'Αφου γκριέται.

Μές στούς αἰῶνες, τῶν γυναικῶν τό μοιρολόι γροικιέται.
Κλαῖνε μέ δάκρυα καφτὰ,
πού καῖν καί τὸ λιθάρι.

Ἐκεῖνος τρέχει
μέ τις πληγές πού σ' ἐνέδρες καί μάχες ἔχει πάρει,
μά πιότερο τόν πονοῦνε
οἱ πληγές τῶν γενναίων πού στούς αἰῶνες ἔχουν πέσει.
Δέν ξέρει τί θὰ πεῖ νὰ ἔρπεις.

Τρέχει νύχτα - μέρα.
Τό θρυλικό φορτίο τοῦ χει ἀναθέσει
μιὰ θρυλική Μητέρα.

3

Τρέχει καί δέ μιλάει.
Δέ σταματᾷ.

Αὐτός ἄσφαλτο ἴσως νάβγαζε ἀπ' τή γῆς βαθιά,
μά στῆς πατρίδας του τοὺς δρόμους
τά πόδια του βουλιάζαν
στή λασπουριά.

Ἴσως, ἀνθρακωρῦχος,
ἔσπρωχνε τὰ βαγόνια μέ τό στῆθος,
ἐνῶ ἡ θανή τοῦ τό σκαβε σιγά...

Σ' ἓνα σπίτι τῶν Τιράνων μέ πλιθιά,
ἐκεῖνη τή νύχτα τοῦ Νοέμβρη
τοῦ Χίλια Ἐννιακόσια Σαρανταένα
γεννήθηκε ξανά·
γι' αὐτὸν ψηλὰ ἓνας ἥλιος νέος ἀνέβη.

Ποτέ πιά δέ θὰ βάδιζε ἄκρη - ἄκρη.

Ἴσα θὰ βάδιζε ὀλοένα
μέ βῆμα ἐργάτη.

Ἦταν σκοπιὰ.

Μέσα

ἓνας Ἄντρας εἶχε τοὺς συντρόφους του συνάξει.

Νέες αὐλακιές τ' ἀλέτρ' εἶχε ἀρχίσει νά χαράζει.
Στή γῆς ἐτούτ' εἶχε ἀρχίσει νέα σπορά.

Τὸν Ἄντρα ἐκεῖνο ὀλοζωῆς δὲ θὰ ξεχνοῦσε,
ὁ λόγος του—πηγή, μέσ στήν ψυχὴ σκορποῦσε
θάρρος καὶ σιγουριά, ὄρμη κι ἐλπίδα.
— Ποτὲ τῆ νύχτα ἐτούτη, παλληκάρι, μὴ ξεχάσεις.
Πολέμα ὡς κομμουνιστῆς κι ὅποια καταιγίδα
μπορεῖς ἀπ' ἀπόψε νά δαμάσεις.
Σοῦ φράζουνε τό δρόμο ἄγρια θεριά;
'Απὸ σήμερα ἔχομε τό Κόμμα,
τράβα μπροστά!

5

Χαράζει.

Καί μέσ στό γλυκοχάραμα
κοιτάζει:

σάν σύννεφ' ὁ τρελλός ἄνεμος σκορπίζει τὴν ἀσβόλη
ἀπ' τὰ καλύβια, πού καὶν τὰ στίφη τῶν ἐχθρῶν,
γιατὶ γι' αὐτούς τὰ καλύβια εἶχαν τό βόλι
καὶ γιὰ τοὺς παρτιζάνους - τὴ βούκκα τῶν παιδιῶν.

"Ἄς τυμπανίζουν δυνατὰ οἱ προδότες,
μπρὸς στὰ μεγάλων' ἄς βραχυνιάζουν
οἱ φασιστῆς, οἱ αἱματοπότες!...

Στεκόμαστε ὀρθοί

κι ἔχομε στὸν ἀγῶνα ἀτσαλωθεῖ,

σέ κάθε σταυροδρόμι καὶ στενὸ

ἐμεῖς θὰ στρίψομε τῶν φαλλάγγων τὸ λαιμὸ.

"Ἄγια εἶναι τοῦτ' ἡ γῆ·

κάθε λιθάρι—

κάστρο πού δέ μπορεῖ κανένας νά τὸ πάρει!...

Βραδιάζει.

Στό βάραθρον ὁ ἐχθρὸς κατρακυλάει:

στό χωριό τό τραγούδι τῆς ἐκδίκησης βροντᾶει
κι ἡ χώρα' ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη ἀχολογᾶει...

Κι οἱ χωρικοὶ κι οἱ παρτιζάνοι φιληθῆκαν
τὸν ἄγριο ἐχθρὸ ἀφοῦ ἐκδικηθῆκαν.

Κι εἶπε τό παλληκάρι:

—Ἔτσι νὰ συντρίβομε τοὺς ἐχθροὺς ὀλοένα,
νὰ μὴ ἀπλώσουν ποτέ τὰ νύχια τους τὰ ματωμένα!

7

Βαδίζει.

Δέ βαδίζει,—πετᾶ ὡς πτηνό.

Ποτέ μπροστὰ στὶς δυσκολίες δέ γυρίζει.

Περνᾶ μέσ' ἀπ' τὰ βλήματα καὶ σκίζει

καταμεσίς τὸν ἀφρισμένο ποταμό...

Μπορεῖ νάταν ἡ Βιδόσα,

μπορεῖ ὁ Σκουμπὶν,

ὁ Ἐρζέν, ὁ Σέμαν, ἡ Βαλμπόνα, ὁ Ντρίν.

Καὶ θὰ ἱστορεῖ, χωρὶς ἄλλο, κάθε ποτάμι

γιά ἓνα πέρασμα στὴν καρδιά τοῦ χειμῶνα,

γιά κάποιο ἀγῶνα,

γιά τ' ἄλογα, με τὰ πέταλα τ' ἀψήλου γυρισμένα,

γιά τὰ κράνη,

πού πρὸς τὴ θάλασσα τὰ σερνε τὸ ρέμα...

Βαδίζει.

Δέ βαδίζει,—πετᾶ ὡς πτηνό.

Ἐτοῦτο τό πουρνό

ἀνεβαίνει ὡς ζαρκάδι στὶς πλαγιές.

Μέ βελανίδια σβεῖ τὴν πείνα,

τὴ δίψα—στῶν ἀλόγων τὶς ὀμπλές...

Τό μέτωπο τοῦ γλειψ' ἓνα βόλι.

Δέ σταματᾶ.

Τό γαιμ' ἀπὸ τὸ μέτωπο σφουγγᾶ.
Δέν πεθαίνει!
Ζωντανός πρέπει νά μείνει.

8

Κι ἀναθυμήθη ξαφνικά τή μέρα ἐκείνη
πού αὐτός κι οἱ σύντροφοί του, φορτωμένοι,
φέρανε στό βουνό τὰ στοιχεῖα τὰ τυπογραφικά.

Στάθηκε.

Καὶ νὰ,

μπρὸς του ὁ ἴδιος ὁ "Αντρας ἐκείνου τοῦ Νοεμβρη,
πού σ' ἓνα σπίτι τῶν Τιράνων
ἴδρυσ' ἓνα κόμμα,
γιά μᾶς νέα σημαία, φῶς στά ἐρέβη,
τρομπέτα τρόμου γιά τ' ἀσκέρια τῶν τυράννων...

Ἐκεῖνο τό φορτίο—ὁ πιὸ μεγάλος θησαυρὸς
τῶν Ἀλβανῶν τ' ὄνειρο γιά φῶς.

Γι' αὐτὸ κι ὁ "Αντρας τό σήκωσε στά χέρια
σάμπως νά σήκων ἓνα παιδάκι στὴν ἀγκάλη.
Σ' ἐκεῖνο τὸ βαρὺ σακκί ἦταν τὰ λόγια
πού θ' ἀντήχοῦσαν μέσ στὴν ἀνεμοζάλη...

Φορτώθηκε

κείνα τὰ βαριά στοιχεῖα,
στοὺς ὦμους κρατοῦσε τὴν Ἱστορία...

Κι εἶν' τῆς ἀλβανικῆς οἱ λέξεις—γιαταγάνια,
στό κάμα τῆς δουλείας-συντριβάνια,
ἠφαίστεια παντοτεινά γιά τὴν τυράννια.

9

Κάτω ἀπ' τὰ ἔλατα, πλάι σέ μιὰ βρυσομάνια
ἓνας νέος λόγος ἀντήχησε - φωτιά καὶ διὰνα.

Τόν ἔγραψε ὁ Ταράς κι ὁ Μάλιο κι ὁ Σπάτι κι ἡ Βαλ-
[μπόνα,
τόν ἔγραψαν μέσ στὸν αἰῶνα
τά βουνά, οἱ ἥρωές μας,
οἱ μάνες οἱ καλές μας.

Κι ὁ λόγος κεῖνος πού σεισμούς γεννοῦσε,
ἔγραψε σ' ἓνα σπήλιο τῶν βουνῶ μας.
Στὶς πολιτεῖες θὲ νὰ τὸν σκορποῦσε
παράνομα τό παλληκάρι,
σὲ κάθε σπίτι, σὲ κάθε χωριό μας,
τὴ φωτιά νὰ φουντώσει τῶν μετώπων,
στὶς καρδιές νὰ τὸν σπείρει τῶν ἀνθρώπων!

Ἄχολογοῦν ὀλόχαρα τὰ πατρικά βουνά μας,
πάνω τους ὁ ἥλιος τίς ἀχτίνες χύνει.
Καὶ στὸ χέρι τοῦ παλληκαριοῦ κόκκινη σημαία
τὸ μήνυμα ἐγίνη.

Κοίταξε τὰ βουνά καὶ τοῦ εἶπαν ἐκεῖνα:
«Τρέξε, λεβέντη!»
Κοίταξε τό ποτάμι κι ἐκεῖνο τοῦ εἶπε: «Μπρός!
Μὴ λογαριάζεις κόπους, ἀυπνία, δίψα, πείνα!»
«Τρέξε», τοῦ εἶπαν τὰ παιδιὰ, πού θέρισεν ὁ ἐχθρός.
«Μπρός, τρέξε!», τοῦ εἶπαν μέσ ἀπ' τὸν τάφο οἱ ἀντρειω-
[μένοι.
«Τρέξε!», τοῦ εἶπαν κι οἱ παρτιζάνοι πρὶν τὴ μάχη,
στὶς γραμμές τῆς Ταξιαρχίας παραταγμένοι.

Τὸν λυὼν' ἢ πείνα;
Κρατιέται.
Ἔχει στό σῶμα σφαῖρες;
Δέν κουβαριάζεται ἀπ' τὸν πόνο, φτερουγᾶ-ξεφτέρι,
ἀπὸ δάσος σὲ δάσος, ἀπὸ βράχο σὲ βράχο, νύχτες-μέρες,
ἀπὸ πόλη σὲ πόλη κι ὡς πυξίδα
κρατάει τό μήνυμα στό χέρι.

Δέν ἦταν ἕνας, μόνος.
Ἦταν ἕνας κι ἑκατὸ χιλιάδες.
Ἦταν σπίθα καὶ φλόγα.
Ἦταν ὁ λαὸς ὅλος
σὰν ἕνας
στόν ἀγῶνα ἐνάντια στῶν ἐχθρῶν τ' ἀσκέρι,
ἕνας λαός—στους αἰῶνες μαχητής,
ἕνας λαός—
τοῦ νικηφόρου μέλλοντος του μηνυτής...

10.

Ἀσταμάτητα ὁ νέος, μέρα - νύχτα τρέχει·
στά χεῖλη—
τὸν τραχὺ καὶ δίκιο λόγον ἔχει,
ἀπ' τὸ χέρι τοῦ Ἐνβέρ Χότζια γραμμένο,
ἀπ' τὸ Ἐπιτελεῖο τῶν Ἐπαναστάσεων ἐμπιστευμένο,
ἀπ' τοὺς αἰῶνες διαταγμένο.
Βαδίζει.
Στὸ χέρι
σφιχτὰ τὸ μήνυμα κρατάει.
Βαδίζει περήφανα στά πατρικὰ του μέρη.
Γιὰ τοὺς ὀχτροὺς τοῦ φωτὸς σὰν φάντασμα περνάει.
Γιὰ τὴν Ἀλβανία—κύμα, καταιγίδα
πού σαρώνει ἔμπυους καὶ σκουπίδια.

Γιὰ τὴν Ἀλβανία ὡς νέο τραγοῦδι ἀχάει...

11.

Ἐολοζωῆς τὸ μήνυμα θά γνωστοποιοῦσε
ἔνδοξες νίκες.

Θεὸς νὰ διαλαλοῦσε
πῶς στοὺς ὀρίζοντες ἡ Δημοκρατία
θαυμάσιος φάρος θά στραφτοβολοῦσε,
τιμημένη στὴν ὑφήλιο·
πῶς ἡ Μεταλλουργία

θ' ἀναπτυσσότανε περήφανα καί πῶς
ὁ μυθικός Ντρίν θὰ σκορποῦσε
στήν Ἑλβανία φῶς.

Θὰ διαλαλοῦσε
τῶν πετρελαίων τὸ κελάρυσμα μέσ στή γῆ,
τούς λόφους, στολισμένους μέ σπαρτά καί δέντρα,
τ' ὄνειρο τῆς γῆς μας νᾶναι καρπερή,
νὰ χορτάσει νερό, νὰ γίνει ἀφέντρα,
τὸ βάλτο, ἐστία θανάτου—στραγγισμένο,
τὸν κάμπ' ὄλο μπαλώματα—ένωμένο,
τὸν αἰώνιο χερσότοπο—ὄργωμένο,
τὸ μικρὸ Λιούληφ—οιτητή,
στόν ΟΕΕ - τὸ νεαρό κομισάριο τοῦ ἀγῶνα,
τὸν Ἡρωα Ἐργασίας—βουλευτή,
τὴ γυναῖκα—στόν πρῶτο προμαχῶνα,
τὶς λεύτερες σημαῖες στά ἐμπορικὰ μας πλοῖα,
τὴν καθάρια
καλλιτεχνική μας δημιουργία.

Θὰ διαλαλοῦσε
ἓνα λαὸ σφιχτὰ χειροπιασμένο
σέ κάθε Εἰκοσιεννιά Νοέμβρη,
τὸ στρατό πάντα πιὸ ἐξοπλισμένο,
τίς ἤττες γιὰ τοὺς ἐχθρούς, γιὰ τοὺς τυράννους,
τὸ αἶσχος, τὸ χαμό γιὰ τοὺς ρουφιάνους,
τὸ λαϊκὸ ποτάμι πού μ' ὄρμη
χύνεται στῆς ἰσχυῆς τὸ πέλαο τὸ πλατύ,
τ' ἀξιοκυβέρνητο τιμόνι σ' ὅποια μπόρα,
τὴν Ἐπανάσταση τὴν τροπαιοφόρα.

12.

Στὴν πηγὴ δρόσισε τὰ στεγνὰ του χεῖλια,
τὸ ἰδρωμένο μέτωπο τοῦ δρόσισε τ' ἀγέρι.
Φλοισβίζοντας μέσ' ἀπὸ τὰ φύλλα
κυλοῦσε,

ὅπως οἱ σκέψεις,
τό κρυονέρι...

Αὐτός—ἓνας Μούγι,
πλάσμα τοῦ αἰώνιου ὄνειρου γιὰ τή γιγάντια ἰσχή
πού δέντρα ξεριζώνει καί τόν κόσμο πείθει.
Αὐτός, μπορεῖ νά γεννηθεῖ στήν Κρούγια,
στ' Ἄργυρόκαστρο μπορεῖ νά γεννηθεῖ.

Στά ὄδοφράγματα—πρῶτος πάντα, ὀρθός,
τίς μάσκες τῶν ὑπερδυνάμεων σχίζει,
συντριβεῖ τοὺς ἀποκλεισμούς,
τίς κολακεῖες,
τίς δημαγωγίες, τοὺς ἐκβιασμούς,
τίς ἀπιστίες.

Γιὰ τοὺς Φόρντ καί Μπρέζνιεφ—γρόθος δυνατός.
Ἐπιδρομεῖς κι ἀπατεῶνες καμτσικίζει,
μά τό φίλο
γελάτος στήν πόρτα τόν καλωσορίζει.

Αὐτός—φλόγα ὀλόχαρη, ὀρθή,
αὐτός—ὁ Σοσιαλισμός πού ἔμπρός βαδίζει,
ὁ ἴδιος ὁ μέγας κι ἀθάνατος λαός,
πλατὺς καί ριζωμένος κι ἰσχυρός,
ὁ πιὸ ἀσπροπρόσωπος στοὺς μαραθωνομάχους,
πού καλεῖ
γιὰ δικαιοσύνη καί λευτεριά στή γῆ.

Αὐτός—πουλί τῆς τρικυμίας,
πού ἓναν ὑπέργηρο κόσμο θά γκρεμίσει,
τραγουδιστής τῆς ἐργασίας,
ἀγωνιστής, γιὰ ἑνὸς Νέου Κόσμου τή χτίση.

Σύντροφοι, στὸν ἀγῶνα, ἡ τρουμπέτα μᾶς καλεῖ!

Ἡ γῆς γιὰ νά νοτίσει,
γιὰ νά ὀρθωθεῖ ἡ ζωή,

ἐν' ἀνοιξιάτικο ψυχάλισμα δὲ φτάνει.
Χρειάζεται
τό καθάριο ρέμα μαρξισμός—λενινισμός,
σέ χέρια σίγουρα νά περνᾶ ἢ σκυτάλη,
νά κυματίζ' ἢ σημαία πάντα ἔμπρὸς!
Μέρες, νύχτες,
μῆνες, χρόνια, αὐτός
τρέχει κι ἀσταμάτητα θὰ τρέχει,
στὰ χεῖλη, ὀλοένα,
τὸ μεγαλειώδικο λόγο ἔχει.

Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΤΙ ΣΥΛΛΟΓΙΟΥΝΤΑΙ ΤΟΥΤΑ ΤΑ ΒΟΥΝΑ

('Αποσπάσματα)

Τι συλλογιούντ' έτοῦτα τά ψηλά βουνά,
ένῳ πέρα στή δημοσιὰ ὁ γήλιος δύνει;
Στ' ἀπόβραδο ένας βουνήσιος περπατᾶ.
Τό μακρύ ντουφέκι του
χιλιάδες χιλιόμετρα σκιά στή γῆς ἀφήνει.

Τρέχ' ἡ σκιά τοῦ ντουφεκιού,
κόβει βουνά, κάμπους, χωριά
ἡ σκιά τῆς κἀννης γρήγορα στό σύθαμπο κινεῖται.
Βαδίζω κι ἐγὼ σέ μιά κατηφοριά
μέ μιά σκέψη μακρὰ στό νοῦ
κάπου.

Ἡ σκιά τῆς σκέψης κι ἡ σκιά τοῦ ντουφεκιού
διασταυρώνονται καί συγκρούονται στά θάμπη.

2.

Ἔτσι μέ τά μακρὰ σου πόδια ἐσύ,
μ' ένα μακρύ ντουφέκι,
βάδισες, Ἄλβανία, ὀλοένα,
δίχως νὰ ξέρεις ποῦ πηγαίνεις, πρὸς μιά αὐγή
συννεφιασμένη ἀνταριασμένη,
θολή καί γκρίζα, ὅπως ἡ νύχτα τὴν ἐγέννα.

3.

Ἄνταν οἱ καταιγίδες τρῶν τὸ χῶμα

βγαίνουν οί ρίζες στήν κατηφοριά.
Ἔτσι μαδῆσαν τὸ κορμί σου οἱ αἰῶνες
ὥσπου σου φάνηκαν οἱ φλέβες, τὰ πλευρά.

Φλέβες, φλέβες καί πλευρά,
βράχοι, κοτρώνια, βουνά μονάχα.
Λιγοστό κάμπο,
ὦ, πόσο λίγο κάμπο,
οἱ αἰῶνες ἄφησαν σέ σένα!
Σάν σκυλιά οἱ αἰῶνες σέ δαγκῶσαν
ὄθε μπορέσαν, λυσσασμένα.

Ἄνάμεσά τους ὡς περνοῦσες,
ἐκεῖνοι ἐναντία σου χυνότανε,
τά δόντια τῶν καιρῶν
στή μέση σου μπηγότανε,
μὰ σύ πίσω δέ γύριζες,
μὰ σύ δέ λύγιζες.

4.

Δέν τράβηξες ποτές
τό μακρὺ ντουφέκι σου ἀπὸ τὸν ὦμο,
ἀπὸ τὸν ὦμο ποὺ εἶχε ἀμέτρητες πληγές,
πού κόκκαλα καὶ πετσί χε μείνει μόνο.

Στή σιλίρα τῆ μπομπότα σου βουτοῦσες,
σιλίρα καὶ μπομπότα κάθε βράδυ.
Τὸ λίγο ἐκεῖνο λίπος τό φυλοῦσες,
ὦ, ἐκεῖνο τὸ λίγο λίπος,
τὸ φίλο γιὰ νὰ περιμένεις
καὶ γιὰ τὸ μακρὺ σου τό ντουφέκι,
τὸ μακρὺ ντουφέκι νὰ λιπαίνεις.
Γιατὶ παιδιὰ γεννοῦσεν ἡ γυναῖκα
μὰ πυροβολισμούς τ' ὄπλο γεννοῦσε,
καὶ γιὰ τὸν Ἄλβανὸ ἦταν

ὅμοια καί τά δύο ἀκριβᾶ:
καί τὸ παιδί κι ἡ ντουφεκιὰ.

Θὰ ὀργωνε τὸ παιδί τὴν ἄλλη μέρα
κι ἡ ντουφεκιὰ θὲ νὰ τὸ φύλαγε τὶς νύχτες.
Πυροβολισμούς ρίχνανε οἱ καιροὶ στῆς Ἀλβανίας τοὺς
[ᾠμοὺς,
ὅπως τὸ ρύζι ρίχνουνε στὶς νύφες.

8.

Κι οἱ ἄγριοι ἐχτροὶ τὰ σύνορα δαγκῶναν,
δαγκῶναν τοὺς γυμνοὺς χλωμούς ᾠμοὺς τῆς Πατρίδας,
πού ἡ πείνα κι ἡ θέρμη τὰ μάτια της θολῶναν.
Καί σηκωνότανε, τρικλιζοντας,
ξεχνουῖσε τὴν πείνα,
πήγαινε νύχτα νὰ μετρήσει τὴ γῆ της·
μέ μέτρο;
Μὲ γιάρδα;
"Ὁχι,
μὲ τὸ ντουφέκι τὸ μακρὺ της.

Ἡ πρώτη ἐπαφὴ σου μέ τις ἐφευρέσεις,
μέ τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ τὰ νέα,
ἦταν οἱ μάρκες καί τὰ νέα διαμετρήματα τῶν ὄπλων,
πού δοκιμαζόνταν στό σκεβρωμένο, διάτρητο στῆθος.

Κι ἔμεναν ὕστερ' ἀπ' τὶς μάχες τὰφοι βουνησιων ξεμονα-
[χιασμένοι.

Θλιβερὰ ἀναθεματούρια,
μονοσύλλαβα ὀνόματα,
ὡς ἄργά
ἕνας σωρός πέτρες
κι ἀντὶ γιὰ λουλούδια
στὸ κεφάλι

Ένα μονότονο τραγούδι,
συνθεμένο άπ' τή φυλή του,
ένα μονότονο τραγούδι.

Κι έλυωνε δίπλα στά μακρυά άκρα
τό ντουφέκι, τό μακρύ ντουφέκι,
καί πίσω άπ' τά μακρυά άκρα
έλυωνε τό σύντομ' όνομα,
κι έπεφτε κάθε συλλαβή του,
σάν οί κώνοι τών πεύκων, όταν βρέχει,
καί πίσω άπ' όλα
στερνό έλυωνε τό τραγούδι,
τό μονότονο τραγούδι τής φυλής του.

10.

Κι ή 'Αλβανία ζάρωνε πάλι σέ καλύβες,
στις μυθολογικές σκοτεινές της νύχτες.
κάτ' ήθελε νά πει σέ μερικές χορδές λαούτου
άπ' τήν άκατανόητη ψυχή της,
άπ' τις ένδόμυχες φωνές που άχόλογοϋσαν
ύπόκωφα βαθιά στην έπική τη γή της.

Κάτ' ήθελε νά πει,
μά τί μπορούσαν νά ποϋν τάχα
τρια τέλια κάτω άπό πέντε δάχτυλα πού άπό τήν πει-
[να τρεμουλιάζαν;

Χρειάζονταν έκατοντάδες χιλιόμετρα χορδές
κι έκατομμύρια δάχτυλα
τής 'Αλβανίας τήν ψυχή νά εκφράζαν!

11.

"Αν τότε σκότωνες στή μιά ράχη,
σάμπως νά φύτρωνε άπ' τό χῶμα,
ό ισχνός 'Αλβανός
στήν άλλη ράχη φύτρωνε παρέκει

καί πάνω στό κορμί του,
σάν μιὰ προσθήκη σιδερένια,
ύψώνονταν μαῦρο
τό μακρὺ ντουφέκι.

Μ' αὐτό στόν ὦμο
διαγυρνοῦσε ὀλοένα
σέ κάμπους, βουνά.
Ψηλότερο ἔκανε τ' ἀνάστημά του τὸ ντουφέκι
ἂν καί τή ζωή του κοντύτερη τήν ἔκανε συχνά.

12.

Θρύλους μασοῦσες στὶς παγερές νύχτες,
ἀπ' τὴν πείνα σου ἔτρωγες τὰ τραγούδια σου πάλι.
Ἄλβανία,
σκυμμένη στό σύσκοτο πίσω ἀπὸνα ἄλέτρι,
σ' ἔπαιρνε ὁ ὕπνος,
κάτω ἀπ' τὸν κατασκότεينو οὐρανό,
κι ὄνειρευόσουν τόσο λίγη εὐτυχία.
Ὅση κανεὶς δέν ὄνειρευέτη, ὦ Ἄλβανία.
Ὁνειρευόσουν
ἓνα κομμάτι περισσότερο ψωμί,
ἓνα κουτάλι περισσότερη σιλίρα,
ὄνειρευόσουν τὴ σιλίρα, τὸ ψωμί,
καί λίγο, ἐλάχιστο λίπος,
νά τὸ τρώγες μὲ τ' ὄπλο σου μαζύ.

Οἱ γάμοι σου ἦταν
στραφτοβολήματα μὲς τὴ συμφορὰ σου,
ὄλο νεῦρα, νταούλια, φιλονικίες,
καί λίγη εὐτυχία,
λίγη εὐτυχία, πού ἐσύ πίσω ἀπὸν' ἄλέτρι ὄνειρευόσουν.

13.

Οἱ νύχτες γεννοῦσαν τὰ πρωινά,
γκρίζα, βουρκωμένα·

οί μέρες ἀναθεμάτιζαν τὶς νύχτες
κι οἱ νύχτες τὶς ἡμέρες.
Ἡ Ἀλβανία ἀπ' τὴν τραχύτητά της
ὄμορφα παιδιὰ ἐγέννα,
βάζοντας στὸ καθέν' ἀπ' τὰ παιδιὰ της,
ἓνα ὄνειρο, μιὰ ἐλπίδα,
τὰ στερφεμένα τὰ μαστάρια της τραβώντας
γεννοῦσε ἡ Ἀλβανία,
στρατιῶτες γεννοῦσε,
πού πέθαιναν, ὕστερα, στὴν ἄμμο τῆς Σαχάρας,
τὸ τραγούδι γιὰ τὸ γεφύρι τῆς Κιαμπέ τραγουδώντας.

14.

Οἱ γιοὶ πού ἔστειλες στὶς πόλεις τῆς Εὐρώπης,
πού τὶς χαρὲς γνωρίσανε τὶς ξένες,
ἦρθαν
ἕνας-ἕνας,
βρίσκοντας τὴ θλίψη στὰ χώματά τους.
Νέφη μέ κίτρινη βροχὴ φορτωμένα.
Ἡ μοναρχία ὡς λιθοθραύστης σύντριβε τὰ ὄνειρά τους.
Ἦρθαν
μὲ τὶς βαλίτσες τους γεμάτες αὐταπάτες,
κάτω ἀπτόν ἴσκιό τῶν μιναρέδων, τῶν μοναστηριῶν,
σ' ἀπογοήτευσης φθινόπωρα πλανήθηκαν,
ὥσπου ἡ γῆ στὸν κόρφο της τοὺς πῆρε πάλι,
τοὺς σάπισε κάτω ἀπτά μονότονα τραγούδια τῶν βροχῶν.

15.

Ἀκριβοὶ ναι οἱ καρποὶ οἱ προφαντοί,
μὰ ἡ παγωνιά συχνά τοὺς πρῶιμους καρπούς γκρεμίζει.
Στὸν κόρφο της ἡ Ἀλβανία τοὺς πῆρε πάλι·
«εἶναι νωρίς», εἶπε,
θωρώντας τὴν αὐγὴ τῆ μουντῆ.

16

Κι ἔσκυψε πάλι πάνω στ' ἀλέτρι ν' ἀλετρίσει,

κάτω ἀπό ἀμορφωσιᾶς ἄνακρα, μαῦρα οὐράνια,
σπέρνοντας τὰ πικρὰ δάκρυα τῆς στίς μακρυές αὐλακιές,
σπέρνοντας τὰ δάκρυα τῆς
γιὰ τὶς μελλούμενες θύελλες κι ἀνεμικές.

17.

Ἄμην!

Οἱ παππάδες καὶ κάτι ποιητές σ' ἀποκοιμοῦσαν,
γιὰ τὴν ἀφηρημένη γενεαλογικὴ δόξα φωνασκοῦσαν,
μά σὺ ξυπόλητης πατοῦσες τὶς παραγράφους τῶν παπ-

[πάδων,

ὦχ, σοῦ τρυπούσανε τὰ πόδια οἱ μορφές τῶν ποιηταδων.
Σὰν νάσουν μιά ὁμορφούλα ξεπαρμένη,
σὲ φέρνανε γύρω νὰ γλεντήσουν,
φωνάζανε οἱ πουλημένοι:

«Νὰ μὴ σὲ τρῶει καθόλου τὸ μεράκι.

Δέν πειράζει πού τό ψωμί σου λείπει.

Εἴμαστε πρῶτο τζάκι!»

Ἐνῶ ἐσύ κάτω ἀπὸ τ' ἄστρα ἔξυνες τὴν ἐπιφάνειά σου,
ἐπιφάνεια ὄλο οὐλές, λερή, σαρακωμένη.

20.

Στ' ἀνάχτορα ὁ βασιλιάς Ζώγκου ἔδινε χορὸ κάθε βράδυ,

χόρευαν οἱ ὀρχηστρίδες,

οἱ πριγκιπέσσης χαμογελοῦσαν·

στά ἤσυχα κελιά τῶν ψυχρῶν μοναστηριῶν

οἱ παππάδες τὶς καταλήξεις τῶν λέξεων μελετοῦσαν.

Στὸ καφενεῖο «Κουρσάλ»

πουδραρίζονταν οἱ γερασμένες ντάμες,

χτυποῦσαν τ' ἄργανα.

Ἐνῶ ἡ Ἀλβανία λεχῶνα

ἀπόβαλε τὶς μέρες

σὲ ματωμένα σύννεφων σπάργανα.

21.

Καί σιωποῦσαν οἱ ὄροσειρές σάν караβάνι ἀλόγων,
ὦ, ἔτοῦτες οἱ ὄροσειρές
τί караβάνι ἀλόγων!

Καί καρτεροῦσε ἀπ' ὦρα σ' ὦρα,
μέρα σὲ μέρα,
μήνα σέ μήνα,
κάποιον πού στό μεγάλο ἀγῶνα θά τ' ὀδηγοῦσε.
Προσμένανε οἱ νεφελογειτόνισσες ὄροσειρές
κάποιον νά τίς ὀδήγα στοῦ νέου κόσμου τίς κορφές.

22.

Βρέθηκαν ἄνθρωποι πού θέλησαν νά σύρουν
σάν ἄτια ὑπάκουα τὰ βουνά, καπιστρωμένα·
κι ἓνα κομμάτι δρόμο τὰ συρῶν, ὅμως
στά σκότη χάσανε τὸ δρόμο.

Οἱ τρομερές ὄροσειρές σπριφογυρίζαν
μέσα στή νύχτα, στήν ομίχλη,
τυφλές,
φρικαλές.

Στ' ὄνειρο τ' ἀγέρωχα βουνά σάν φοβισμένα,
χλιμιντροῦσαν μέ τραγικές κραυγές, ἀρχαῖες.

23.

Κι ἔτσι σάν караβάνι στήν ἐρημιὰ περιφερόταν
ὥσπου ἠσύχαζαν καί φρονίμευαν πάλι,
καί πάλι πάνω στούς ὤμους τους καθόταν
οἱ πύργοι, οἱ θρύλ' οἱ ἐπικοί, τὰ σκότη, ἡ πενία,
μαζὺ μ' αὐτά
καί τὰ πορνεῖα.

Ὅμως ἀπατηλή ταν ἡ γαλήνη,
πρόσμενε τό μακρὺ καρβάνι τῶν βουνῶν

έναν ὀδηγητὴ μπροστά νὰ τ' ὀδηγήσει,
πρόσμενε ἢ Ἀλβανία
τὸ Κόμμα τῶν Κομμουνιστῶν.

24.

Τί συλλογιοῦντ' ἐτοῦτα τὰ ψηλά βουνά,
τοῦτα τὰ αἰνίγματα τὰ καμπουριασμένα;
Συνεχίζω τὸ δρόμο μου
κάτω ἀπ' τοῦ μακριοῦ ὄπλου τῆ σκιά.
Ἐτοῦτο τό μακρὺ ντουφέκι
μοχλὸς τοῦ Ἀρχιμήδη, ὦ Ἀλβανία, γιὰ σένα.

Ἀπ' τὸ κλισιοσκόπιο τοῦ ντουφεκιοῦ του
τούς καιροὺς καί τούς ὀρίζοντες ὁ Ἀλβανὸς ἐθῶρει,
τό ξεμοναχιασμένο σφύριγμα τοῦ μαιλιχέρ του
τούς αἰῶνες ἀνάγκαζε νὰ γέρνουν τὸ κεφάλι.

Ἐτοῦτ' ἢ κάννη τοῦ ὄπλου,
ἀπάνω ἀπὸ τοῦ Ἀλβανοῦ τὴν πλάτη
σάν κόκκαλο μακρὺ, αἰχμηρὸ εἶναι φυτρωμένο,
ἀπὸ τὴ μοῖρα τῆ σκληρῆ μπηγμένο,
συνέχεια τῆς ραχοκοκκαλιᾶς του,
αὐτό τ' ἄκρο τὸ τρομερὸ, τὸ σιδερένιο,
περήφανος ἀτταβισμὸς τῶν πρώτων χρόνων.

Μ' αὐτὴ τὴ μοῖρα τῆ σκληρῆ στή ράχη του,
ἀτρόμητος ὁ Ἀλβανὸς κινουντανε στό διάβα τῶν αἰῶνων,
πατώντας μὲ τό ἀρχαῖο τσαρούχι του
ἐτοῦτη τὴν πανάρχαια γῆ μὲ τὰ μνημούρια τῶν προ-
[γόνων.

Τοῦτη τὴ γῆ ποὺ στοὺς αἰῶνες γέννησε
περισσότερους ἥρωισμούς παρά σιτᾶρι.

Τοῦτη τὴ γῆ...

Νὰ τί συλλογιοῦνται τοῦτα τὰ ψηλά βουνά
ἐνῶ τό σούρουπο πέφτει πέρα στὴ δημοσιά.

ΟΙ ΑΕΤΟΙ ΠΕΤΟΥΝΕ ΨΗΛΑ

(Άποσπάσματα)

Ποῦ νὰ ζητήσω τίς ρίζες σου, Κόμμα;
Σὰν μεγαλόπρεπο πλατάνι σ' ἐτούτη τὴν ἐξίσια χώρα
φύτρωσες πλάι στὸ δρόμο, ποὺ περνοῦν οἱ μπόρες.
Κεῖνες παλαιβουν νὰ σέ ρίξουν,
μὰ ἐσύ μόνο φουντώνεις
ἀπ' τ' ἀνεμόβροχό τους
καί μέσ' στ' ἀνεμοβρόχι μεγαλώνεις.

Γιατὶ στῆς λαϊκῆς ψυχῆς τὰ βάθη
σ' ἀγώνων καὶ κάστρων ψηλῶν τὰ θημέλια,
σὲ τραγικῶν τραγουδιῶνε καὶ θρύλων,
φαρδιά - πλατιά οἱ ρίζες σου ἀπλωθῆκαν.

Οἱ ρίζες σου—πλεγμένες,
πίσω ἀπ' τῶν ὀχυρῶν ^{χωμένες,} τὰ λιθάρια
πίσω ἀπὸ κάθε πόνο καὶ κάστρο·
οἱ πεσόντες,
ποὺ ἀπλώνουν τὰ χέρια ἀπ' τό χῶμα
καὶ κρατοῦν αὐτὰ τὰ ριζάρια,
πιὸ βαθιὰ τὰ τραβοῦνε, ὦ Κόμμα.

Γιὰ νὰ σέ ρίξουν ἐσένα
πρέπει ν' ἀναποδογυρίσουν
ὅλη τούτη τὴ γῆ τὴ βαριά, τὴν ἀρχαία·
τὰ κάστρα,
τὰ βουνά,

τά τραγούδια,
τούς πεσόντες ν' άσκώσουν
καί γιά δεύτερη φορά νά τούς σκοτώσουν...

...Σ' έκεινα τής κατοχής τά βαριά χρόνια,
όπου τά χιόνια μαύρισαν
κι όπου άσπρομάλλιασε τό χῶμα,
οί κομμουνιστές τή ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ άποφάσισαν.
Στό προσκήνιο ό Χρόνος κάλεσε τό Κόμμα.

Τότε, τά νύχια κι οί σιδηρόδρομοι του Χίτλερ
σαν μεταστάσεις καρκίνου άπλωνόταν στό κορμί τής Εύ-
[ρώπης,
μεσαιωνικοί έπιβάτες φάνηκαν στά σύγχρονα τραίνα,
καί τό Στάλινγκραντ δυό ποτάμια θά πότιζαν:
ό Βόλγας καί τό Αίμα.

'Από στενά, στραβά δρομάκια, κάτω άπ' τή νύχτια
[γούνα,

ένas - ένas
οί παράνομοι έρχόταν.
Στήν τσέπη κρατούσαν
ένα πιστόλι, ένα χαρτί, ένα μολύβι.
Στόν ῶμο, σαν άχθοφόροι,
τά χάλια του λαου κουβαλοῦσαν.

Νύχτα. 'Αργά. Κεϊνοι δουλεύουν.
Πάνω άπ' τά χαρτιά, τά μολύβια, τή μελάνη,
στέκ' ή 'Αθανασία.
Μιά λάμπα πετρελαίου καπνίζει·
κεϊνο τό λίγο πετρέλαιο
άπ' τά βαθιά της σωθικά τόβγαλε ή 'Αλβανία.
Σ' εκείνο τ' ῶχρο φῶς άναριγοῦσαν
ό κιτρινος πυρετός του λαου μου,
θαμπῶν έστιῶν τά πλήθη,

πού πλάι στους ανθρώπους ξενυχτούσαν
φαντάσματα, βρυκόλακες και μύθοι.

“Ομως σ’ εκείνο τ’ ώχρο φως ήταν κι ο σπόρος
τῶν φώτων τῶν μελλοντικῶν
στοῦ φιλιοῦ τό τρίξιμο
ύδροηλεκτρικῶν σταθμῶν γροικιόταν βόμβος
(τοὺς λαιμούς τῶν ποταμῶν ὅταν στρίβαμε ὡς τῶν βου-
[βαλιῶν).

Τὰ φῶτα τῶν πεντάχρονων στή λάμπα κείνη καίονταν,
τῶν ἐργαστάσιων, τῶν στύλων, τῶν μεγάρων.
Ἐλαμπαν οἱ γιορτές
καί τὰ πυροτεχνήματα
στήν πλατεία «Σκεντέρμπεης» στίς ἐπέτειες τῶν θριάμβων.

Στοχαστικά θωροῦσες τὰ χαρτιά
ἀπάνω στό τραπέζι, ὡ ἀχνή λάμπα,
μάννα παιδιῶν γεμάτα φῶς.
Ἦτανε τὰ στερνὰ λεφτά.
Συντάχτηκε ἡ «Προκήρυξη»
κι ὑπόγραψε τοῦ Κόμματος ὁ δημιουργός.

Παρόμοια ὑπογραφή κανεῖς, ποτέ δέν εἶχε ἰδεῖ.
Μακριά ὑπογραφή.

Ἄστερισμός μέ πέντε λέξεις.

(Δέν ἦταν ὑπογραφή σινιόρ μέ πολλοὺς τίτλους εὐγενείας).

Τοῦ Κόμματος ἡ μεγάλη ὑπογραφή:

«Ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ΚΚ Ἀλβανίας».

Δέν ἦτανε ὑπογραφή,

ἦταν ἀστραπή

στῆς ἐπανάστασης τόν οὐρανὸ τό βουρκωμένο.

Ὁ σύντροφος Ἐνβέρ ὑπόγραψε τὴ θύελλα,

ὑπογράφοντας τό πρῶτο ντοκουμέντο.

Περνοῦσε ἡ νύχτα,
ἡ πρώτη νύχτα μὲ τὸ Κόμμα.
Ἐκεῖνοι σκορπιστῆκαν.
Ξαπλώθηκαν νὰ κοιμηθοῦν.
Μὰ σὰν τὶ τὰχα,
οἱ σύντροφοι, τὰ ὄρη, οἱ κάμποι ὄνειρευτῆκαν;

Οἱ κάμποι νοιώσανε
τὶς μεταρρυθμίσεις, τοὺς συνεταυρισμούς,
τὶς ἀλυσίδες τῶν τραχτέρ, τὰ σιτηρὰ.
Τὰ βουνὰ—τοὺς ὑδροηλεκτρικούς σταθμούς,
πού θὰ τοὺς ἔπαιρναν στή ράχη ὡσὰν παιδιὰ!

Οἱ συνοικίες—τὶς γλυκιές παιδιὰτικες φωνές,
ὁ κάθε δρόμος ἔνοιωσεν εὐτυχισμένω βήματα.
Ἡ γῆς προαιστάνθηκε
ν' ἀναπηδοῦν ἀκράτητες πηγές,
τὰ πετρέλαια πού θὰ χύνονταν μ' ὄρμη ἀπὸ τὰ ἀνοί-
[γματα.

Τὰ τραύματα αἰσθανθήκανε ὅσοι θὰ σκοτῶνονταν,
ἓνας στὸ μέτωπο,
ἄλλος στὸν κόρφο,
ἄλλος στὸ πλευρὸ.
Τὸ βᾶρος τοῦτο τ' ἦτανε στὸ στήθος;
Οἱ στῆλες οἱ ἀναμνηστικές πού θὰ ὑψώνονταν
ἀνέγγιχτες ἀπ' τὸν καιρό.

Πολλοὶ θέ νὰ περάσουν χρόνοι
μ' ἀξέχαστη θᾶναι τοῦτ' ἡ μέρα.
Θυελλώδικα ἡ ὀχτῶ Νοέμβρη
τὰ ἡμερολόγια θέ νὰ ξεφυλλίζει.
Καί μέσ' στὶς ἄλλες μέρες
θὰ μένει σὰν ἀετίνα
πού ἀνάμεσα στ' ἀετόπουλα καθίζει.

Ὅμως τί λέω;
Οἱ μέρες μας ἦταν ὅλες δοξασμένες.

Τίτλους, βαθμούς δέ δίνω σέ καμιά τους.
"Όλες εἶναι στρατιωτικὰ ντυμένες
καί τούτ' ἡ μέρα
μπῆκε ὡς κομισάριος ἀπλὸς ἀνάμεσά τους.

Οἱ μέρες μας,
ἐνταγμένες στὶς ὀμάδες τῶν βδομάδων,
στῶν μηνῶν τοὺς λόχους,
στῶν χρόνων τὰ συντάγματα,
ἔτσι θά προχωροῦνε μὲ τό Κόμμα, πάντα,
πρὸς φωτεινοὺς ὀρίζοντες,
σάν παρτιζάνικη φάλαγγα κατ' ἄντρα.

Εὐμύθια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

Ο ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΦΥΛΑΚΑΣ

Στὸν Πιέτρ Λὲς ΝτόνταΙ)

Τ' ἀκουστικὸ τοῦ τηλεφώνου ὅταν σηκώνω
τό χέρι σου θωρῶ πῶς πιάνω, Πιέτρ.

Ἄλό! Εἶναι ἀργά, τό ξέρω.

Ἐσύ ἔπεςες κάπου στὸ χιόνι, στήν κλεισούρα.

Κάμε μιὰ ὕστερη προσπάθεια τ' ἀκουστικὸ ν' ἀσκώσεις
σὰν παλιὸς στρατιώτης τό πιστὸ του τ' ὄπλο.

Ἄλό!

Ὅμως τὸ χέρι σου εἶναι παγωμένο.

Δέ σαλεύεις πιά.

Ἐσύ πού πάντ' ἀπαντοῦσες «εἶμαι δῶ»

τώρα δέν εἶσαι πουθενά

κι εἶσαι παντοῦ.

Παντοῦ καί πάντα σέ πορεία,

κάτω ἀπ' τὰ μακριὰ σύρματα πού πᾶν στ' ἀνήσυχα το-

[πία,

κάτω ἀπ' ἀνθρώπινες θερμές κουβέντες, ὡς κάτω ἀπ' ὦ-

[ρια στέγη.

Φεύγεις, πάντοτε φεύγεις. Σοῦ λέμε «γύρνα»—δὲ γυρίζεις,

κάπου ἓνα σύρμα κόπηκε, κάπου ἔμεινε στή μέση μιὰ κου-

βέντα.

Ἵρθώνεσαι ἄσπρος ἀπ' τοῦ χιονιοῦ τὸν κόρφο

καί πᾶς νὰ δέσεις τὸ κομμένο σύρμα.

Κάτω ἔσϋ, τὰ σϋρματα ψηλά.
Σϋρματα κατάγεμα μὲ λόγια,
μ' ἀγάπη, ἀναμονές καὶ συχαρῖκια.
Κάπου τὸ σϋρμα κόπηκε, κάπου ἐμποδῆθηκαν τὰ λόγια,
σάν πληθος βουερό σ' ἓνα σταθμὸ τραίνου.
«Τὶ γίνεται; Γιατὶ σταθήκαμε; Πότε θὰ ξεκινήσουμε;».
Σέ καρτεροῦν νὰ τὰ ὀδηγήσεις παραπέρα.
Καὶ πᾶς. Ἄγγομαχᾶς. Ὅμως βαδίζεις.
Οἱ ἐπιτροπές τοῦ Κόμματος ρωτοῦν γιὰ τὰ σπαρτὰ.
Κάποιος εἰδοποιεῖ γιὰ τὴ διάλυση ἀρραβώνων ἀνηλίκων
γιὰ τὰ λιπάσματα καὶ γιὰ τὸ χότζια πού τὸν διώξαν,
γιὰ τὸν κινηματογράφο πού ἄργησε νάρθει...

Τρέχεις ἔσϋ.

Μιά μάνα ἴσως θὲ νὰ μιλήσει μὲ τὸ στρατιώτη γιὸ της.
Κάθεται στὸν ξύλινο μπάγκο, στό τηλεφωνεῖο.

Ἡ αἴθουσα ἄδειασε. Εἶναι ἀργά. Μὰ περιμένει.

Τρέχεις καὶ τὸ τοπίο ὅλο σοῦ φαίνεται σάν μιά εἰδοποι-
[ηση ἄσπρη

στά χέρια τῆς μάνας τοῦ στρατιώτη...

Τρέχεις ἔσϋ.

«Γύρνα» σοῦ λέν τὰ ποδια καὶ τὰ χέρια,
«Γύρνα, μᾶς κούρασε πολύ».

Τὸ βράδυ, τὸ βουνό σοῦ λέει: «Γύρνα».

Τὰ βλέφαρά σου κλείνονται. Νυστάζεις.

«Καλὴ νύχτα, καλὴ νύχτα, καλὴ νύχτα!»

Οἱ τηλεφωνήτριες ἄλλαξαν. Τί νᾶναι «τούτ' ἢ καλὴ
[νύχτα;».

Πῶς ἀντηχεῖ ἀλλοιωτικά,
παράξενη.

Ἐσύ στάθηκες.

«Καλὴ νύχτα», μᾶς εἶπες ὅλουινῶνε.

Ἐπεσες στὸ χιόνι.

Καλὴ νύχτα, λοιπὸν.

Ἐπεσες στὸ τραγούδι μας, πού εἶχαμ' ἔτοιμο, ὡς φορεῖο.

Ἐγυρε στὸ πλάι τ' ἄσπρο σου κεφάλι.
Ἄλό!

Τώρα ζέστανε ὁ καιρός.
Στὸν τάφο σου φύτρωσε χαρτάρι.
Στὸν τάφο σου οἱ σύντροφοι θαρθοῦνε
νὰ στήσουν ἓνα μεγάλο τηλεφωνικὸ στύλο
μέ πολλά σύρματα καί μ' ἄσπρους μονωτῆρες,
ὅπου ὁ ἀγέρας νὰ σφυρίζει:
Ἄλό! Ἄλό!

Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

1) Ὁ Πιέτρ Λές Ντόντα, τηλεγραφοφύλακας ἀπὸ τῆ Μιρντίτα, πέθανε ἥρωικὰ στὰ τέλη τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1966. Ἡ θύελλα εἶχε κόψει τὰ τηλεφωνικὰ σύρματα, καὶ γκρέμισε στύλους, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ διακοπῆ ἡ ἐπικοινωνία ἀνάμεσα σὲ μερικές περιοχές καὶ στὸ κέντρο. Ὁ Πιέτρ, ἀψήφησε τῆ θύελλα, πὺ μούγγριζε καὶ τὸν ἔδερνε, ἀψήφησε τὸ κρῦο, τὴν κούραση ἀπὸ τὴν πολύωρη πορεία μέσα στὰ χιόνια καί, μέ ἐπίμονη προσπάθεια, μπόρεσε ν' ἀποκαταστήσει τὴν τηλεφωνικὴ σύνδεση, ἐκπληρώνοντας ἔτσι τιμημένα τὸ καθῆκον του.

Ο ΠΑΛΙΟΣ ΣΙΝΕΜΑΣ

Παλιέ σινεμά,
σινεμά μπραχτισμένε,
πού από χρόνια δέν προβάλλονται ίδιες ταινίες,
πού οι θεατές μέ τις καρέκλες δέ θορυβοῦνε,
πού στά διαλείμματα τῶν παραστάσεων
στραγάλια δέν πουλοῦνε.

Κηλιδωμέν' ἡ ὀθόνη,
τά μεγάφωνα βουβά, χαλασμένα,
ἄδεια, σάν ἄγραφες γραμμές τά καθίσματα ὀμπρός μου
σάν ποίημα μακρύ τά θωρῶ, μπραχτισμένα
καί σκέψεις, καημοί,
φουντώνουν ἐντός μου.
Τῶν παιδιάτικων χρόνων,
σινεμά τοῦ θορύβου,
τόσες χῶρες στόν κόσμο,
τόσες αἰθουσές εἶσα,
μά μ' ὅση ἐρχόμουν σέ σέ περηφάνεια,
σέ καινά τους δέν πῆγα,
ὦ μπαράκα ἀκριβή μου
καί σπάνια.

Πιο καλά πουθενά δέν αισθάνθηκα, μήτε στis σάλες
τίς λουσατές, μέ τά βελουῶδα τά ὠραία,
ἄν καί σ' ἐκεῖνες πῆγαινα μέ ξανθομάλλες
ἐνῶ σέ σένα ἐρχόμουν
μ' ἕνα γύφτο παρέα.

Λέκ, λέκ,
χρήματα μέ κόπο μαζωμένα,

στό ταμείο ή μεταλλική τους φωνή.
Τοιχοκολλήματα στο σταυροδρόμι,
στό τζαμί, γραμμένα
ἀπ' τὸν ἴδιο τό θυρωρό Κιανί.

Στή μιά ἀφίσσα γιὰ τήν ἴδια ταινία
διαφορετικὰ γραφόταν ὁ τίτλος
κι ἄλλιῶς
στήν ἄλλη.

Γι' αὐτό, ὅμως, κανένας δέ σκοτιζόταν,
ἐσένα,
παλιέ σινεμά, ἀγαπημένε,
σοῦ τὰ σχωρνούσαμε ὅλα.

Σ' ἐκείνη τή μικρὴ σου ὀθόνη
γιὰ πρώτη φορά
τοῦ μεγάλου κόσμου εἶδαμ' ἓνα κομμάτι.
Σ' ἕξι μέτρα τετραγωνικὰ
ἄνακρος πρόβαλλε ὁ κόσμος
κι ἦταν λαμπρός ὁ κόσμος κι ἄς ἦταν
μέ μπαλώματα ἢ ὀθόνη γεμάτη.

Μπαλώματα εἶχαμε κι ἐμεῖς,
μπαλώματα εἶχε ἡ Δημοκρατία,
μπαλώματα εἶχαν ὁ καιρός, τὰ κράτη, οἱ ἀγκῶνες.
Ὅμως στα μάτια μας
ἦταν τὸ φῶς τόσο
πού δὲν εἶχαν ποτέ
οἱ πιὸ ἀστραφτερές ὀθόνες.

Παλιέ σινεμά,
σινεμά μπραχτισμένε,
καρέκλες πού καθῆσαν ἀράδα
τῶν παιδιὰτικων χρόνων μου οἱ μέρες
κελαϊδίστρες ὀλοένα,
σάν μιὰ σειρά πουλιῶν
σ' ἓνα σύρμα τηλεφώνου καθισμένα.

Παλιέ σινεμά,
σινεμά μπραχτισμένε,
καθίσματα βαριά, μακρυά, τσακισμένα,
σ' όποια κι αν θάμαι ήλικία,
σ' όποια χώρα κι αν πάω,
τά καθίσματα αυτά σαν χαμάλης
στούς ώμους μου θα κουβαλάω.

Ημερόσημα Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΣΤΗ ΓΙΟΡΤΗ ΤΗΣ ΤΑΞΙΑΡΧΙΑΣ...

Παρελαύνουν ὅσοι ἔκαμαν τόν πόλεμο—οἱ πρῶην παρτι-
[ζάνοι.

Λείπουν, ὅσοι ἔχουν πέσει, ἀπ' τίς γραμμές τους.
Παρελαύνουν μ' αὐτούς οἱ ἀγῶνες, τὰ τραγοῦδια,
οἱ πληγές τους.

Μιά ἔγκυα γυναίκα.

Τήν εἶδα καί σκέφτηκα. Νὰ ἡ Ἄλβανία:
Ἕνα λειβάδι ἀνθηρό, ἀστράφτουν οἱ λόγχεις.
Κι ἀπ' τήν κοιλιά τῆς μάνας τὰ παιδάκια
στὶς γραμμές παρατάσσονται ὡς στρατιῶτες.

ΡΑΖΛΙΦ1)

Νά καί τοῦ Λένιν ἡ καλύβα ἡ ἀχυρένια.
Δέν εἶναι ἄχυρο μπρούντζινο, μά συνηθισμένο.
Στά βουνά οἱ βοσκοί κάτω ἀπὸ τέτιο ἄχυρο κοιμοῦνται,
στήν πόρτ' ἀφήνοντας τὸ σκυλί λυμένο.

Ἦταν ἔβγα Αὐγούστου,
μιά νύχτα βροχερή.
Στά κλώνια τοῦ ἀχύρου οἱ σταλιές γλιστροῦσαν,
μουρμουροῦσαν,
λές θρυμματίζονταν πάνω ἀπ' τὴν καλύβα
φρέσκα τραγοῦδια λυρικά, γραμμένα
κάπου στὰ οὐράνια τὰ μελανιασμένα.

Χιλιάδες λόγια ψιθυρίζαν στήν καλύβα οἱ στάλες,
συνηθισμένες στάλες βροχῆς συνηθισμένης,
σάν γυναῖκες στὶς βρύσες, κουτσομπολιά ψιθυρίζαν,
χωρίς νά ξέρουσι πῶς τῶν αἰῶνων
τὸ μεγαλύτερο ἄνθρωπο ἀποκοιμίζαν.

Κάτω ἀπ' τ' ἄχυρο ἐκεῖνο τὸ βρεγμένο,
στή φαντασία ξεσποῦσαν
οἱ μεγάλες φωτιές τῆς ἐπανάστασης,
οἱ θύελλες, τὰ τραῖνα, πού στή νύχτα κυλοῦσαν.

Ἦ καλύβι μικρὸ, κι ὦ κλωνιά τοῦ ἀχύρου,
ψιλή βροχή κι ὦ νέφη, πού ποιός ξέρει πού νᾶστε,
μεταμορφωμένα
τόσες φορές στὸν κόσμο ἐσεῖς γυρνᾶτε

Ν Ο Σ Τ Α Λ Γ Ι Α

1.

Μέ πήρε ὁ πόνος γιὰ τὴν Ἀλβανία μας.
Ἀπόψε, καθὼς γύριζα μὲ τὸ τρόλλεϋ,
ὁ καπνὸς τοῦ σιγάρου «Παρτιζάνι» ποὺ ἔπινε κάποιος,
σιγὸτρεμε, φτιάχνοντας γαλάζια δαχτυλίδια,
σὰν νάλεγε μυστικὰ στῶν Ἀλβανῶν τὴ γλώσσα
σὲ μένα, τὸ συμπατριώτη.

Θέλω νὰ περπατήσω τὸ ἀπόβραδο στοὺς δρόμους τῶν
[Τιράνων,

ὅπου ἔκαμα κάποτε καμιὰ τρέλλα
καὶ στοὺς δρόμους ποὺ δέν ἔκαμα τρέλλα καμιὰ.
Μέ γνωρίζουν ἐκεῖνες οἱ παλιές ξύλινες πόρτες,
θᾶναι ἀκόμα θυμωμένες μὲ μένα,
θὰ μοῦ κουνᾶν τὸ κεφάλι,
ὅμως ἐγὼ δὲ θὰ τὸ κακοπάρω
γιατί τὶς νοσταλγῆσα.

Νὰ περπατήσω θέλω στὰ σοκάκια,
γεμάτα ξηρὰ, χινοπωριὰτικὰ φύλλα,
γιὰ τὰ ὁποῖα τόσο εὐκόλα βρίσκονται παρομοιώσεις.

2.

Μέ πήρε ὁ πόνος γιὰ τὴν Ἀλβανία μας,
γιὰ κείνα τὰ μεγάλα, πλατιά, βαθιά οὐράνια,
γιὰ τὸ γαλάζιο τρέξιμο τῶν ἀδριατικῶν κυμάτων,
γιὰ τὰ νέφη ποὺ τὸ σούρουπο πυρπολοῦνται ὡς κάστρα,
γιὰ τὶς πρασινογένειες κι ἀσπρομαλλοῦσες Ἀλπεις,

γιά τις βελούδινες νυχτιές πού φουρφουρίζουν ἀπ' τις
[αὔρες,
γιά τις ὀμίχλες πού ὡς ἐρυθρόδερμοι στ' ἀπόβραδα πλα-
[νιοῦνται,

γιά τις ἀτμομηχανές καί τ' ἄτια
πού χλιμιντροῦν κι ἀχνίζουν ἰδρωμένα,
γιά τὰ ψηλά τὰ κυπαρίσσια, τις κοπές, τοὺς τάφους,
μέ πῆρε ὁ πόνος.

Μέ πῆρε ὁ πόνος
γιά τοὺς Ἀλβανούς.

3.

Μέ πῆρε ὁ πόνος καί γοργὰ θέ νάρθω
πετώντας πάνω ἀπ' τὴν ὀμίχλη ὡς πάνω ἀπ' τοὺς πό-
[θους.

Ὅσο, πιὸ μακριὰ—τόσο πιὸ ἀγαπημένη εἶσαι, Πατρίδα.
Τ' ἀεροδρόμιο θὰ τρανταχτεῖ ἀπ' τὸν κρότο,
ἢ ὀμίχλη στὸ κενὸ θὰ αἰωρεῖται.

Ἐκεῖνοι πού τὴν πυραυλικὴ ταχύτη ἀνακαλύψαν
ἀπ' τὴν πατρίδα σίγουρα μακρὰ κάποτε θάταν.

ΟΙ ΚΑΤΑΡΑΧΤΕΣ

Οί καταράχτες πηδοῦσαν σάν ἄτια
όλάσπρα, όρμητικά, μέ πλήθος
χαϊτες ἀφρῶν κι οὐράνιων τόξων.

Μά ξαφνικά, ἐκεῖ στοῦ γκρεμοῦ τὸ χεῖλος
πέσαν μέ τὰ μπροστινά τους πόδια
κι ἔσπασαν, ἄχ, τὰ πόδια τὰ όλάσπρα.

Καί πέθαναν ἐκεῖ στή ρίζα τοῦ βράχου.
Τώρα στὰ σβησμένα τους μάτια
τά παγερά καθρεφτίζονται τὰ οὐράνια.

Ο ΑΛΒΑΝΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ

Τῆ γῆς χτυπάει τὸ τσαρούχι,
λές ζήτησε ἄδεια, κι ὑστερινά
ἔξεδιπλώθη τὸ μαντήλι
περήφανα κι ἀγαλινά.

Κι ἀνάμεσα οὐρανοῦ καὶ κόσμου
γεννήθηκε ὁ χορός· στῆ γῆ
σινιάλα δίνει τὸ ποδᾶρι,
τὸ χέρι τὰ οὐράνια εἰδοποιεῖ.

Κυλᾶ ὁ χορὸς καὶ σαν σφεντόνη
πηγαίνει ἀλάργα στοὺς καιροὺς.
Τινάζει του ὁ Δεκέμβρης χιόνι,
τοῦ ρίχνει ὁ Ἀπρίλης τούς ἀνθοὺς.

Ἀλβανικοὶ χοροὶ—πεφτάστρια
οἱ στολές—ἱριδες θαρρεῖς.
Μιά φορά ὅποιος σᾶς χορέψει
σκλάβο σας τὸν κρατᾶτε σεῖς.

Ποιὸς ἔπεσε στὸ στρόβιλό σας
καὶ δὲ φλογίστηκε, ὦ βροντές
μὲ τὰ τσαρούχια, πού πλανιέστε
μὲς στοὺς αἰῶνες, στὶς γενιές!

ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΕΞΗΝΤΑ

1.

Ὁ αἰώνας μας τὸ πρῶτο μισὸ του δρασκελοῦσε
κυρτωμένος κάτω ἀπὸ δραματικά γεγονότα.
Τὸ φθινόπωρο τοῦ χίλια ἐνιακὸσια ἐξήντα,
φεύγοντας, γκρέμιζε φύλλα καὶ καθεστῶτα.

Συνηθισμένο τιρανέικο φθινόπωρο.

Τὰ πεζοδρομια
βουίζαν ἀπ' τοὺς φοιτητές, ποὺ εἶχαν γυρίσει.
Τρῶγανε παγωτό, καὶ στοὺς εὐτυχισμένους τηλεφω-
νοῦσαν

τὰ κορίτσια, ὡς πεταλοῦσες,
ποὺ στὶς πλάζ εἶχαν μαυρίσει.

Τὰ λεωφορεῖα, γεμάτα μ' ἐργάτες τῆς βάρδιας,
στὴν Ὁδὸ Ντίμπρας τὴν ταχύτητα ἐλαττῶναν...
Τὸ καθεστῆταν θορυβώδικο κι ὠραῖο
στὶς παραμονές τῶν γιορτῶν καὶ τοῦ χειμῶνα.

Στό μεταξύ, σιωπηρὰ,
στόν ὀρίζοντα τῆς ἐπανάστασης, τοῦ κόσμου μας, πάλι
βγαίνοντας ἀπ' τοῦ θανάτου τὰ βάθη τὰ θολὰ,
ἓνας δούρειος ἵππος εἶχε προβάλλει.

Κι οἱ ἀνθρώποι, καθὼς ἀπ' τὸν περίπατο γυρνοῦσαν,
πρόσεχαν ἐκεῖ στή μεγάλη λεωφόρο.
Στό χτίριο τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τὰ φῶτα σβήναν
ὄλο καὶ πιὸ ἀργὰ τὰ βράδια ἐκείνου τοῦ φθινοπώρου.

“Εν’ ἄλογο.

Οἱ ἀρχαῖοι στρατιῶτες μέσα στήν κοιλιὰ του
τὰ πηγούνια δέν ἀκουμποῦσαν στά κοντάρια.
Κοιλιά του ἦταν ἡ σάλα Γκεοργκέφσκαγια,
πού πλάι τὸ Εἰκοστό Συνέδριο κουνουῖσε τὰ βιβλιάρια.

Τρομερὴ κοιλιὰ.

Ἐκατοντάδες Τροῖες

έτοιμαζόταν, μέσ ἀπ’ τὶς φλόγες νὰ καταβροχθίσει.
Πλάι στή σιδερένια ἀτμομηχανή τῶν ἐπαναστάσεων
ὁ ξύλινος καλπασμός τῆς προδοσιᾶς εἶχε ἀρχίσει.

2

Συναγερμὸ σήμανε πρῶτο τῆς Ἔργασίας τὸ Κόμμα,
γιά τὸ ἄλογο, πού τόσο κοντὰ εἶχε προβάλει.
«Τστό βὺ!»

εἶπαν ἐκεῖνοι μέ γεμάτο τὸ στόμα
καί, γελώντας, στὸ φαγοπότι τρέξανε πάλι.

Μά ἐμεῖς δέ γελάσαμε.

Ἐμεῖς πετάξαμε τὰ στοιχεῖα.

Κι ἐκεῖνα γιά κάτι δυσοίωνα μιλοῦσαν.

Ἔτσι ὅπως στὸ μεσαίωνα, πού τὰ ψόφια ποντίκια,
τὴν πανοῦκλα μηνοῦσαν.

Τὸ ἐργατικό κίνημα τὸ ἀπειλοῦσε μιὰ ἀσθένεια

παλιά, μά τρομερὴ:

ὁ ρεβιζιονισμός.

Τὶς μεγάλες γυάλες τοῦ καιροῦ ἡ λέξη τούτη

τίς ράγισε σάν πυροβολισμός.

Ἐκεῖνοι πάψαν νὰ γελοῦν,

κατσουφιάσαν

καί μᾶς ἐγνεψαν νὰ σωπάσομε· οἱ φοβέρες

ἐρχότανε ὑπόκωφες, ὅπως οἱ βροντὲς

στὶς πρῶτες χεινοπωριάτικες μέρες.

“Υστερα, ὡς εἶδαν πὼς σιωπὴ δὲ θὰ ὑπάρξει,
δέν κρατήσανε πιά τὸ ἄναμμά τους.
Καί φώναξαν ἄξαφνα:
«Συγκέντρωση!»,
χτυπώντας στό τραπέζι τῶν στεπῶν τῆ γροθιά τους.

3.

“Ἐν’ ἀεροπλάνο πετοῦσε στό χειμωνιάτικο οὐρανὸ,
βορειοανατολικά, πάνω ἀπ’ τὰ ὄρη.
Νέφη.

Νέφη.

Νέφη.

Ἄκουμπημένος στό παράθυρο, ὁ σύντροφος Ἐνβέρ τὸ
[χειμερινὸ
πλατὺ τοπίο τῆς γῆς ἐθῶρει.

Μὲς στήν ὁμίχλη ἐφάνη τῶν βουνῶν μας
ἡ τελευταία κορφή, σὰν νὰ δόσε τὴ στερνὴ παραγγελία.
Κι ὕστερα ξένα μέρη.

Ἄερας. Χιόνι.

Σὰν σὲ κούνια λίκνιζε τὸ ἀεροπλάνο ἡ τρικυμία.

Ἐκεῖνος δέν τραβοῦσε ἀπ’ τὰ τζάμια τὸ βλέμμα.
Παντοῦ μαῦρα νέφη: ἠλεκτρισμὸς, χιόνια.
Σκοτεινοὶ ὀρίζοντες,
κι ὡς ὕστερ’ ἀπὸ σύγκρουση, ἐδῶ-ἐκεῖ σπασμένα
τῶν κεραυνῶν τ’ ἀκόντια.

Πῆγαινε ὁλόισσα στή μάχη.

Τὰ νέφη πού μαυρολογοῦσαν,

σχηματίζαν χαρακώματα, κάστρα τοῦ ἀγῶνα.

Τὸ ἀεροπλάνο στήν κοιλιὰ τ’ οὐρανοῦ πετοῦσε,
μὲς στήν ἐρημιὰ τοῦ χειμῶνα.

4.

Στὴ Μόσχα φτάνανε ἀντιπρόσωποι ἀπ’ ὅλο τὸν κόσμο.
(Εἶχαν πέσει τὰ πρῶτα κρῦα).

Πάλ' ἡ σάλα Γκεοργκέφσκαγια.
Κάτω ἀπ' τοὺς πολυέλαιους,
τὸ ἀλαργινὸ ἀντιφέγγισμα τῶν φλογῶν, ἀπ' τὴν Τροία.

Πορτραῖτα τσάρων ἀπ' τοὺς τοίχους θωροῦσαν
τὰ τραπέζια, σέ σχῆμα τετραγώνου βαλμένα.
Τὸ μπουῖστο τοῦ Λένιν ἀντίκρυ
λευκό,
μ' ἓνα βαρὺ βλέμμα.

Πνιχτικὴ ἀτμόσφαιρα.

Ὁ κόσμος ὅλος

ἐκεῖ χε στρέψει τὴ σκέψη ἐκεῖνες τὶς μέρες τὶς κρούες.

Ἀντιμέτωποι βρέθηκαν σ' ἐκείνη τὴ σάλα

τὰ κόμματα, τὰ κράτη, οἱ προδοσίες.

Ἐπεσε τὸ πρῶτο κοντάρι.

Ρίγησε ἡ σάλα.

Ἐκεῖνοι σκύψαν τὸ κεφάλι

ἐκεῖνοι ζαρῶσαν.

«Τστό βύ!», φώναξαν σκουπίζοντας τὴ μπάλλα,

πού τὰ θραύσματα τῶν βομβῶν τῶν κατηγοριῶν τὴ μα-
[τῶσαν.

Ἐκεῖνοι κουνούσαν τὰ ψαρὰ κεφάλια,

τὶς γενειάδες.

Σκουπίζανε τὸν ἰδρώτα, τὰ στήθεια χτυποῦσαν.

Ἦ εἶναι τοῦτο; Πῶς τολμάτε;

Στ' αὐτιά οἱ παλιές καμπάνες

τοῦ Κρεμλίνου τῆς Μόσχας ἀχοῦσαν.

5.

Μέρες γεμάτες ἀγώνα, νύχτες κορεσμένες σκευωρίες.

Στὴν αὐλὴ τῆς βίλας τῆς ἀντιπροσωπείας μας κοῦρσες

μαῦρες σταματοῦνε ὁμάδι

Χτύποι τὰ μεσάνυχτα, σὰν στὶς σαιξπηρικές τραγωδίες.

Χτύποι μέσα στό κρύο σκοτάδι.
Χτύπα καί ξύπνα. Χτύπα καί ξύπνα. Καί νάτοι
ἐκεῖνοι στά μαῦρ' αὐτοκίνητά τους.
Χτύπα καί ξύπνα. Μικογιάν. Σουσιλόφ.
Τορέζ.

Ἐλοσκότεινη νύχτα,
χαλασιά τους.

Ἐκβιασμοί. Πονηρές ὑποσχέσεις. Πιέσεις.
Ἐπειλές. Χαμόγελα. Πιέσεις καινούργιες.
Κι ἔτσι, ὡς ἐρχόταν, ἔφευγαν μέσα στή νύχτα
μέ τις μαῦρες βετουῖρες...

6.

Στό χειμωνιάτικο οὐρανὸ ἐν' ἀεροπλάνο πετούσε ἀγάλι.
Νοτιοδυτικά. Νοτιοδυτικά.
Νέφη.

Νέφη.

Νέφη.

Ἐνβέρ Χότζια τὰ σκυθρωπά βουνὰ ἐθώρει καί πάλι,
πού χε ντύσει ὁ χειμῶνας λευκά.

Γυρνοῦσαν. Ἐδρόμος μακρὺς. Τοῦ ἀεροπλάνου
χανόταν πότε-πότε οἱ ἄνετες, μαλακές πολυθρόνες.
Καί κεῖνοι ξάφνου θαρροῦσαν
πὼς σκίζαν σάν τότε, ξυπόλητοι, χιόνια, χειμῶνες.

Ἐκεῖνος τή λιγόσωμη Πατρίδα θεωροῦσε
τὰ χωριά, τὰ γυμνά, τ' ἀνεμόδαρτα μέρη,
κι ἄθελ' ἀνέβη, σάν ἀπ' τή γῆς μας τὰ σπλάχνα,
μιὰ λέξη, ἀρχαία ὡς ὁ κόσμος: «κιντέρι».

Γυρνοῦσαν.

Ἐκεῖνος στ' ἄσπρα βουνὰ, πού πρόβαλαν μεσ' ἀπ' τὰ
[νέφη,

τὰ μάτια του ἀσάλευτα εἶχε στυλώσει.
Καὶ δέ σκεφτόταν πὼς στὰ μαλλιά του, ἐπίσης,
οἱ ἄσπρες τρίχες εἶχαν πυκνώσει.

Καὶ δέ σκεφτόταν πὼς κι αὐτὸς θ' ἄσπριζε ὄλοένα
καὶ πιότερο, σάν τοῦτα τὰ πετρώδικα μέρη.

Δέ σκεφτόταν
γιατὶ τὰ ψηλὰ βουνά ὄλοένα
ἔτσι ἄσπρίζουν

μέσ στοὺς χειμῶνες,

μέσ στ' ἀγριοκαίρι.

7.

Στῶν σιδερένιων κεραιῶν τὸ ἀπέραντο δάσος
τῆς προπαγάνδας οἱ θύελλες στὸν κόσμον φυσούσαν.

Ἦταν βράδυα πού,

ἐκεῖνο τὸν κρῦο χειμῶνα,

τὰ πνεμόνια πιότερες εἰδήσεις πάρες ἀγέρα ρουφοῦσαν.

Ἔτρεμε ἡ διαβρωτικὴ λέξη «διάσπαση»
στοὺς ὀρίζοντες τῶν βουρκαμένων ἡμερῶν.

Μιὰ ὀμίχλη ἀχνὴ αἰωροῦνταν

πάνω ἀπ' τὶς ἔγνοιες τῶν πόλεων, ἀπ' τὰ χάλια χωριῶν.

Μέσ' στὴν ἀντάρα τ' ἀεροπλάνα πηγαῖναν κι ἐρχόταν,
κι οἱ ἀντένες ἀπ' τὸ βάρος εἶχαν κυρτώσει τόσο πολὺ.
Κινούνταν ἡ προδοσία.

Ἡ προδοσία βρυχιόταν

στὸ ἀεροδρόμιο Βνούκοβο,

στὸ ἀεροδρόμιο Ὀρλί...

8

Κάθε κυκλώνας ἔχει ἓνα κέντρο, πού λέγεται «μάτι».

Κι εἶναι ὡς τὸ μάτι τοῦ Κύκλωπα τὸ μάτι αὐτὸ τοῦ κυ-
[κλώνα.

Στοῦ κυκλώνα τὸ μάτι, μπρὸς στὴν ὀρμὴ του,
βρεθήκαμε μεῖς ἐκεῖνο τὸν κρῦο χειμῶνα.

Ἔτσι βρεθήκαμε τόσες φορές μπρός στους ὀσμανλήδες
τούς τρομερούς σουλτάνους.

(Καί μᾶς ἐφάνη
σάν μισοφέγγαρο, στή σοβιετική σημαία,
τό κυρτό τό δρεπάνι!)

Στά καφενεῖα τῶν Τιράνων, μέ τ' ἀχνισμένα τζάμια,
στούς δρόμους, τούς μουσκεμένους ἀπ' τὶς βροχές,
οἱ ἄνθρωποι, ἀλλάζοντας βάρδια, πίναν μέ τὸν καφέ ἄ-
[ντάμα
τὶς τελευταῖες εἰδήσεις ἀπ' τοῦ καιροῦ τὸ ἐξπρές.

Φεῦγαν τὰ σοβιετικά ὑποβρύχια ἀπ' τὴν Αὐλώνα.
Φεῦγανε ὁ πρεσβευτής, οἱ εἰδικοί,
μέ τὰ μαῦρα ZIM, τὶς Ποπιέντες, τὰ Βόλγα,

ἔφευγαν, ἔφευγαν, ἔφευγαν ὅλοι, σάν ποντικοί.
Πίσω ἀπ' τὸν ἥλιο!

Ἔτσι ἔφυγαν ὅλοι, ὀλοένα,
ὅσ' ἦρθαν μέ κακό σκοπὸ σὲ τούτη τὴ γῆ.
Τ' ἀστέρι μας ἀπ' τὸν ἐρχομὸ τους ποτέ, δέν ἔχει σβήσει,
ὅπως δέν ἔσβησε ποτέ κι ἀπ' τὴ φυγή.

9.

Ἄποκλεισμός.

Τούτη τὴ λέξη τὴ βαριά, τὴν κρύα,
ἀπ' τὴν ἄβυσσο τῶν λέξων τὴν ἀνάσυρε ὁ καιρὸς.

Ἐμεῖς, ποὺ στους αἰῶνες εἶχαμε συνηθίσει
μέ πολλές λέξεις, τρομερές,
συνηθίσαμε καί μέ τὴ λέξη ἀποκλεισμός.

Ἡ περιοχή τῶν πετρελαίων, σάν ἐγκυα γυναίκα,
σπαράζει ἀπ' τοὺς πόνους, βογγᾷ.
Χλώμιασε ὁ καπνὸς ἀπ' τὴν πείνα τῶν φούρνων,
ποὺ ναι κι ἀπ' τῶν ἀνθρώπων πιὸ βαριά.

Ἄποκλεισμός.

Οἱ σουλτάνοι μᾶς ἔκοβαν τὸ νερό τῶν κάστρων,

για να πέσομε κατὰχαρα ἀποκαμωμένοι.
Ήταν ἐποχές, πού δὲ θερίζαμε οὔτε σπειρί στᾶρι
μὰ ἓνα σακκὶ πόλεμο
ἀπ' τῆ γῆ μας τῆ βασανισμένη...

Ἀπ' τ' ἄσπρα μαλλιά κι ἀπ' τὶς ρυτίδες τοῦ ἔθνους
τ' ἄλικο αἶμα ὡς ρυάκι κύλησε τόσες φορές.
Μὰ ὅπως ἔτοῦτα τὰ χρόνια τοῦ ἐξήντα
τόσος ἰδρώτας δὲ μᾶς ἔτρεξε ποτές.

Στὴν ὀγρότη ὀρυχείων,
στὴ θερμοκρασία φούρνων,
σὲ πηγᾶδια, σὲ σόντες, σὲ βίντσια, σὲ ἄπλες ἀγροῦ,
ἀνεβαίναμε,
κατεβαίναμε,
κινούμασταν πάντα,
προωθώντας τὰ βαγόνια τῶν ἡμερῶν.

Ἐμπρὸς.

Δέ ρωτοῦσαμε γιὰ κουραση, βάρδιες.
Τὸ Δεκέμβρη μὲ ἰδρο τὰ τραγοῦδια βρέχαμε μεῖς.
Στὴ μεγάλη λεωφόρο, πλάι στά κύματα τῶν πεζοδρομίων,
ἔμενε ὡς ἀργά φωτισμέν' ἡ ἔδρα τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς.

10.

...Τοῦτ' ἡ ἐποχὴ νεῦρα γερὰ χρειαζόταν,
ὅταν τὰ πολιτικά κύματα ὀρθωνόταν—βουνό·
ὅταν οἱ ρούφουλες τῶν μικρῶν σφαλμάτων μπορούσαν
νά κρύψουν τοῦ μοιραίου λάθους τὸ γκρεμό.

Κοντάρια ἀστραπῶν στοὺς ὤμους μας σπάζαν,
στὰ στήθη μᾶς χτυποῦσε ἡ φουσκοθαλασσιά.
Ἀνάμεσα ἀπ' τὴν ἰμπεριαλιστικὴ Σκύλα
καὶ τὴ ρεβιζιονιστικὴ Χάρυβδη,

τραβούσαμε μπροστά.

Κάτω ἀπὸ μαλλιά ραδιοσταθμῶν ὁ κόσμος
κακοξημέρωνε τὶς σκοτεινὲς νυχτιές.

Ἐμεῖς σταθήκαμε ἀπτῶητοι, ἥρωικοί, μεγαλόπρεποι,
τῶν ἐπαναστάσεων ὑπερασπιστές.

Ἀντισταθήκαμε.

Στὴ μεγάλη λεωφόρο, μπροστά
στῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τὴν ἔδρα,
ἄνθισαν ξανά οἱ μιμῶζες.

Κι ἀπ' ὄλο αὐτὸ τὸ χειμῶνα

λίγο χιόνι μᾶς ἔμεινε μόνο ἐδῶ-ἐκεῖ στὰ μαλλιά.

11.

Πέρασε ὁ κυκλώνας, μὰ δὲν ἔστρωνε ὁ κόσμος
Τὸ ἐργατικὸ κίνημα σήκωσε κεφάλι ξανά.

Ἔτσι συμβαίνει ὀλοένα:

Ὑστερ' ἀπὸ τὸ χαλασμὸ ἀνθίζουν
κοντὰ στό σάπιο κορμὸ τὰ φυντῶνια τὰ νιά.

Οἱ ἀτμομηχανὲς κινηθήκανε πάλι,
ἔλκοντας μέ τιτάνια δύναμη τοὺς καιροὺς.

Μεγαλειώδικο ὑψωνόταν τὸ σφύριγμά τους
πάνω ἀπ' τοὺς θόλους ὀρίζοντες,

τίς πιέσεις,

τοὺς ἀποκλεισμούς.

Ἐκεῖνοι λυσσαλέα κραδάζανε τὰ ὄπλα.

Τ' ὄτομα, τὰ ὑποβρύχια, τὰ βακτήρια, τὰ δεσμά.

Ἐκεῖ πού δὲν πίνανε νερὸ τὰ ΖΙΜ τὰ μαῦρα,

ξεκινούσαν τὰ ἀεροπλᾶνα «Ἀντόνοφ» στὰ σκοτεινά.

Ξάφνου, ἐν' αὐγουστιᾶτικο μεσονύχτι, ἐν' ἀεροπλᾶνο
παράξενο, προσγειώθη στὸ ἀεροδρόμιο τῆς Πράγας.

Σάν φάντοσμα στέκει στήν πίστα.

Κανένας

δέν κατέβη ἀπ' τό σκυθρωπό ἐπισκέφτη τῆς νύχτας.

Τ' εἶναι τάχα τοῦτο τ' ἀργοπορημένο ἀεροπλάνο;
Ποιοί νᾶν' ἐπιβάτες;

Γιατί ναι οἱ πόρτες κλειστές;

Μέσα οἱ Ὀδυσσεῖς κι οἱ Μενέλαοι τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα,
ζαρωμένοι πάνω σέ ἠλεκτρονικές συσκευές.

Σάν σκιάχτρο μέ νύχια γαμψά, ματωμένα,
ὁ Γιακουμπόφσκι πάνω ἀπ' τήν Εὐρώπη πετάει.
Ἕνα πουλί σπαρταράει στά τερατώδικα νύχια.
Στά νύχια του

ἡ Πράγα ἡ χρυσή σπαρταράει.

Πετᾶ.

Πίσω του ἀφήνει αἶνιγμα, νέφος.

Γρουσουζικο ἀντηχᾶ τ' ὄνομα του στῶν εἰδήσεων τήν
[ῶρα.

Τ' ἀκοῦνε οἱ γέροι καί ρωτοῦνε τ' ἀγγόνια:

Γιακούπ πασάς;

Ποῦθε βγῆκε ἐτσῦτος ὁ νέος πασάς τώρα;

13.

Τὰ μαλλιά τῶν ραδιοσταθμῶν δέν ὑπάρχει χτένι
νά τὰ στρώσει.

Μιπέρδεύονται ὡς φίδια, τεντώνονται, σφυρίζουν.

Τὰ νέφη μέ ξεσκισμένα στήθεια πλανιοῦνται στὸν κόσμο,
οἱ Ἀλβανοὶ τὸ Σύμφωνο τῆς Βαρσοβίας ξεσκίζουν.

Ἔτσι ξεσκίσαμε τὰ φερμάνια τῶν σουλτάνων,
χωρίς νά λογαριάσομε μεγάλους τίτλους,
βοῦλες χρυσές.

Ἦρθε ὁ Σεπτέμβρης πάλι στοὺς δρόμους τῶν Τιράνων.
καὶ τὰ πεζοδρόμια γέμισαν θορυβώδικα ὡς ρεματιές.

Ἄπ' τὰ μπάρ πού οἱ ἄνθρωποι πίνουν καφέ ἐξπρὲς στό
[πόδι,
ἄπ' τὰ γραφεῖα, ἄπ' τὰ ἐργοστάσια, τὰ ἐργοτάξια,
[πάλι
πέταξε ἡ νέα εἶδηση σέ σκεπές πόλεων,
ἐκεῖ πού τὰ βουνὰ ἔχουν τόν ἄνεμο πάνω ἄπ' τὸ κε-
[φάλι.

Τὰ βουνὰ. Στὰ πλευρά σας, βουνὰ μας,
τότες φορές ἐμεῖς κρεμάσαμε σὰν δισάκκια
τὶς ἐλπίδες, τὴ μοναξιά μας.

Κρεμάσαμε τὰ ταγάρια τῶν μηνῶν,
τὰ δέματα τῶν χρόνων,
τὰ χωριά, τὶς βρύσες, τὰ νανουρίσματα, τὰ παραμύθια.

Καί βαδίσουμε στὰ στενά, γεμάτ' ἀντίλαλους αἰῶνων,
ὥσπου φτάσαμε δῶ,

στήν ἐποχὴ μας,
πού πλάι στὰ βουνὰ μὲ τὰ πέτρινα στήθια,
ὀρθώσαμε τὶς ἀκατάβλητες σειρές τῶν ἐργοστασίων:
τὰ βουνὰ τῆς ἐπανάστασής μας.

Στὶς καμινάδες τους ὅπως πάνω στ' ἀπότομα βράχια,
ξεσκίζονται τὰ νέφη τῶν πολιτικῶν δρολαπιῶν ὀλοένα.
Τὰ πούπουλα τῶν συμφῶνων πετοῦν στὸν ἀέρα
ἄπ' τὴ μεγάλη, λενινιστικὴ θύελλα κυνηγημένα.

ΝΤΕΒΟΛ, ΝΤΕΒΟΛ!

1

Ναί, Ντεβόλ, τέτιος είμαι γώ, ἔχω πάρει
χῶμ' ἀπ' τὰ χωράφια σου, τό ξέρω,
κάτω ἀπ' τήν κάππα, σέ μάλλινο ταγάρι,
στήν "Ἐνωση τῶν Συγγραφέων νά τὸ φέρω.

Δέν ξέρω τί διαβολοποιητή μ' ἔκαμε τάχα
τὸ χῶμα σου, τό χόρτο τὸ πυκνό σου.
Ἐγώ μαι ἕνας σβῶλος σου μονάχα,
μι' ἄξεστη πέτρ' ἀπὸ βράχο ριζιμιό σου.

Κι ἦταν, Ντεβόλ, αὐτός ὁ σβῶλος στέριος:
Πάει στήν Εὐρώπη, στήν Ἀσία τή λαργεμένη,
μ' ἀπ' τὰ μαλλιά του κι ὡς τὰ νύχια, ἀκέριος,
Ντεβολίτης μένει.

Κι εἰμεινε, στὸ στίχο μου τὸ χῶμα,
τὸ χόρτο, τὸ τριφύλλι σου, ἐκεῖνο
τὸ ρόδο μέ τό πύρινο τὸ χρῶμα,
τ' ἀγκάθι, ὁ αὐλός, τό μέλι σου, τό κρίνο.

2

Ποιός λέει τάχα γιά μένα ὅτι δέν είμαι
ὁ πρῶτος Ντεβολίτης, ὅτι τώρα
λίγο χαλίκι ντεβολίτικο μου μένει
κι ὅτι τό χιοῦμορ πῆρε κατηφὸρα;

Ἄρλουμπες.

Ἄς ἔρθεῖ στῶν κυνηγῶνε
τῆ λέσχη, νά μέ ἀκούσει ὅταν διηγοῦμαι
γιά τὰ δειλά κοπάδια τῶν λαγῶνε,
γιά τὰ πουλιά πού ἀλάργα φτερουγοῦνε,

γιά τίς ρωμαντικές ὡς λέω τίς στράτες,
ὅταν σηκώνω τὰ χοντροδάχτυλά μου,
στήν καρέκλα ὅταν χτυπῶ τίς πλάτες
καί σκορπῶ βραχνά τὰ χάχανά μου.

Τήν ἴδια αὐτή φωνή ἔχει ἀγροικήσει
καί στά στενά μέ τίς λεφτοκαρυές,
ὅθε ἡ θυμαριά εὐωδιές σκορπίζει
καί τὰ τραγιά ὀδηγοῦν γιδιῶν κοπές.

Ὅθ' ἐρπύστριες σέρνει τὸ τραχτέρι
καί μυρίζουν νάφτα οἱ ἡσυχές πηγές,
πού κρύβεται στά σπήλια τ' ἄγριο περιστέρι,
φοβισμένο ἀπὸ κρότων λαχές.

3

Ναί, Ντεβολ, τέτιος εἶμαι γώ, ἔχω πάρει
χῶμ' ἀπ' τὰ χωράφια σου, τὸ ξέρω,
κάτω ἀπ' τήν κάππα, σέ μάλλινο ταγάρι,
στήν Ἐνωση τῶν Συγγραφέων νά τὸ φέρω.

Κόκκινος εἶμαι ἀπ' τό πολὺ μου γαῖμα,
κόκκινος, ὅλο ὑγεία εἶμαι καί ζήση,
γιατὶ νερό ἤπια στό δικὸ σου ρέμα,
στά δέντρα σου τήν αὖρα ἔχω ρουφήσει.

Νά γιατί θέλω νά μὴ χάσκω σέ δωμάτια
ζεστά, σκυμμένος στὸ μαγκάλι, μοναχός μου,
μὰ θέλω νά πετῶ στ' ἀνοιχτά πλάτια,
νᾶναι ἄνακρος ὁ ὀρίζοντας ὀμπρὸς μου.

Γι' αὐτό ὅθε τὰ κοτσύφια φτερουγοῦνε
ποθῶ νὰ φύγω μέ τούς κυνηγούς,
ὅθε στὰ ἴχνη λαγωνικά ἀλυχτοῦνε
καί παίρνουν κατὰ πόδι τούς λαγούς.

— Πάρτε με στ' αὐτοκίνητο κι ἐμένα, —
ποθῶ νὰ πῶ στοὺς ὀδηγούς, — μέσ στις βροχές,
στὸν ἄνεμο πού σκούζει λυσσασμένα,
στράτες νὰ διαβοῦμε ἀλαργινές.

Ἡ ἀγάπη μου δέν εἶναι πόζα, ὄχι,
δέν εἶναι πόζα ποιητᾶδων πού δειλὰ
σὲ κάποιου ποταμοῦ ψάλλουν τήν ὄχθη
καί κάτω ἀπό οὐράνια ροδαλά.

Στῶν ποιητῶν τὴ στάνη πού σκορπίζουν
ὄρκους «ὦ, σέ λατρεύω, χρυσαυτὴ μου»,
πού τόσο μέ τὸν ἔρωτα σταλίζουν,
δέ θὰ μπῶ ποτέ μου.

Θέλω τήν ἀγάπη μου ρωμαλέα νᾶναι,
θέλω ρωμαλέα τήν καλή μου πλάι,
ν' ἀγροικᾷ τίς φλέβες μου πῶς χτυπᾶνε
τήν κεφαλὴ στό στήθος μου ὡς θ' ἀκουμπάει.

Γι' αὐτό νὰ ζαρώνω ποθῶ τίς μύτες
ἀπ' τὴ δυνατὴ ρακὴ, στό φλυτζάνι,
ν' ἀνάφτω στό χορό μέ Ντεβολίτες,
ν' ἀγγίζ' ἢ κεφαλὴ μου τό ταβάνι.

Μιά πιπεριά πού καφτὰ δάκρυα φέρνει
νὰ πάρω ἀπ' τὴν τὰβλα τὴ γεμάτη
μεζέδες, στὸν ὄντά, ἐνῶ περιμένει
στήν πόρτα τὸ σφαχτάρι τό χασάπη.

Κι ὅποιος ἄθλιος, δειλός, νὰ δοκιμάσει
στό πρόσωπό του τὴν ἀνατριχάδα

τό ντεβολίτικο σάν δεϊ καί νά κρεμάσει
ἀδύναμη στό στῆθος τή γενειάδα.

Γι' αὐτό γάμους ποθῶ καί χαροκόπι
ὅπου εὐωδιοῦν μπουρέκια, μήλα, ρόδια,
πού ἀπ' τὸ χορὸ πηδοῦν κορασιῶν κόρφοι
καί σκόνη ἀσκώνουν στὴν αὐλὴ τὰ πόδια...

Ἄνησυχος, Ντεβόλ, πολλές φορές ἐγὼ μαι,
πολλές φορές Ντεβόλ, ἐγὼ ἀγρυπνῶ.
Τὴν ἀνησυχία, Ντεβόλ, ἐστὶ ἔδοσές μου
σάν μ' ἔπλασες μὲ χῶμα σου μουντό.

Τί διαολόχωμα τὸ χῶμα τοῦτο νᾶναι,
χῶμα, ὅλο ἀνησυχίες καί ταραχές.
Ἄλλοτε αὔρες κρὺβ' ἢ μπόρες πού βογγᾶνε,
ἄλλοτε δάκρυα κι ὄνειροφαντασίες.

Νοιώθω τὴ νύχτα ἢ ἀντένα πῶς χτυπάει
κι ὁ κρότος κατεβαίνει στὴν ψυχὴ
κι ἀπλώνεται παντοῦ κι ἀντιβογγάει:
Ἔι, συναγερμὸς κομμουνιστὴ!

Εἶμαι γερός ἐγὼ κι ἀγρυπνος εἶμαι
καί τὸν κάθε ἦχο ἀρπάζω, κυνηγῶ.
Συναίσθηματισμὸς λέω πῶς δέν εἶναι
πονο ἀνθρώπινο ὅταν νοιώθω ἐγὼ...

Γι' αὐτό ὁ κομμουνιστὴς ἀπ' τό Ντεβόλι
π' ὄπλα κρατῶ καί πέννα καί χαρτί,
πού ὑπογράφομαι «Ντριτερὸ Ἄγκολι»,
ὀρθώνομαι ὡς ἀκῶ τὴ φράση αὐτή.

Δέν κοιμοῦνται οἱ κομμουνιστές· κι ἄλλοι
δέν καρτερῶ ν' ἀσκώσουν με ἀπ' τὴν κλίνη·
μόνος σηκώνομαι, βάζω στὴ σκαντάλη
τὸ δάχτυλο καί φλόγα τ' ὄπλο χύνει.

Πόσο, Ντεβόλ, γι' αὐτό τό βλογημένο
κομμουνισμό ἔχω πυροβολήσει.
Τόν ἀγώνα δέ θυμᾶσαι τόν ἀντρειωμένο
πού μ' αἶμα, μέ βόλια ἔχομε ἀρχίσει;

Τούς Ντεβολίτες δέ θυμᾶσαι, τά παιδιὰ σου,
πού πρὶν τοῦ Μποζιγκράντ φᾶν τὸ κρεμμύδι,
τό ντεβολίτικο πρὶν ποῦν τραγούδι,
μέ τσαρούχια πέσανε στὰ χῶματά σου;

Ἔ, Ντεβόλ, τί γίνανε, ποῦ πᾶνε
κεῖν' οἱ τραχεῖς ἀνθρώποι κι οἱ καλοί;
Ἴσως, Ντεβόλ, μέσ' στὰ στενά σου νᾶναι,
χαϊδεῦουν τὸ χόρτο πού πρασινοβολεῖ.

Πόσο, Ντεβόλ, γι' αὐτό τό βλογημένο
κομμουνισμό ἔχω πυροβολήσει!
Ἄυπνος στὰ βουνα σου ἀπάνω μένω,
μ' ἀηδία τήν προδοσιὰ ἔχω τουφεκίσει.

Κι ἀμέτρητες φορές, Ντεβόλ, ἐμένα
μέ σκόπευαν στό μέτωπο μέ λύσσα,
μὰ κίρρα καί βόλι ἐγώ καί ψέμα
τί δύναμη ἐσύ μούδοσες περίσσα.

Πάλ' ὑπερπόντιοι σνάιπερ ὑπέροχοι
μέ πήρανε σημάδι.

Δέ φοβᾶμαι.

Στεντόρεια ἢ φωνή μου ἀχάει, ἀγέρωχη,
κομμουνιστής ὀλοζωῆς θέ νᾶμαι...

5

Εἶμαι τραχύς, σκληρός, τ' ἀναγνωρίζω:
καί θάχω πιεῖ καπνὸ μέ τό κουιντάλι,
μά γιὰ μιὰ τούρτα ποτέ δέ λαχταρίζω,
γλύφοντας πέντε μέρες τὸ κουτάλι.

Ὡστόσο ἐγώ μαι τρυφερός ἀφάνταστα,
τόση λεπτότη ἐσύ μὸχεις χαρίσει,
θέλω τὰ δέντρα, τὰ πουλιά, τὴ θάλασσα,
τὰ χόρτα πλάι στήν κρύα βρῦση.

Θέλω τό στάχυ ἐγώ τό μεστωμένο,
κι ὅταν τὸ τρίβω στά τραχιά μου χέρια,
λές τοὺς θεοὺς ὀμπρὸς μου συντυχαίνω,
θαρρεῖς πῶς θρυμματίζ' ὅλα τ' ἀστέρια.

Κι ἀνάφτει ὁ γυμνός κόκκος στήν ψυχὴ μου
τῆς ζήσης τὴ φωτιά, ἡ ματιά ἡμερεῦει·
γελοῦμεν' εἶναι ἀκέρια ἡ ὕπαρξή μου
κι ἓνας γλυκός καημὸς μὲ κυριεῦει.

Εἶν' τό μεστὸ σπειρί, τὸ ξανθὸ στᾶρι,
τὸ ἠλιόψητο, πού ἀνάλαφρα σταλαζει
στήν ἀντρικὴ καρδιά γαλήνης χάρη
καί στὸν οὐρανὸ τὴν ἀνεβάζει...

Εἶν' τό μικρὸ σπυρί, πού μέσα του ἔχει
τόν ἥλιο, τ' ἄστρα καί τὸν οὐρανὸ.
Δέν ξέρω γιατί ὁ πόνθος μὲ κατέχει
τό στᾶρι σάν χωριάτης νά ἐπαινῶ.

Θέλω τό στᾶρι, τὰ πουλιά, τὴ δρόσο
στ' ἀπαλὸ χόρτο, τὸ φλοῖσβο τῆς πηγῆς·
κι ἂν ἡ καρδιά μου εἶναι σκληρὴ, ὥστόσο
ντελικάτος εἶμαι ὡς ντεβολῆς.

Ἐγὼ πονῶ σάν δῶ στά χόρτ' ἀπάνω
πεσμένο ἓνα πουλί πού δέν πετᾷ·
σκύβω σιγά, στὸν κόρφο μου τὸ βάνω
καί τὴν καρδιά του ἀκούω πῶς χτυπᾷ.

Ἐγὼ πού ἔχω τὰ δάχτυλα βαμμένα
ἀπ' τὸν καπνὸ πού ἤπια τὸν πολὺ,

μπορεῖ μέ θολὰ μάτια, βουρκωμένα,
σέ σκέψεις νά χαθῶ γιά ἓνα πουλί.

Ναί, Ντεβόλ, τέτιος εἶμαι γώ, ἔχω πάρει
χῶμ' ἀπ' τὰ χωράφια σου, τό ξέρω,
κάτω ἀπ' τήν κάππα, σέ μάλλινο ταγάρι,
στήν Ἑνωση τῶν Συγγραφέων νά τό φέρω.

Ντεβόλ, βαθιά σ' αὐτή τήν ἄγια γῆ σου,
πού ὀργώνουν τόσες ρίζες, βρῆκα ἐγώ
ὁ ἄγρυπνος ντεβολίτης, τὸ παιδί σου,
τήν ποίηση, τὸ στίχο, τό ρυθμό.

Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΤΟ ΚΡΕΒΒΑΤΙ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ

Ὁ παρτιζάνος Μέκε εἶχε βαριά τσαρούχια λαστιχένια, εἶχε βαριά τσαρούχια καὶ ντουφέκι βαρὺ· καὶ στὴ μέση παλάσκες μὲ βόλια κι ἓνα ἐννιασφαιρο κουμπούρι στό λουρί.

Νηστικός ἦταν τὴν ἡμέρα, πού μπῆκε στό παλάτι, — τὶ νὰ κάμομε, παρτιζάνε Μέκε, τὶ νὰ κάμομε—

νηστικός ἦταν κι ὕπνο δὲν εἶχε βάλει στό μάτι, μὰ καὶ νηστικοὶ κι ἄυπνοι πρέπει νὰ περιμένουμε!

Ἄνοιξ' ἓνα δωμάτιο κι εἶδε κεῖ μιὰν ὀμορφὴ κλίνη, τέτια κλίνη πρώτη φορά θωροῦσε,

καθαρή σὰν πεταλούδα ἦταν ἐκεῖνη κι ὡς δροσοστάλα στὸν ἥλιο λαμποκοποῦσε.

Ὁ Βικτόρ Ἐμμανουήλ ὁ τρίτος εἶχε πλαγιάσει μιὰ νύχτα, πρὶν ὁ Βασίλης σημάδι τὸν πάρει.

—Ἐχ, καημένο κουμπούρι, κούνησες τὴν ἔρημη κάννη!— εἶπε ὁ παρτιζάνος Μέκε μπρὸς στό τριανταφυλλένιο κλινάρι... Καὶ κάθησε στό πάπλωμα κι ἄνοιξε τὴν παλιά ταμπακέρα κι ἔπεσαν τρίματα σέρτικου καπνοῦ στό κλινάρι, κι ἔπεσαν σπίθες, πού σκόρπισε κεῖ πέρα,

ὁ πυρόβολος χτυπώντας τὸ κρῦο στουρνάρι. Κι ἀπλώθη μέσα στοῦ αὐτοκράτορα τὸ δῶμα

τῆς ἴσκας καὶ τοῦ καπνοῦ ἢ μυρωδιά· τῆς ἴσκας πού τὴ φέρανε ἀπ' τὸ βουνὸ τοῦ Τομόρι, τοῦ καπνοῦ, πού τὸν φέρανε ἀπ' τοῦ Μεζγκοράν τὰ στενά. Καὶ σκέπασε ὁ καπνὸς τοῦ αὐτοκράτορα τὸ πορτραῖτο κι ἔπεσε τὸ μουστάκι τοῦ αὐτοκράτορα στοῦ καπνοῦ [τὸν πάτο,

τὸ μουστάκι πού μέσα στό δωμάτιο ἐχτένισέ το τὴν ἡμέρα πού ἐσώθη ἀπ' τὸ βόλι σ' ἓνα τιρανέικο βου- [λεβάρτο.

— Τή γλύτωσες φτηνά,—εἶπε ὁ παρτιζάνος Μέκε.—
Παλιάντρας ἦσουν κι ἄς ἦσουν βασιλιάς.
Καί τὰ μουστάκια τὰ χτενίζεις μέ συντεφένιο χτένι
καί μέ τό ζόρι γελαῖς!

Φτοῦ! Μήτε ἀψὺ καπνό σάν τόν δικό μου ἔχεις δοκιμάσει,
μήτε ἴσκα σάν τή δική μου ἔχεις ἀνάψει μέ τὸ τσακμάκι.
Φτοῦ! Ἐσύ τρεῖς σπιθαμές ἄνθρωπος ἔχεις πλαγιάσει
κάτω ἀπό τοῦτο τὸ πᾶπλωμα, πάνω σέ τοῦτο τό κρεβ-
[βάτι...

Ἐγώ, ὁ Μέκε, εἶχα δυὸ ἀγῶρια,
τρεῖς φορές ψηλότερ' ἀπὸ σένα
καί σὺ τὰ πῆρες σάν χάρος, μέ κλουῖβες, βαπόρια,
καί τὰ πᾶς στὰ ἰταλικά νησιά τ' ἀνεμοδαρμένα.
Καί πέθαναν καί τὰ ριζες στὰ πέλαα τὰ παιδιὰ μου
καί μᾶς ἄφησες κούτσουρα ἐμέ καί τή γρηὰ μου
καί μᾶς ἄφησες χέρσο τὸ χωράφι πέντε χρόνια,
καί μᾶς ἄφησες τὸν κῆπο μέ τσουκνίδες καί θάμνα.
Καί τοῦ Κίτσιου τοῦ σκότωσες τήν κόρη,
καί τοῦ Κασέμ τοῦ σκότωσες τοὺς γιούς—τὸ καμάρι,
κείνη νή νύχτα, πού φέρναμε δεμάτια στ' ἄλωνι,
κείνη τή νύχτα, πού οἱ γυναῖκες πιάναν στή σκάφη τό
[ζυμᾶρι...

Μ' ἔχεις ἀκούσει ἐμέ τὸ Μέκε ποτέ,
σ' ἐρωτᾷ, μ' ἔχεις ἀκούσει αὐτοῦ στήν Ἰταλία σου ἐμέ;
Χωρὶς ἄλλο τ' ὄνομά μου θά τὸ χεῖς γράψει στό δεφτέρι,
χωρὶς ἄλλο ἢ ἀφεντιά σου τὸ ξέρει...

Νά, ἐγώ μαι ὁ Μέκε, μέ τὰ λαστιχένια τσαρούχια,
μέ πυρόβολο, κουμπούρι καί παλάσκες στή μέση,
ἐγώ σου καψα τοὺς στρατῶνες καί σου πιασα τοὺς
[στρατιῶτες—μπουλούκια,

ἀπ' τή Σικελία κι ὡς τό Μπραντασέσι.

Παντοῦ ἤμουν ἐγώ ὁ Μέκε κι εἶμαι

καί θᾶμαι παντοῦ ὀλοένα

καί σὺ σέ ξύπνο καί σ' ὕπνο

θά τρέμεις πάντ' ἀπὸ μένα...

Φτοῦ! Κατὰμουτρα σέ φτύνω, αὐτοκράτορα, ἐσέ,

έναν παλιοβικτόρ, ένα παλιανθρωπάρι,
ένα τζουτζέ,

μέ δυό δάχτυλα ποδάρι!—

Καί νύσταξε ό παρτιζάνος Μέκε

καί ξάπλωσε στοῦ αὐτοκράτορα τήν κλίνη

καί δέν ἔβγαλε τὰ τσαρούχια ό παρτιζάνος Μέκε

καί τή φυσεκαριά δέν τήν ἔβγαλε κι ἐκείνη.

Κι εἶπε ό παρτιζάνος Μέκε ἀγάλι, μέ τὸ ένα

τό μεγάλο του χέρι στό στήθος:

— Τοῦ διαβόλου γέννα,

τώρα εἶμαι αὐτοκράτορας ό ἴδιος!...

Κι ό Βικτόρ Ἐμμανουήλ ό τρίτος χάθηκε μέσ στήν όμίχλη

κι ἐχάθη μέσ στήν όμίχλ' ἡ αὐτοκρατορία

καί τὰ λαστιχένια τσαρούχια στεκόταν μέ τίς μύτες ἀ-

[πάνω,

στό πάπλωμα πού τὸ φέραν ἀπ' τήν Ἰταλία...

Κάτω ἀπ' τό ἄσπρο προσκέφαλο τό πουπουλένιο

τό ἐννιασφαιρο κουμπούρι τοῦ παρτιζάνου καί πλάι

στό κεφαλὰρι τῆς κλίνης, τὸ ντουφέκι κρεμασμένο.

Ἔ, τί πάει, παρτιζάνε Μέκε, τί πάει!

Ο ΜΙΚΡΟΑΣΤΟΣ

Γιατί νὰ σκοτιστοῦμε;

Μένουμε στὴν κουζίνα·

μυρίζει φαγητὸ, ἄφαγοι δὲ θὰ μείνομε·

θέλομε νερό—

πίνουμε,

μᾶς μαγαλώνουν τὰ νύχια—

τὰ κόβομε κι ἐκεῖνα!

ΤΟΠΙΟ Μ' ΕΝΑ ΛΑΣΠΡΟ ΣΥΝΝΕΦΟ

Δούλεψα ὄλη τή μέρα τόσο·
νά, πάνω στή ράχη ἔν' ἄσπρο συννεφάκι,
ἄς σκεπαστῶ μέ δαῦτο κι ἄς ξαπλώσω
στό χόρτο ἐδῶ, στό λιβαδάκι...

Ν' ἀνοιξω ξανά τά μάτια ἀγάλι
καί τή δουλιὰ ν' ἀρχίσω πάλι.
Ἔνα σύννεφο σάν λευκό γιοργάμι,
ἔν' ἄσπρ' ὄνειρο πάνω στό ποτάμι...

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΠΟΛΗ

Οί δυό μας στήν ἀρχαία πόλη περπατοῦμε·
στήν πόλη μέ κήπους καί πολλά παραθύρια.
Ἐκαστὸ παράθυρο μιὰ μπαλλάντ' ἀκοῦμε,
ἓνα ποίημα ἀκοῦμε ἀπὸ κάθε θύρα.
Ἐκαστὸς τοὺς ἤχους τῶν στίχων;
Ἐρχονται ἀπ' τὴν ἀρχαιότητα τῆς πόλης, ἀπ' τῶν ἀ-
[γαλμάτων
τὰ στόματα, κάτω ἀπ' τὰ θεμέλια τῶν τοίχων,
κάτω ἀπ' τὴν ρίζαν τῶν δρανῶν ποὺ λυγοῦν ἀπ' τὰ
[τσαμπιά των.
Σάμπως ἐδῶ πρὶν δυὸ χιλιάδες χρόνια ναρχόσουν
οἱ ἀρχαῖοι γλύπτες
σ' ἄλπειο μάρμαρο θά σ' εἶχαν λαξέψει καί μέσα στο
[χῶμα,
κάτω ἀπ' τὰ κατώφλια τῶν θυρῶν θά κοιμόσουν·
καί θάρχομεν ἐγὼ ὕστερ' ἀπὸ δυὸ χιλιάδες χρόνια
νά σ' ἀνακαλύψω καί νά σέ πάω στο μουσείο μαρ-
[μαρένια...
Μὲ γελάς!
Ἐτσι θά συνέβαινε σίγουρα μέ σένα.
Μά κάλλια ποὺ δέ γεννήθηκες στὰ μακρινὰ περασμένα
γιατί τώρα δέ θάχαμε ἀνταμῶσ' οἱ δύο.
Πιό ζεστά θᾶσαι, μέσ στήν ἀγκαλιά μου
παρὰ ἂν θάσουν ἄγαλμα στο μουσείο...

ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

Πατέρες

έχετε καλούς γιούς,
τι τά ὄνειρά μας
τάχομ' ένώσει σ' ένα ὄνειρο μεγάλο,
μαζί άλωνίσαμε τὰ σιτηρά μας
καί δέ λοξοκοιτοῦμε ὁ ένας τόν ἄλλο.

Κι ὅταν κανεῖς,

μικροαστοῦ κουτάβι,
κάτω ἀπό πέπλο προοδευτικό, διαβρολεμένα
τή γκρίνια σέ γονιούς καί γιούς ἀνάβει,
τοῦ ξεριζώνομε τὰ δόντια του ένα-ένα.

Κι ὅταν κανεῖς,

μέ πανταλόνια ὁμοῖα
μέ μπουριά,
τά μοῦτρα του στραβώνει
καί περνᾷ ὡς γὰ παίξει ρούμπα στά πεζοδρόμια,
καθένας μας ἀνάβει καί κορώνει.

Κι ὅταν κανεῖς

ντρέπεται νά μείνει
μέ σᾶς στό καφενεῖο ἢ στή λέσχη,
καθένας μας ματιές—φωτιές τοῦ ρίχνει
κι ἴσως καί στά γερά νά τοῦ τῖς βρέχει.

Δέν ἐπιτρέπομε, ὦ πατέρες, σέ κανένα
μέ σᾶς νά κοροϊδέψει,
τί ἐσεῖς φορτωθήκατε τά χάλια κι ὀλοένα
τήν Ἀλβανία μέ τό σπαθί ἔχετε διαφεντέψει.

Πάνω στοὺς ὤμους σας—ὦμοι σιδερένιοι,—
πού ἀπ' τοῦ καιροῦ τή γάστρα ἔχουν ψηθεῖ
κι εἶναι ἀπ' τοῦ καιροῦ τὸ βάρος κυρτωμένοι,
καθετί ὠραῖο κι εὐγενικὸ ἔχει ὑψωθεῖ...

Σᾶς βάρυναν,
πατέρες μας,
οἱ χρόνοι!

Κανείς καὶ κλεῖ τὰ μάτια τό πουρνό
Κι ἀφήνει τή φωτιά, τό παραγώνι,
τό τσιμποῦκι καί τόν ἄπιωτο καπνό.

Καί μεῖς διαβάζομε μέσ σέ πλαισιωμένες,
νεκρολογίες, τὰ ὀνόματά σας καί σκυφτοὶ
σέ ὑδροφράχτες
τόρνους
βιβλία,
ἀγρούς,
μέ καρδιές θλιμμένες,
γιά σᾶς κρατοῦμ' ἐνός λεπτοῦ σιγῆ.

Τά ξέρομε καλά τὰ μάτια αὐτά τ' ἀγαπημένα
καί τὰ στοχαστικά, στή νεκρολογία,
σέ τέσσερις μαῦρες γραμμές βαλμένα,
ἐκεῖ στῶν ἐφημερίδων τή γωνία.

Τά ξέρομε καλά αὐτά τὰ σοφὰ μάτια,
τάχομε δεῖ στίς παρτιζάνικες ἐστίες, ὅταν
τό ψωμί μοιράζαμε σέ σαράντα κομμάτια
καί μέ τρία γιοργάνια εἴκοσι ἄτομα κοιμόταν.

Δέν ἦσαν ἐσεῖς, πού τὰ σπιτικά σας
ἀνοίξατε καί τὰ κλειδιά μᾶς δόσατε τό Νοέμβρη
καί μεῖς γεννήσαμε τό Κόμμα στή γωνιά σας,
σέ μιὰ ψάθα, σ' ἓνα φτωχό μιντέρι;

Δέν ἦσαν ἐσεῖς, πού τόν Ἐνβέρ Χότζια
κρατήσατε καί τοῦ στεγνώσατε τὰ ρούχα
τά μουσκεμένα στό βουνό, μέσ στή φουρτούνα,
καί τὰ σκισμένα τοῦ μπαλώσατε τσαρούχια,

ὅταν τὰ ὄρη στίς θύελλες, σ' ἔφοδες βογγοῦσαν,
στίς χειμερινές πορεῖες, μέσ στό χιόνι,

ὅταν κάτω ἀπὸ ἄγρια κρᾶνη καιροφυλαχτοῦσαν
οἱ κουρσάροι ἀπ' τὸ Βερολίνο καὶ τὴ Ρώμη;

Δέν ἦσαν ἐσεῖς, ποὺ ἀπὸ τὰ μονοπάτια
βγάζατε τὶς ταξιαρχίες, μὲς στὴ μπόρα,
στὶς κλεισοῦρες, στὶς χαράδρες καὶ στὰ πλάγια,
ὅταν τὰ βράχια ἀπ' τὰ βόλια ἀχοῦσαν καθώρα;

Δέν ἦσαν ἐσεῖς, πού ἐρχόσταν νὰ μᾶς δεῖτε
στὶς φυλακές, μᾶς ἐγκαρδιώνατε κι ἀγάλι,
λέγατε: «Παιδιὰ μας κρατηθεῖτε»
καὶ τὸ λευκὸ κουνούσατε κεφάλι;

Δέν ἦσαν ἐσεῖς ποὺ ὡς πέσαν τὰ παιδιὰ σας,
τὴν αὐλακιά, τ' ἄλωνα ἀφήσατε στὴ μέση,
καὶ δρᾶξατε τὰ ὄπλα τὰ πατρογονικά σας
καὶ παρτιζάνικ' ἄστρα βάλατε στὸ φέσι;

Κι ἐμεῖς,

πατέρες,

γίναμε πατέρες!

Καὶ τὸ αἷμα, ποὺ προπέμπ' ἡ ἐποχὴ
στοὺς γιούς, ὡς κυλάει μὲσα στὶς φλέβες,
σὰ σφυριές τοὺς παλμούς νὰ νοιώθ' ἡ γῆ.

Καὶ μεῖς σὲ συλλογιά πέφτομε τώρα,
σ' ἀνησυχίες μᾶς βάζουν συχνὰ οἱ γιοί μας,
τί ὁ αἰώνας ἔχει ἥλιο μὰ καὶ μπόρα
καὶ δέν εἶναι καραμέλα ἡ ἐποχὴ μας.

Στ' αὐτιά μας τὰ βόλια ἄπαυτα σφυροῦνε,
γι' αὐτὸ τοῦ μπαρουτιοῦ τὴ μυρουδιά
ξέρομε μέσ' ἀπ' τὰ γκρεμὰ νὰ ὀσμιστοῦμε,
ἀπὸ τρακόσια χιλιόμετρα μακρὰ,

ἀπὸ τ' ἄλπεια ὕψη, ποὺ τὰ χιόνια,
πάντα τὴν ἄσπρη κάππα τοὺς φορᾶνε,

ὡς τὴν Κονίσπολη κάτω, πού τὰ κλώνια
πάνω στὰ στάρια οἱ πορτοκαλιές κουνᾶνε...

Καί λέμε αὐστηρὰ κι ἐμεῖς στοὺς γιούς μας:
Ἄναζητεῖτε,

ἀγωνιστεῖτε, ὦ γιοί, στὴ ζήση,
κι ἀνοίχτε γενναιόψυχα μεγάλους δρόμους,
ὡς ἔχουν οἱ τραχεῖς πατέρες σας ἀνοίξει.

Καί ποτέ μὴ ξεχνᾶτε τοὺς πατέρες,
πού στὰ βουνὰ τὰ νιάτα ἔχουν ἀφήκει,
πού ἦταν τῆς ἐπανάστασης στρατιῶτες
καί στὰ Τίρανα ἦρθαν μέ τὴ νίκη...

Γεράσατε,

πατέρες μας,

γεράσατε,

γεμίσατε μέ χρόνια τορβάδες καί τσέπες.
Τὶς κάππες σας στὶς φλόγες καψαλίσατε,
τὰ ταλαγάνια σκίσατε στὶς μπαγιονέτες.

Καί μείνατε,

ὦ πατέρες,

ώραῖοι ὀλοένα,

μ' εὐγενική κι ὀλάνοιχτη καρδιά,
μέ μέτωπ' ἀπ' τὶς σκέψεις ὀργωμένα,
μέ χέρια ἀργασμέν' ἀπ' τὴ δουλιὰ.

Περνᾶν τὰ χρόνια,

γερνᾶτε,

καί κυρτῶνετε

σάν κόσσεσ, ὦ πατέρες μας, ἔσεῖς
μὰ σάν ἡ ἐποχὴ μπρὸς μας ὀρθῶνεσε
εὐγενικότατοι,

μεγαλοπρεπεῖς!...

ΑΠ' ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ «ΜΑΝΑ ΑΛΒΑΝΙΑ»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

1

Τό κεφάλι μου ἔγειρα στῶν βουνῶν τό λευκό μαξιλλάρι
μέ τή σκέψη σέ σένα,
στά βουνά, στά πελάη, στούς κάμπους.

Πάνω ἀπ' τό μέτωπό μου τρέχουν τ' ἄστρα, ὁ ἥλιος, τό
[φεγγάρι,

μέ τό φῶς τους οἱ σκέψεις μου γεννιοῦνται καί λάμπουν.

Ζεστό ἀπ' τήν πνοή σου τό προσκεφάλι, Μανούλα,

τόσ' ὠραία κεντισμένο

μέ πεῦκα, λιόδεντρα, βασιλικόν, ὀρτενσίες.

Στίς τέσσερις γαλάζιες γωνίες του—ἀπό μιά πεταλου-
[δούλα·

ὁ ἀετός βιγλίζει στίς τέσσερις γαλάζιες γωνίες.

2.

Τίς περισσιες σου χάρες,

τά μαργαριτάρια, πού ξελογοιάζουν διαβάτες, ἄνοιξέ μου,

γιατί σήμερα ξέρω νά τά βλέπω καλύτερ' ἀπό ποτέ μου,

νά τά νοιώθω, νά βυθίζομαι σ' αὐτά σάν τρελλός,

σάν παιδάκι, σάν ἄντρας, σάν κυνηγός,

γιστι πολλά ἔχω μάθει

σάν ταχτικός μαθητής σου, Μητέρα,

γιατί ἐσύ μοῦ λέπτυνες τά αἰσθήματα στό μακρινό μου
[τό δρόμο.

Νά, ξαπλώνομαι στή χλόη, στήν κοιλάδα ἐκεῖ πέρα,

καί στά οὐράνια, πού τὰ τρυποῦν τά βουνά, τὰ μάτια
[στυλῶνω.

Θωρῶ—θημωνιές οὐράνιες—τῶν βουνῶν τῖς ἄσπρες τους
[σκούφες,

κάνεις νά τοὺς γγίξει δέν τολμᾶ τήν ἀσπράδα,
μόνο τά νέφη ὡς νοικοκυρές μέ τῖς ἄσπρες τους σκούπες
τὰ σκουπίζουν τῖς αὐγές καί τὰ βράδυα.

Θωρῶ τῖς πλάτες τους, σάν τὸ σούρουπο σκούρες,
μέ χιλιάδες καί χιλιάδες αἰῶνες φορτωμένες,
μ' αὐλακιές, ρυτίδες, ἀχνάρια, καμποῦρες,
μέ φλέβες κι ἀρτηρίες σιδερένιες.

Βροχές τὰχουν πλύνει

καί τὰχουν πλουμίσει μ' ἄσπρες γραμμές

οἱ ἄσπροι χείμαρροι, πού ἑκατομμύρια χρόνια σάν βοριάς
[πηλαλοῦνε

μέσα σέ βράχια, σέ θάμνα, σέ πεῦκα, σ' ὄξυες
καί πέφτουν στόν κάμπο νά ξεκουραστοῦνε.

Τὸ ὄζον τους ρουφῶ

κι ὡς κυλᾶν οἱ χείμαρροι τὸ αἷμα στῖς φλέβες μου κυλάει
καί τότε θαρρῶ πὺς αἰώνια θά ζήσω,

νά τρέχω μ' ὄρμή,

ν' ἀνεβαίνω γκρεμούς, νά ροβολῶ στά ποτάμια πλάι,

νά βρίσκω, νά τελειοποιῶ τήν ἀλήθεια, ν' ἀκονίζω

τή σκέψη γιά καθετί ὀλόγυρά μου,

ν' αὐξάνω τῖς αἰσθησες, τήν περιέργεια ν' αὐξάνω κά-
[θε ὥρα,

για νά μή κυλήσει ποτέ ἤσυχα τὸ αἷμ' ἀπ' τήν καρ-
[διά μου,

νά χτυπᾶ καί νά σηκώνει στά στήθεια τή μπόρα...

4.

Ἐγὼ δέν τοὺς θέλω ἐκείνους πού στέκουν σάν παγωμένοι,
μπρὸς σ' ὅποια ὀμορφιά τῶν τραχιῶν βουνῶν, πού ὀ-
[λημέρα

μένουν κρῦοι ὡς ἡ γουστέρα στά χατίλια μένει,
γιατί κρῦο κι ἤσυχο αἷμα ἔχει μόνο ἡ γουστέρα.

Συνάρπαξέ με, ὀμορφιά τῶν βουνῶν, συνάρπαξέ με,
ἔτσι ὅπως σὶ γὰ παραμύθια τῶν καταραμένων βουνῶν,
μέ πετούμενο χαλί σὲ δάση καὶ σπηλιές πηγαινέ με
νά πιῶ, σὰν στοιχειό, νερό ἀπὸ χιόνι στὰ βάθη τῶν
[δρυμῶν!

5.

Ριγῶ ἀπ' τὸν πὸθο
καθὼς θωρῶ τὴ Βαλμπόνα νά κὸβει βράχια αἰώνια
μέ τό γαλάζιο σπαθί της, πού ἀσκούριαστο μένει ὀλοένα,
ν' ἀφήνει τό σπαθί καὶ νά φιλᾷ τὰ μεγάλα τὰ κλώνια
τοῦ ἀθάνατου πεύκου πάνωθὲ της γερμένα.
Κι ἐγὼ σὰν τοῦ πεύκου νά σκύψω ποθῶ ἕνα κλωνάρι,
τό κύμα τῆς Βαλμπόνας ναρθεῖ νά μέ γλυκοφιλήσει
καὶ στ' αὐτί νά μοῦ πεῖ:
«Ἔ, τῆς Χατιτζὲ βλαστάρι,
γιὰ δρόμο ξανά ἔχεις κινήσει;».

6.

Βουνά,
κάθε φορά, πού ἔχω τύχει μακριὰ σας, σ' ἀπόξενα μέρη,
τ' ἀρχαῖο λαούτο, μέ σφενταμίσιο φτιαγμένο ἄσπρο ξύλο
τὴν πρασινάδα καὶ τ' ἄρωμα τῶν λιθαριῶν σας μοῦ ἔ
[χει φέρεις
ὡς φέρνει στὴ μάνα τίς νεανικές θύμησες τὸ νυφικό τη
[μπαούλο
Ἄπ' τό μικρὸ ξύλο σὰν παιδάκι ἀπ' τό παιχνίδι κρα
[τιόμουν
καὶ τό κρεμοῦσα μαζί μέ τό πουκάμισό μου στὸ δῶμα,
στοὺς ἀγαπημένους ἦχους τοῦ τραγουδιοῦ πλενόμεν, τ
τό λεπτό τέλι μέ τὰ δάχτυλα πρὶν γγίξω ἀκόμα.
Τὸ μικρὸ σφενταμίσιο ξύλο μόνο του ἦχους σκορποῦσε
κι ὁ νοῦς μου, στοῦ τραγουδιοῦ τὰ ἴχνη, μακριὰ πετοῦσε:
Ἄνάμεσα σὲ δυὸ βουνά,
μέ χιόνια καὶ μέ παγωνιά,

ἔπεσε ἕνα παλληκᾶρι
μέ τά φρυδια σάν δοξάρι.
Μάνα κι ἀδερφή καί ταίρι,
στ' ἀχυρένιο τὸ μιντέρι,
στά χαμένα οἱ βαριομοῖρες,
μέ ἀμπάρωτες τίς θύρες,
μ' ἀναμμένο τό λυχνάρι
καρτεροῦν τὸ παλληκᾶρι.

Μή μ' ἀγγίζετε, κοράκια,
μή μοῦ τρῶτε σεῖς τὰ μάτια,
τί ἔχω μάνα, καρτερᾶει
νηστική στό τζάκι πλάι.
Ἡ μαύρη μου ἀδερφή μονάχη
ψάχνει ἀπό βουνό σέ ράχη,
σάν νᾶναι ἄντρας μέ ποτουῦρι,
μέ γιορντάνι μέ κουμποῦρι.
Ἔχω μιά γυναίκα, ὠιμένα,
κουῦκος γίνεταί γιά μένα,
ἔρχεται τό καλοκαίρι
καί γυρνᾶ σ' ὄλα τὰ μέρη,
βράχο·βράχο, βρύση-βρύση,
νά μέ βρεῖ, νά μ' ἀπαντήσει.

Ὦχι, ἐσεῖς μαῦρα κοράκια,
μαῦρ' ἀφήστε μου τὰ μάτια
νά ἰδῶ μάνα κι ἀδερφή μου,
τὸ ἔρμο σπίτι, τήν καλή μου!
Μούρχεται στό χιόνι ὕπνος,
τρεῖς πληγές ἔχω στό στήθος,
τρία βόλια μέ τρυπῆσαν,
τρεῖς πηγές αἶμα κινῆσαν,
οἱ πηγές γίνονται ρέμα
καί κυλάει, κυλάει τὸ γαῖμα,
κυδωνιές, μηλιές ποτίζει
ἐκεῖ κάτω σ' ἕνα πλάι,

πού μιὰ γρέντα μου κρατάει
τὸ ἔρμο σπίτι μου!
Βάι, βάι!

7.

Βουνά μου,
μέ βράχια πού μοιάζουν μέ δαμάλια καί μ' ἄτια,
πού μοιάζουν μ' ἀνθρώπους καβάλλα σέ καμῆλες κα-
[μπουῦρες,
ἡ εἰκόνα μου εἶναι σκαλισμένη στὰ βράχια,
τό τραγούδι μου γραμμένο κάτω ἀπ' τῶν νεφῶν τῆς του-
[λοῦπτες...

Πολλὰ ἔχω πάρει ἀπὸ σᾶς καί θά πάρω, βουνά μου!
Μιά πλάκα θά μου δώσετε σὰν ἀφήσω τὴν ὑάτερη ἀνάσα,
μιά πλάκα θά μου βάλετε στὸν τάφο μου ἀπάνου,
ἓνα κομμάτι σανίδι γιὰ τὴν ἡσυχὴ κάσα,
μιὰ χεριά βαμπάκι γιὰ τὸ λεπτὸ σάβανό μου,
μιὰ παπαρούνα γιὰ νὰ τοῦ δώσει κόκκινο χρῶμα,
ἓνα κομμάτι σίδηρο-καρφί στὸ νεκροκρέββατό μου,
πού θά κοιμηθῶ βαθιά μέσ' στὸ χῶμα.
Καί τότε ἀπὸ σᾶς ἀγαθίστος θᾶμαι,
γιός σας, στὸν κορφο σας, βουνά, θά κοιμᾶμαι
καί τὸ τραγούδι του ὁ λόγγος θ' ἀρχίσει,
κι ἡ αἰώνια φλογέρα θά ἤχήσει:
Ἄδερφέ ποιητή, αἰοιδέ τῆς χαρᾶς, τῶν βασάνων,
στῶν βουνῶν τῆ σκιά ξεκουράσου λιγάκι,
κόκκιν' ἄνθια θά ρίχνει ἡ αὐγὴ στὸ στήθος σου ἀπάνω,
στὸ κεφάλι σου αἰώνια τῆς πηγῆς θά κυλάει τὸ νεράκι.
Ἄδερφέ ποιητή, πού τραγουδάες τὴ γῆ καί τὸ στάρι,
ξαπόστασε λίγο κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ λιθάρι.
Σὰν ἐσύ, ποιητή, κι ἀναρίθμητοι ἄλλοι
στή σκιά τῶν βουνῶν ξεκουραστῆκαν
ἀπ' τὴ Βαλμπόνα ὡς τὴ Μπίστριτσα κι ἄμετροι πάλι
σιωπηροί, ἔξυπνοι, αὐστηροί, αἰσθαντικοί, γεννηθῆκαν.
Κι ἄλλοι ξανά, θά ξαποστάσουν στή σκιά τῶν βουνῶν

σάν ἐσύ, ποιητὴ τῆς χαρᾶς, τῶν καημῶν.
Καί μένουν τ' ἀθάνατα, τ' ἀσπροσκούφικα ὄρη
ὡς βάρδοι, ὡς ραψωδοί, ὡς σπαθοφόροι.
Καί πάνω σου ὅλες θὰ τραγουδοῦν τὶς ραψωδίες,
καὶ τὰ τραγούδια ὅλα, ἀπὸ γενιά σὲ γενιά συναγμένα,
μ' ὅλα τὰ λόγια τους καὶ τὶς μελωδίες,
ἀπ' τοὺς μακροὺς αἰῶνες, ἄγνωστα ἢ γνωρισμένα.
Ἄδερφέ ποιητὴ, αἰοιδὲ τῆς χαρᾶς, τῶν καημῶν,
ξαπόστασε λίγο στὴ σκιά τῶν βουνῶν,
τὶ τὰ τραγούδια δὲ θὰ σιγήσουν ποτέ, ἀπ' τὴν κού-
[νια ὀλοένα
ὅλα βγαίνουν στὸν κόσμο βουερά, φτερωμένα:

Τὸ λεπτὸ φουστάνι
σέρνεις στὰ σκαλιὰ,
ἔ, τί ντέρτι πού ἔχω,
ἄσπρη κοπελιά.
Θὰ φτιάσω μιὰ κούνια,
ταίρι μου ἀκριβὸ,
νά μοῦ μεγαλώσεις
ἕναν καλογιό.
Θὰ φτιάξω φλογέρα
γιὰ νὰ τραγουδᾷ,
τό τραγούδι πέρα
στὰ ὄρη νὰ πετᾷ,
νά πηγαίνει αἰώνια
ἀπὸ γιούς σ' ἀγγόνια...

8.

Θωρῶ στὰ βουνὰ
πῶς στεγνώνουν τῶν παιδιῶν τὰ ρουτιὰ, στὸν ἥλιο ἀ-
[πλωμένα,
σὲ κήπους, δεμένους ἀπὸ μηλιά σὲ μηλιά μ' ἕνα σύρμα,
τὰ ρουτιὰ βυζαστάρικων, μαθητῶν, καινούργια ἢ μπα-
[λωμένα,

μέ τὸ λεπτό ραμμένο τό νῆμα.

Αὔριο ἀπ' τὰ παννιά θὲ νά βγοῦνε

καί γιὰ τὰ σχολειά, τὰ ἐργοστάσια, τοὺς ἀγρούς θὰ κι-
[νήσουν

οἱ ἐργάτες, οἱ γεωργοί, οἱ ποιητές, οἱ φρουροί,

μὰ δέ θ' ἀστοχήσουν

πῶς στέγνωσαν στό σύρμ' ἀπλωμένα

τὰ ρουτιά, μικρὰ σάν μιὰ κόλλα χαρτί στή γραφομηχανή.

Ἔτσι, ἀπ' τὰ πλυμένα ρουτιά, ποὺ ἀπλωνόταν στό τέλι
βγῆκαν ὅλοι καὶ πᾶνε

στό μεγάλο κόσμο τῆς δουλιᾶς, τῆς χαρᾶς, τοῦ ντερτιοῦ,
[τοῦ ἀγῶνα,

ἀπ' τοὺς ἐπιστήμονες καὶ τοὺς δουλευτάδες στ' ἀμπέλι,
ὡς ἐκείνους ποὺ τό κράτος κυβερνᾶνε!

Ναί, στά βουνὰ τὰ ρουτιά ἔχουν στεγνώσ' οἱ Σκεντέρηδες,
Ναϊμηδες, Κεμάληδες, Τσιερτσιζηδες...

Ἐκατομμῦρια πουκαμισάκια στά βουνὰ θὰ λιαστοῦνε

καὶ τῶν βουνῶν τὴ σφραγίδα

οἱ γενιές στό κορμί θὰ κρατοῦνε!

Βουνὰ,

σάμπως ν' ἀνοιγε ἀπλά, σάν βαλίτσα, ἡ Ἱστορία

κι ἂν νὰ ψάξεις, ὡς ψάχνεις ὕστερ' ἀπ' τὸ ταξίδι,

[θὰ μποροῦσες,

ἀντραγαθήματα, φόνους, κώδικες, νόμους, τρομοκρατία,

ἀνθρώπους μπρὸς στό ἐχτελεστικὸ ἀπόσπασμα θὰ θω-

[ροῦσες.

Θὰ θωροῦσες στρατοὺς μέ σπαθιά, πολυβόλα, κανόνια,

μέ κάρρα, ἀραμπάδες, τρίκυκλα, τάνκς, θωρακισμένα,

Ἰούλιους Καίσαρες, Μουράτ, Μουσολίνηδες,

μπαυλόζους ἀρχαίους καὶ νέους, μέ κράνη ἀτσαλένια.

μέ σαρίκια καὶ μέ ρεμπούμπλικες...

Σάμπως ν' ἀνοιγες ἀπλά, σάν μιὰ βαλίτσα, τὴν Ἱστορία
καὶ σὺ σιωπηλά ν' ἀφουγκραζόσουν,

ἀπ' ἄμετρα πλήθη: ὄρδές, ἀσκέρια, μεραρχίες,
φρικιαστικές κραυγές καὶ φασαρία,
θ' ἄκουες μέσα στὸ ἥουχο δωμάτιό σου.
Πόσοι θεοὶ λυῶσαν στή στάχτη καὶ ξεχαστῆκαν!
Πόσοι θρόνοι πασάδων γιὰ πάντα σωριαστῆκαν!
Πόσες στρατηγικὲς ἔχουνε μείνει στή μέση!
Πόσα κεφάλια αἰμόφυρτα ἔχουν πέσει!
Πόσες πλεχτάνες καὶ πόσο φαρμάκι!
Πόσες στρίγλες καὶ πόσοι μάγοι γενάτοι!

11.

Βουνά,
μόνο ἀπ' τῶν γαλονιῶν, τῶν παρασήμων τὸ πλήθος,
ποὺ ἀστράφτανε στοὺς ὤμους, στὸ στήθος,
ἐκείνων ποὺ κύματα-κύματα ἔχουν περάσει
στὶς κλεισοῦρες, στὶς πλατεῖες, στὰ στανοτόπια, στὰ δάση,
θέ νὰ ὀρθωνότανε ὄρη
σὰν τὸ Κοράμπ, τὸ Τσουκάλ, τὸ Τομόρι!
Ποῦ πῆγαν;
Πίνιγῆκαν στή σκότη;
Καῆκαν στὶς φλόγες;
Τὶ ἐγίνανε τάχα;
Αὐτὸ τοῦ Ἀλβανοῦ τὸ σπαθὶ τὸ ξέρει μονάχα,
τὸ σπαθὶ ποὺ αἰῶνες ἔχει μείνει γυμνὸ
σὰν μνημεῖο λευκὸ στὸ βουνό.

12.

ὦ βουνά μου,
πόσες φορές οἱ κορφές σας ἀλλάζουν βαφές!
Μὲ ρόδα σᾶς ραίνουν οἱ ροδάτες αὐγές,
τὰ βράδυα-τὰ γιούλια σὲ σᾶς ὀρμοῦν μυρωμένα
μέ πόθο ἀπ' τ' ἀηδόνια προβοδημένα...
Ἡ λευκὴ σας, ἡ γκρί, ἡ μενεξεδιά πελλερίνα
ἀπ' τοὺς αἰῶνες ἔρχεται καὶ στοὺς αἰῶνες πηγαίνει·
ἔρχεται ἀπ' τοὺς αἰῶνες καὶ πάει θορυβώδικη καὶ γαλήνια,

ὄμορφη, ἀγαπητή, αὐστηρή,
καί μέ πòθο καί φρίκη φορτωμένη,
προβοδημένη ἀπ' τὶς βροντὲς τῶν κεραυνῶν,
ἀπ' τῶν χιονοστιβάδων τὰ βουητὰ τσαλακωμένη,
κομματιασμένη ἀπ' τοὺς πάγους καί τὰ σχοινιά τῶν
[βροχῶν,

ἀπ' τὶς θαλασσοταραχὲς σκισμένη.

Κι ἀνανεῶνεται πάλι,
κεντισμένη ὡς πρὶν ἀπὸνα γάμο,
μέ τραπέζια σκεπασμένα καί πάννινο μεσάλι,
πού μηροὺς κριαριῶν κι ἄφτονο μέλι καί κρασί ἔχουν
[ἀπάνω,

ὅπου βροντοῦν νταούλια, φλογέρες, δίαυλοι, ζουρναδες
κι εἶναι νεραίδες καί στοιχειὰ χορευτρες, χορευτᾶδες,
ἦρωες, καπεταναῖοι, μέ τὰ μουστάκια ὡς δρεπάνια
μ' ἀκόντια, τοπούζια, βέλη, γιαταγάνια,
πού μ' ἓνα χτύπημα μονάχο
σχίζουν σὰν λάχανο τό βράχο!

13

Νά, στῆς Νεμέρτσκας τὸν ὦμο
σὰν κριάρι ὁ γήλιος ἀσκῶνει τὸ κεφάλι,
στὸ φρύδι τοῦ Ντάιτι—ἡ σελήνη σὰν στραβὸ φέσι γερμένη,
τὸ παρδαλό Κοράμπ
σωπαίνει, ὡς ἔσπερ' ἀπ' τῆ βοσκή σιωπᾶ τό κουτελάτο
[δαμάλι,

ὁ Σκελζέν, σὰν γαλάζιος γαμπρός,
στῆ γιορτὴ τῆ νύφη προσμένει.

Τὸ Τομόρ, τὸ Σπιράγκ,
τόνα μέ τόξο,
τ' ἄλλο μέ σπαθί,

στέκουν, σὰν ἰλλυριοὶ ἀσπιδοφόροι, γκρί ντυμένα·
τό Τσουκάλ τό τοπούζι μέ τὸ δεξιὸ χέρι κρατεῖ,
μέ τὰ στήθη κατὰ τῆ λεύτερη Μπούνα στραμμένα...

Στά σύνορα ὁ Γράμμος μέ τὸ ἀρχαῖο βλέμ' ἀγρυπνᾷ
καί μιλάει τοῦ Μοράβα, μέ τὴν πράσινη μπλούζα·

τό Ἴβάν, τὴ γρίβα κεφαλή του κουνᾶ
καί λέει στὸ Μαλίκι, φορτωμένο μὲ στᾶρι, πεπόνια,
[καρπούζια:

«Μαλίκι ἀδερφέ,
δός μου ἓνα καρπούζι μὲ κόκκινη καρδιά·
εἶμαι γέρος καί τὸ γέρο τὸν τρώει ἢ λιχουδιά!»
Γυρνᾷ τὸ Μαλίκι, τοῦ ἀμπαριουῦ διαφεντευτῆς ἀξιοχέρης,
πού τὸ φυλάει ὡς οἱ τράπεζες τὰ θησαυροφυλάκιά τους
καί λέει:

«Ἴβάν, τό Μαλίκι δέ σοῦ τὰ κρατᾶει, ἐσύ τὸ ξέρεις,
μά τὰ καρπούζια εἶναι τοῦ κράτους!»

Τὸ Μαλιθάτ ἀνοίγει τὸ μεγάλο του στόμα,
πίνει διψασμένο στὴ λίμνη καί δὲ χορταίνει
σάν νά βόσκησε, σάν δαμάλι, ἑφτά λιβάδια κι ἀκόμα·
γι' αὐτό καί πίνει σάν δαμάλι στὸ λαγέμι...

Τὸ Πογκραντέτς τό γαλάζιο ρωτᾶει

«Χόρτασες, ἐπιτέλους, δαμάλι;»

Καί τὸ Μαλιθάτ ἀπαντᾶει:

«Ὁχι. Διψᾶω καί πάλι!»

Ἔτσι στὶς ψηλές δρυς οἱ θρύλοι πηδοῦνε,
σέ σπήλια, βράχους, λιβάδια, τί τῶν βουνῶν τὴ μεγα-
[λωσύνη

μέρα νύχτα οἱ θρύλοι ἀκλουθοῦνε

κι οἱ κλεισοῦρες κι οἱ πύργοι γιατάκι τους ἔχουνε γίνει.

14.

Ὁ ἥλιος ὑψώνεται καί γέρνει καί ζωγραφίζει ἀράδα
τὶς σκιές τῶν βουνῶν δυό φορές τὴν ἡμέρα,
στοῦ κίτρινου σταριουῦ τό ταπέτο, στοῦ βαμπακιουῦ τὴν
[ἀσπράδα,

στὴ Μουζεκιὰ τὴ φωτόλουστη πέρα ὡς πέρα.

Εἴν' τ' ἄνθια ἐκεῖνα, πού ἡ νέα νύφη στὸ κελίμι κεντίζει:
κομμάτια βράχων, κλωνάρια πεύκων, λίγο χορτάρι,
εἶναι τῶν ἴδιων τῶν βουνῶν οἱ εἰκόνες,
ζωγραφισμένες ἀπ' τὸν ἥλιο-ζωγράφο κάθε αὐγὴ καί δύση,
μ' ἔθνικὸ χαρακτήρα, μὲ σπάνιο γοῦστο καί χάρη.

Ἔτσι, δισεκατομμύρια χρόνια, δυὸ φορές τὴν ἡμέρα
τὰ βουνὰ ζωγραφίζει ὁ γήλιος-ζωγράφος!

Ὅταν ἦταν μικρὸ τὸ κελίμι
οἱ σκιές ἔπεφταν στή θάλασσα πέρα
καί τὰ κύματα τοὺς γινόντανε τάφος...
Μὰ ἡ Μουζεκιὰ, —τὸ ξέρετε;—καί τριάντα χρόνια μπροστὰ
τὰ σχήματα τῶν βουνῶν δέ χωροῦσε.
Δέν ξεχνοῦμε τό Τερμπούφ, Χοτζιὰρα, Καραβαστά,
ὅταν μέσα στή Λιούσνια τὸ δελφίني ὀρμουῖσε!

Χειμῶνας.

Στὰ βράχια στέκουν ἀκουμπημένα, δεμένα,
τῶν εἰρηνικῶν χωριῶν τὰ ὀλάσπρα σπιτάκια
κι ὡς ἀπ' τῶν γέρων τὶς πίπες, ὁ καπνὸς ὀλοένα
γαλάζιες χαράζει γραμμές κι ἀπ' τὰ τζάκια.
Κανεῖς, χρόνια τώρα, δὲ φοβᾶται τὸ χιόνι,
κι ὁ ἀγέρας στό χιόνι ἔχει σβῆσει τὰ ἴχνη ἀπὸ χρόνια,
τὴν καμάρα τῆς ἡ ἰριδα στή λευκότη του ὑψώνει
κι ἐνώνει δυὸ ὄρη σάν δυὸ ἀδέρφια ὅλο ἀγάπη κι ὁμό-
[νοια.

Οἱ λιάρες γελάδες στ' ἀχούρια μουγγρίζουν
τί ἀποθυμοῦν τὰ μικρὰ τους μοσχάρια,
στοὺς τέσσερις τοίχους οἱ λαμπτήρες φωτίζουν
καί τὰ κέρατα, σάν σπαθιά σταυρωτὰ, φτιάχνουν οὐράνια
[δοξάρια.

Ὁ μπάρμπας τό μουστάκι του στρίβει καὶ συλλογιέται:
«Ἔ, ὦρέ, τί ἔγινε καὶ στὰ βουνά, καλοὶ μου ἄνθρωποι!
[Ποιὸς

ἄκουσε κι εἶδε ποτέ νά κρεμιέται,
στῆς ἀγελάδας τὰ κέρατα τό ἠλεκτρικό φῶς;»
Κι ὁ ξηρὸς καπνὸς δυὸ στίχους τοῦ θυμίζει εὐτύς:
«᾽Ω βουνὰ τῆς Ἀλβανίας κι ὦ ἀψηλὰ μου δέντρα ἔσεῖς,
κάμποι ἀνθόσπαρτοι, ποὺ ὁ νοῦς μου σέ σᾶς τρέχει ὅλη-
[μερίς!].»

ΝΤΡΑΣΙΟΒΙΤΣΑ

Ἡ νύχτα περπατεῖ καβάλλα στὴ ράχη τῶν βουνῶν,
ἢ νύχτα ἢ ἀρβανίτικη,
ἢ νύχτα ἢ παρτιζάνικη,
ἢ νύχτα ἢ φορτωμένη κραυγές συναγερμῶν.

Ἡ νύχτα περπατεῖ καβάλλα στὴ ράχη τῶν βουνῶν.

Ξανὰ χυμοῦν ἐνάντια μας οἱ ὄγριοι στοχασμοί.
Τὰ σιδερένια κράνη κατεβατὰ ὡς τὰ φρύδια.
Λόγγες κρατοῦν στὰ χέρια.
Οἱ μπότες τους βαριές.

Ἡ Εὐρώπη ζάρωσε κάτω ἀπ' αὐτές τὶς μπότες
καὶ κάτω ἀπ' τὰ καρφιά τους,
ὅμοια μὲ δόντια γιὰ τὰ ὄνειρά της.

Στὴ Ντρασιοβίτσα ἡ νύχτα χτυπᾷ συναγερμὸ.

Τὰ παρτιζάνικα τραγοῦδια ὀλόρθα σηκωθῆκαν.
Πάνω ἀπ' τὰ μάτια σφίχτηκαν τὰ δίκωχα μὲ τ' ἄστρα.
Τὰ παρτιζάνικα τραγοῦδια...
Πάντα γενναῖα πρωτοπορεῖα στοὺς συναγερμούς.

Καὶ κονταροχτυπιοῦνται δῶ:

Ὁ κύκλωπας ὁ ναζισμὸς—ἢ Ἀλβανία ἢ μικρὴ,
ὁ ἐξοργισμένος ὁ γεωργὸς—οἱ γιοῦγκερ οἱ ἀλαζωνεμένοι.

Ἡ ἄξια ἢ Ἐπανάσταση,
ἡ ἀντίδραση ἢ δαιμονισμένη.
Τί; Μικροὶ οἱ λαοί;
Εἶν' οἱ λαοὶ θύελλα λευτεριᾶς,
οἱ λαοὶ ναι λευτεριά.
Κι εἶναι τῆς λευτεριᾶς τὸ αἷμα—ὠκεανός.

Καὶ πνίγεται σ' αἷμα λευτεριᾶς
ὁ καθ' ἕχτρος.

Εἴκοσι μέρες σφαιλιστές.
Ἡ γῆ βογγᾷ κάτω ἀπτήν πύρα τοῦ σιδήρου,
πού χύθηκε στό Ρούρ.

Εἴκοσι μέρες στή σειρά
στά χαρακώματα
τὰ μάτια μου δέ γεύτηκαν τόν ὕπνο.

Οἱ ἀγάπες μου
στά ὄχυρά, μέ ὄψεις ρουφηγμένες,
προσμένανε τίς χαραυγές.

Εἴκοσι μέρες στή σειρά...

Σέ τοῦτο τό στενό
καί μέ τὸν κυκλωπα τόν ἴδιο,
πού ἔτρωγε λευτεριές καί καταβρόχθιζ' ἔθνη,
παλαῖβ' ἢ Ἀλβανία σῶμα μέ σῶμα...

Τί; Μικροὶ οἱ λαοί;
Εἶν' οἱ λαοὶ θύελλα λευτεριᾶς,
οἱ λαοὶ ναι λευτεριά
κι εἶναι τῆς λευτεριᾶς τὸ αἷμα—ὠκεανός.

ΣΤΗ ΛΕΥΤΕΡΙΑ

Θυμᾶσαι, τὰχα,
πῶς στὶς ἐφόδους, Λευτεριά, σ' ἀναζητούσαμε;
"Ὅχι, δὲ σὲ ζητούσαμε! Σέ δημιουργούσαμε
σὲ κάθε στάλα αἱμάτου καὶ καρδιὰ ἀνθρώπου,
σὲ ἰδρώτα καὶ σὲ χέρια ἰδροκόπου,
στὶς χαρές, στοὺς καημούς μας,
στὰ τραγούδια μας καὶ στοὺς λογισμούς μας...
Γιατὶ θέλαμε νὰ συναντηθοῦμε, Λευτεριά:
στῶν κοριτσιῶν μας τὰ γαλανὰ μάτια,
σ' ὀλόφωτους δρόμους, σὲ λεωφόρους,
στὶς μεσογειακές νύχτες, μὲς στὰ πάρκα,
σὲ στίχους ποιημάτων καὶ σὲ γράμματα,
γιατὶ ἔμεῖς, Λευτεριά, σ' ἐρωτεύτηκαμ' ἐσένα,
σ' ἐρωτεύτηκαμε γιὰ ὅλοένα.

ΠΩΣ ΗΡΘΕ ΣΕ ΜΑΣ Ο ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΑΙΩΝΑΣ

Ὁ εἰκοστὸς αἰώνας περνοῦσε
παντοῦ μέσα σέ βουητὰ μηχανῶν κι ἠλεκτρικά φῶτα.
Ἕνα βιβλίο κι Ἕνα μικρὸ σημειωματάριο στὴν τσέπη κρα-
[τούσε.

Μὰ σέ μᾶς δὲν ὑπῆρχαν πλατιοὶ δρόμοι.
Κι ὁ εἰκοστὸς αἰώνας,
πού δέ γνώριζε τῶν βουνῶν μας τὰ χούγια, δύσκολο
[τάχε νὰ περάσει.

Τότε ἡ «Γηραιὰ Τσέτα» ἀποφάσισε καὶ τοῦ στείλε τὸ
[σύνδεσμο

νὰ τὸνε βρεῖ στὸν κόσμο καὶ δῶ νὰ τὸν φέρι.

Ἐκίνησε ὁ παρτιζάνος μαχητῆς

καὶ τὸν ὀδήγησε στὰ ματωμένα στενά τῶν βουνῶν μας.

Κι ἐμεῖς εἶδαμε γιὰ πρώτη φορά τὸν εἰκοστὸ αἰώνα,
ὅταν χουμοῦσε νηστικός, μὲ τὸ γιορντάνι ψειριασμένο,
στῆς Ντρασιοβίτσας τὸν ἀγώνα.

ΟΙ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ

Τὸ φαγωμένο μισοφέγγαρο, σὰν λόγος μισοειπωμένος.
Σὰν τούρκικη σκέψη ὁ παλιὸς μιναρὲς.
Στό σιωπηρὸ χαγιάτι—σωπαίνουν οἱ αἰχμάλωτοι προ-
γλέμου.

Στοὺς λαιμούς τῶν Ἰταλῶν—μιά ἀλυσίδα κι ἕνας σταυρός,
ἢ μιὰ μαντόνα ποὺ σὰν μέ ντροπὴ μᾶς κοιτάζει.
Μὲ τὰ βρώμικα νύχια
οἱ αἰχμάλωτοι ξύνουν τὰ παχιά τους τὰ γένια
καὶ ψηλά τὸ σκυθρωπὸ μισοφέγγαρο κοιτάζουν,
τόν ἑαυτὸ τους·
στά στήθη τους ὁ Ἰησοῦς Χριστός...

Ἔξω περιπολεῖ ἡ παρτιζάνισσ' Ἀλβανία.

ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΑΡΧΙΣΑΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΜΑΣ ΧΡΟΝΙΑ

Έκει, πού άρχισαν τά παιδικά μας χρόνια,
ίσκις θά βρείτε τών ποδιών μας τ' άχινάρια
σκισμίνα πάντα πάνω σέ λιθάρια.

Έκει, πού άρχισαν τά παιδικά μας χρόνια
ύφώνεται ένα πυκνό λογγών ρουμάνι
μδς κοιτάζουν άνθρωποι μέ περιφορά,
κάτω άπό κράνη.

Όμως τά δάχτυλα γράφουν τά θρανία:
«Καλή άντάμωση στé λειψιρή 'Αλβανία!»

Έκει, πού άρχισαν τά παιδικά μας χρόνια
ή ζωή δέν είνε καθημερινή ίσημερίδα,
πού τή ζωή δέν βρύνεις στήν τσίπη, όταν περίπατο βγαίνεις.
'Η ζωή καλεί σέ παράξενα παιχνίδια:
στό κουνά, δίκα μέρες νηστικός μπορεί νά μίνεις
για νά θαμάσεις τήν πείνα, άλός' άπ' τό μαστάρι,
τσι, ώς καταίκι, μπορεί τή γίδα νά βυζαίνεις.

Έκει, πού άρχισαν τά παιδικά μας χρόνια
τά τραγούδια προβαδίζουν άπ' τούς μαχητές,
ώς προποριούνται άπ' τίς θύλλες οί βροντές...

Έκει, πού άρχισαν τά παιδικά μας χρόνια
ή Πατρίδα ίχει μιά άμορφιά πονεμένη:

ἀράδα-ἀράδα...τούς πεσόντες συντρόφους.

Ἔχετε δεῖ ἑσεῖς σκοτωμένους συντρόφους;

Τοὺς παιδικοὺς σας συντρόφους τοὺς ἔχετε δεῖ σκοτω-
[μένους;

Πόσα πράματα δέ μπορῶ νά σᾶς πῶ!

Ζητήστε τα

ἐκεῖ ποὺ ἄρχισαν τὰ παιδικὰ μας χρόνια.

Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΕΨΕΣ ΤΟΥΣ ΕΙΧΑ ΦΙΛΟΥΣ ΜΟΥ

Ἐψές τούς εἶχα φίλους μου καὶ κοιμηθήκανε μέ μένα
οἱ μελλοντικές ἐπανάστασες, οἱ νέες προλεταριακές δημο-
[κρατίες,
οἱ διεθνεῖς ὑδροηλεκτρικοὶ σταθμοὶ καὶ τὰ πανεπιστήμια,
οἱ μακρινές, ἀτέλειωτες, διαστημικές πορεῖες.
Ἐψές εἶχα φίλους μου καὶ κοιμηθήκανε μέ μένα
τ' ἄγνωστα ἀστέρια, οἱ ἀνώνυμοι πλανῆτες,
οἱ νέες ἀγάπες, οἱ νέες ἀνησυνίες,
οἱ ἔφοδοι τῶν νέων τραγουδιῶν—οἱ νέες σκέψεις.
Συναχτήκαμε ὅλοι σέ τοῦτο τὸ δῶμα,
κουβεντιάσαμε ὡς ἀργά τή νύχτα, πίνοντας τσαί,
κι ὕστερα, ἔτσι ὅπως εἴμασταν ἀντάμα,
στή μικρὴ κλίνη μου πέσαμε νὰ κοιμηθοῦμε πλάι-πλάι.

Η ΘΑΛΑΣΣΑ

Μικρὸς, μέ κοντὰ πανταλόνια,
ξυπόλητος καὶ μ' ἓνα πουκάμισο ἀπὸ χασέ,
πού τό ραβε ἢ γιαγιά μου,
ἔτσι ἔβγαινα κάθε βράδυ στό περγιάλι.
Μέσ' ἀπτά δάχτυλα τοῦ κρύου ποδιοῦ γλιστροῦσε ὁ
[ἄμμος·

ἔγώ περιμένα ὦρες ὀλάκερες
ὥσπου μέ μιᾶς, πέρα στῆς νύχτας τὸν ἀπέραντο κάμπο,
παράξενα ἄμετρα κοπάδια ἄσπρων ἀλόγων ξεκινουῦσαν
κι ἀράδα-ἀράδα στ' ἀνακρο χάος ὀρμουῦσαν.

Χλιμίντριζαν.

Ἔπεφταν μέ πόδια σπασμένα,
στὶς μαῦρες ἀβύσσους κατρακυλοῦσαν βογγώντας.
Πάνω τους ἄλλα πηδούσαν πηλαλώντας.
Οἱ κυματιστές γαίτες σκούπιζαν τὰ οὐράνια πλάτια.
Μπρὸς τους ἔτρεχαν τὰ χλιμιντρίσματα τὰ φρικαλέα.
Ἔρχονταν πλησίαζαν σέ μένα.

Ἦψωναν τ' ἄσπρα μεγάλα στήθεια,
κοινοῦσαν στὸν ἄέρα τὰ μπροστινά τους πόδια.

Τὰ μάτια τους στραφτοβολοῦσαν.

Σε μιὰ στιγμή, κάτω ἀπ' τὶς φτέρνες τους θά μέ συ-
[ντρίβαν.

Μὰ νά, θορυβώντας,
σάν μιὰ μεγαλειώδικη βουή συγκρουόταν
στὰ πόδια μου· ἀπὸ φτεροῦγια γιγάντια
δισεκατομμύρια κρυσταλλίδια φταρνιζόταν
καὶ χανόταν γιὰ πάντα.

Κι ἄλλα
χλιμίντριζαν στῆς νύχτας τ' ἄσύνορα πλάτια.
Μὲ χαρά καὶ φρίκη ὀλάκερες ὥρες,
ἐγὼ κοίταζα τὰ ὀλόλευκα ἄτια,
νά ὀρμουῖνε μέσα στὶς μπόρες.
Σπάζαν τὰ πόδια, κατρακυλοῦσαν
νά φτάσουν ὅσο πιό γρήγορα σέ μένα,
τόνα πᾶνω στ' ἄλλο πατουῦσαν.
Καὶ τῶρα, ὅπου κι ἂν θᾶμαι,
ἔτσι φανταστική, μεγαλειώδικη,
μ' ἀκλουθᾶ ἢ θάλασσα ὀλοένα....

Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΣΤΟ ΖΒΕΡΝΕΤΣ

Ἐδῶ μὲ γνωρίζουν
κι οἱ ἀγρότες κι οἱ πέτρες
καί τὰ δέντρα, κι οἱ δρόμοι·
εἶμαι δικὸς τους.

Τὸ βράδυ δέ θὰ σφάξουν τὴν κότα,
θὰ μοῦ στρώσουν ἔξω νὰ κοιμηθῶ, μ' αὐτοὺς πλάι-πλάι.
Σὲ τούτη τὴ ζεστὴ φθινοπωριάτικη νύχτα
θὰ κουβεντιάσομε ὡς ἄργά
γιὰ τὰ κυλίσματα, τὶς ἐργατοημέρες...

Ἔστερα θὰ σωπάσουν ἐκεῖνοι,
τὶς πράσινες φωνὲς τῶν λιόκλαδων θὰ μ' ἀφήσουν ν' ἀ-
[κούσω,
τό παράξενο σάλεμα τοῦ κυπαρισσιοῦ πού ἀγγίζει τὰ οὐ-
[ράνια ...

Καί κάτω στὴ λίμνη
ἡ νύχτα σβήνει τὰ οὐράνια τ' ἀθράκια.
Τώρα ὁ γκριζὸς καπνὸς τους
τυλίγει τὸ Ζβερνέτς, καί τὸ ἀποκοιμίζει...

Οἱ ἀγρότες σωπαίνουν...
Τὸ ξέρουν: Ἐδῶ καθετί,
τὸ θέλω τόσο πολύ ...

ΣΤΟΝ ΩΜΟ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΟΥ

Στῆς ἐποχῆς μου τόν ὦμο
ἀκούμπησα τήν κεφαλή μου.
Δὲ γλάρωσαν τά μάτια μου. Δέν κοιμήθηκα.
Στόν ὦμο τῆς ἐποχῆς μου
ἔπεσα σέ σκέψεις,
σάν στόν ὦμο τῆς καλῆς μου.

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

Ν Τ Α Χ Α Ο Υ

Τὸ Νταχάου—τάφος
πού ταξιδεύει
ἀπὸ μέρα σὲ μέρα,
ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο.

Μὲς στῆς ζωῆς τὶς ὁμίχλες.

Ἐπὶ χρόνο σὲ χρόνο,
ἀπὸ αἰῶνα σ' αἰῶνα.
Ὁ ἄνθρωπος σιωπηρὰ
ἀκούει πλάι στὸ δρόμο
τόν τριγμὸ τῶν σκελέθρων,
πού ἔχει ἐντὸς του μιά λέξη:
Νταχάου.

Ὁ ἄνθρωπος δέν ξεχνᾷ.

ΜΙΑ ΧΟΥΦΤΑ ΧΩΜΑ ΣΤΟΝ ΤΑΦΟ

"Όλοι ρίχνουν ἀπὸ μιὰ χούφτα χῶμα στὸ μνήμα.
Μὰ ἐγὼ ρίχνω
δυὸ-τρία κομμάτια οὐρανοῦ,
δυὸ-τρία λιάμπικα τραγούδια,
καὶ στάλες νεροῦ ἀπ' τὴ λίμνη,
ὅταν τὸ κύμα χτυπᾷ σὲ λιόδεντρων ρίζες.
Αὐτὰ ἀγαποῦσε πολὺ ὁ καλὸς μου,
ὁ καημένος γονιὸς μου.

ΑΝ ΠΕΘΑΝΩ ΝΕΟΣ...

Τὰ λόγια, σὰν φιλύρα σκορποῦν τὸ σούρουπο μύρα.
Στὸ φόντο τῶν λόγων, ποὺ εἶπα,
σὰν στό βυθὸ τοῦ Ἰονίου,
θωρῶ τό πρόσωπό μου.

Δέ λυποῦμαι τὸν ἑαυτὸ μου.

Κι ἂν πεθάνω νέος
μὴ μοῦ κλείσετε τὰ μάτια...
Δέ θέλω κεριά... μ' ἀφήστε με νὰ βλέπω
πῶς συναρμολογοῦνται τ' ἄστρα
στ' οὐρανοῦ μου τὰ πλάτια.

Ἄν πεθάνω νέος.

ΒΥΘΙΣΤΗΚΑ ΣΤΑ ΝΕΡΑ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ

Βυθίστηκα στὰ νερὰ τοῦ Ἰονίου,
στὰ φῶτα καὶ στὰ χρώματά του.
Κολυμπῶ σ' ἀντικατοπτρισμούς.
Μέ συγκινεῖ ἡ διαύγειά τους
καί μ' ἀναριγᾷ... Καὶ νοιώθω
μὲς στὴν ψυχὴ μου,
σὰν γαλάζια ρεύματα χαρᾶς
τὰ χρώματα καὶ τὰ φῶτα τοῦ Ἰονίου.

Σὰν γαλάζια ρεύματα χαρᾶς..

ΦΕΥΓΟΝΤΑΣ ΑΠ' ΤΗΝ ΑΥΛΩΝΑ

Φεύγω χωρίς ν' αποχαιρετήσω τή θάλασσα.

Μόνο τώρα
δέ βγῆκα στὶς γνώριμες ἀχτὲς νὰ χαιρετήσω
τούς γλάρους μου. Δὲν ἀντέχω πιά τὸ χωρισμό τους.
Ἴσως ἡ καρδιά νὰ μαλακώνει,
ἡ καρδιά πιό αἰσθαντική γίνεται, ἴσως,
καὶ δὲ μπορεῖ πιά νὰ ὑποφέρει
τὸ χωρισμό τοῦ σώματος ἀπ' τὸ σῶμα.
Πρέπει νὰ φύγω
χωρὶς νὰ στρέψω πίσω τὸ κεφάλι!
Πάω ὅπου με καλοῦν τῆς ζωῆς οἱ δρόμοι.
Μόνο στὶς σκασιματιές τῶν χειλιῶν
μέ καίει τῆς θάλασσας τὸ ἰώδιο καὶ τ' ἀλάτι.

ΝΑΤΑΣΙΑ ΔΙΑΚΟ

ΑΓΑΠΗ

Είκοσι λεπτά για να μιλήσω με σένα,
τριάντα λεπτά για νάρθω σε σένα...

Σάμπως εκατομμύρια να μου δίνουν
δὲ θὰ φευγα ποτέσ ἀπὸ σένα.

ΔΕΚΑΕΞΑΧΡΟΝΗ

Σήμερα έκλεισα δεκάξι χρόνια
καί τό δελτίο ταυτότητας μου δόσαν.
Σήμερα πετώ, πετώ
σάμπως τό δελτίο
νάβαι φύλλο πορείας πρὸς τό φεγγάρι
ἢ πρὸς τοὺς Γαλαξίες.
Σάμπως μ' αὐτό θ' ἀνακαλύψω
τὰ μυστικά τῆς Γῆς καί τῆς Κυβερνητικῆς.
Σάμπως μ' αὐτό θά παίξω συμφωνίες...

Δεκάξι χρόνια φτάνουν
νά πλύνω τό ἰδρωμένο πουκάμισο τοῦ πατέρα.
Δεκάξι χρόνια φτάνουν
νά πάλ' ἡ καρδιά για ἑκατομμύρια,
για τή γῆ,
τίς γέννες,
τίς μέρες...

ΟΙ ΔΥΟ

Οί δυὸ μέ γρήγορο βῆμα,
ἀφήνοντας πίσω ὁ ἕνας τὸν ἄλλο,

οί δυὸ στὸ μακρὺ μας δρόμο,
βρίσκοντας πιό σύντομα μονοπάτια,

ἄγνωστοι οί δυὸ,
τὴν ἀγάπη μας ν' ἀνταμώσουμε πᾶμε,

οί δυὸ, οί νεότεροι φίλοι τῆς πόλης,
τὴ μεγάλη ἀγάπη φρουροῦμε.

ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ
ΤΙΣ ΚΑΡΔΙΕΣ ΤΟΥΣ

Ἐγὼ ξέρω ποῦ ἔχουν τίς καρδιές οἱ ἀνθρώποι.
Ἕνας μπογιατζῆς τὴν ἀφήνει στοὺς τοίχους,
ἕνας τραγουδιστὴς τὴν ἔχει στή φωνή του,
ἔσύ, πού γελάς ὠραῖα,
τὴν ἔχεις στὰ μάτια.

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΤΟ ΧΙΟΝΙ ΔΕ Μ' ΑΦΗΝΕΙ ΝΑ ΙΔΩ

Τὸ χιόνι δὲ μ' ἀφήνει νὰ ἰδῶ
τὶς κόκκινες στέγες καὶ τὰ γυμνὰ δέντρα,
μὰ νοιώθω πῶς ἡ ἀνοιξη
κάτω του σαλεύει.

Τοῦ χιονιοῦ οἱ νιφάδες
πέφτουν καὶ λιώνουν στὰ ματόκλαδά μου·
τὸς' ὤρια δάκρυα
καὶ τόσο ἄσπρα,
μπορεῖ μόνο ἀπ' τὴν ἀγάπη νὰ σταλάξουν.

ΓΙΟΡΝΤΑΝΙ ΛΕΥΤΕΡΙΑΣ

Οί γιοί μας ἄδειασαν τὰ φασεκλί-
κια γιά τή λευτεριά τῶν λαῶν. Ὡς τό
Βισεγκράντ ἄφησαν τὰ κόκκαλά τους κι
εἶχαν ὀρκιστεῖ νά καταδιώξουν ὡς τό
Βερολίνο τὰ φασιστικά ἄγρίμια.

. . . . Πουῦ ἔχομε ἰδωθεῖ μέ σᾶς, βουνα,
πουῦ ἔχομε ἰδωθεῖ μέ σᾶς, ὦ κάμποι,
πουῦ ἔχομε ἰδωθεῖ μέ σᾶς, ὦ πόλεις,
πουῦ ἔχομε ἰδωθεῖ, ποτάμια καί γεφύρια,
πουῦ ἀφουγκράζεστε καθῶς στούς δρόμους σας πατοῦμε;!...

Κάποιους συντρόφους σᾶς ἀφήσαμε νά τοὺς φυλάξετε,
καλύτερα παιδιὰ δέ γεννοῦσε ἡ μάνα,
πουῦ εἶχαν πάρει τήν ταχύτητα τοῦ ἀνέμου
κι εἶχαν στά μάτια τὰ χρώματα τοῦ ἡλίου
κι ἀπρὸς τοὺς κρυβόταν τό οὐράνιο τόξο,
ὅσες φορές στραφτοβολοῦσαν κείνο τό φθινόπωρο.

Καί πουῦ ἔχομε, πουῦ μᾶς τίς ἔχετε ἀφήσει
τίς συντρόφισσες, τίς καλές ἀδερφές μας,
πουῦ δέν εἶχαν κλείσει τά εἴκοσι χρόνια,
κι ἦταν ὄνειρο κι ἡλιος καί φεγγάρι
καί τίς εἶχαμε φῶς καί τραγούδι γιά τοὺς γάμους
κι ἦταν γιά τό ντουφέκι ἀντρογυναῖκες
καί στή μάχη συναγωνίζονταν τοὺς ἄντρες;

Κι εἶχανε τόση ἀγάπη,
τόση ἀγάπη...

Καί δὲν τοὺς ἔφτανε μιά ζωὴ
καὶ δὲ ρωτούσανε γι' αὐτή,
γιατὶ στά στήθη τους κελαδοῦσε τό πουλί τῆς λευτεριάς
καὶ τὸ πουρνὸ καὶ τὴν ὀλομαυρη νύχτα,
μ' ἐκεῖνο τὸ τραγούδι τῶν μανάδων:

Σᾶς μεγαλώσαμε γιὰ ἓναν καινούργιο κόσμο!

II

Μὴ ξεχνᾶτε:
δῶθε πέρασαν οἱ στρατιῶται τοῦ κομ-
μουνισμοῦ...

Στῆς μαυροβουνιώτικης γῆς πατοῦμε τίς καμποῦρες,
στὶς κοιλάδες καὶ στά μονοπάτια τῆς Βòσνιας,
κι ἀκοῦμε ὀλοῦθε τίς ἰαχές τῶν μαχῶν
κι ὀλοῦθε τῶν συντρόφων μας τὰ βήματα ἀκοῦμε ...

“Ὅσο ν' ἀπλώσεις ἓνα πόδι,
ὅσο ν' ἀπλώσεις μιά παλάμη,
σέ κράζει μιά φωνή,
σέ κράζει ἓνα ὄνομα,
ποὺ ἔχει γίνεи ἀγέρας,
ποὺ ἔχει γίνεи θρύλος,
ποὺ σεριανᾶ στοῦ διάστημα
καὶ στοῦ βουνό γυρίζει.

Προσέξτε:

Τοῦτος ὁ τάφος, πλάι στοῦ βράχο, σαλεύει,
σαλεύει κι ἡ πέτρα
καὶ σὰν ν' ἀπλωνετ' ἓνα χέρι,
ζητώντας λίγο νερό,
ζητώντας μίαν ἀπάντηση,
περιμένοντας νὰ μᾶς χαιρετήσῃ ...

Καί τότε δὲ βρέθηκε μὴδε στάλα νερό,
καμιά πηγὴ ἐδῶ γύρα,
κανένα κεφαλάρι,
κι οἱ λέξεις νερό καὶ λευτεριά
ἦταν οἱ στερνές, πού εἶπε
τοῦτος ὁ παρτιζάνος
ἐδῶ, πλάι σ' αὐτό τό βράχο.

Παίρνομε ἀπὸ μιά πέτρα καὶ προχωροῦμε,
παίρνομε μιά πέτρα καὶ πετροβολοῦμε τὴ σιωπὴ,
πετροβολοῦμε τὸ θάνατο·
κάθε σπιθαμὴ τούτης τῆς γῆς εἶναι ματωμένη,
σέ κάθε σπιθαμὴ ἀφήσαμε ἀχνάρια,
σέ κάθε σπιθαμὴ τῆ στεφάνη τοῦ νεανικοῦ ἀνθους...
Βαδίζομε...

Δέν κρῦβομε τὸν πόνο,
δέ βαστοῦμε τὸν πόνο,
γιατί τοὺς εἶχαμε καλοὺς συντρόφους,
τούς εἶχαμε καὶ δέν ὑπάρχουν πιά...

Καὶ πῶς νὰ τό ποῦν τὰ χεῖλη,
καὶ πῶς νὰ τό πεί τῆ καρδιά μας·
ὑπῆρχαν καὶ πιά δέν ὑπάρχουν,
ἐκεῖνοι πού στή ζωὴ χάρισαν τὴ νιότη
κι ἡ ἀγάπη δέ χωροῦσε στήν καρδιά τους...

Ἔ, σὺ, θύμηση, στάσου, μὴ ἀλαργεῦεις:
εἴμασταν νηστικοί,
ξυπόλητ' εἴμασταν,
σὰν νὰ μὴν' ἀρκοῦσαν οἱ πληγές μας,
καὶ προχωροῦσαμε γελώντας
καὶ τραγουδώντας πολεμοῦσαμε,
σὰν νὰ πεθαίναμε γιὰ τὴ λευτεριά μας...

Κι ἦταν ἀργά τὸ φθινόπωρο
κι ἦταν χειμῶνας μὲ χιόνια,
ὄλοσκότεινες νύχτες,
κι οἱ Γερμανοὶ στὰ ὄχυρά τους
κι οἱ οὐστὰσηδες κι οἱ τσετνίκηδες παραμόνευαν
νά μᾶς φράξουν τὸ δρόμο,
νά γεμίσουν τὰ κορμιά μας μὲ βόλια.

Καὶ δέν εἶχαμε καιρὸ νά τὰ βγάλομε
καὶ δέν εἶχαμε καιρὸ νά σταθοῦμε...
Βαδίζαμε μέσα στό χρόνο,
βαδίζαμε μέσα στὶς μάχες...

Τ' εἶναι τοῦτοι οἱ δυὸ τάφοι
στήν κορυφή ἐτοῦτου τοῦ βράχου,
τόσο κοντά, πλάι-πλάι,
καὶ τοῦτος ὁ βράχος σ' αὐτὸ τὸ λιβαδάκι
σὰν ἓνας σοφρὰς γάμου,
ποὺ ἔχει ὀλόγυρα σημύδες καὶ πεῦκα
κι ἔχει τὸ σῶμα διάτρητο ἀπ' τὰ βόλια;...

Δὲ μπορεῖ ὅλα νά τὰ πεῖ τοῦ ἀνθρώπου ἢ γλώσσα.

Κυλᾶ τὸ ποτάμι καὶ σταματᾶ τὰ νερὰ πλάι στοὺς τάφους
καὶ τὰ νερὰ στενάζουν κοντά τους,
τούς γλείφουν τῶν κυμάτων οἱ γλῶσσες
κι ὁ γερο-βράχος λέει: «Ἦταν παρτιζάνοι»
κι ἡ σημύδα ρίχνει τὴ φλούδα τῆς στό χορτάρι
καὶ τὸ πεῦκο γέρνει τὰ κλώνια
καὶ γιὰ μᾶς, λέει, σκοτωθῆκαν
τοῦτος ὁ Μαυροβούνιος καὶ τοῦτος ὁ Ἀλβανός,
ἀδερφωμένοι στὸν πόλεμο
καὶ στή θανὴ ἀδερφωμένοι...

III

Παίρνομε τὰ ὀστά τους
κι ἀφήνομε τὸ αἷμα τους...

Ἄπ' τὸν ἕναν τάφο ὡς τὸν ἄλλο,
ἢ λευτεριά χάραξε τὸ δρόμο·
παίρνομε τὰ ὀστά τῶν συντρόφων μας,
τὸν ἑαυτὸ μας χωρισμένον στά δύο,
κι ἀφήνομε τὰ λόγια ἐκείνης τῆς μάνας,
πού εἶχε στείλει στό γιό της:

Ὡς νὰ χλωρύνει τὸ στεγνὸ δέντρο,
ὡς νὰ σαπίσει στό νερὸ ἢ πέτρα,
τὰ ὀνόματά σας δέ λησμονιοῦνται.

Ἄπ' τὸν ἕναν τάφο ὡς τὸν ἄλλο
μὲ τοὺς συντρόφους μας μιλοῦμε...

Στὰ Μπαλκάνια ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη κι ὡς τὴν Ἴσπανία
σπείραμε τὴ γῆ μέ ὀστά πεσόντων
καί γιὰ τὴ λευτεριά τῶν λαῶν
πλέξαμε γιορντάνια,
ἐμεῖς πού δὲ χορταίναμε ψωμί καί λευτεριά.

Ἐχομε τόσες μέρες πού ἀνοίγομε τάφους,
ἔχομε τόσες μέρες πού συλλογιόμαστε
τί νὰ ποῦμε στοὺς πεσόντες,
τί νὰ ποῦμε στοὺς συντρόφους, στοὺς ἥρωες τῆς λευτε-
[ριάς,
ἐδῶ στά μαυροβουνιώτικα χῶματα
ἐδῶ στά χῶματα τῆς Βόσνιας,
ἐδῶ στά χῶματα τῆς Κοσόβας,
κάτω ἀπ' τὶς ρυτίδες τοῦ βουρκωμέν' οὐρανοῦ.

Ἐχομε τόσες μέρες πού ἀκοῦμε
τὸν τριγμὸ τῶν κοκκάλων,

ὅταν ἀνοίγονται οἱ τάφοι
καί μερικὲς φωνές, ἀλαργινές,
πού ἔρχονται σάν τρεμούλιασμα κομμένων συρμάτων,
σάν φύσημ' ἀνέμου στήν πλαγιά τοῦ βράχου,
σάν θόρυβος δάσους, πού τὸ ζώνουν οἱ φλόγες.

Τόσες μέρες ρωτοῦμε τ' εἶναι,
πούθ' ἔρχεται τοῦτ' ἡ φωνή πού ἀχάει καί κρένει,
καί τὰ νερά χυμοῦνε φουσκωμένα
καί πάλι αὐτὴ ἡ φωνή χτυπᾷ μ' ἀστροπελέκια
καί πάλι αὐτὴ ἡ φωνή τοὺς ζωντανοὺς καλᾷ.

IV

Ἀναζητώντας ἕναν τάφο
ἀκοῦμε τὴν παράκληση μιᾶς μάνας
πού ζητοῦσε νὰ τῆς γυρίσομε τὸ γιό της
πού ζητοῦσε ναρθεῖ μαζί μας
καί νὰ ρωτήσῃ γι' αὐτὸν πόσο ἀντρειω
[μένος ἦταν

Καί τοῦτος ὁ τάφος κάτω ἀπὸ τὴ δρᾶνα
καί τοῦτος ὁ τάφος κάτω ἀπ' τῆς μηλιάς τὰ κλώνια
καί τοῦτος ὁ τάφος στήν καρδιά τῆς γῆς ἐτούτης,
πῶς μᾶς παίρνει τίς σκέψεις καί τίς ριζώνει
σὲ τοῦτο τό χῶμα πού μιλάει.

Κι ἔρχεται μιὰ μάν' ἀσπρομαλλούσα, ζαρωμένη,
κι ἔρχεται μιὰ μάνα—τῶν βουνῶν ἀγέρας,
κι ἔρχεται μιὰ μάνα—τραγουδιῶν ὠριότη,
ἔρχεται μιὰ κοσοβάρισα μάνα
καί γονατίζει μπρὸς σ' αὐτὸ τὸν τάφο
σάν ἡ Ἀικούνα ἐκείνη τὴ νύχτα
καί λέει:

Πᾶνε τριάντα χρόνια, πού κάθε φθινόπωρο
λέμε κάποια λόγια στόμα μέ στόμα,
ἔτσι ὅπως μιλάει ἡ μάνα μέ τὸ γιό της.

Γιατί τόν είχα γιό και πιότερο από γιό μου,
γιατ' ήταν καλός κι ήταν άντρειωμένος,
γιατί μ' αγάπα και τόν αγαπούσα
και μ' όρκίζονταν στο φῶς τῶν ματιῶν του
και μέ τὸ λόγο τιμῆς τοῦ παρτιζάνου:
"Ἡ τούτ' ἡ γῆ θ' ἀφανιζόταν
ἢ θά μαυρίζαν τοῦτα τὰ οὐράνια
ἢ νικητῆς θέ νὰ γύριζε κεῖνος...
Γι' αὐτό δέν ἀφήνω νὰ τόν βαρύνει τὸ χιόνι,
τὸ χόρτο μεγαλώνει, πρασινίζει,
ἢ μηλιά τὰ μῆλα τοῦ ἀπιθώνει στο κεφάλι,
ἢ δράνα κρεμάει τὰ σταφύλια
και λέει: εἶναι δικὰ του.

Και δέν ξεκολλάει τούτ' ἡ μάνα,
δέν ξεκολλάει ἀπὸ τοῦτο τόν τάφο
και τόν χαϊδεύει μέ τὴν ἀπαλάμη
σάν νάταν ζωντανός
και τραγουδεῖ σιγά
σάν νάχει ἓνα παιδάκι μέσ στήν κούνια...

Σᾶς εἶχαμε μεγαλώσει γιὰ ἓναν καινούρ-
[γιο κόσμο...

"Αχ, ἐκεῖνο τὸ κόκκινο φθινόπωρο
πῶς φώναζε στο διάστημα μέ γλῶσσες κομισάριων
και μιλοῦσε γιὰ τ' ἄνθια,
γιὰ τὴ χλόη, γιὰ τὸ στάρι,
μιλοῦσε γιὰ τὰ τραγοῦδια,
γιὰ τὰ ὄνειρα τῆς μελλούμενης ἄνοιξης,
πῶς θάτανε ἑνός παιδιοῦ ἢ τρεχάλα
πίσω ἀπ' τὶς πυγολαμπίδες ὅταν βγαίνει τὸ νέο ψωμί,
και πῶς θάτανε ἡ χαρὰ μιᾶς γυναίκας
και πῶς θάτανε ἡ χαρὰ ἑνός ἄντρα

ὕστερ' ἀπ' τόν ἄρμυρὸ ἰδρώτα πού στά χεῖλη τους
[στάζει
καί δένεται σέ καρπὸ πού θά τόνε φᾶνε οἱ ἴδιοι
καί πιά μήτε θεοί μήτε δαίμονες θά ὑπῆρχαν,
σάν πληγή μέσα στήν ψυχὴ τους.

Ἄχ, ἐκεῖνο τὸ κόκκινο φθινόπωρο
πῶς χτένιζε τὰ γκριζα μαλλιά του μ' ἀνοιξης ἀχτίδες
καί τί θυμίζει τάχα στοὺς βαλκάνιους τοῦτο τό φθι-
[νόπωρο,

πού ἐμεῖς παίρνομε τὰ ὅστά τῶν συντρόφων
καί τὰ γυρίζομε ξανά στήν πατρίδα
καί τραγουδοῦμε κείνο τὸ τραγούδι τῶν μαναδῶν:

Σᾶς εἶχαμε μεγαλώσει γιὰ ἓναν καινούργιο κόσμο...
Σᾶς εἶχαμε μεγαλώσει γιὰ ἓναν καινούργιο κόσμο...

Εὐμύσσια Κεντρικὴ Βιβλιοθηκὴ Κόνιτσας

Ο ΒΟΥΝΗΣΙΟΣ

Στό Ν. Σύτι

Στή μεγάλη αίθουσα σάν βουνῶν καταράχτες χυνόταν
οί γαλάζιοι καταράχτες τῶν ἤχων τοῦ τσιφτελιού...
Στήν πόλη τῶν θαυμάτων, τὸ Παρίσι,
οί ξέν' εἰδικοί ἀμίλητοι θεωροῦσαν
τοπία βουνῶν,
πού ἀπ' τὴν ταινία τοῦ μαγνητόφωνου ὀρθωνόταν.

Τό μαγνητόφωνο σῶπασε
Ἡ αίθουσα ἔμειν' ἄδεια σάν ἑνός ξεροπόταμου ἢ κοίτη.
Οἱ εἰδικοί σήκωσαν τὸ κεφάλι καὶ ρώτησαν περιεργοί:
—'Ο ὀργανοπαίχτης σας ποιὸ ὦδεῖο ἔχει τελειώσει;
Τότε ὁ Ζιχνί Σάκο τον ἔδειξε σὲ μιά φωτογραφία
μέ τὸ κοπάδι του:
Τά βουνά τῆς Πούκας.
Βοσκός.

ΕΚΕΙΝΗ ΤΗ ΝΥΧΤΑ

Τότε πού ἀρχίζουν νά κιτρινίζουν τά πεζοδρόμια ἀπ' τὸ
[φθινόπωρο
καί τά νέφη γλιστροῦν σὰν γκριζες ἀτμομηχανές στὸν οὐ-
[ρανὸ τῶν Τυράνων,
πού οἱ μελαψοὶ ἐργάτες ἀπ' τὶς πλάζ γυρνοῦνε
καί τά λεωφορεῖα κατὰμεστα τρέχουν στοὺς δρόμους,
πού οἱ ρεκλάμες τῶν θεάτρων μηνοῦν τὴ νέα σαιζὸν,
πού στίς πίστες ἢ ὀρχήστρα παίξει τὶς στερνές μελωδίες,
πού στό βουλεβάρτο περιπατοῦν πολλοὶ ἀνθρώποι καί
[πολλές ἀγάπες,
ἦρθα, ἓνα βράδυ, σὲ ταυτὴ τὴ μεγάλη πολιτεία...

Περνοῦσα μέ μιὰ ξύλινη βαλίτσα στοὺς πλατιοὺς δρόμους,
στὸ ἀτέλειωτο ποτάμι τῶν νέων μέ βαλίτσες,
ἐγώ, ὁ ὄνειροπόλος βουνήσιος ἀπ' τὴν Τροπόγια,
πού στὰ βελάσματα ἑνὸς κοπαδιοῦ εἶχα μεγαλώσει.

Ρουφούσα διψασμένος τὶς φωνές, τοὺς θορύβους, τά φῶτα,
καί τὴ λευκή, δυνατὴ πόλη ἀποτύπωνα μέσ στὴν ψυ-
[χή μου.

Μ' ἐκείνη τὴ βαλίτσα βαριά ἀπ' τὰ ὄνειρα, σὰν μολύβι.
περπατοῦσα κείνη τὴ νύχτα σὰν μεθυσμένος ἀπ' τὴν ἀ-
[γάπη.

Ο ΗΛΙΟΣ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΩΝ

1.

Τό καθετί 'ταν ἀναμονή,
τό καθετί συγκίνησ' ἦταν...
Πρωτόφαντο ἦταν σέ τοῦτα τὰ μέρη ἓνα τέτιο βράδυ
κι ἀνεπανάληπτο θᾶναι.

Ἄφριζε ἡ χαρὰ στή γαλάζια λίμνη τῆς καρδιάς μας.
Τό γέλιο ἔσπρωχνε τὰ κύματα στὰ χεῖλη,
σάν τὰ νερά στὶς ἄκρες μιᾶς γεμάτης νεροκράτας.

Ἄναμμέναμε.

Ἄλλ' εἴμασταν σέ ἀναμονή.

Μιά τέτια ἀναμονή ποτέ δέ δοκίμασε ὁ κόσμος σέ τοῦτα
[τὰ μέρη
καί ποτέ πάλι δέ θά δοκιμάσει...

2.

Κι ἄναψε τό καθετί,
ἔχασε τὶς διαστάσεις, τὴ φυσιογνωμία, τὴν ἰσοροπία,
ἔχασε τό χρῶμα,
τό καθετί βυθίστηκε στή λαμπεράδα τοῦ ἠλεκτρικοῦ φω-
[τός,

τό καθετί ἔλυωσε σέ ΦΩΣ,
τό καθετί ἀχτιδοβολοῦσε ΦΩΣ,
τό καθετί μεταβλήθηκε σέ ΦΩΣ.

Καί τὰ βουνά κι οἱ ἄνθρωποι καί τὰ χτίρια κι ἡ νύχτα
καί τὰ λόγια καί τὰ τραγούδια καί τὰ γέλια
ἔχαν μεταβληθεῖ σέ ΦΩΣ.

3.

Στραφτοβολοῦσαν τὰ παράθυρα τῶν σπιτιῶν,
σάν γιγάντιες κηρῆθρες
γεμάτες μέ τό μέλι τῶν ἀνθῶν ὅλων τῶν καλοκαιριῶν
[μας,

ὅλων τῶν ὀνείρων μας,
ὅλων τῶν ἀγώνων,
ὅλων τῶν προσπαθειῶν, τοῦ ἰδρώτα καί τῶν πόθων.
Λαμποκοποῦσαν τὰ φῶτα στό μπλάβο σούρουπο
σάν κηρῆθρες
γεμάτες μέ τή λευκή μας εὐτυχία.

4.

Σέ κάθε λαμπτήρα, σάν σ' ἓνα ἰσχυρό φακό,
συγκεντρῶνονταν
οἱ ἥλιοι ὅλων τῶν καλοκαιριῶν μας...

Τ Ο Λ Α Ο Υ Τ Ο

Τρεμούλιαζε ἡ μόνη σου χορδή ¹⁾ πάνω στό μικρό καβαλ-
[λάρη, ²⁾

τούς καταχνιασμένους καιρούς γεμίζοντας μέ ἤχους
καί συνάζονταν γύρω σου μ' ἀχόρταγη κοιλιὰ, αἰώνια,
οἱ τραγικές ὑπαρξες, τρίζοντας τά σαγόνια,
γιατί στίς σύντομες ἀνάπαυλες ἀνάμεσα στους πολέμους
χρειάστηκε τόσες φορές, ἀντί γιά ψωμί, τίς νύχτες
νά μασοῦν μιὰ βουκιὰ τραγούδι,
ὅσο γιά νά στέκονται μπρός στους καιρούς στά πόδια.

1) Τὸ ἀλβανικό λαοῦτο ἔχει μιὰ χορδή, ποὺ κρούεται μέ δο-
ξάρι.

2) καβαλλάρης—ἡ μικρὴ ὀρθία ξύλινη πλάκα στά ἔγχορδα
ὄργανα, ποὺ ὑποβαστάζει τίς χορδές.

ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Ἐγώ κι ἡ μάνα μου ἀπ' τή χαρά μας δέν κοιμούμαστε
[ἀπόψε.

Ἐκείνη καρτερᾷ τὸ πουρνὸ ντυμένη τὰ καλὰ της.
Στοῦ γέρικου προσώπου της τίς ρυτίδες
σάν λάβα γιὰ μέ καί γιὰ σένα κυλᾷ ἡ χαρά της.

Αὔριο ἐσύ θ' ἀνεβεῖς ἐτοῦτα τὰ σκαλοπάτια,
θ' ἀχτινοβολήσεις στὸ δωμάτιο φῶς, εὐτυχία, γαλήνη.
Τώρα τήν ἄσπρη εἰκόνα σου ἔχω ἐμπρὸς στά μάτια,
μοῦ ἀνοίγει τὰ ματόφυλλα καὶ νά τὰ κλείσω δέ μ' ἀφήνει.

Αὔριο θά φανεῖς μέσ ἀπ' τὰ τραγούδια καὶ τοὺς χοροὺς
[στή θύρα,
μέ τό κορμί μ' ἓνα ἀπλό φουστάνι τυλιγμένο.
Τότε τὸ χέρι μου θ' ἐπλωθεῖ ἀπαλά στὸ δικό σου τὸ
[χέρι,
σάν ἓνα οὐράνιο τόξο πάνω σέ ράχες καμπυλωμένο.

Καί θά κάμομε πολλά παιδιά πού εὐτυχισμένα
κι ἐλεύτερα ἐδῶ στὸν τόπο μας θά ζήσουν·
κι ἂν μεγαλοφυῖα δέ θά γίνει κανένα,
ὅμως, χωρὶς ἄλλο, καλοὶ ἄνθρωποι θά γίνουν.

Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ

Στὸν Α. Μπούζα

Κι εἶπεν ἡ φύση:—Ἐχω τοῦτα τὰ χρώματα
πού μεταξύ τους μαλώνουν, γελοῦνε.
Πάρτα καί μέ δαῦτα φτιάξε πρόσωπα,
πού ἐγώ κι ἐσύ τὸν ἑαυτὸ μας νὰ δοῦμε.

Κι εἶπεν ἐκεῖνος:—Μέ λίγα χρώματα μόνο
δὲ μπορεῖ κανεὶς τὸν ἄνθρωπο, τῆ φύση
ν' ἀναπλάσει· δὲ μπορεῖ μέσα στό τελᾶρο
μέ λίγα χρώματα τὸν καιρὸ νὰ κλείσει.

Δέ μπορεῖ μέ τ' ἄσπρο, τὸ μαῦρο, τὸ μπλέ μονάχα
ν' ἀπεικονίσει τὸν ἄνθρωπο, τί αὐτός
εἶναι ἀπὸ μέσα κι ἀπέξω
λιγουλάκι ἐπίσι καὶ λιγουλάκι ἄλλιῶς.

Καὶ πήρε κεῖνος τὸ μαῦρο καὶ τ' ἄσπρο,
πήρε τὸ κόκκινο, τὸ πράσινο χρώμα
καὶ τ' ἀνακάτωσε τόνα μέ τ' ἄλλο
πενήντα ὀλάκερα χρόνια.

Κι ἀνικανοποίητος ἔμεινε πάλι,
σκυμμένος πάνω στό χαρτόνι, στό χαρτί.
Κι εἶπε μέσα του: «Ἄπ' τὰ χρώματα κι ἀπ' τις ἀπο-
[χρώσεις
πάντοτε λείπει κατιτί».

Μὰ νά, μέσα σ' ὅλα κείνα τὰ χρώματα
τὸν ἑαυτὸ του ἔνώνει καὶ λιώνει.

Κι ἔγιναν τότε ἀντικείμενα, πρόσωπα,
κι ἔγιναν ἱστορίες, ὄνειρα, πόνοι.

«Ὁ ἄνθρωπος,—εἶπε μιὰ μέρα κρατώντας
τὸ πινέλο πάνω σ' ἕναν πίνακά του,—
δὲν εἶναι μόνο τοποθέτηση τῶν ἄκρων
κατὰ τὶς διαστάσεις καὶ τὴ σειρά τους».

Γι' αὐτὸ στὰ πρόσωπα, ποὺ φτιαξε μὲ λίγες
γρήγορες πινελιές σ' ἕνα χαρτί,
τῆς νύφης τὸ φρύδι ἕνα ὄνειρο ἀνάβει
καὶ πῶς τ' ἀνάβει δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ πεί.

Καὶ τὸ πόδι, ἀλαφρὰ σηκωμένο στὸ βάδισμα,
μιλᾷ μὲ τὸ δρόμο, μὲ γουῆρνες πολλές!

—Ἐγώ, δρόμε, ποτέ δὲ σκοτίστηκα
γιὰ τίς δυσκολίες καὶ τὸ μῆκος σου ποτέ!

Καὶ τὸ μάτι τῆς κόρης, τοῦ παιδιοῦ, τῆς γυναίκα,
τοῦ ἀντρείου, τοῦ καιροῦ, τῆς ζωῆς, ὀλοένα
λένε κάτι ποὺ γιὰ σέ... γιὰ σέ... γιὰ σέ... γιὰ ὅλους
τὴν ἀγάπη πιότερο μοῦ ἀνάβουν ἔμένα...

ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑΤΟΣ

Έγώ κι ή καλή μου μανούλα σου κάθε νύχτα
μές στίς κουβέντες μας για πράματα πολύ άνθρωπινά,
σκιτσάραμε και τό άλαργινό σου πορτραίτο,
μιλούσαμε για τόν έρχομό σου σέ χρόνια ύστερινά.

Κοιμήσου, κοιμήσου, γιούλη μου χρυσέ,
πέ τίς φωνές σου άρκετά τή συνοικία έχεις απησυχίσει
νά, ή μαμάκα σου τρέχει στήν κουζίνα για σέ,
τή σκάφη μέ ζιστό νερό νά γεμίσει.

Άπ' τήν ήμέρα πού ήρθες στή ζωή
ένα ποίημα δέν έγραψε άκουμπάς σου,
γιατί τά νήματα τών εκέφλων του μπερδεύεις έσύ
μέ τά δυνατά ξεφωνητά σου.

Σ' άγοράσαμε κουβίτες και παιχνίδια,
τόν «Καβαλλάρη» καρτερά του «Άλόγου» ή ραχούλα
ύστερ' άπό λίγο έσύ θά φωνάζεις «χύγια, χύγια»
και θά κάμεις τό σπίτι λίγο ρεμούλα.

Τό κεφάλι πού τώρ' άκουμπάς στόν κόρφο τής μάνας
αύριο θά τ' άκουμπήσεις στίς άνησυχίες του κόσμου
μά τότε δέ θά πνίγεται σάν άπόψε άπ' τό κλάμα,
και, χωρίς άλλο, πολύ λίγο θά κοιμάσαι, φώς μου.

ΤΖΕΒΑ ΓΡ ΣΠΑΧΙΟΥ

Θ.Φ.—Ε.Λ. 1)

Θ. Φ. — Ε.Λ.

Τέσσερα ψηφία—
τέσσερις άστραπές.

Στό φεγγοβόλημά τους έμείς τούς έχθρούς σημαδεύαμε
[τή νύχτα.

Τέσσερα ψηφία, πού ήλεχτροφώτισαν
τό συνταχτικό τής άρχαίας μας γλώσσας.

Τά σκάλισαν οί άγωνιστές στά κοντάκια τών όπλων:
[Θ.Φ.—Ε.Λ.

Γραφήκανε μ' αίμα στις βουνοπλαγιές: Θ.Φ.—Ε.Λ.

Σπάσαν τίς φυλακές, στά χαρακώματ' άχολογήσαν:
[Θ.Φ.—Ε.Λ.

Στήν άρχή του γράμματος για τό για της
δέν ξεχάσε ή μάνα με τό χέρι της νά γράψει: Θ.Φ.—Ε.Λ.

'Ο σιδεράς τά χάλκεψε στ' άμόνι
κι έτσι καφτά τά κάρφωσε παράνομα στις πόρτες: Θ.Φ.
[— Ε.Λ.

Μουγγρίστε, μπουμπουνητά του πολέμου,
σέ τέσσερα μόνο ψηφία.

Βουνά στου άλφάβητου τό ματωμένο τοπίο.

Θ.Φ.—Ε.Λ. Τέσσερα όπλα.

Τέσσερις βροντές στις πλαγιές τών προκηρύξεων,
πού έριξεν ό ίδιος ό 'Ενβέρ Χότζια.

Τά μονα ψηφία,
πού έννόησαν άμέσως
οί αναλφάβητοι άνθρωποι μου.

3) Θ.Φ.—Ε.Λ.=Θάνατος στό φασισμό, 'Ελευθερία στο λαό.
Πολεμικό σύνθημα στά χρόνια του 'Αντιφα-
τιστικού 'Εθνικοαπελευθερωτικού 'Αγώνα.

ΑΚΟΥΣΕ ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΙΔΡΩΤΑ

Πρὶν ἀκούσεις τὸ τραγούδι τῶν βροχοσταλίδων,
πρὶν μὲς στὸ σούρουπο τὰ λόγια τοῦ δάσους νοιώσεις,
ἄκου τὸ τραγούδι τοῦ Ἰδρώτα!

Τοῦ Ἰδρώτα ἡ στάλα
βγαίνει ἀπ' τῆς ψυχῆς τὰ βάθη,
στὶς ζάρες τοῦ μετώπου
λάμπει σάν μαργαριτάρι,
κρέμεται,
σταλάζει
ἀπ' τῶν ματόφρυδων τὴ στέγη
καὶ τὶς ρίζες τοῦ σταριουῦ τῆς ζωῆς τρέφει.

Μέτωπο χωρὶς Ἰδρώτα,
"Ἐν' ἀπέραντο χέρας οὐ χωράφι ...
Χωρὶς Ἰδρὸ λαλῆς ἀηδονιῶν τὴν αὐγὴ δὲ γροικοῦνται.
"Ἄκου
τὸ γουργουρητὸ τοῦ Ἰδρώτα,
γιά ν' ἀκούσουν τὰ τραγούδια σου ὅλοι.

Ἡ στάλα τοῦ Ἰδρώτα.
διώχνει τοῦ δάκρυου τὴ στάλα.

Ὁ Ἰδρώτας ἔχει
τὸ σχῆμα καὶ τὸ βάρος τῆς ὑδρόγειας σφαίρας.

ΜΟΤΙΒΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ

Ἐσεῖς ἐργάτες,—ποτάμια, ποὺ κυλάτε,
τῆς ζωῆς τὶς βαριές τουρμπίνες
κινεῖτε, κινεῖτε.

Καλημέρα,
οἰκοδόμοι τῶν ἐποχῶν,
ὅπου ἡ λευτεριά σὰν τὰ φυτὰ χλοΐζει!

Ἐσεῖς ἐργάτες,—ποτάμια, ποὺ κυλάτε.

Ἐγὼ στὶς ὄχτες σας
δέν περπατῶ
σὰν σ' ἓνα περίπατο γαλήνιο.

Εἶμαι κι ὁ ἴδιος ἓνα κύμα.

Τ Α Κ Α Π Ε Λ Λ Α

Ἔχω δεῖ κεφάλια παιδικά μέ μικρά σκουφάκια,
κεφάλια μέ ρεπούμπλικες, κεφάλια μέ φέσια,
κεφάλια μέ χάρτινα καπέλλα ἢ μέ ψαθάκια.

Ἔχω ἰδεῖ καπέλλα,
πού προφυλᾶν τούς ἀνθρώπους ἀπ' τὸ λιοπύρι,
καπέλλα, πού τά φοροῦσε κανεῖς γιὰ ν' ἀποχτήσῃ
[ὅ,τι δέν εἶχε:

τό κύρος·
καπέλλα πού παρασταίνανε τὸ χειμῶνα στὰ ὄρη,
καπέλλα πού μέ τ' ἄτσάλι τους βλήματα προσμέναν.

Ἔχω ἀγαπήσῃ τά καπέλλα,
ὅπου ἓνα χέρι εἶχε κεντίσει: «λευτεριά ἢ θάνατος»,
ἔχω ἀγαπήσῃ τά καπέλλα ὅπου ἀντιφέγγιζαν τ' ἄστρα...

Ἔχω γνωρίσῃ καί τὸνα
τοῦ πατέρα μου τ' ἀγαπητό, τό ἀπλοϊκό καπέλλο,
τό καπέλλο, πού στὸ παιδιάτικὸ μου κεφάλι
στριφογύριζε σὰν ἓνα ἡμισφαῖριο,
τό καπέλλο, πού κρέμεται στῶν μηχανικῶν τίς παράγκες,
τό καπέλλο τῶν ἀνθρακωρύχων.

Σ' ἐκεῖνο τό καπέλλο, πού σὰν ἀσπίδα
προφυλάει τή ζωὴ τῶν ἐργατῶν στὶς γαλαρίες,
καὶ στὰ καπέλλα πού ὑποκλίνονται σέ δαῦτο,
βγάζω τὸ καπέλλο
μέ ἀγάπη.

ΟΙ ΜΑΝΕΣ

Τις μάνες, πού γέννησαν λευτεριάς γιούς και κόρες,
τις μάνες, πού ανάθρεψαν φιλόπονα τέκνα,
τις μάνες, πού πλάθουν ζεστασιάν αγάπης,
και νά βυζάξομε μᾶς δίνουν
τῆς ζωῆς τὸ γάλα,
ἐγώ, πού δέν ἔχω μάνα,
τις ἀγαπῶ ὅλες.

Εὐχόμενα Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΕΚΟΨΑ ΕΝΑ ΔΑΦΝΟΦΥΛΛΟ

Τ' απόβραδο ένα φύλλο δάφνης
έκοψα στὸν πλατὺ κάμπο

Καὶ θυμήθηκ' ἀνθρώπους
καὶ θυμήθηκα κράτη
διψασμένα

γιαὶ δόξα καὶ φήμη.

Εἶδα νὰ τρέχουν ἐναγώνια πρὸς τὰ στεφάνια
μὲ τὰ χέρια ἀπλωμένα
κι ἦταν τὰ φύλλα τῆς δάφνης
καὶ γι' αὐτούς

σάν κιβούρια ἀνοιγμένα.

Ἔκοψα ἓνα φύλλο δάφνης,
ἐξήγησα σ' αὐτὸ, χώρα μου, τῆ ζωῆ σου,
ἂν καὶ γι' αὐτὸ δὲν ὄνειρεύτης ποτές σου,
σάν γιὰ λιόχαρες ἡμέρες

στοῦ χειμῶνα τὸ θάμπος.

Πλαί στις δάφνες βάδισαν οἱ ἀπλοϊκοὶ γιοὶ σου,
ἀπλωσαν τὰ χέρια κι ἓνα φύλλο κόψαν,
καὶ μ' αὐτὸ στά χεῖλη
τὰ τραγούδια τοῦ ζεστοῦ αἵματος σφυρίζαν.

Δάφνη—τοῦτο τ' ὄνομ' ἄνθισε μέσα στὰ λόγια
γιὰ μιὰ κόρη ὦρια σάν ἥλιος.

Πάνω στὶς δάφνες
δὲν κοιμηθήκαμε καὶ δὲ θὰ κοιμηθοῦμε,
σάν σὲ μιὰ πλατιὰ κλίνη.

Μόνο θελήσαμε ως δάφνη
ή μέρα κι ή ζήση
τίς τέσσερις έποχές πράσινες νάχουν.

Λύγισ' ένα κλωνάρι δάφνης
τό σούρουπο στον άπέραντο κάμπο·
σ' αυτό κρεμάσαμε τά όπλα
σαν στον ώμο.

Με τά φρύδια, τά τσίπουρα
καψαλισμένα άπτή φωτιά τών άστραπών,
έμεϊς μπήκαμε στους καιρούς,
πού φορέσανε μόνοι
τήν πρασινάδα τής δάφνης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

	Σελ.
Ό Γκιέργκι Έλέζ Άλνία	19
Ό γάμος του Χαλίλ	25
Τό μοιρολόι τής Άικούνας	39
Του Ροζαφάτ τό κάστρο	42
Ό Ντορουντίνα	45
Ό θάνατος του Σκεντέρμπεη	48
Έμεινα, σύντροφοι έμεινα	49
Του Μάρκου Μπότσιαρη	50
Οί σουλιώτες	51
Του Χαλίλ Γκάσι	52
Οί Άρβανίτες πολεμούνε	54
Ποτέ μήν έρθεις, τριανταεννιά	55
Άχολόγησε ό λόγος του Κόμματος	56
Βγήκε ό ίδιος ό Ένβέρ Χότζια	58
Βελάζ' ή προβατίνα στό βουνό	59

ΠΟΙΗΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

ΓΕΡΟΝΙΜ ΝΤΕ ΡΑΝΤΑ

Άπ' τό «Τραγούδια του Μιλοσάο». (Τραγούδια πρώτο, δεύτερο, δέκατο έννατο, τριακοστό έννατο)	63
Άπ' τό ποίημα «Ίστορίες του Άρμπερη	71

ΓΚΑΒΡΙΛ ΝΤΑΡΑ, Ο ΝΕΟΤΕΡΟΣ

Άπό «Τό στερνό τραγούδι του Μπάλια» (τό «Τραγούδι του που- λιού» καί τό «Τραγούδι του Μπερατιού»	77
---	----

ΖΕΦ ΣΕΡΕΜΠΕ

Όρμή	91
Στόν Κορωναίο	92
Γιά τή λευτεριά τής Βενετιάς	93
Ό ναυτικός	97

	Σελ.
‘Η καταγιγίδα	98
Στήν ωραιότερη του Στριγκάρ	100
ΝΑ·Ι·Μ ΦΡΑΣΙΕΡΙ	
‘Ο λόγος του κεριού	102
Κτηνοτροφία και γεωργία	103
‘Η γλώσσα μας	111
‘Ο άληθινός πόθος των Σκιπετάρων	113
‘Η καρδιά	117
‘Η ζωή	118
‘Ο γυρισμός του Σκεντέρμπεη στην Κρούγια	119
‘Η ήλιαχτίδα και τό μανουσάκι	121
‘Η όμορφιά	123
ΑΝΤΟΝ ΖΑΚΟ - ΤΣΙΑΓΙΟΥΠΙ	
Νοσταλγία	129
‘Η σκλαβιά	131
‘Αλβανέ !	133
Τραγούδια της αγάπης	135
‘Επιθυμία	137
Μοιρολόγι	138
‘Ο Φαραώ κι οί άραμπάδες	144
‘Ο σουλτάνος	141
‘Ο Φαραώ κι οί άραμπάδες	144
ΝΤΡΕ ΜΙΕΝΤΑ	
Τό μοιρολόγι του άηδονού	147
‘Η άλβανική γλώσσα	150
‘Η λευτεριά	152
‘Ο Μουσταφά πασάς στη Μπάμπουνα	153
‘Η άνοιξη	155
ΑΣΝΤΡΕΝ	
Στήν πατρίδα	157
‘Η φωνή της σημαίας	158
‘Ενας νέος ήλιος	160
ΦΑΝ Σ. ΝΟΛΙ	
‘Ο ύμνος της Σημαίας	161
Τρέξε, μαραθωνομάχε	163
Στίς άκροποταμιές	166
Τό μάρς του Βαραββά	169

ΛΙΑΣΓΚΟΥΣ ΠΟΡΑΝΤΕΤΣΙ

Τό Ποραντέτς	171
Έσύ έρχεσαι άπ' άλάργα	172
Έη βρύση του χωριού μας	173

ΜΙΓΚΕΝΙ

Ό πρόλογος τών προλόγων	175
Του νέου αιώνα τά παιδιά	176
Τό ποίημα τής άθλιότητας	177
Σκανταλώδικο τραγούδι	181
Τό ρεσιτάλ του μαλεσόρου	182
Τό τραγούδι τής Δύσης	183
Άνοιξιάτικη έκσταση	185
Τό τραγούδι τής νιότης	186

ΚΕΜΑΛ ΣΤΑΦΑ

Στή σκιά του άδερφου μου	187
Τό τραγούδι του καμπαναριου	189

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ

Οί σταυραητοί παρτιζάνοι	193
Νιότη, νιότη!	194
Θά βγώ στό βουνό	195
Οί ψηλές κορφές εκείνες πώς άχοϋνε	198
Τό τραγούδι τής Μίνε Πέζα	199
Τό τραγούδι του Άσίμ Ζενέλι	200
Τό έμβατήριο τής Πρώτης Ταξιαρχίας Κρούσης	202
Τό έμβατήριο τής Έκτης Ταξιαρχίας Κρούσης	203
Ό ύμνος του στρατου	204

ΑΠ' ΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΡΕΑΛΙΣΜΟΥ

ΑΛΕΞ ΤΣΙΑΤΣΙ

Στόν έαυτό μου	207
Στό λαό μου	208
Έη επανάσταση έδωσε ωραία μάτια στους ανθρώπους	209
Έτσι, Μουζεκιά	210
Πώς νά μή περιμένω άκόμα;	213
Μάνα, σ' άκούω, ψώναζέ μου	215

	Σελ.
Ή Ήλβανία μου	216
Ήληθινή φίλια	217
ΑΝΤΡΕΑ ΒΑΡΦΙ	
Τό έγερτήριο τών σκλάβων	218
Νά, σύντροφοι, οί άποδείξεις του κομμουνιστή	220
Στήν τραχτερίστισσα	221
Μέ τή δουλιά, τήν όμορφιά και τήν άντρεία	222
Ήλιε τής ζωής μας	224
ΣΕΦΚΕΤ ΜΟΥΣΑΡΑ·Ι·	
Ήπό τήν «Ήποποιία του Μπάλ Κομπετάρ»	225
ΔΗΜΗΤΡ ΣΙΟΥΤΕΡΙΚΙ	
Στόν Ήνβέρ	233
ΝΩΝΤΑ ΜΠΟΥΛΚΑ	
Ή Μούγιο Ούλκινάκου	237
Μπροτά στό άγαλμα του Σκεντέρμπεη	240
Μιλάει τό Κόμμα	242
ΚΟΛ ΓΙΑΚΟΒΑ	
Οί ήρωες του Βίγκ (Τραγούδια δεύτερο, τρίτο, τέταρτο, πέμπτο)	244
ΣΠΥΡΟ ΤΣΙΟΜΟΡΑ	
Κουφιοκεφαλάκης	253
Σ' έναν ποιητή	254
Χριστιανοδημοκρατική εύσπλαχνία	255
Ήσοτιμία	256
Ήστικός συνδικαλισμός	257
ΦΑΤΜΙΡ ΓΚΙΑΤΑ	
Τό τραγούδι του μάνλιχερ	258
Τό τραγούδι του παρτιζάνου Μπένκο	259
Τοπίο πολέμου	262
Νεκρή φύση	263
Σ' ένα κλωνί χορτάρι	264
Ή άνοιξη	265
Λευκή τρομοκρατία	266
Ήνάπαυλα	268

ΛΑΖΑΡ ΣΙΛΙΚΙ

Πόθος	269
‘Ο φίλος	270
‘Ετούτο τό μνημείο	272
‘Η σιωπή πού μιλάει	274
Τά μάτια τών συντροφισσών σπιθοβολάνε	276
‘Ο δάσκαλος	280
Τό μήνυμα	284

ΙΣΜΑΗΛ ΚΑΝΤΑΡΕ

Τί συλλογιοούνται τούτα τά βουνά	294
Οί άετοί πετούνε ψηλά	303
‘Ο τηλεγραφοφύλακας	308
‘Ο παλιός συνεμάς	311
Στή γιορτή τής ταξιαρχίας	314
Ραζλίφ	315
Νοσταλγία	317
Οί καταράχτες	319
‘Ο άλβανικός χορός	320
Τά χρόνια του έξήντα	321

ΝΤΡΙΤΕΡΟ ΑΓΚΟΛΙ

Ντεβόλ, Ντεβόλ!	332
Τό κρεββάτι του άυτακράτορα	339
‘Ο μικροαστός	342
Τοπίο μ’ ένα άσπρο συννεφο	343
Στήν άρχαία πόλη	344
Οί πατέρες	345
‘Απ’ τό ποίημα «Μάνα ‘Αλβανία»	349

ΦΑΤΟΣ ΑΡΑΠΙ

Ντρασιοβίτσα	360
Στή Λευτεριά	362
Πως ήρθε σέ μās ό είκοστός αιώνας	363
Οί αίχμάλωτοι	364
‘Εκεί πού άρχισαν τά παιδικά μας χρόνια	365
‘Εψές τούς είχα φίλους μου	367
Οί έργάτες	368
‘Η θάλασσα	369
Στό Ζβερνέτς	371
Στόν ώμο τής έποχής μου	372

	Σελ.
Νταχάου	373
Μιά χούφτα χῶμα στὸν τάφο	374
"Αν πεθάνω νέος	375
Βυθίστηκα στὰ νερά τοῦ Ἴονίου	376
Φεύγοντας ἀπ' τὴν Αὐλώνα	377

ΝΑΤΑΣΙΑ ΛΙΑΚΟ

Ἄγάπη	378
Δεκαεξάχρονη	379
Οἱ δύο	380
Ποῦ ἔχουν οἱ ἄνθρωποι τὶς καρδιές τους	381
Τό χιόνι δέ μ' ἀφήνει νά ἰδῶ	382

ΑΝΤΕΜ ΙΣΤΡΕΦΙ

Γιορντάνι λευτεριάς	383
---------------------	-----

ΝΤΟΤΣ ΠΑΠΛΕΚΑ

Ὁ βουνίσιος	391
Ἐκείνη τὴ νύχτα	392
Ὁ ἥλιος ὄλων τῶν καλοκαιριῶν	393

ΝΤΟΤΣ ΓΚΕΤΙΑ

Τό λαοῦτο	395
Στὶς παραμονές τοῦ γάμου	396
Ὁ ζωγράφος	397
Στὴ θέση τοῦ νανουρίσματος	399

ΤΖΕΒΑ·Ι·Ρ ΣΠΑΧΙΟΥ

Θ. Φ. — Ε. Λ.	400
"Άκουσε τό τραγούδι τοῦ ἰδρώτα	401
Μοτίβα τοῦ καιροῦ	402
Τὰ καπέλλα	403
Οἱ μάνες	404
"Εκοψα ἓνα σαφνούλλο	405

Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

Τυπώθηκε σέ 2.000 αντίτυπα

Σχήμα χαρτιού 78X109/32 — 2204 — 79

Τυπογραφείο «21 Γενάρη» — Ἀργυροκάστρο

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελίδα	Στίχος	ἀντί	νά διαβαστεί
5	28	διαφύλαξαν	διαφυλάξουν
8	21	ΝΕΟΤΕΡΟΣ	ΝΕΟΣ
77	1	ΝΕΟΤΕΡΟΣ	ΝΕΟΣ
94	23	φανφάνα	φανφάρα
105	35	ι	καί
108	15	κολοδουλεμένη	καλοδουλεμένη
249	4	ὅπου λθι	ὅπου θέλει
249	19	Τραγου	νοι Τραγουδοῦν οἱ
269	5	ολίθια	παρτιζάνοι
280	22	δυναμιστιτῶν	ἀκρολίθια
400	10	γιά	δυναμιστιτῶν
			γιό

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα